

**CIHM
Microfiche
Series
(Monographs)**

**ICMH
Collection de
microfiches
(monographies)**

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

© 1994

Technical and Bibliographic Notes / Notes techniques et bibliographiques

The Institute has attempted to obtain the best original copy available for filming. Features of this copy which may be bibliographically unique, which may alter any of the images in the reproduction, or which may significantly change the usual method of filming, are checked below.

L'Institut a microfilmé le meilleur exemplaire qu'il lui a été possible de se procurer. Les détails de cet exemplaire qui sont peut-être uniques du point de vue bibliographique, qui peuvent modifier une image reproduite, ou qui peuvent exiger une modification dans la méthode normale de filmage sont indiqués ci-dessous.

- Coloured covers/
Couverture de couleur
- Covers damaged/
Couverture endommagée
- Covers restored and/or laminated/
Couverture restaurée et/ou pelliculée
- Cover title missing/
La titre de couverture manqua
- Coloured maps/
Cartes géographiques en couleur
- Coloured ink (i.e. other than blue or black)/
Encre de couleur (i.e. autre que bleue ou noire)
- Coloured plates and/or illustrations/
Planches et/ou illustrations en couleur
- Bound with other material/
Relié avec d'autres documents
- Tight binding may cause shadows or distortion along interior margin/
La reliure serrée peut causer de l'ombre ou de la distorsion le long de la marge intérieure
- Blank leaves added during restoration may appear within the text. Whenever possible, these have been omitted from filming/
Il se peut que certaines pages blanches ajoutées lors d'une restauration apparaissent dans le texte, mais, lorsque cela était possible, ces pages n'ont pas été filmées.

- Coloured pages/
Pages de couleur
 - Pages damaged/
Pages endommagées
 - Pages restored and/or laminated/
Pages restaurées et/ou pelliculées
 - Pages discoloured, stained or foxed/
Pages décolorées, tachetées ou piquées
 - Pages detached/
Pages détachées
 - Showthrough/
Transparence
 - Quality of print varies/
Qualité inégale de l'impression
 - Continuous pagination/
Pagination continue
 - Includes index(es)/
Comprend un (des) index
- Title on header taken from: /
Le titre de l'an-tête provient:
- Title page of issue/
Page de titre de la livraison
 - Caption of issue/
Titre de départ de la livraison
 - Masthead/
Généralique (périodiques) de la livraison

Additional comments: / **Wrinkled pages may film slightly out of focus. Pages 133-134 are missing.**
Commentaires supplémentaires:

This item is filmed at the reduction ratio checked below /
Ce document est filmé au taux de réduction indiqué ci-dessous.

10X	14X	18X	22X	26X	30X
☐	☐	☒	☐	☐	☐
12X	16X	20X	24X	28X	32X

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

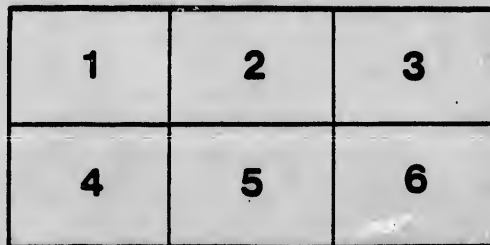
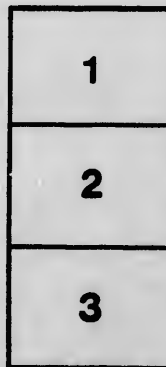
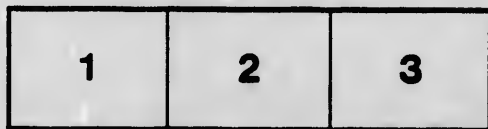
Université de Moncton
Archives acadiennes

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shell contains the symbol \rightarrow (meaning "CONTINUED"), or the symbol ∇ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

Université de Moncton
Archives acadiennes

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaît sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole \rightarrow signifie "À SUIVRE", le symbole ∇ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

QUIN

ALEX

SUPPLE

372
8
C

M
E.-R. FAB
R

QUINTUS CURTIUS RUFUS

DE REBUS GESTIS

ALEXANDRI MAGNI

CUM

SUPPLEMENTIS FREINSEMI ET ALIORUM

NOVA EDITIO

372
847
C77d

10247

MONTREAL

E.-R. FABRE ET Cie, LIBRAIRES
Rue Saint-Vincent, 3

1851

DE

Inter eru
TIUS RUFUS
eximius; a
meminit; a
Tacitus ac
alius, omn
est nos vel
fateri, nec
erit, quali
oculis et ar

« De orig
» prodidere
» Postquam
« rat, dum
« porticibu
« modum h
« honoresq
« eandem p
« sunt omn
« et mox p
« hisce ver
« Curtius R
« senectâ, c
« mô Africa
» que nave,

AD LECTOREM,

DE QUINTO CURTIO RUFO.

Inter eruditos non convenit quisnam fuerit **QUINTUS CURTIUS RUFUS**, rerum ab Alexandro Magno gestarum scriptor eximius; an rhetor et causidicus de quo alicubi Suetonius meminit; an quæstor et prætor, et consul, cujus memoriam Tacitus ac Plinius junior posteris tradidère; an quilibet alius, omninò ignotus. Ubi monumenta desunt, ibi necesse est nos vel conjecturis operam dare, vel potius ignorantiam fateri, nec intempestivè velle videri eruditos. Nostrùm igitur erit, qualiacumque Taciti Pliniique testimonia lectorum oculis et arbitrio subjicere.

« De origine Curtii Ruffi, quem gladiatore genitum quidam
» prodidère, neque falsa prompserim, et vera exsequi pudet.
» Postquàm adolevit, sectator quæstoris cui Africa obtige-
» rat, dùm in oppido Adrumeto vacuis, per medium diei,
» porticibus secretus agit, oblata ei species muliebris ultrà
» modum humanum, et audita est vox: iterum eum Romam,
» honoresque gesturum, atque etiam cum sommo imperio in
» eandem provinciam reversurum, ibique moriturum. Facta
» sunt omnia. Digressus in urbem, acri ingenio quæsturam,
» et mox præturam, principis suffragio, assequitur; cùm
» hisce verbis Tiberius dedecus natalitium ejus velavisset: »
» Curtius Rufus videretur mihi ex se natus. Longâ posthàc
» senectâ, consulare imperium triumphi insignia, ac postre-
» mò Africam obtinuit. Accedenti Carthaginensem, egredienti-
» que nave, eadem figura in littore occurrisse narratur. Ipse

» certè implicitus morbo, futura præteritis, adversa secundis auguratus, spem salutis, nullo suorum desperante, protulit, atque ibi defunctus, fatale præsagium implevit. »
 Hæc ferè, Tacitus et Plinius, quorum fides penès ipsos sit.

Quisquis igitur fuerit hic noster Q. Curtius, historicus, quoque tempore vixerit, an sub Augusto atque Tiberio, ut iis placet qui eum esse volunt de quo testantur Tacitus et Plinius; an Vespasiano vel etiam Trajano imperante, ut contendunt alii; nil sanè nostrâ interest, dummodo concedatur eum nobilissimis annumerandum esse scriptoribus, qui sententiarum acumine et subtilitate, qui styli lepore et festivitate, qui rerum ipsarum magnitudine et varietate, ità sibi lectorum animos devincit, ut volumen semel apertum abjici nequeat, nec prius excidat è manibus, quin totum, uno quasi tenore, sit evolutum.

Utinam verò, sicut jucundus, ità veridicus dici possit historicus! At quantum abest, ut hanc sibi veracitatis laudem queat vindicare! Incerta certis, falsa veris mirum in modum, vel ignoranter vel negligenter admiscet; rerum earum, quæ tum ad geographiam, tum ad physicam, tum ad mores veterum aut exterarum gentium spectant, ferè imperitus, sæpè sapiens declinat à viâ et lectorem incautum in varios errores secum abducit.

Multa, apud Curtium, temporum injuriâ periçre, præsertim duo libri priores integri: omnia hæc à Freinsheimio aliisque non infeliciter suppleta sunt. Quamvis autem usu receptum sit; et quidem meritò, ea, recentioris, ideòque suspectæ latinitatis, supplementa juventuti nequaquam tradere interpretanda, hæc tamen eò minus nos omittere decuit, quòd in his plura occurrant, quæ libris subsequentibus cognita supponuntur, quæque ignorata, lectoribus in Auctore intelligendo negotium sæpè facerent.

IN

A

PHILIPPUS
 gentis, M
 summam
 simi, om
 filius fuit.
 susceperat
 Alexandri
 sidiis aute
 mariti mo
 adultero t
 filia pellica
 Post morte
 regno potit
 durissimo
 mercede,
 Interjecto
 Thebanis g

SUPPLEMENTI

IN Q. CURTIUM,

DE REBUS GESTIS

ALEXANDRI MAGNI,

LIBER PRIMUS.

CAPUT I.

PHILIPPUS MACEDO (qui primus omnium regum ejus gentis, Macedoniae regnum, subacta tota Graecia, ad summam potentiam evexit), Amyntae, viri prudentissimi, omnibusque imperatoriis virtutibus instructi, filius fuit. Is Amyntas ex Eurydice uxore tres filios susceperat: Alexandrum, Perdiccam et Philippum, Alexandri magni patrem, atque filiam Euryonem. Insidiiis autem Eurydices uxoris, quae nuptias generi, mariti morte pacta, occidendum virum, regnumque adultero tradendum susceperat, oppressus fuisset, nihil filia pellicatum matris et sceleris consilia prodidisset. Post mortem Amyntae, Alexander, major natu filius, regno potitus est. Qui inter initia regni, cogente sane durissimo necessitatis telo, bellum ab Illyriis, pacta mercede, datoque Philippo fratre obside, redemit. Interjecto quoque tempore, per eundem obsidem cum Thebanis gratiam pacis reconciliat. Quae res Philippo

ad maxima egregiæ indolis incrementa profuit, siquidem tota custodiendi pueri cura Epamiuondæ, strenuissimo Thebanorum duci, atque philosopho præstantissimo, hæc conditione demandata est, ut commissum sibi puerum diligenter servaret, et summo studio in id juxta incumberet, ut moribus principe dignis, atque honestis disciplinis, quàm optimè imbueretur. Interea temporis Alexadner, insidiis matris Eurydiceæ appetitus, occubuit: cui tamen antea Amyntas in scelere deprehensæ, propter communes liberos, iguarus iisdem quândoque exitiosam fore, pepercerat. Frater quoque ejus Perdicas, simili insidiarum fraude, relicto parvulo filio decipitur. Sub idem tempus, Philippus commodum è custodia elapsus, diù non regem, sed tutorem pupilli egit. At ubi graviora bella imminabant, serumque auxilium in expectatione infantis erat, compulsus à populo, regnum Macedonicum malè affectum, cum bellicis artibus, tum philosophiæ præceptis præmunitus, apprehendit, anno cccc. ab urbe condita, Olympiade cv. Cirea prima itaque regni primordia, rerum infinità multitudine in diversas trahente partes, finitimis undiquè in Macedoniam irruentibus populis, bellisque, veluti conspiratione quâdam ad opprimendam Macedoniam, multarum gentium ex diversis locis uno tempore confluentibus, rex Philippus cautiùs omninò agendum esse considerans (omnibus enim par esse non poterat), alia interposita pactione composuit, alia redemit; facillimis aggressis, ut militum trepidos firmaret animos, et sibi hostium contemptum demeret. Primùm illi cum Atheniensibus certamen fuit; quibus per insidias victis, metu gravioris belli, cum interficere posset, omnes incolumes sine pretio dimisit: quæ res illi magnam et gratiam et auctoritatem conciliavit. Captis deindè Pæonibus, bellum in Illyrios transtulit: ibi multis hostium millibus cæsis, Larissam urbem nobilissimam cepit.

II. Hinc Thessalos, non cupiditate prædæ, sed quòd exercitui suo robur Thessalorum equitum adungere gestiebat, nihil minùs quàm bellum metuentes, adoritur. Quibus ex improvise præoccupatis, atque in potestatem redactis, jungendo equitum peditumque, for-

tissim
tum.
tolem
cilian
qui s
habe
fuit.
acqui
tus, i
pus p
xisse
timave
sunt i
mosum
rituran
gnaret
nùs tar
advers
adject
tereà te
veluti
firmato
der fili
dicit P
convert
cujus si
speculã
rum civ
rare cog
Inferior
na, om
etiam (q
conaban
templo
cessitate
magnam
tus, om
ceps, et
bire cog
occisis fin
rio Mace

tissimas turmas et copias, invictissimum fecit exercitum. Quibus rebus feliciter gestis, Olympiada, Neoptolemi regis Molossorum filiam, uxorem ducit, conciliante nuptias altore virginis Arishâ rege Molossorum, qui sororem Olympiadis, Troadem, in matrimonio habebat: quæ causa illi exitii malorumque omnium fuit. Nam dum regni incrementa affiuitate Philippi se acquiraturum sperat, proprio regno ab eodem privatus, in exsilio consenuit. Post nuptias autem Philippus per quietem visus est conjugis alvo insignem affixisse bullam, cujus sculptura, quemadmodum existimaverat, leonis haberet imaginem. Quod vates ita sunt interpretati: Ipsam quidem esse gravidam, animosum quoque et leonis naturâ præditum infantem parituram. Deindè cum Philippus urbem Methonem expugnaret, jactu sagittæ dextrum amisit oculum. Nihilominus tamen pacem deprecantibus dedit, mitisque etiam adversus victos fuit. Pagas etiam capiens, imperio suo adjecit. Triballorum quoque gentem, et quidquid prætereâ terrarum in proximo erat, invadens, omnia uno veluti impetu devicit. Debellatis finitimis, atque confirmato jam Macedonia regno, natus est ipsi Alexander filius ex Olympiade uxore, VII Idus Aprilis, ut dicit Plutarchus; ab eo autem qui illum in latinum convertit, scribitur circa Idus Augusti: quod sanè, cujus sit error, dubium est. Porrò Philippus, veluti è speculâ quâdam, libertati omnium insidiatus, Græcorum civitates, quæ dominandi libidine singulæ imperare cogitaverant, omnes in suam redegit potestatem. Inferioribus enim contrâ superiores suadens certamina, omnibus ad invicem callidè incitatis, à Thebanis etiam (qui tamen antea eum tanquam hostem repellere conabantur) contrâ Lacedæmonios et Phocenses, qui, templo Apollinis spoliato, milites conduxerant, necessitate urgente, dux electus; oppressis sacrilegis, magnamque indè apud omnes nationes gloriam adeptus, omnium ad ultimum efficitur dominus ac princeps, et victos pariter atque victores servitutem subire coegit. Indè in Cappadociam trajiciens, captis et occisis finitimis regibus, universam provinciam imperio Macedonia adjecit. Olyntho quoque expugnata,

Thraciam invasit. Nam cum eum fratres duo Thraciæ reges, de terminis regni ambigentes, disceptationum suarum iudicem eligerent, Philippus ad iudicium, velut ad bellum, inopinantibus fratribus, instructo exercitu venit, et utrumque regno, de quo disceptabant, spoliavit: omnes sanè principes docens, concordiam maximum ad conservanda imperia atque principatus stabilendos, adminiculum esse.

III. Alexander autem factus annorum duodecim, rebus bellicis admodum delectari, et excelsæ indolis manifestissima præ se ferre indicia cœpit. Cumque ex æqualibus nonnulli ex eo percunctarentur, ad Olympicum numquid stadium libens decertaret (plurimum enim pedum celeritate pollebat? « Libens equidem, » *inquit*, si decertaturos mecum reges sim habiturus. » Olim cum fortè absente Philippo legati à Persarum rege venissent, eos, cum hospitio tum consuetudine captos, jucundissimâ sibi familiaritate conjunxit, admirantes quòd is nihil aut humile aut puerile sciscitaretur, sed aut viarum longitudinem, aut superiorum itinerum modos perquirebat: multa super rege, qualis in hostes esset; nunc super Persis, quæ vires, aut quæ esset potentia, rogitabat. Quas res admirati legati, latè diffusam Philippi gravitatem nihili, præ hujus pueri indole et majore, quàm ætas pateretur, animi magnitudine, duxerunt. Quoties à Philippo, aut nobile quoddam captum oppidum, aut memorabili prælio parta victoria nuntiabatur, haud magnoperè lætabatur, cæterùm ad suos aiebat æquales: « Omnia, » « ô pueri, genitor occupabit; ita ut ne vobiscum grande » « ullum ac insigne facinus ostentare mihi sit reli- » « quum. » Non enim ipsum ulla illecebrarum aut pecuniæ, sed sola virtutis ac gloriæ cupido tenebat; quòque majores à patre facultates acciperet, eò se minora gerere posse existimabat. Quocircà, crescente dominio, gerendis præclaris rebus materiam magnâ ex parte exhaustum iri ratus, non opes, non deliciarum usus, verùm certamina et pugnas ardebat et principatum, undè sibi ob virtutem, gloriam, nominis immortalitatem (quæ spes nec Alexandum, nec quemquam alium bonum unquam fefellit) compararet,

affec
par
dem
cipli
temp
cesso
« mi
« cu
auter
rocis
decim
tris p
rus,
fuerit
atque
set:
« per
mirâ
que c
usus
duxiss
sis lac
« quæ
git vi
patern
IV.
statuit
nobiler
set; ea
domi a
nos nat
greditu
puit, a
urbis o
cum fo
filium o
virtutis
simæ, u
neret, a
causâ,
refectur

affectabat. Quamobrem ipsius cura compluribus, uti par erat, nutritoribus prædagogis ac pæceptoribus est demandata, imprimis tamen Aristoteli, ex cujus disciplina decem ferme annis informatus est. Eodem ferè tempore Philippus Delphos misit, consulens de successore; responsumque tale accepisse ferunt: « Is demum tuo imperio omnique orbe potietur, quem cumque Bucephalus sessorem passus fuerit. » Erat autem Bucephalus equus formâ spectabilis, atque ferocissimus, quem Philonicus Thessalus Philippo tredecim talentis emerat. Hunc diù Philippus sub claustris præferratis asservari iussit: mansit tamen ita ferus, ut planè nullus eum ne tangere quidem ausus fuerit. Quarè factum est ut eum Philippus removeri atque abjici jusserit. Alexander verò cum fortè adesset: « Qualem, *inquit*, isti equum perdunt, dum eo per imperitiam ac mollitiem uti nesciunt! » Cumque mirâ arte sine verberibus tractasset equum, tandemque consensum ad cursum admisisset, tum calcibus usus est; ac molliter flexis hænenis circa equum reduxisset, descendens caput exosculatus pater, emissis lacrymis, « aliud, *inquit*, ò fili, tibi par regnum quære, quandò te jam Macedonia non capit. » Præsagii vir prudens tam excelsæ indoli non suffecturam paternam ditionem.

IV. Post hæc Philippus toti Græciæ bellum inferre statuit, ad quod percommodum ratus, si Bysantium, nobilem et maritimam urbem, in potestatem redegisset; eandem sibi resistentem obsidione cinxit, relicto domi ad regni curam filio Alexandro, tum sedecim annos nato. Exhaustis in obsidone opibus, piraticam aggreditur, centumque septuaginta navium spolia rapuit, atque militibus suis distribuit. Ne autem in unius urbis obsidione tantus exercitus teneretur, profectus cum fortissimis, multas Chersonesi urbes expugnavit: filium deindè Alexandrum, duodeviginti annos natum, virtutis et promptitudinis in rebus agendis manifestissimæ, ut sub patris militiâ tyrocini rudimenta deponeret, ad se accersivit. Cum quo in Scythiam prædandi causâ, more negotiantium, impensas belli alio bello refecturus, est profectus. Eaque expugnata, viginti

millia puerorum ac feminarum capta, pecoris magna vis, xx millia nobilium equarum ad genus faciendum, in Macedoniam missa sunt. Sed revertenti à Scythiâ Philippo Triballi occurrunt, negantes se transitum duros, ni portionem accipiant prædæ. Hinc iurgium, mox et prælium, in quo ita in femore vulneratus est Philippus, ut per corpus ejus equus interficeretur. Cùm omnes occisum putarent, præda amissa est. Quamprimum ex vulnere convaluit, diù dissimulatum bellum Atheniensibus infert. Cujus causâ Thebani se junxere, metuentes ne, victis Atheniensibus, veluti vicinum belli incendium, ad se transiret. Inità societate inter civitates paulò antè infestissimas, legationibus totam fatigant Græciam, communem hostem, communibus viribus submovendum dictitantes. Quædam civitates motæ, Atheniensibus sese jungunt: quasdam autem belli metus ad Philippum traxit. In hac pugna, Philippus Alexandrum filium alteri cornu præfecit, ubi herois virtus clarissimè emicuit. Talem enim se præstitit, ut non inferior patre, imò etiam nulli secundus exstiterit. Commisso itaque apud Cheroneam prælio, etsi Athenienses numero militum longè præstarent à Macedonibus tamen continuo ac diuturno bellandi usu exercitatissimis, vincuntur. Non autem immemores pristinæ gloriæ cecidère. Hic dies universæ Græciæ, et gloriam dominationis, et vetustissimam libertatem finit.

V. Cæterùm, cùm Philippus semper ergà Alexandrum optimè affectus fuisset, tandem ex Cleopatrâ novercâ, Olympiadi super inductâ, discordia orta est. Causam adhibuit Attalus avunculus Cleopatræ: qui cùm in nuptiis Macedones exhortaretur, Deos orarent ut ad regni successionem legitimus ex Philippo et Cleopatrâ crearetur hæres; excandescens Alexander: « O « improbum caput, *inquit*, nos verò tibi nothi vide-
« mur? » simulque in eum conjecit populum. Inurgens indè pater contrâ Alexandrum, stricto eum petiit ferro; ictus tamen, inclinatione corporis ab Alexandro evitatus, inanis excidit. Tunc Alexander, conviciis patrem adortus, receptam Olympiadem matrem secum in Epirum duxit. Eum tamen Philippus, exprobratâ

sibi
pòst
tias
quem
lebra
collo
nec
lum
Alex
nias,
lescer
obtru
funer
fuera
dem e
gnam
ut noc
Cleop
arctis
Asiam
bellici
Pausa
ret, e
insupe
noravi
non ta
qui ul
Philipp
xxiii:
divitiar
ter qu
in eo et
pis rati
quio: q
jocos an
tiam fin
apud ut
tudo. In
et soler
inventio

sibi à Demarato Corinthio hæc eorum discordiâ, paulò post multis precibus ægrè revocavit. Inter hæc, nuptias Cleopatrarum filiarum, et Alexandri fratris Olympiadis, quem, pulso Arisbâ, regem Æpiri fecerat, Philippus celebrat. Dies erat pro magnificentiâ duorum regum, et collocantis filiam, et uxorem ducentis, insignis. Sed nec ludorum celebritas deerat; ad quorum spectaculum Philippus, cum sinè custodibus medius inter duos Alexandros, filium generumque, procederet, Pausanias, nobilis ex Macedonibus nemini suspectus adolescens, occupatum angustiis Philippum in transitu obruncavit, diemque lætitiæ destinatum, fœdum luctu funeris fecit. Hic atrocem injuriam passus ab Attalo fuerat; de quâ Philippo conquestus, qui multum quidem ex rei turpitudine est motus; sed, Attalo ob magnam familiaritatem, et quòd ejus operâ tunc uteretur, ut noceret induci haud potuit. Erat enim Attalus, ob Cleopatram proximè à rege in matrimonium acceptam, arctissimâ ei junctus cognatione, copiarumque in Asiam præmissarum dux fuerat delectus, vir in rebus bellicis egregiæ fortitudinis. Idcirco rex potiùs, ut Pausaniæ animum justissimo dolore incensum mulceret, est conatus; datisque ei magnis muneribus, loco insuper honestiori, inter corporis sui custodes, honoravit. Sed ille implacabili ardens irâ, decrevit, non tantum de eo qui sibi injuriam intulisset, sed et qui ulcisci illatam noluisset, pœnam sumere. Vixit Philippus annos XLVII, regnavit XXV, Macedonum rex XIII: cui maximæ opes erant instrumenta bellorum, divitiarum quæstu quàm custodiâ solertior; itaque inter quotidianas rapinas semper inops erat. Misericordia in eo et perfidia pari jure dilectæ. Nulla apud eum turpis ratio vincendi: blandus pariter et insidiosus allocutio: qui plura promitteret quàm præstaret; in seria et jocos artifex. Amicitias utilitate, non fide colebat. Gratiam fingere in odio, instruere inter concordantes odia, apud utrumque gratiam quærere, solemnibus illi consuetudo. Inter hæc, eloquentia et insignis oratio, acuminis et solertiæ plena, ut nec ornatui facilitas, nec facilitati inventionum deesset ornatus.

LIBER II.

I. Anno ab urbe conditâ ccccxxvi, mortuo Philippo, Alexander filius (ob magnitudinem rerum gestarum Magnus appellatus), vigesimo ætatis anno, plenum invidiâ, et gravissimis odiis ac periculis undiquè circumseptum, assecutus est imperium. Nec enim vicinæ barbarorum provinciæ et nationes modestè servitute ferebant; avita verò dominia patriosque principatus affectabant. Primò omnium autem quotquot paternæ cædis causa fuerant, gravibus affecti pœnis; deindè sepulturæ ejusdem maximam impendit curam, principatum verò multò meliùs quàm quisquam existimasset, confirmavit. Juvenis enim, atque ob ætatem adhuc teneram ab aliquibus contemptui habitus, vulgus ipsum humanissimis sermonibus ità in sui benevolentiam traxit, ut et spem maximam omnibus faceret, et metum simul atque contemptum sui universis demeret. Macedonibus immunitatem cunclarum rerum, præter militiæ vacationem, dedit. Quo facto tantum sibi conciliavit favorem, ut alii corpus, non virtutem, alii verò nomen regis solùm immutatum esse dicerent. Et cum initio tumultus undiquè contrà ipsum exorti essent, audaciâ et animi constantiâ incredibili citissimè motus omnes compressit. Profectus deindè Corinthum in Peloponnesum, generali totius Græciæ concilio, contrà Persas (quorum erat eo tempore summum in terris imperium, quique Græciam sæpè multis cladibus afflixerant) imperator est designatus. Siquidem pater ejus idem bellum inchoaverat, morte tamen præventus, consummare haud potuerat. In hujus belli apparatu, nuntiatur Athenienses, Thebanos et Lacedæmonios ab eo ad Persas defecisse, auctoremque ejus defectionis, magno auri pondere à Persis corruptum; Demosthe-

nem
tant
ciam
se vi
ficio
veter
essel
sper
salia
que
auter
dis d
alien
II.
etiam
antea
lente
bus a
eâ le
cum
Cythe
quòd
repub
regi
cedon
omne
ab Æ
dam
« san
« hoc
« bus
motib
Asiam
facien
mos p
rat. N
fidi er
cum in
essel.
Thrac
bus ob

nem oratorem exstitisse. Quibus motibus occursurus, tantâ celeritate, instructo paratoque exercitu, Græciam oppressit, ut quem venire non senserant, videre se vix crederent. In transitu hortatus Thessalos, beneficiorum patris com nonefaciens, commemoratâ etiam veteri cognatione, quæ sibi cum illis per Herculem esset, sermonibusque humanissimis, ut magna à se sperarent, persuasos induxit ut, communi totius Thessaliæ decreto, universæ gentis dux crearetur, omniaque vectigalia atque redditus suos ei traderent. Tanta autem in juvene celeritas tamque efficax in rebus agendis diligentia, omnes qui per contemptum ab eo erant alienati, perterrefecit.

II. Athenienses itaque sicuti primi defecerunt, ita etiam primi pœnitere cœperunt, pueritiam Alexandri antea spretam supra virtutem veterum ducum extolentes, missisque legatis, bellum deprecabantur. Quibus auditis et graviter increpatis, bellum remisit. In eâ legatione Demosthenem quoque fuisse ferunt; sed cum cæteris ad Alexandrum non pervenit, siquidem à Cytherone Athenas reversus est, sive correptus timore quòd frequenter Philippum vituperasset, atque in suâ republicâ contrâ Macedones verba fecisset; sive ut regi Persarum (à quo magnam auri summam, ut Macedonum causam opprimeret, accepisse dicebatur) omnem de se suspicionem eximeret. Hoc quoque ipsi ab Æschine exprobratum aiunt, qui in oratione quâdam de acceptis muneribus ita dicit: « In præsens « sanè regium aurum sumptus huic suppeditat: sed « hoc deinceps haud sufficiet, cùm nullæ opes moribus improbis satis esse possent. » Alexander sedatis motibus qui in Græciâ erant exorti, antequàm in Asiam cum exercitu trajiceret, per Thraciam iter faciens, Pæones, Triballos, Illyrios, aliosque finitimos petere instituit, quos novis rebus studere acceperat. Nam quòd regno ejus tum finitimi, maximè infidi erant, minimè negligendos censuit, præsertim cùm in tam longinquas à domo regiones profecturus esset. Ex Amphipoli igitur cum copiis profectus in Thracas (quos Græci *Autonomos* vocant, nullius legibus obnoxios, decem dierum itinere ad Hæmum mon-

tem pervenit: ibi, circa aditûs angustias, negotiatorum atque Thracum ingentem manum collectam obviam habuit. Insederant montis verticem, curribusque pro vallo; quâ patebat aditus, utebantur, indè pugnaturi, si necessitas postulâsset. Sin autem ex adversâ montis parte peterentur, currus, in Alexandri phalangem magno impetu erant immissuri: quod et fecerunt. Sed milites ab Alexandro edocti, alii laxatis ordinibus, alii corpora humi strata scutis contentes, periculum omne devitarunt: hinc alacriores facti, ingenti clamore in hostes feruntur, eosque uno impetu superavère. Alexander, protinûs superato jugo, per Hæmum montem in Triballos profectus est. Syrmus Triballorum rex erat: is, cognito Alexandri adventu, uxores ac pueros cæteramque imbellem turbam, ad Danubium in insulam Peucem confestum misit, quò et Thraces Triballis finitimi se receperant. Nec multò pòst, et Syrmus còdem fugit. Reliqua Triballorum multitudo ad alteram insulam se contulerat, eo in loco, ex quo pridie Alexander moverat situm. Alexander Triballos repetens, hostes ex silvis in aperta provocatos superat, tribus millibus cæsis, reliquis in fugam coniectis, paucisque captis. Post hanc pugnam, Alexander ad Danubium profectus, ad insulam in quam Triballi ac Thraces confugerant, contendit: cui tamen barbari summâ vi restiterunt, quod erat iis faciliûs, quoniam et naves paucæ erant et insulæ maxima pars prærupta ac præceps, et fluminis cursus, utpotè in angusto conclusus, concitatur. Quapropter Alexander abductis indè navibus, trajecto noctu flumine, mcccc equitibus, peditibusque iv. millibus, Getas (quorum circiter iv. millia equitum, peditumque supra x. millia prohibendi animo in adversâ ripâ armatos viderat) petit. Quo facto territi Getæ, ne primum quidem impetum sustinuère. Res prorsûs ingentis audaciæ iis visa, Alexandrum tam faciliè unicâ nocte Danubium, omnium Europæ fluminum amplissimum atque altissimum, nullo ponte injecto, transisse. Confugientibus igitur illis in silvarum sclitudines atque latebras, rex urbem vacuum nactus, cepit, soloque æquavit.

III. Hūc loci venēre legati à cæteris Danubii accolis, à Syrmo, atque Germanis, ad Alexandrum, ut cum eo amicitiae fœdus inirent. Quibus in fidem et amicitiam acceptis, è Germanis quæsitum quidnam in humanis rebus præ cæteris extimescerent; ratus nominis sui magnitudinem ante omnia ipsis formidolosam videri. Illi hoc se imprimis timere responderunt; ne fortè in sese aliquandò cælum rueret. Alexander nihil motus responsi superbiâ, tantum adjecit Germanos superbos esse, eosque domum remisit. Indè in Agrianos et Pæonas iter persequenti nuntiatum est Clytum ab eo defecisse, Glauciamque Taulantiorum regem se ei conjunxisse. Erant et qui nuntiarent fore ut Autariatæ ipsum in itinere adorirentur. Proindè negotio de Autariatæ Lagaro Agrianorum regi (qui patri Philippo admodum carus, Alexandro quoque perquam familiaris erat) commisso, insuper Cynâ sorore, ubi Pellam revertisset, ultrò in uxorem promissâ, ad Clytum Glauciamque magnâ celeritate contendit, eosque vario prælio vicit atque prostravit. Hæc agenti superveniunt nuntii, multos in Græciâ res novas moliri, civitatesque non paucas, et in primis Thebanos, ab eo defecisse. Quâ re motus Alexander in Macedoniam est reversus, ut factum in Græciâ tumultum reprimeret. Thebanis autem conantibus præsidium Macedonicum ex arce Thebanâ (quam Cadmeam vocant) depellere, ipsamque præaltis fossis, et munitissimo vallo cinctam, obsidentibus, rex magnis itineribus profectus, non longè à Thebis cum omnibus copiis insedit. Itaque Thebanorum duces (quoniam Alexander præter spem omnium advenerat, ac incertum erat utrum auxilia, sicuti à nonnullis civitatibus petierant, illisventura essent) de belli ratione consultare cæperunt. Omnibus tandem consentientibus, belli discrimen subire constituerunt. Sed rex suos continuit, illis spatium pœnitendi, mutandique consilii exhibens, nullo pacto futurum existimans, ut una civitas contrâ tantas copias esset pugnatura. Habebat enim ultrâ xxx millia peditum, equitumque ad tria millia, omnes laboribus bellicis exercitatissimos; quorum virtuti confisus, Persicum bellum susceperat. Sanè si Thebani temporum fortunæ

cedentes, pacem petissent, rex eorum postulatis libentissimè annuisset. Nam tum mirifico studio ad Persas in Asiam transire properabat. Cum tamen armis, non precibus uti decrevissent, Alexander Macedones ad prælium instruxit. A Thebanis, contra hostes numero longè superiores, summis viribus atque impigrè decertatum est. Interim Macedonibus, qui custodiæ Cadmæ arcis præerant, à tergo invadentibus circumventi Thebani, in ipsâ pugna ceciderunt. Capta civitas et direpta, urbs eversa funditus est. Quâ quidem in re, ea spes idque consilium exstitit Alexandro, ut huiusmodi casu ac terrore compressi Græci, quietius, dum abesset, agerent: cum alioqui incusantibus Thebanos sociis Phocensibus ac Platæensibus morem gerere gratificarique concupisceret. Plures sex millibus oppetiè. Triginta millia vendidit, ex quibus quadringentorum quadraginta talentorum argenti summam coegit. Pindari vâtis tamen stirpi pepercit; summum in doc-tos favorem manifestissimo exemplo testatus. Non omittendum videtur quod hic rerum gestarum Alexandri scriptores de Timocleâ referunt, quam insignem Thebanam feminam Thracius quidam dux constuprâsse dicitur. Cumque post id eam posceret pecuniam, solus à muliere ad puteum seductus fuit, in quo diceret pretiosiora rerum suarum occultari. Ducem igitur super os putei, spectandi causâ inclinatum, illa in profundum detrusit, supernèque injectis lapidibus oppressit. Ob id facinus adductam ad se in vinculis feminam, percunctatus est Alexander, quænam esset; ea imperterrita: « Theagenis, *inquit*, sum soror, qui contra « Philippum electus imperator fortiter pugnans pro « Græciæ libertate occubuit. » Magnanimitatem mulieris et constantiam admiratus rex, liberam eam cum filiis dimisit. Athenienses Thebarum casum molestè et cum summâ commiseratione ferentes, profugas portas contra regis edictum aperuerunt. Quam rem ita graviter tulit Alexander, ut secundâ legatione denuò bellum deprecantibus, ita demùm remiserit, ut oratores et duces, quorum fiduciâ toties rebellent, sibi dedantur. Eò tamen res est deducta, ut retentis oratoribus, duces in exsilium agerentur, qui confestim ad Darium

regem
Isthm
bus,
runt,
Corin
bitaba
tem v
« Ut p
Alexa
versus
non es

IV.

sâque
maxim
exerci
tis acc
tem es
lem te
similis
tus ne
tem pe
cendu
posses
millia
que cr
orbem
gredi
bellum
sed ve
cum p
milites
dines
cipia
reipub
gam, s
pedibu
deindè
jam ad
ternâ
centem
Homer

regem Persarum profecti sunt. Cæterum coactis in Isthmo Græcis, et expeditionem in Persas decernentibus, Alexandro plures philosophi et oratores occurrunt, præter Diogenem Cynicum, qui tunc versabatur Corinthii, et Alexandrum parvi faciens, in Cranio habitabat; miratus Alexander, ad eum in sole apricantem venit: rogans rene cujusque indigeat; at ille: « Ut paululum, *inquit*, à sole discedas. » Quo responso Alexandrum adeò delectatum ferunt, ut ad suos conversus dixerit, se Diogenem esse velle, si Alexander non esset.

IV. Rebus Græciæ compositis, adventante vere, ipsaque Græciâ cum Macedoniâ Antipatro (cui ex amicis maximè fidebat) commissis, ad Hellespontum cum exercitu profectus, in Asiam, incredibili ardore mentis accensus, trajecit. Cum autem delati in continentem essent, primus Alexander jaculum, velut in hostilem terram, conjecit, armatusque de navi, tripudianti similis, prosiluit, atque ita diis hostias cædit, precatus ne se regem illæ terræ invitæ accipiant. Indè hostem petens, milites à populatione Asiæ prohibuit: parcendum suis rebus præfatus, nec perdenda ea quæ possessuri venirent. In exercitu ejus fuerunt xxxii. millia peditum, non suprâ v. millia equitum, navesque clxxx. Hæc tam parvâ manu universum terrarum orbem utrùm sit admirabilius quòd vicerit an quòd aggredi ausus fuerit, incertum est. Ad tam periculosum bellum, non juvenes robustos, nec primo ætatis flore, sed veteranos, plerosque etiam emeritæ militiæ, qui cum patre patruisque militaverant, elegit, ut non tam milites, quàm militiæ magistros electos putares. Ordines quoque nemo nisi sexagenarius duxit, ut si principia castrorum cerneret, senatum te alicujus priscæ reipublicæ videre diceret. Itaque nemo in prælio fugam, sed omnes victoriam animis conceperant; nec in pedibus cuiquam spes, sed in lacertis fuit. Alexander deindè passim peractis sacrificiis, maximè apud Trojam ad Achillis tumulum, in quem genus suum ex maternâ lineâ referebat, eum ob id felicissimum adolescentem prædicans, quòd suarum virtutum præconem Homerum invenisset, ad interiora Darii regis Persa-

rum contendit. Hunc Darium, Arsani filium, qui decimus quartus à Cyro totius Orientis monarchiam tenebat, hæc potissimum causâ aggredi voluit, quod à patre suo Philippo tributum requisierat. Darius autem, missâ prius superbâ, contumeliosâ atque imperiosissimâ legatione, se regem regum, ac consanguineum Deorum, Alexandrum verò famulum suum appellans; Satrapis suis id negotii dederat, ut insanientem istum Philippi adolescentulum (sic enim eum per contemptum appellabat) verberibus puerilibus graviter cæsum, indutumque post veste purpureâ, sibi vinctum traderent, navibusque unâ cum nautis submersis, omnes ejus milites ad ulteriora maris Rubri transportarent. Qui mandatum regis exsequi volentes, ad Granicum amnem, magnâ manu, videlicet centum viginti millibus militum, confluerunt, et præruptam fluminis ripam, quâ Alexandro omninò trajiciendum erat, obsederunt. Alexander, etiamsi præsentissimum periculum instare cerneret, quippè cum suis, ex inferiori atque instabili loco (erat enim cum udus, tum cœno lubricus), utpotè ex flumine, adversus hostes in eminenti ripâ stantes, dimicandum foret; suæ tamen fortunæ ac virtuti, simulque fortitudini militum confisus, amnem trajecit. Et primò quidem non spernendâ difficultate pressus, tandem tamen hostes, non tam suâ arte, quam virtute Macedonum vicit atque prostravit. In eo conflictu Persarum viginti millia peditum, et cœl. equitum cæsa; Macedonum non plùs xxxiv interfecti sunt.

V. Ea pugna magnum ad res Alexandri momentum peperit. Sardes enim, maritimi barbarorum imperii propugnaculum, cepit, iisque ac cæteris Lydiæ populis, ut legibus uterentur suis, concessit. Ephesum quarto post pugnam die, lapsò indè præ metu præsidio, occupavit. Interim ex Magnesiâ et Triballibus legati venerunt, urbium suarum deditionem pollicentes; ad quas in fidem recipiendas, Parmenionem cum duobus millibus et quingentis mercenariis, parique Macedonum numero, equitibus ex amicis circiter ducentis, misit. Miletum deindè sibi resistentem oppugnavit: eâque potitus versùs Halicarnassum iter ingreditur.

Omnibus interjacentibus oppidis primo impetu captis, Halicarnassum urbem permunitam obsedit, eamque non sinè labore expugnata solo æquavit. Ingresso Cariam, Ada Cariæ regina (quæ regno ab Orontobate, quem Darius miserat, pulsa, nihil quicquam in totâ Cariâ præter Alinda, ejus provinciæ urbem munitissimam, tenebat), Alexandro obviam profecta, Alindis urbe traditâ, eum in filium adoptavit. Rex nec liberalitatem feminæ, nec filii nomen aspernatus, urbem eidem custodiendam reliquit. Totâ deindè Cariâ subactâ, memor accepti beneficii, eam universam Adæ imperio subjecit. Hinc in Lyciam et Pamphyliam tendit, eo consilio, ut orâ maritimâ ad Pheniciam et Ciliciam usque in potestatem redactâ, navales copias hostibus inutiles redderet. Devictisque rebellibus Pisidiæ populis, summo mentis ardore, nec minore alacritate, adversùs Darium, quem cum multis militantium millibus adventare constabat, contendens, Phrygiam, per quam exercitus traducendus erat, est ingressus.

Q. CURTII RUFII,

DE REBUS GESTIS,

ALEXANDRI,

REGIS MACEDONUM,

LIBER TERTIUS.

BREVIARIUM CAPITUM.

Alexander Gordium nodum secat, et inde obviam Dario progreditur. — 2. Charidemus Atheniensis pro libera oratione morte damnatur. — 3. Persarum regum luxuria : descriptio castrorum Alexandri. — 4. Ciliciae fauces ab Arsane, Darii legato, desertas Alexander opportunè occupat. — 5. Alexander, dum in Cydno amne corpus abluit, morbo corripitur. — 6. Ad sanitatem brevi revocatur à Philippo medico. — 7. Darium aggredi instituit Alexander : supplicium Persae Sisinis. — 8. Consternatio Persarum ante pugnam. — 9. Ordo et comparatio duarum acium. — 10. Alexandri oratio ad milites. — 11. Cades Persarum : castris Darii potitur Alexander. — 12. Matrem et uxorem Darii ceterasque captivas victor solatur. — 13. Darii divitiarum cum plerisque Damasci optimatibus à praefecto civitatis Parmenioni traduntur.

INTER haec Alexander ad conducendum ex Peloponneso militem, Cleandro cum pecuniâ misso, Lyciae Pamphyliaeque rebus compositis, ad urbem Celae exercitum admovit. Mediam illâ tempestate interfluebat Marsyas amnis, fabulosis Graecorum carminibus inclytus. Fons ejus, ex summo montis cacumine ex-

curro
cadit
dus,
placit
quipp
in ill
fluit,
se ev
appel
intra
adort
deder
in tur
quant
xand
menta
pro si
et om
dieru
rius i
indè
sère s
II.
apud
« hos
« jus
rium I
râsse
lotis
erat,
quàm
lem,
Sanga
et Cili
mum
tas fa
adhær
specie
jiceret
der, u
intra;

currens, in subjectam petram magno strepitu aquarum cadit; inde diffusus circumjectos rigat campos liquidus, et suas duntaxat undas trahens: Itaque color ejus placido mari similis, locum poetarum mendacio fecit: quippè traditum est, Nymphas amore amnis retentas, in illâ rupe considerare. Cæterum quamdiù intrâ muros fluit, nomen suum retinet; at cum extrâ munimenta se evolvit majore vi ac mole agentem undas, Lycum appellant. Alexander quidem urbem destitutam à suis intrat: arcem verò in quam confugerant, oppugnare adortus caduceatorem præmisit, qui denuntiaret, ni dederint, ipsos ultima esse passuros. Illi caduceatorem in turrim, et situ et opere multùm editam perductum, quanta esset altitudo, intueri jubent, ac nuntiare Alexandro, non eadem ipsum et incolas æstimatione munimenta metiri: se scire inexpugnabiles esse; ad ullimum pro fide morituros. Cæterùm, ut circumsideri arcem, et omnia sibi in dies arctiora viderunt esse, sexaginta dierum inducias pacti, ut nisi, intrâ eos auxilium Darius ipsis misisset, dederent urbem; postquam nihil inde præsidii mittebatur, ad præstitutam diem permissere se regi.

II. Superveniunt deindè legati Atheniensium, ut capti apud Granicum amnem redderentur sibi. Ille, « non hos modò, sed etiam cæteros Græcos restitui suis, » jussurum, respondit, finito Persico bello. » Cæterum Dario imminens, quem nondùm Euphratem superasse cognoverat undiquè omnes copias contrahit, totis viribus tanti belli discrimen aditurus. Phrygia erat, per quam ducebatur exercitus, pluribus vicis quàm urbibus frequens. Tunc habebat quondam nobilem, Midæ regiam: Gordium nomen est urbi, quam Sangarius amnis interfluit, pari intervallo Pontico et Cilicio mari distantem. Inter hæc maria angustissimum Asiæ spatium esse comperimus, utroque in arcas fauces compellente terram. Quæ quia continenti adhæret, sed magnâ ex parte ciugitur fluctibus, speciem insulæ præbet: ac, nisi tenue discrimen objiceret maria, quæ nunc dividit, committeret. Alexander, urbe in suam ditionem redactâ, Jovis templum intrat; vehiculum quo Gordium Midæ patrem vectum

o ingredi-
morte dam-
castrorum
o, desertas
in Cydno
atem brevi
li instituit
o Persarum
acium. —
am: castris
ii cæteras-
a plerisque
aduntur.

Pelopon-
o, Lyciæ
Colonnæ
interflue-
rminibus
nine ex-

esse constabat, adspexit, cultu haud sanè à vilioribus vulgatisque usu abhorrens. Notabile erat vinculum adstrictum compluribus nodis in semetipsos implicatis, et celantibus nexus. Incolis deindè affirmantibus, « edic tam esse oraculo sortem, Asiæ potiturum, qui inexplicabile vinculum solvisset, » cupido incessit animo sortis ejus explendæ.

III. Circà regem et Phrygum turba et Macedonum erat, illa exspectatione suspensa, hæc sollicita ex temerariâ regis fiduciâ: quippè series vinculorum erat ita adstricta, ut undè nexus inciperet quòve se conderet, nec ratione, nec visu percipi posset. Solvere aggressus injecerat curam, ne in omnem verteretur irritum inceptum. Ille nequicquam diù luctatus cum latentibus nodis: « Nihil, inquit, interest quomodò solvantur: » gladioque ruptis omnibus loris, oraculi sortem vel elusit, vel implevit. Cùm deindè Darium, ubicumque esset, occupare statuisset, ut à tergo tuta relinqueret, Amphoterum classi ad oram Hellesponti, copiis autem præfecit Hegelochum, Lesbum, et Chium, et Con, præsiidiis hostium liberaturos. His talenta ad belli usum quinquaginta attributa. Ad Antipatrum, et eos qui Græcas urbes tuebantur, sexcenta missa. Ex fœdere naves sociis imperatæ, quæ Hellesponto præsiderent. Nondum enim Memnonem vitâ excessisse cognoverat, in quem omnes intenderat curas; satis gnarus cuncta in expedito fore, si nihil ab eo moveretur. Jamque ad urbem Ancyrum ventum erat, ubi numero copiarum inito, Paphlagoniam intrat. Huic juncti erant Heneti, undè quidam Venetos trahere originem credunt: omnisque hæc regio paruit regi, datisque obsidibus, tributum, quod ne Persis quidem tulissent, pendere ne cogerentur, impetraverunt. Calas huic regioni præpositus est. Ipse assumptis qui ex Macedonia nuper advenierant, Cappadociam petiit.

IV. At Darius, nuntiata Memnonis morte, haud secùs quàm par erat motus, omissâ omni aliâ spe, statuit ipse decernere. Quippè quæ per duces suos acta erant, cuncta damnabat, ratus pluribus curam, omnibus abfuisse fortunam. Igitur castris ad Babylonem positus, quò, majore animo capesserent bellum, uni-

versas
quod
Xercis
ad noc
vallum
pos: e
lis tur
Persar
ta mill
ginta
duo mi
tis, ce
cem m
dragin
libus e
sex mi
dragin
bant fe
verant
comitat
exercit
Ignobil
duplice
lia Græ
adjecta
terosqu
nomina
V. N
tum de
latus, p
convers
et ob ex
jubente
ei vider
ille, et s
« inquit
« dixer
« ratus
« excita
« ribilis
« lentiâ

versas vires in conspectum dedit: et circumdato vallo quod decem millium armatorum multitudinem caperet, Xercis exemplo, numerum copiarum iniit. Orto sole ad noctem, agmina sicut descripta erant, intravère vallum: indè occupaverunt emissa Mesopotamiæ campos: equitum peditumque propemodùm innumerabilis turba, majorem quàm pro numero speciem gerens. Persarum erant centum millia, in quibus eques triginta millia implebat. Medi decem equitum, quinquaginta millia peditum habebant. Barcanorum equitum duo millia fuère, armati bipennibus, levibusque scutis, cetræ maximè speciem reddentibus: peditum decem millia pari armaturâ sequebantur. Armenii quadraginta millia miserant peditum, additis septem millibus equitum. Hircani, egregii ut inter illas gentes, sex millia expleverant equis militatura. Derbices quadraginta millia peditum armaverant: pluribus hærebant ferro præfixæ hastæ; quidam lignum igni duraverant: hos quoque duo millia equitum ex eadem gente comitata sunt. A Caspio mari octo millium pedester exercitus venerat; ducenti equites cum his erant. Ignobiles Asiæ gentes duo millia peditum, equitum duplicem paraverant numerum. His copiis triginta millia Græcorum, mercede conducta, egregiæ juventutis, adjecta sunt. Nam Bactrianos et Sogdianos et Indos, cæterosque rubri maris accolæ, ignota etiam ipsi gentium nomina, festinatio prohibebat acciri.

V. Nec quidquam illi minùs, quàm multitudo militum defuit. Cujus tùm universæ aspectu admodùm lætus, purpuratis solitâ vanitate spem ejus inflantibus, conversus ad Charidemum Atheniensem, belli peritum, et ob exilium, infestum Alexandro (quippè Athenis, jubente eo, fuerat expulsus), percontari cœpit, satisne ei videretur instructus ad obterendum hostem? At ille, et suæ sortis et regiæ superbix oblitus: « Verum, » inquit, et tu forsàn audire nolis, et ego nisi nunc « dixero, aliàs nequaquam confitebor. Hic tanti apparatus exercitûs, hæc tot gentium et totius Orientis « excita sedibus suis moles, finitimis potest esse terribilis. Nitet purpurâ auroque; fulget armis et opulentia, quantum qui oculis non subjecerint, animis

« concipere non possunt. Sed Macedonum acies torva
 « sanè et inculta, clypeis hastisque immobiles cuneos
 « et conserta robora virorum tegit. Ipsi *phalangem*
 « vocant peditum stabile agmen. Vir viro, armis arma
 « conserta sunt : ad nutum monentis intenti, sequi
 « signa, ordines servare didicere. Quod imperator,
 « omnes exaudiunt : obsistere, circumire, discurrere
 « in cornu, mutare pugnam, non duces magis quam
 « milites callent. Et ne auri argentique studio teneri
 « putes, adhuc illa disciplina paupertate magistrâ
 « stelit. Fatigatis humus cubile est : cibus quem occu-
 « pant, satiat : tempora somni arctiora quam noctis
 « sunt. Jam Thessali equites, et Acarnanes, Ætolique,
 « invicta bello manus, fundis, credo, et hastis igne
 « duratis repellentur : pari robore opus est. In illâ
 « terrâ quæ hos genuit auxilia quærenda sunt. Argen-
 « tum istud atque aurum ad conducendum militem
 « milite. » Erat Dario mite ac tractabile ingenium, nisi
 etiam suam naturam plerumque fortuna corrumpet.
 Itaque, veritatis impatiens, hospitem ac supplicem
 tunc maximè utilia studentem, abstrahi jussit ad ca-
 pitale supplicium. Ille ne tum quidem libertatis obli-
 tus : « Habeo, inquit, paratum mortis meæ ultorem,
 « expectet pœnas mei consilii sprete ipse contra quem
 « tibi suasi. Tu quidem, licentiâ regni subito mutatus
 « documentum eris posteris, homines, cum se permi-
 « sere fortunæ, etiam naturam dediscere. » Hæc vociferantem, quibus erat imperatum, jugulant. Sera
 deindè pœnitentia subiit regem ; ac vera dixisse confes-
 sus, eum sepeliri jussit.

VI Thimodes erat Mentoris filius, impiger juvenis, cui præceptum à rege, ut omnes peregrinos milites, in
 queis plurimum habebat spei, à Pharnabazo acciperet,
 operâ eorum usus in bello. Ipse Pharnabazo tradidit
 imperium quod ante Memnoni dederat. Anxium de
 instantibus curis agitabant etiam per somnum species
 imminentium rerum ; sive illas ægritudo, sive divi-
 natio animi præsagentis accersit. Castra Alexandri
 magno ignis fulgore collucere ei visa sunt, et paulò
 post, Alexander adduci ad ipsum in eo vestis habitu
 quo ipse fuisset ; equo deindè per Babylonem vectus,

subitò
 vates
 lætum
 hostiu
 veste,
 disset.
 Macec
 quem
 quonia
 latus e
 revoca
 nam ac
 quâ Gr
 tos, in
 arma
 quod e
 oblata
 veri ju

VII.

demun
 nacalo
 undè a
 tallo in
 ignis,
 teis al
 carmen
 juvenes
 totius
 totidem
 Jovi sa
 magnit
 Aureæ
 Haud p
 gentoqu
 gentium
 Persæ i
 opulent
 aureos
 manicat
 guo int
 et quinq

subitò cum ipso equo oculis esse subductus. Ad hæc vates variâ interpretatione curam distrinxerant : aliî lætum id regi somnium esse dicebant, quòd castra hostium arsissent, quòd Alexandrum, depositâ regiâ veste, in persico et vulgari habitu productum esse vidisset. Quidam non ità augurabantur : quippè illustria Macedonum visa, fulgorem Alexandro portendere; quem regnum Asiæ occupaturum esse haud ambigere, quoniam in eodem habitu Darius fuisset, cum appellatus est rex. Vetera quoque omina, ut sit, sollicitudo revocaverat : Darium enim in principio imperii vaginam acinacis Persicam jussisse mutari in eam formam, quâ Græci uterentur; protinùsque Chaldæos interpretatos, imperium Persarum ad eos transiturum, quorum arma esset imitatus. Cæterùm ipse et vatium responso quod edebatur in vulgus, et specie quæ per somnum oblata erat admodùm lætus, castra ad Euphratem moveri jubet.

VII. Patrio more Persarum traditum est, orto sole demùm procedere : die jam illustri, signum è tabernaculo regis buccinâ dabatur. Super tabernaculum, undè ab omnibus conspici posset, imago solis crystallo inclusa fulgebat. Ordo autem agminis erat talis : ignis, quem ipsi sacrum et æternum vocabant, argenteis altaribus præferebatur. Magi proximi patrium carmen canebant. Magos trecenti et sexaginta quinque juvenes sequebantur, puniceis amiculis velati, diebus totius anni pares numero : quippè Persis quoque in totidem dies descriptus est annus. Currum deindè Jovi sacratum albentes vehebant equi : hos eximia magnitudinis equus, quem Solis appellabant, sequebatur. Aureæ virgæ et albæ vestes regentes equos adornabant. Haud procùl erant vehicula decem, multo auro argentoque cælata. Sequebatur hæc equitatus duodecim gentium, variis armis et moribus. Proximi ibant, quos Persæ *immortales* vocant, ad decem millia : cultus opulentiaë barbaræ non alios magis honestabat. Illi aureos torques, illi vestem auro distinctam habebant, manicatasque tunicas, gemmis etiam adornatas. Exiguò intervallo, quos cognatos regis appellant, decem et quinque millia hominum : hæc verò turba muliebri-

ter propemodum culta, luxu magis quam decoris armis conspicua erat. *Doryphori* vocabantur proximum his agmen, soliti vestem excipere regalem. Hi currum regis anteibant, quo ipse eminens vehebatur. Utrumque currus latus deorum simulacra ex auro argenteoque expressa decorabant: distinguebant internitentes gemmae jugum, ex quo eminebant duo aurea simulacra cubitalia, quorum alterum Nini, alterum Beli gerebat effigiem. Inter haec auream aquilam pennas extendenti similem sacraverant.

VIII. Cultus regis inter omnia luxuriam notabatur. Purpureae tunicae medium albo intextum erat: pallam auro distinctam aurei accipitres, velut rostris inter se corruerent, adornabant; et zonam auream muliebriler cinctus, acinacem suspenderat, cui ex gemma erat vagina. Cidarim Persae regum capitis vocabant insigne: hoc caerulea fascia albo distincta circumibat. Currum decem millia hastatorum sequebantur: hastas argento exornatas, spicula auro praefixa gestabant. Dexteram laevamque, regem ducenti ferme nobilissimi propinquorum comitabantur. Horum agmen claudebatur triginta militibus peditum, quos equi regis quadringenti sequebantur: intervallo deinde unius stadii, matrem Darii Sysigambim currus vehebat, et in alio erat conjux. Turba feminarum reginas comitantium equis vectabatur. Quindecim inde, quas *armamaxas* appellant, sequebantur: in his erant liberi regis, et qui educabant eos, spadonumque grex, haud sane illis gentibus vilis. Tum regiae pellices trecentae sexaginta vehebantur, et ipsae regali cultu ornatae: post quas pecuniam regis sexcenti muli, et trecenti cameli vehebant, praesidio sagittariorum prosequente. Propinquorum amicorumque conjuges huic agmini proximae, lixarumque et calorum greges vehebantur. Ultimi erant cum suis quisque ducibus, qui cogerent agmen, leviter armati. Contra, si quis aciem Macedonum intueretur, dispar acies erat: equis virisque non auro, non discolori veste, sed ferro atque aere fulgentibus. Agmen et stare paratum, et sequi, nec turbam, nec sarcinis praegrave; intentum ad ducis non signum modo, sed etiam nutum, et castris locus, et exercitui commeatu

supp
Dari
angu
temp
IX
prap
regio
Stativ
Lydia
ab ad
arctis
natur
praer
set, c
igne
faciat
ac nu
longe
valido
neri in
hibere
qui ca
popula
debuer
aspect
paucio
Jugo m
cum a
tum, r
Per hoc
peri tre
intrand
planitie
X. P
non spa
leni tra
torrente
turbent
pe mult
tibus sui
monume

suppetebant. Ergò Alexandro in acie miles non defuit: Darius tantæ multitudinis rex, loci in quo pugnavit, angustiis redactus est ad paucitatem quam in hoste contempserat.

IX. Interea Alexander, Abistamene Cappadociæ præposito, Ciliciam petens cum omnibus copiis, in regionem quæ *castra Cyri* appellatur, pervenerat. Stativa illic habuerat Cyrus, cum adversus Cræsum in Lydiam duceret. Aberat ea regio quinquaginta stadia ab aditu quo Ciliciam intramus: Pylas incolæ dicunt arctissimas fauces, munimenta quæ manu ponimus, naturali situ imitantes. Igitur Arsanes, qui Ciliciæ præerat, reputans quid in initio belli Memnon suasset, quondam salubre consilium serò exsequi statuit: igne ferroque Ciliciam vastat, ut hosti solitudinem faciat; quidquid usui esse potest, corrumpit; sterile ac nudum solum, quod tueri nequibat, relicturus. Sed longè utilius fuit angustias aditus, qui Ciliciam aperit, valido occupare præsidio, jugumque opportunè itineri imminens obtinere, undè inultus subeuntem prohibere, aut opprimere hostem potuisset. Tunc paucis, qui callibus præsiderent, relictis, retrò ipse concessit, populator terræ, quam à populationibus vindicare debuerat. Ergo qui relictis erant, proditos se rati, ne aspectum quidem hostis sustinere voluerunt, cum vel pauciores locum obtinere potuissent. Namque perpetuo Jugo montis asperi ac prærupti Cilicia includitur; quod cum à mari surgat, velut sinu quodam flexuque curvatum, rursus altero cornu in diversum littus excurrit. Per hoc dorsum, quæ maximè introrsum mari cedit, asperi tres aditus, et perangusti sunt, quorum uno Cilicia intranda est: campestris eadem quæ vergit, ad mare, planitiem ejus crebris distinguuntibus rivis.

X. Pyramus et Cydnuus inelyti amnes fluunt. Cydnuus non spatio aquarum, sed liquore memorabilis; quippè leni tractu è fontibus labens, puro solo excipitur: nec torrentes incurrunt, qui placidè manantis alveum turbent. Itaque incorruptus, idem frigidissimus; quippè multà riparum aménitate inumbratus, ubique fontibus suis similis in mare invadit. Multa in eâ regione monumenta, vulgata carminibus, vetustas excederat.

Monstrabantur urbium sedes Lyrnessi et Thebes; Typhonis quoque specus, et Corycium nemus, ubi crocum gignitur, cæteraque, in quibus nihil præter famam duraverat. Alexander fauces jugi, quæ *Pylæ* appellantur, intravit: contemplatus locorum situs, non aliàs magis dicitur admiratus esse felicitatem suam: obrui potuisse vel saxis confitebatur, si fuissent qui in subeuntes propellerent. Iter vix quaternos capiebat armatos: Dorsum montis imminebat viæ, non angustæ modò, sed plerùmque præruptæ crebris oberrantibus rivis, qui ex radicibus montium manant. Thracas tamēn leviter armatos præcedere jusserat, scrutarique calles, ne occultus hostis in subeuntes erumperet. Sagittariorum quoque manus occupaverat jugum: intentos arcus habebant, moniti non iter ipsos inire, sed prælium. Hoc modo agmen pervenit ad urbem Tarson, cui tùm maximè Persæ subjiciebant ignem, ne opulentum oppidum hostis invaderet. At ille, Parmenione ad inhibendum incendium cum expeditâ manu præmisso, posteaquàm barbaros adventu suorum fugatos esse cognovit, urbem à se conservatam intrat.

XI. Mediam Cydnus amnis, de quo paulò antè dictum est, interfluit: et tunc æstas erat, cujus calor non aliam magis quàm Ciliciæ oram vapore solis accendit; et diei fervidissimum tempus cæperat. Pulvere ac sudore simul perfusum regem invitavit liquor fluminis, ut calidum adhuc corpus ablueret. Itaque veste depositâ, in conspectu agminis (decorum quoque futurum ratus, si ostendisset suis, levi ac parabili cultu corporis se esse contentum), descendit in flumen; vixque ingressi subito horrore artus rigere cæperunt: pallor deindè suffusus est; et propemodum corpus vitalis calor reliquit. Exspirantî similem ministri manu excipiunt, nec satis compotem mentis tabernaculum deferunt. Ingens sollicitudo et penè jam luctus in castris erat. Flentes querebantur, in tanto impetu cursuque rerum, omnis ætatis ac memoriæ clarissimum regem, non in acie saltem, non ab hoste dejectum, sed abluentem aquâ corpus, ereptum esse et extinctum. Instare Darium victorem, antequàm vidisset hostem. Sibi easdem terras, quas vic-

tores
hostes
insequi
Quem
xandri
netrar
rum?
lum flo
et com
querel

XII.
allevab
circum
ob hoc
tiebat.
quippè
tur. Vi
sibi è
bernac
cis par
« rerur
« pitum
« qui u
« cùm
« in co
« trio r
« cos n
« quàm
« si qui
« tis qu
nibus in
Ergò pr
pericul
Inexper
cùm ad
sollicitar
tori Alex
que ne a
periri ren
suspectur

XIII. I

tores peregrâssent, repetendas; omnia aut ipsos, aut hostes populatos: per vastas solitudines, etiam si nemo insequi velit, euntes fame atque inopiâ debellari posse. Quem signum daturum fugientibus? quem ausurum Alexandro succedere? Jâm ut ad Hellespontum fugâ penetrarent, classem quâ transeant, quem præparaturum? Rursus in ipsum regem misericordiâ versâ, illum florem juventæ, illam vim animi, eundem regem et commilitonem divelli à se et abripi, immemores sui, querebantur.

XII. Inter hæc liberiùs meare spiritus cœperat: allevabat rex oculos, et, paulatim redeunte animo, circumstantes amicos agnoverat: laxataque vis morbi ob hoc solum videbatur, quia magnitudinem mali sentiebat. Animi autem ægritudo corpus urgebat: quippè Darius quinto die in Ciliciam fore nuntiabatur. Vinculum ergò se tradi, et tantam victoriam eripi sibi è manibus, obscurâque et ignobili morte, in tabernaculo suo exstingui se querebatur. Admissisque amicis pariter et medicis: « In quo me, inquit, articulo rerum mearum fortuna deprehenderit, cernitis. Strepitum hostilium armorum exaudire mihi videor: et qui ultrò intuli bellum, jâm provocor. Darius ergò cum tam superbas litteras scriberet, fortunam meam in consilio habuit: sed nequicquam, si mihi arbitrio meo curari licet. Lenta remedia et segnes medicos non exspectant tempora mea. Vel mori strenuè quàm tardè convalescere, mihi melius est. Proindè; si quid artis in medicis est, sciant me non tam mortis quàm belli remedium quærere. » Ingentem omnibus incusserat curam tam præceps temeritas ejus. Ergò pro se quisque precari cœpere, ne festinatione periculum auget, sed esset in potestate medentium. Inexperta remedia haud injuriâ ipsi esse suspecta, cum ad perniciem ejus etiam à latere ipsius pecuniâ sollicitaret hostis: quippè Darius mille talenta interfectori Alexandri daturum se pronuciari jusserat. Itaque ne ausurum quidem quemquam arbitrabantur experiri remedium, quod propter novitatem posset esse suspectum.

XIII. Erat inter nobiles medicos è Macedoniâ regem

secutus Philippus, natione Acarnan, fidus admodum regi: puero comes, et custos salutis datus, non ut regem modò, sed etiam ut alumnum eximià caritate diligebat. Is non præceps se, sed strenuum remedium afferre tantamque vim morbi potione medicatâ levaturum esse promisit. Nulli promissum ejus placebat, præter ipsum cujus periculo pollicebatur. Omnia quipè facilius, quàm moram, perpeti poterat. Arma et acies in oculis erant: et victoriam in eo positam esse arbitrabatur, si tantum antè signa stare potuisset; id ipsum quòd post diem tertium medicamentum sumpturus esset (itâ enim medicus prædixerat) ægrè ferens. Inter hæc à Parmenione fidissimo purpuratorum, litteras accipit, quibus eis denuntiabat, ne salutem suam Philippo committeret: mille talentis à Dario, et spe nuptiarum sororis ejus esse corruptum. Ingentem animo sollicitudinem litteræ incusserant, et quidquid in utramque partem aut metus aut spes subjecerat, secretâ æstimatione pensabat. « Bibere perse-
« verem? ut si venenum datum fuerit, ne immeritò
« quidem, quidquid acciderit, evenisse videatur?
« Damnem medici fidem? In tabernaculo ergò me on-
« primi patiar? At satius est, alieno me mori scelere,
« quàm metu meo. » Diù animo in diversa versato, nulli, quid scriptum esset, enunciat; epistolamque sigillo annuli sui impressam, pulvino cui incumbebat, subjecit.

XIV. Inter has cogitationes biduo absumpto, illuxit à medico destinatus dies, et ille cum poculo, in quo medicamentum diluerat, intravit. Quo viso, Alexander, levato corpore in cubitum, epistolam à Parmenione missam sinistrâ manu tenens, accipit poculum, et haurit interritus: tum epistolam Philippum legere jubet, nec à vultu legentis movit oculos, ratus aliquas conscientie notas in ipso ore posse deprehendere. Ille, epistolâ perlectâ, plus indignationis quàm pavoris ostendit: projectisque amiculo et litteris antè lectum: « Rex, inquit, semper quidem spiritus meus
« ex te pependit; sed nunc verè, arbitror, sacro et ve-
« nerabili ore trahitur. Crimen parricidii, quod mihi
« objectum est, tua salus diluet. Servatus à me, vitam

« m
« m
« m
« fic
mod
spei
« pe
« pe
« qu
« ac
« te
« sol
offer
XV
secut
Inter
quam
ille to
Atque
matric
quant
se dif
percip
corpu
quipp
in con
quàm
dexter
senti o
tam il
hujus
charita
ope, a
fortuna
vix tan
etiam e
lent, p
citatio
à priva
genii d
nerand

« mihi dederis : Oro quæsoque, amisso metu, patere
 « medicamentum concipi venis. Laxa paulisper ani-
 « mum, quem intempestivâ sollicitudine amici sanè
 « fidèles, sed molestè seduli turbant. » Non securum
 modò hæc vox, sed etiam lætum regem ac plenum bonæ
 spei fecit. Itaque : « Si Dii, inquit, Philippe, tibi
 « permisissent, quo maximè modo animum velles ex-
 « periri meum, alio profectò voluisses. Sed certiozem
 « quam expertus es, ne optâsses quidem. Hæc epistolâ
 « acceptâ, tamen quod dilueras, bibi : et nunc credo
 « te non minùs pro tuâ fide, quàm pro meâ salute
 « sollicitum. » Hæc elocutus, dexteram Philippo
 offert.

XV. Cæterùm tanta vis medicaminis fuit, ut quæ
 secuta sunt, criminationem Permenionis adjuverint.
 Interclusus spiritus arcè meabat, nec Philippus quid-
 quam inexpertum omisit. Ille fomenta corpori admovit,
 ille torpentem nunc cibi, nunc vini odore excitavit.
 Atque ut primùm mentis compotem esse sensit, modò
 matris sororumque, modò tantæ victoriæ appropin-
 quantis admonere non destitit. Ut verò medicamentum
 se diffudit in venas, et sensim toto corpore salubritas
 percipi potuit; primò animus vigorem suum, deindè
 corpus quoque, expectatione maturius recuperavit:
 quippè post tertium diem, quàm in hoc statu fuerat,
 in conspectum militum venit. Nec avidius ipsum regem
 quàm Philippum intuebatur exercitus; pro se quisque
 dexteram ejus amplexi, grates habebant, velut præ-
 senti deo. Namque haud facile dictu est, præter ingeni-
 tam illi genti ergà reges suos venerationem, quantum
 hujus quoque regis vel admirationi dediti fuerint, vel
 claritate flagraverint. Jam primùm nihil, nisi divinâ
 ope, aggredi videbatur. Nam cum esset præstò ubique
 fortuna, temeritas in gloriam cesserat : ætas quoque
 vix tantis matura rebus, sed abundè sufficiens, omnia
 etiam ejus opera honestabat; et quæ leviora haberi so-
 lent, plerùmque in re militari gratiora vulgò sunt: exer-
 citatio corporis inter ipsos, cultus habitusque paululùm
 à privato abhorrens, militaris vigor: quis ille vel in-
 genii dotibus, vel animi artibus, ut pariter carus ac ve-
 nerandus esset, effecerat.

XVI. At Darius nuntio de adversâ valetudine ejus accepto, celeritate, quantam capere tam grave agmen poterat ad Euphratem contendit; junctoque eo pontibus quinque tamen diebus trajecit exercitum, Ciliam occupare festinans. Jamque Alexander, viribus corporis receptis, ad urbem Solos pervenerat: ejus potitus ducentis talentis nomine mulctæ exactis, arci præsidium militum imposuit. Vota deinde pro salute suscepta per ludum atque otium reddens, ostendit quantâ fiduciâ barbaros sperneret: quippè Æsculapio et Minervæ ludos celebravit. Spectanti nuntius lætus affertur ex Halicarnasso, Persas acie à suis esse superatos; Myndios quoque et Caunios, et pleraque tractus ejus suæ facta ditionis. Igitur edito spectaculo ludicro, castrisque motis, et Pyramo amne ponte juncto, ad urbem Mallon pervenit: inde alteris castris ad oppidum Castabalum. Ibi Parmenion regi occurrit, quem præmiserat ad explorandum iter saltus, per quem ad urbem Isson nomine penetrandum erat. Atque ille, angustiis ejus occupatis, et præsidio modico relicto, Isson quoque desertam à barbaris ceperat: inde progressus, deturbatis qui interiora montium obsidebant, præsidiis cuncta firmavit, occupatoque itinere, sicut paulò antè dictum est, idem et auctor et nuntius venit.

XVII. Isson inde rex copias admovit: ubi, consilio habito, utrùmne ultrâ progrediendum foret, an ibi opperendi essent milites novi, quos ex Macedoniâ adventare constabat. Parmenio non alium locum prælii aptiorem esse censebat. Quippè illic utriusque regis copias numero futuras pares, cum angustiarum multitudinem non caperent; planitiem ipsis camposque esse vitandos, ubi circumiri, ubi ancipiti acie opprimi possent. Timere ne, non virtute hostium, sed lassitudine suâ vincerentur. Persas recentes subinde successuros, si laxius stare potuissent. Facile ratio tam salubris consilii accepta est: itaque inter angustias saltus hostem opperiri statuit. Erat in exercitu regis Sisines Perses, quondam à prætore Ægypti missus ad Philippum; donisque et omni honore cultus, exsilium patriâ sede mutaverat: secutus deinde in Asiam Alexandrum, in-

ter fid
miles
tum en
eam
hilitate
regem
xius, a
tot cur
tius su
scelesti
quàm e
lectam
sini da
Qui, o
scelest
agmine
cuis e

XVII
bazo ac
ad Dari
trò abin
Si id co
pias inu
tas vires
regi, q
dem, e
dividi n
sa digre
xandro.
citu toto
futuros.
tantum f
dem, su
plius na
sibi, si
nem stol
enim qui
què ipso
sententia
prudenti
ipsum q

ter fideles socios habebatur. Huic epistolam Cretensis miles obsignatam annulo, cujus signum haud sanè notum erat, tradidit. Nabarzanes, prætor Darii, miserat eam, hortabaturque Sisinem, ut dignum aliquid nobilitate ac majoribus suis ederet: magno id ei apud regem honori fore. Has litteras Sisines, utpotè innoxius, ad Alexandrum sæpè deferre tentavit: sed cùm tot curis apparatusque belli regem videret urgeri, apertius subindè tempus exspectans, suspicionem initi scelesti consilii præbuit. Namque epistola, priusquam ei redderetur, in manus Alexandri pervenerat; lectamque eam, ignoti annuli sigillo impresso, Sisini dari jusserat, ad æstimandam fidem barbari. Qui, quia per complures dies non adierat regem, scelesto consilio eam visus est suppressisse; et in agmine à Cretensibus, haud dubiè jussu regis, occisus est.

XVIII. Jàm Græci milites, quos Thymodes à Pharnabazo acceperat, præcipua spes et propemodùm unica, ad Darium pervenerant. Hi magnoperè suadebant ut retrò abiret, spatiososque Mesopotamiæ campos repeteret. Si id consilium damnaret, at ille divideret saltem copias innumerabiles, neu sub unum fortunæ ictum totas vires regni cadere pateretur. Minùs hoc consilium regi, quàm purpuratis ejus displicebat: ancipitem fidem, et mercede venalem proditionem imminere: et dividi non ob aliud copias velle, quàm ut ipsi in diversa digressi, si quid commissum esset, traderent Alexandro. Nihil tutius esse, quàm circumdatos eos exercitu toto obrui telis, documentum non inultæ perfidiæ futuros. At Darius, ut erat sanctus et mitis, se verò tantum facinus negat esse facturum, ut suam secutos fidem, suos milites jubeat trucidari. Quem deindè amplius nationum exterarum salutem suam crediturum sibi, si tot militum sanguine imbuisset manus? Neminem stolidum consilium capite luere debere. Desuturos enim qui suaderent, si suasisse periculum esset. Denique ipsos quotidie ad se vocari in consilium, variasque sententias dicere, nec tamen melioris fidei haberi qui prudentius suaserint. Itaque Græcis nuntiari jubet, ipsum quidem benevolentiae illorum gratias agere:

Cæterùm , si retrò ire pergat , haud dubiè regnum hostibus traditurum. Famâ bella stare , et eum qui recedat , fugere credi : trahendi verò belli vix ullam esse rationem. Tantæ enim multitudini , utique cùm jam hiems instaret , in regione vastâ , et invicem à suis atque hoste vexatâ , non suffectura alimenta. Ne dividi quidem copias posse , servato more majorum , qui universas vires semper discrimini bellorum obtulerint. Et Hercule terribilem antea regem , et absentiam suâ ad vanam fiduciam elatum , posteaquàm adventare se senserit , cautum pro temerario factum , delituisse inter angustias saltus , ritu ignobilium ferarum , quæ , strepitu prætereuntium audito , silvarum latebris se occuluerunt. Jam etiam valetudinis simulatione frustrari suos milites ; sed non amplius ipsum esse passurum detrectare certamen. In illo specu , in quem pavidi recessissent , oppressurum esse cunctantes. Hæc magnificentius jactata quàm verius.

XIX. Cæterùm , pecuniâ omni , rebusque pretiosissimis Damascum Syriæ cum modico præsidio militum missis , reliquas copias in Ciliciam duxit , insequentibus more patrio agmen conjuge et matre ; virgines quoque cum parvo filio comitabantur patrem. Fortè eadem nocte et Alexander ad fauces , quibus Syria aditur , et Darius ad eum locum , quem Amanicas Pylas vocant , pervenit. Nec dubitavere Persæ quin , Isso relicta , quam ceperant , Macedones fugerent. Nam etiam saucii quidam et invalidi , qui agmen non poterant persequi , excepti erant. Quos omnes , instinctu purpuratorum , barbarâ feritate sævientium , præcis adustisque manibus circumduci , ut copias suas noscerent , satisque omnibus spectatis , nuntiare quæ vidissent regi suo jussit. Motis ergò castris , superat Pinarum amnem , in tergis , ut credebat , fugientium hæsurus. At illi quorum amputaverat manus , ad castra Macedonum penetrant , Darium quàm maximo cursu posset , sequi nuntiantes. Vix fides habebatur. Itaque speculatores in maritimas regiones præmissos explorare jubet , ipsene adesset , an præfectorum aliquis speciem præbuisset universi venientis exercitus. Sed cùm speculatores reverterentur , procul ingens multitudo

con
cæp
visa
men
suos
rat
esse.

XI
nis t
Illan
gesso
set si
esse
Rurs
dubie
hones
pora
struc
cendi
sacrif
sicut
itiner
ceder
occup
abesse
jubet.

XXI
tiaver
giente
mos f
aptiore
festina
majore
rant ,
rique f
tentus
Darius
cupare
hostem
gebatur
hæc , vi

conspecta est. Ignes deindè totis campis collucere cœperunt; omniaque velut continenti incendio ardere visa, cum incondita multitudo, maximè propter iumenta, laxius tenderet. Itaque eo ipso loco metari suos castra jusserat, lætus, quod omni expetiverat voto, in illis potissimum angustiis decernendum esse.

XX. Cæterum, ut solet fieri, cum ultimi discriminis tempus adventat, in sollicitudinem versa fiducia est. Illam ipsam fortunam, quæ aspirante res tam prosperè gesserat, verebatur; nec injuriâ, ex his quæ tribuisset sibi, quàm mutabilis esset, reputabat. Unam superesse noctem quæ tanti discriminis moraretur eventum. Rursus occurrebant majora periculis præmia, et sicut dubium esset an vinceret, ita illud utiquè certum esse, honestè et cum magnâ laude moriturum. Itaque corpora milites curare jussit, ac deindè tertiâ vigiliâ instructos et armatos esse. Ipse in jugum editi montis ascendit, multisque collucentibus facibus, patrio more, sacrificium diis præsidibus loci fecit. Jàmque tertium, sicut præceptum erat, signum tubâ miles acceperat, itineri simul paratus et prælio: strenuèque jussi procedere, oriente luce perveniunt ad angustias, quas occupare decreverant. Darium triginta indè stadia abesse præmissi indicabant. Tunc consistere agmen jubet, armisque ipse sumptis, aciem ordinat.

XXI. Dario adventum hostium pavidi agrestes nuntiaverunt, vix credenti occurrere etiam, quos ut fugientes sequebatur. Ergo non mediocris omnium animos formido inceserat: quippè itineri quàm prælio aptiores erant, raptimque arma capiebant. Sed ipsa festinatio discurrentium, suosque ad arma vocantium, majorem metum incussit. Alii in jugum montis evaserant, ut hostium agmen indè prospicerent, equos plerique frenabant: discors exercitus, nec ad unum intentus imperium, vario tumultu cuncta turbaverat. Darius initio, montis jugum cum parte copiarum occupare statuit, et à fronte et à tergo circumiturus hostem, à mari quoque, quo dexterum ejus cornu tangebatur, alios objecturus, ut undiquè urgeret. Præter hæc, viginti millia præmissa cum sagittariorum manu,

Pinarum amnem, qui duo agmina interfluebat, transire et objicere sese Macedonum copiis jusserat: si id præstare non possent, retrocedere in montes et occultè circumire ultimos hostium. Cæterum, destinata salubriter omni ratione potentior fortuna discussit; quippè alii præ metu imperium exsequi non audebant, alii frustrà exsequebantur; quia, ubi partes labant, summa turbatur.

XXII. Acies autem hoc modo stetit. Nabarzanes equitatu dextrum cornu tuebatur, additis funditorum sagittariorumque viginti ferè millibus. In eodem Tymodes erat, Græcis peditibus mercede conductis triginta millibus præpositus. Hoc erat haud dubium robur exercitûs, par Macedonicæ phalangi acies. In lævo cornu Aristomedes Thessalus viginti millia barbarorum peditum habebat. In subsidiis pugnacissimas locaverat gentes. Ipsum regem in eodem cornu dimicaturum, tria millia delectorum equitum assueta corporis custodiæ, et pedestris acies quadraginta millia sequebantur. Hircani deindè Medique equites his proximi, cæterarum gentium equites dextrà lævâque dispositi. Hoc agmen, sicut dictum est, instructum, sex millia jaculatorum funditorumque antecedeant. Quidquid in illis angustiis adiri poterat, impleverant copiæ, cornuaque hinc à jugo, illinc à mari stabant; uxorem matremque regis, et alium feminarum gregem, in medium agmen acceperant.

XXIII. Alexander phalangem, quâ nihil apud Macedonas validius erat, in fronte constituit. Dextrum cornu Nicanor, Parmenionis filius, tuebatur; huic proximi stabant Cænos, et Perdicas, et Meleager, et Ptolemæus, et Amyntas, sui quisque agminis duces. In lævo, quod ad mare pertinebat, Craterus et Parmenio erant; sed Craterus Parmenioni parere jussus. Equites ab utroque cornu locati: dextrum Macedones, Thessalis adjunctis; lævum Peloponnenses tuebantur. Antè hanc aciem posuerat funditorum manum, sagittariis admixtis; Thraces quoque et Cretenses antè agmen ibant, et ipsi leviter armati. At iis, qui præmissi à Dario jugum montis insiderant, Agrianos opposuit, ex Græciâ nuper advectos. Parmenioni aut-

tem p
exten
cupavi
nec ei
aspect
dro a
rat, p
neque
Paulat
tium a
ordini
posset
XXI
utraqu
trucem
nibus
tium v
circum
père ve
antè pr
ne susp
citato s
obæqui
aptum
belloru
atque q
suo duc
tur. Ill
olim H
sis mod
jugum.
esse, qu
rari. Non
xis steril
ri. Vix g
fluctuant
hæc Ath
mitæque
ad solun
jàm Gran
aut in fide

tem præceperat ut, quantum posset, agmen ad mare extenderet, quò longius abesset montibus, quos occupaverant barbari. At illi neque ob stare venientibus, nec circumire prætergressos ausi, funditorum maxime aspectu territi, profugerant: eaque res tutum Alexandro agminis latus, quod ne supernè incessetur timebat, præstitit. Triginta et duo armatorum ordines ibant: neque enim latius extendi aciem patiebantur angustiae. Paulatim deindè se laxare sinus montium, et majus spatium aperire cœperant, ità ut non pedes solum pluribus ordinibus incedere, sed etiam à lateribus circumfundì posset equitatus.

XXIV. Jàm in conspectu, sed extrà teli jactum, utraque acies erat, cum priores Persæ inconditum et trucem sustulère clamorem. Redditur et à Macedonibus major, exercitùs impar numero, sed jugis montium vastisque saltibus repercussus: quippè semper circumjecta nemora petræque, quantamcumque accipere vocem, multiplicato sono referunt. Alexander antè prima signa ibat, identidem manu suos inhibens, ne suspensi, acrius ob nimiam festinationem concitato spiritu, capesserent prælium. Cùmque agmen obæquicaret, varià oratione, ut cujusque animis aptum erat, milites alloquebatur. Macedones tot bellorum in Europà victores, ad subigendam Asiam atque quidem ultima Orientis, non ipsius magis quam suo ductu profecti, inveteratæ virtutis admonebantur. Illos terraram orbis liberatores, emensosque olim Herculis et Liberi patris terminos, non Persis modò, sed etiam omnibus gentibus imposituros esse, quæ nunc intuerentur, sed omnia victoriâ parari. Non præruptis petris Illyriorum et Thraciæ saxis sterilem laborem fore: spolia totius Orientis offerri. Vix gladio futurum opus; totam aciem suo pavore fluctuantem umbonibus potuisse propelli. Victor ad hæc Atheniensium Philippus pater invocabatur, domitæque nuper Bœotiæ, et urbis in eà nobilissimæ ad solam dirutæ species repræsentabatur animis: jàm Granicum amnem, jàm tot urbes aut expugnatas, aut in fidem acceptas, omniaque, quæ post tergum erant,

strata et pedibus ipsorum subjecta, memorabat. Cùm adierat Græcos, admonebat, ab iis gentibus illata Græciæ bella: Darii prius, deinde Xercis insolentiâ, aquam ipsam terramque postulantium, ut neque fontium haustum, nec solitos cibos relinquerent. Dein Deum templa ruinis et ignibus esse deleta; urbes eorum expugnatas, fœdera humani divinique juris violata referebat. Illyrios verò et Thracas, rapto vivere assuetos, aciem hostium auro purpurâque fulgentem intueri jubebat, prædam non arma gestantem: irent, et imbellibus feminis aurum viri eriperent; aspera montium suorum juga, nudosque colles et perpetuò rigentes gelu, ditibus Persarum campis agrisque mutant.

XXV. Jàm ad teli jactum pervenerant, cùm Persarum equites ferociter in lævum cornu hostium invecti sunt. Quippè Darius equestri prælio decernere optabat, phalangem Macedonici exercitûs robur esse conjectans. Jàmque etiam dextrum Alexandri cornu circumibatur: quod ubi Macedo conspexit, duabus alis equitum ad jugum montis jussis subsistere, cæteros in medium belli discrimen strenuè transfert. Subductis deinde ex acie Thessalis equitibus, præfectum eorum occultè circumire tergum suorum jubet, Parmenionique conjungi, et quod is imperâsset, impigrè exsequi. Jàmque ipsi in medium Persarum undiquè circumfusi egregiè se tuebantur: sed conserti, et quasi cohærentes, tela vibrare non poterant. Simul ut erant emissa, in eosdem concurrentia implicabantur; levique et vano ictu pauca in hostem, plura in humum innoxia cadebant. Ergò cominùs pugnam coacti conserere, gladios impigrè stringunt. Tùm verò multum sanguinis fusus est; duæ quippè acies ità cohærebant; ut armis arma pulsarent; mucrones in ora dirigerent: non timido, non ignavo cessare tùm licuit: collato pede, quasi singuli inter se dimicarent, in eodem vestigio stabant, donec vincendo locum sibi facerent. Tùm demùm ergò promovebant gradum, quàm hostem prostraverant. At illos novus excipiebat adversarius fatigatos: nec vulnerati, ut aliàs soient, acie poterant excedere, cùm hostis instaret à fronte, et à tergo sui urgerent.

nera
tens;
suis a
gens i
Alexan
præer
robore
mo ve
clarus
fugam
mutuâ
men in
Circâ
oculos
sicut d
bus acc
baces p
noscita
tumque
quidem
ter quo
perstric
XXV.
fossi ha
curru
veniret
qui ad
imperii
verò cæ
ad fugam
antè ad
etiam au
à Parmen
abstulera
menter u
cata erat
lapsi, ru
composit
prosternu
laminaru

XXVI. Alexander non ducis magis quam militis munerera exsequebatur; opimum decus cæso rege expensis ad se tuendum, et hostibus ad incessendum incitamentum. Ergò frater ejus Oxathres, cum Alexandrum instare ei cerneret, equites, quibus præerat, antè ipsum currum regis objecit, armis et robore corporis multum super cæteros eminens, animo verò et pietate in paucissimis; illo utiquè prælio clarus, alios improvidè instantes prostravit, alios in fugam avertit. Ac Macedones, ut circà regem erant, mutuâ adhortatione firmati, cum ipso in equitum agmen irrumpunt. Tum verò similis ruinæ strages erat. Circà currum Darii jacebant nobilissimi duces, antè oculos regis egregiâ morte defuncti, omnes in ora proni, sicut dimicantes procubuerant, adverso corpore vulneribus acceptis. Inter hos Atizyes, et Rheomithres, et Sabaces prætor Ægypti, magnorum exercituum præfecti, noscitantur: circà eos cumulata erat peditum equitumque obscurior turba, Macedonum quoque, non quidem multi, sed promptissimi tamen, cæsi sunt. Inter quos Alexandri dextrum femur leviter mucrone perstrictum est.

XXVII. Jàmque qui Darium vehebant equi, confossi hastis et dolore efferati, jugum quatere, et regem curru excutere cœperant: cum ille, veritus ne vivus veniret in hostium potestatem, desilit, et in equum qui ad hoc sequebatur imponitur; insignibus quoque imperii, ne fugam proderent, indecorè abjectis. Tum verò cæteri dissipantur metu, et quæ cuique patebat ad fugam via erumpunt, arma jacentes, quæ paulò antè ad tutelam corporum sumpserant; adeò pavor etiam auxilia formidabat. Instabat fugientibus eques à Parmenione missus, et fortè in id cornu omnes fuga abstulerat. At in dextro Persæ Thessalos equites vehementer urgebant. Jàmque una ala ipso impetu proculcata erat, cum Thessali strenuè circumactis equis dilapsi, rursus in prælium redeunt, sparsosque et incompositos victoriæ fiduciâ barbaros ingenti cæde prosternunt. Equi pariter equitesque Persarum, serie laminarum graves, agmen, quod celeritate maximè

constat, ægrè moliebantur : quippè in circumagendis equis suis Thessali multos occupaverant. Hæc tam prosperè pugnâ nuntiata, Alexander non antè ausus persequi barbaros, utrinquè jam victor instare fugientibus cœpit. Haud ampliùs regem quàm mille equites sequebantur, cum ingens multitudo hostium cederet. Sed quis aut in victoriâ aut in fugâ copias numerat? Agebantur ergo à tam paucis pecorum modo; et idem metus qui cogebat fugere, fugientes morabatur.

XXVIII. At Græci qui in Darii partibus steterant, Amyntâ duce (prætor hic Alexandri fuit, nunc transfuga) abrupti à cæteris, haud sanè fugientibus similes evaserant. Barbari longè diversam fugam intenderunt: alii quâ rectum iter in Persidem ducebat; quidam circuitu rupes saltusque montium occultos petivère; pauci castra Darii. Sed jam illa quoque hostis victor intraverat, omni quidem opulentiâ ditia. Ingens auri argentique pondus, non belli, sed luxuriæ apparatus diripuerant milites. Cumque plùs raperent, passim strata erant itinera vilioribus sarcinis, quas in comparatione meliorum avaritia contempserat. Jamque ad feminas perventum erat, quibus, quò cariora ornamenta sunt, violentiùs detrahebantur; nec corporibus quidem vis, ac libido parcebat. Omnia planctu tumultuque, prout cuique fortuna erat, castra repleverant: nec nulla facies mali deerat, cum per omnes ordines ætatesque victoris crudelitas ac licentia vagaretur. Tunc verò impotentis fortunæ species conspici potuit, cum ii, qui tum Dario tabernaculum exornaverant omni luxu et opulentiâ instructum, eadem illa Alexandro, quasi veteri domino, reservabant. Namque id solùm intactum omiserant milites, ita tradito more, ut victorem victi regis tabernaculo exciperent.

XXIX. Sed omnium oculos animosque in semet converterant captivæ mater conjuxque Darii. Illa non majestate solùm, sed etiam ætate venerabilis; hæc formæ pulchritudine, nec illâ quidem sorte corrupta. Acceperat in sinum filium nondum sextum ætatis annum egressum: in spem tantæ fortunæ, quantam paulò antè pater ejus amiserat, genitum. At in gremio antè aviæ jacebant adultæ virgines duæ, non suo lan-

tum,
cam
crinib
res,
nis no
utro c
set,
Sed il
abstul
centun
At ex p
trigint
equitum
pendio
XXX
posteaq
non er
Invitari
sit, qu
tricta,
repentè
baro ult
terrui.
regis, v
mare se
mater ux
bus, reg
genti ge
captis sp
lum stete
antè dict
manibus
que inter
tis ejus a
Alexande
fertur. A
peritum P
rat. Veriu
loremque
jussum inc
cum pauc

tum, sed illius etiam mærore confectæ. Ingens circæ eam nobilium feminarum turba constiterat, laceratis crinibus, abscissâque veste, pristini decoris immemores, reginas, dominasque, veris quondam, tunc alienis nominibus vocantes. Illæ suæ calamitatis oblitæ, utro cornu Darii stetisset, quæ fortuna discriminis fuisset, requirebant. Negabant se captas, si viveret rex. Sed illum, equos subindè mutantem, longiùs fuga abstulerat. In acie autem cæsa sunt Persarum peditum centum millia: decem verò millia interfecta equitum. At ex parte Alexandri quatuor et quingenti saucii fuere, triginta omninò et duo ex peditibus desiderati sunt, equitum centum quinquaginta interfecti. Tantulo impendio ingens victoria stetit.

XXX. Rex, qui Darii persequendo fatigatus erat, posteaquam et nox appetebat, et eum assequendi spes non erat, in castra paulò antè à suis capta pervenit. Invitari deindè amicos, quibus maximè assueverat, iussit, quippè summa duntaxat cutis in femore perstricta, non prohibebat interesse convivio. Tùm repente è proximo tabernaculo lugubris clamor, barbaro ululatu, planctuque permixtus, epulantes conterruit. Cohors quoque, quæ excubabat ad tabernaculum regis, verita ne majoris motus principium esset, armare se cœperat; causa pavoris subiti fuit, quòd mater uxorque Darii, cum captivis mulieribus nobilibus, regem, quem interfectum esse credebant, ingenti gemitu ejulatuque deslebant. Unus namquè è captis spadonibus, qui fortè ante ipsarum tabernaculum steterat, amiculum, quod Darius, sicut paulò antè dictum est, ne cultu proderetur, abjecerat, in manibus ejus qui repertum ferebat, agnovit: ratusque interfecto detractum esse, falsum nuntium mortis ejus attulerat. Hoc mulierum errore comperto, Alexander fortunæ Darii, et pietati earum illacrymâsse fertur. Ac primò Mithrenem, qui Sardes prodiderat, peritum Persicæ linguæ, ire ad consolandas eas iussit. Verius deindè, ne proditor, captivarum iram doloremque gravaret, Leonatum ex purpuratis suis misit iussum indicare falsò lamentari eas Darii vivum. Ille cum paucis armigeris in tabernaculum, in quo capti-

væ erant, pervenit; missumque à rege se nuntiari jubet. At ii, qui in vestibulo erant, ut armatos conspexere, rati actum esse de dominis, in tabernaculum currunt, vociferantes, adesse supremam horam, missosque qui occiderent captas. Itaque, ut quæ nec prohibere possent, nec admittere auderent, nullo responso dato, tacitæ opperiebantur victoris arbitrium. Leonatus, expectato diù qui se intromitteret, posteaquàm nemo prodire audebat, relictis in vestibulo satellitibus, intrat in tabernaculum. Ea ipsa res turbarat feminas, quòd irrupisse non admissus videbatur. Itaque mater et conjux provolutæ ad pedes orare cœperunt, ut priùs quàm interficerentur, Darii corpus ipsis patrio more sepelire permitteret: functas supremo in regem officio se impigrè morituras. Leonatus, et vivere Darium, et ipsas non incolumes modò, sed etiam apparatu pristinæ fortunæ reginas fore. Tùm mater Darii allevari se passa est.

XXXI. Alexander, postera die, cum curâ sepeliendis impenderet, quorum corpora invenerat, Persarum quoque nobillissimis eundem honorem haberi jubet, matrique Darii permittit, quos vellet, patrio more sepeliret. Illa paucos arctâ propinquitate conjunctos pro habitu præsentis fortunæ humari jussit, apparatus funerum, quo Persæ suprema officia celebrarent, invidiosum fore existimans, cum victores haud pretiosè cremarentur. Jàmque justis defunctorum corporibus solutis, præmittit ad captivas qui nuntiarent ipsum venire: inhibitæque comitantium turbâ, tabernaculum cum Hephæstione intrat. Is longè omnium amicorum carissimus erat regi, cum ipso pariter educatus, secretorum omnium arbiter: libertatis quoque in admonendo eo non alius jus habebat, quod tamen ita usurpabat, ut magis à rege permissum, quàm vindicatum ab eo videretur; et sicut ætate par erat regi, ita corporis habitu præstabat. Ergò reginæ illum regem esse ratæ, suo more veneratæ sunt. Indè ex spadonibus captivis, quis Alexander esset monstrantibus, Sysigambis advoluta est pedibus ejus, ignorationem nunquàm antea visi regis excusans. Quàm manu allevans rex: « Non errâs: ti, inquit, mater, nam et hic Alexander est. »

XX
vitæ p
quàm
trium
nes g
perbia
epulas
et tot
esset
perfud
tulit;
quiden
contine
excell
eodem
ejusde
ris vici
curam
tum re
fortuna
Itaque
« cemu
« sumu
« non f
« Tu q
« me t
« tunæ
« sum.
« potius
Rex bon
filium c
tunc pri
nibus an
Hæphest
« aliqui
XXXII
ripâ Pina
sacratu
Parmenio
rii satrap
aperneret

XXXII. Equidem, si hâc continentîam animi ad ultimum vitæ perseverare potuisset, feliciorẽm fuisse crederem, quàm visus est esse cùm Liberi patris imitaretur triumphum, ab Hellesponto usque ad Oceanum omnes gentes victoriâ emensus: si vicisset profectò superbiam atque iram, mala invicta, abstinuisset inter epulas cædibus amicorum, egregiosque bellos viros et tot gentium secum domitores indictâ causâ veritus esset occidere. Sed nondum fortuna se animo ejus superfuderat. Itaque orientem eam moderatè et prudenter tulit; ad ultimum magnitudinem ejus non cepit. Tùm quidem ita se gessit; ut omnes antè eum reges et continentîam et clementiâ vincerentur: virginis regias excellentis formæ tam sanctè enim habuit, quàm si eodem, quo ipse, parente genitæ forent. Conjugem ejusdem, quam nulla a tacis suæ pulchritudine corporis vicit, adeò ipse non violavit, ut summam adhibuerit curam ne quis captivo corpori illuderet. Omnem cultum reddi feminis jussit, nec quidquam ex pristinæ fortunæ magnificentîam captivis, præter fiduciam defuit. Itaque Sisygambis: « Rex inquit, mereris ut ea precemur tibi, quæ Dario nostro quondam precatæ sumus: et, ut video, dignus es qui tantum regem non felicitate solim, sed etiam æquitate superaveris. « Tu quidem matrem me et reginam vocas, sed ego me tuam famulam esse confiteor. Et præteritæ fortunæ fastigium capio, et præsentis jugum pati possum. Tuâ interest, quantum in nos licuerit, si id potius clementiâ quàm sævitiâ vis esse testatum. » Rex bonum animum habere eas jussit: Darii deindè filium collo suo admovit. Atque nihil ille conspectu tunc primùm à se visi conterritus, cervicem ejus manibus amplectitur. Motus ergò rex constantiâ pueri, Hæphestionem intuens: « Quàm vellem, inquit, Darius aliquid ex hâc indole hausisset! »

XXXIII. Tùm tabernaculo egressus, tribus aris in ripâ Pinari amnis, Jovi atque Herculi, Minervæque sacratîs, Syriam petit: Damascum, ubi regis gaza erat, Parmenione præmisso. Atque is, cùm præcessisse Darii satrapam comperisset, veritus ne paucitas suorum sperneretur, accessere majorem manum statuit. Sed

fortè in exploratores ab eo præmissos incidit, natione Mardus, qui ad Parmenionem perductus, litteras ad Alexandrum, à præfecto Damasci missas, tradit ei: nec dubitare eum, quin omnem regiam supellectilem cum pecuniâ traderet, adjecit. Parmenio, asservari eo jusso, litteras aperit: in quæis erat scriptum ut maturè Alexander aliquem ex ducibus suis mitteret cum manu exiguâ. Itaque re cognitâ, Mardum, datis comitibus, ad proditorem remittit. Ille è manibus custodientium lapsus, Damascum antè lucem intrat. Turbaverat ea res Parmenionis animum insidias timentis, et ignotum iter sine duce non audebat ingredi. Felicitati tamen regis sui confisus, agrestes, qui duces itineris essent, excipi jussit: quibus celeriter repertis quarto die ad urbem pervenit, jam metuente præfecto, ne sibi fides habita non esset. Igitur, quasi parum munimentis oppidi fidens, antè solis ortum pecuniam regiam, quam Gazam Persæ vocant, cum pretiosissimis rerum efferi jubet, fugam simulans, reverà prædam hosti offerret.

XXXIV. Multa millia virorum feminarumque excellentem oppido sequebantur, omnibus miserabilis turba, præter eum cujus fidei commissa fuerat: quippè quò major proditionis merces foret, objicere hosti parabat gratiorem omni pecuniâ prædam, nobiles viros prætorum Darii conjuges liberosque; præter hos, urbium Græcarum legatos, quos Darius velut in arce tutissimâ, in proditoris reliquerat manibus. *Gangabas* Persæ vocant humeris onera portantes: hi cum frigus tolerare non possent (quippè et procella subito nivem effuderat, et humus rigebat gelu tum astricta) vestes quas cum pecuniâ portabant, auro et purpurâ insignes induunt, nullo prohibere auso, cum fortuna regis, etiam humillimis, in ipsum licentiam faceret. Præbuère ergò Parmenioni non spernendi agminis speciem, qui intentione curâ suos quasi ad justum prælium paucis adhortatus, equis calcaria subdere jubet, et acri impetu in hostem invehit. At illi, qui sub oneribus erant, omissis illis, per metum capessunt fugam. Armati quoque qui eos prosequabantur, eodem metu arma jactare, ac nota diverticula petere cœperunt,

Præse
pavor
Illa
ille c
narum
magu
ingen
tristis
annor
lata,
demen
manus
XXI
tum e
ibant;
Darium
terno
rum c
uxor q
hic era
purator
bazi qu
dederat
tres, a
vixque
Lacedæ
fide vio
Iphicra
clarissim
des, cu
hiles. S
millia e
æquabat
tem mil
capta su
leriter d
consciis
reveritus
opportun
cum erat
majestati

Præfectus, quasi et ipse conterritus, simulans, cuncta pavore compleverat. Jacebant totis campis opes regiæ. Illa pecunia stipendio ingenti militum præparata : ille cultus tot nobilissimorum virorum, tot illustrium feminarum, aurea vasa, aurei freni, tabernacula regali magnificentiâ ornata, vehicula quoque à suis destituta, ingentis opulentia plena : facies etiam prædantibus tristis, si qua res avaritiam moraretur. Quippè tot annorum incredibili et fidem excedente fortuna cumulata, tunc alia stirpibus dilacerata, alia in cœnum demersa eruebantur : non sufficiebant prædantium manus prædæ.

XXXV. Jàmque etiam ad eos qui primi fugerant ventum erat. Feminæ pleræque parvos trahentes liberos ibant ; inter quas tres fuere virgines, Ochi, qui antè Darium regnaverat, filia, cuius quidem ex fastigio paterno rerum mutatione detractæ, sed tùm sortem earum crudelius aggravante fortunâ. In eodem grege uxor quoque ejusdem Ochi fuit. Oxathrisque (frater hic erat Darii) filia, et conjux Artabazi principis purpuratorum : et filius, cui Ilioneo fuit nomen. Pharnabazi quoque cui summum imperium maritimæ oræ rex dederat, uxor cum filio excepta est ; Mentoris filia tres, ac nobilissimi ducis Memnonis conjux et filius : vixque ulla domus purpurati fuit tantæ cladis expers. Lacedæmonii quoque et Athenienses erant, societatis fide violatâ, Persas secuti ; Aristogiton, Dripidès et Iphicrates, inter Athenienses genere famaque longè clarissimi ; Lacedæmonii, Pausippus, et Onomastorides, cum Monimo et Callicratide, ii quoque domi nobiles. Summa pecuniæ signatæ fuit talentorum duomillia et sexaginta ; facti argenti pondus quingentæ æquabat. Præterea triginta millia hominum, cum septem millibus jumentorum, dorso onera portantium capta sunt. Cæterum dii tantæ fortunæ proditorem celeriter debitâ pœnâ persecuti sunt. Namque unus è consciiis ejus, credo, regis vicem etiam in illâ sorte reveritus, interfecti proditoris caput ad Darium tulit, opportunum solatium prodito, quippè et ultus inimicum erat, et nondùm in omnium animis memoriâ majestatis suæ exolevisse cernebat.

LIBER IV.

BREVIARIUM CAPITUM.

Variae variis locis Darii clades. — 2. Tyrus victoris imperium subire recusans obsidetur. — 3. Ancipili rerum eventu Tyri obsidium fit celebre. — 4. Tyri excidium. — 5. Darius iterum pacem ab Alexandro frustra petit : Græci victorem auræ coronâ donant. — 6. Darius bellum restaurat : Gazæ urbis expugnatione. — 7. Jovis Hammonis oraculum adit Macedo. — 8. Alexandria ædificatur : Ægyptus tota in potestatem redigitur. — 9. Darius ad Arbela pervenit, nec transitu Tygridis Aledandrum prohibere valet. — 10. Lunæ defectus; Persæ fugantur. Uxoris Darii interitus. — 11. Tertia petenti pacem Dario negat Alexander. — 12. Macedonum terror panicus; brevi ad arma concurrunt alacriter. — 13. Nocte per otium actâ, ad prælium Alexander milites ducit. — 14. Verba regum quisque ad suos antè pugnam. — 15. Arbellarum victoria : Darius aufugit. — 16. Dubitante fortunâ primum, Persæ tandem cæduntur.

I. DARIUS tanti modò exercitûs rex qui triumphantis magis, quàm dimicantis more, curru sublimis inierat prælium, per loca quæ propè immensis agminibus compleverat, jam inania et ingenti solitudine vasta, fugiebat. Pauci regem sequebantur. Nam nec eodem omnes fugam intenderant, et deficientibus equis, cursum eorum quos rex subindè mutabat æquare non poterant. Unchas deindè pervenit, ubi excepère eum Græcorum quatuor millia; cum quibus ad Euphratem contendit, id demùm credens fore ipsius, quod celeritate præripere potuisset. At Alexander Parmenionem, per quem apud Damascum recepta erat præda, jussum eam ipsam, et captivos diligenti asserbare custodia, Syriæ, quam Cælen vocant, præfecit.

Novum
domit
diente
tur re
gius e
possid
urbem
quibus
Fræcip
nec eu
autem
tamcu
conjug
si velle
dem p
imper
et dare

II. C
scripsi
« sum
« nent
« tavit
« illat
« xes
« imm
« præ
« ut ab
« Phil
« his i
« licita
« cum
« cut t
« perc
« bellu
« stant
« rede
« me in
« ne b
« vene
« sine
« et cor

Novum imperium Syri, nondùm belli cladibus satis domiti, aspernabantur; sed celeriter subacti, obedienter imperata fecerunt. Aradus quoque insula deditur regi. maritimam tamen oram, et pleraque longius etiam à mari recedentia; rex ejus insulæ Strabo possidebat: quo in fidem accepto, castra movit ad urbem Marathon. Ibi illi litteræ à Dario redduntur, quibus, et superbè scriptis, vehementer offensus est. Fræcipuè eum movit, quòd Darius sibi regis titulum, nec eundem Alexandri nomini adscripserat. Postulabat autem magis quàm petebat, ut acceptâ pecuniâ, quantumcumque tota Macedonia caperet, matrem sibi ac conjugem liberosque restitueret. De regno, æquo, si vellet, Marte contenderet. Si sèniora consilia tandem pati potuisset, contentus patrio cederet alieni imperii finibus, socius amicusque esset: in ea se fidem et dare paratum et accipere.

II. Contra Alexander in hunc maximè modum rescripsit: **REX ALEXANDER DARIO.** » Ille cujus nomen
 « sumpsisti Darius, Græcos qui oram Hellesponti te-
 « nent, coloniasque Græcorum Ionias omni clade vas-
 « tavit, cum magno deindè exercitu mare trajecit,
 « illato Macedoniae et Græciæ bello. Rursus rex Xer-
 « xes gentis ejusdem, ad oppugnandos nos cum
 « immanium barbarorum copiis venit; qui navali
 « prælio victus: Mardonium tamen reliquit in Græciâ,
 « ut absens quoque popularetur urbes, agros ureret.
 « Philippum verò, parentem meum, quis ignorat ab
 « his interfectum esse, quos ingentis pecuniæ spe sol-
 « licitaverant vestri? impia enim bella suscipitis et
 « cum habeatis arma, licitamini hostium capita; si-
 « cut tu proximè, talentis mille, tanti exercitûs rex
 « percussorem in me emere voluisti. Repello igitur
 « bellum, non infero. Et diis quoque pro meliore
 « stantibus causâ, magnam partem Asiæ in ditionem
 « redegei meam; te ipsum acie vici; quem etsi nihil à
 « me impetrare oportebat quod petieras, utpotè qui
 « ne belli quidem in me jura servaveris, tamen si
 « veneris supplex, et matrem, et conjugem et liberos,
 « sine pretio recepturum te esse promitto. Et vincere,
 « et consulere victis scio. Quod si te nobis committere

perium subire
 ri obsidium sit
 em ab Alexan-
 nt. — 6. Da-
 Jovis Hammo-
 tur: Ægyptus
 pervenit, nec
 unæ defectus;
 petenti pacem
 nicus; brevi
 um actâ, ad
 m quisque ad
 us aufugit. —
 atur.

triumphan-
 u sublimis
 ensis agmi-
 solitudine
 . Nam nec
 efficientibus
 è mutabat
 nit, ubi ex-
 a quibus ad
 ore ipsius,
 xander Par-
 cepta erat
 genti asser-
 , præfecit.

« times, dabimus fidem impunè venturum. De cætero
 « cum mihi scribes, memento non solùm regi te sed
 « etiam tuo, scribere. » Ad hanc perferendam Ther-
 sippus missus. Ipse in Phœnicen deindè descendit, et
 oppidum Byblon traditum recepit.

III. Indè ad Sidona ventum est, urbem vetustate
 famâque conditorum inclytam. Regnabat in eâ Strato,
 Darii opibus adjunctus: sed quia deditionem magis po-
 pularium, quàm suâ sponte fecerat, regno visus in-
 dignus; Hephæstionique permissum, ut quem eo fas-
 tigio è Sidoniis dignissimum arbitraretur, constitueret
 regem. Erant Hephæstioni hospites, clari inter suos,
 juvenes: qui factâ ipsis potestate regnandi, negaverunt
 quemquam patrio more, in id fastigium recipi, nisi
 regiâ stirpe ortum. Admiratus Hephæstio magnitudi-
 nem animi spernentis quod alii per ignes ferrumque
 peterent: « Vos quidem macti virtute, inquit, estote,
 « qui primi intellexistis quantò majus esset regnum,
 « fastidire, quàm accipere. Cæterum date aliquem re-
 « giâ stirpis, qui meminerit à vobis acceptura habere
 « se regnum. » At illi cùm multos imminere tantæ spei
 cernerent, singulis amicorum Alexandri ob nimiam
 regni cupiditatem adulantes, statuunt neminem esse
 potiorem quàm Abdolonymum quemdam: longâ qui-
 dem cognatione stirpi regiâ annexum, sed ob inopiam
 suburbanum hortum exiguâ colentem stipe. Causa ei
 paupertatis, sicut plerisque probitas erat; intentus-
 que operi diurno, strepitum armorum, qui totam Asiam
 concusserat, non exaudiebat.

IV. Subitò deindè, de quibus antè dictum est, cum
 regiâ vestis insignibus hortum intrant, quem fortè,
 steriles herbas eligens, Abdolonymus repurgabat.
 Tunc rege eo salutato, alter ex his: « Habitus, inquit,
 « hic quem cernis in meis manibus, cum isto squa-
 « lore permutandus tibi est. Ablue corpus illuvie
 « æternisque sordibus squalidum: cape regis ani-
 « mum, et in eam fortunam, quâ dignus es, is-
 « tam continentiam profer. Et cùm in regali solio
 « residebis, vitæ necisque omnium civium dominus,
 « cave ne obliviscaris hujus statûs in quo accipis
 « regnum, inò herculè, propter quem. » Somnio si-

mili
 sani
 taba
 vesti
 tibus
 giam
 curr
 neba
 ejus
 rex,
 « ris
 « sec
 ille,
 « po
 a lia
 sermo
 regia
 etiam
 sitam
 V.
 trans
 ipsum
 Indè i
 et cùm
 set, l
 sum,
 sempe
 hortat
 prætor
 dium
 per pr
 pro ho
 cogeba
 futura
 claman
 animis
 netrat,
 gò Pelu
 Egypti
 rebus,
 concuri

milis res Abdolonymo videbatur. Interdum, satisne sani essent, qui tam protervè sibi illuderent, percontabatur. Sed ut cunctanti squalor ablutus est, et injecta vestis purpurâ auroque distincta, et fides à jurantibus facta, serio jam rex iisdem comitantibus in regiam pervenit. Fama, ut solet, strenuè totâ urbe discurrit: aliorum studium, aliorum indignatio eminebat. Ditissimus quisque humilitatem inopiamque ejus apud amicos Alexandri criminabatur. Admitti eum rex protinùs jussit; diùque contemplatus: « Corpore ris, inquit, habitus famæ generis non repugnat; sed libet scire inopiam quâ patientiâ tuleris. » Tum ille, « Utinam, inquit, eodem animo regnum pati possim! Hæ manus suffecere desiderio meo; nihil habenti nihil defuit. » Magnæ indolis speciem ex hoc sermone Abdolonymi cepit. Itaque non Stratonis modò regiam supellectilem attribui ei jussit; sed pleraque etiam ex Persicâ prædâ: regionem quoque urbi appositam, ditioni ejus adjecit.

V. Interea Amyntas, quem ad Persas ab Alexandro transfugisse diximus, cum quatuor millibus Græcorum ipsum ex acie persecutis, fugâ Tripolim pervenit. Indè in naves militibus impositis, Cyprum transmisit: et cum in illo statu rerum id quemque quod occupasset, habiturum arbitraretur, velut certo jure possessum, Ægyptum petere decrevit, utrique regi hostis et semper ex ancipiti mutatione temporum pendens: hortatusque milites ad spem tantæ rei, docet Sabacem prætorem Ægypti cecidisse in acie; Persarum præsidium et sine duce esse, et invalidum; Ægyptios semper prætoribus eorum infensos, pro sociis ipsos, non pro hostibus, æstimaturos. Omnia experiri necessitas cogebat: quippè cum primas spes fortuna destituit, futura præsentibus videntur esse potiora. Igitur clamant, duceret quò videretur. Atque ille utendum animis, dum spe calerent, ratus, ad Pelusii ostium penetrat, simulans à Dario se esse præmissum. Potitus ergo Pelusii, Memphim copias promovit: ad cujus famam Ægyptii, vana gens, et novandis quàm gerendis aptior rebus, ex suis quisque vicis urbibusque ad hoc ipsum concurrunt, ad delenda præsidia Persarum; qui territi

tamen spem obtinendi Ægyptum non amiserunt. Sed hos Amyntas prælio superatos in urbem compellit: castrisque positis, victores ad populandos agros eduxit; ac velut medio positis omnibus hostium, cuncta agebantur. Itaque Mazaces, quanquam infelici prælio suorum animos territos esse cognoverat, tamen palantes et victoriæ fiduciâ incautos ostentans, perpulit ne dubitarent ex urbe erumpere, et res amissas recuperare. Id consilium non ratione prudentius, quam eventu felicius fuit. Ad unum omnes cum ipso occisi sunt. Has pœnas Amyntas utrique regi dedit, nihilomagi ei ad quem transfugerat, fidus, quam illi quem deseruerat.

VI. Darii prætores, qui prælio apud Isson super fuerant, cum omni manu quæ fugientes secuta erat, assumptâ etiam Cappadocum et Paphalagonum juventute, Lydiam recuperare tentabant. Antigonus prætor Alexandri Lydiæ præerat; qui quanquam plerosque militum ex præsidiis ad regem dimiserat, tamen barbaris spretis, in aciem suos eduxit. Eadem illic quoque fortuna partium fuit. Tribus præliis aliâ atque aliâ regione commissis, Persæ funduntur. Eodem tempore classis Macedonum ex Græciâ accita, Aristomenem, qui ad Hellesponti oram recuperandam à Dario erat missus, captis ejus aut demersis navibus, superat. A Milesiis deindè Pharnabazus, præfectus persicæ classis, pecuniâ exactâ, et præsidio in urbem Chium introducto, centum navibus Andrum, et indè Siphnum petit: eas quoque insulas præsidiis occupat, pecuniâ mulctat. Magnitudo belli quod ab opulentissimis Europæ Asiæque regibus in spem totius orbis occupandi gerebatur, Græciæ quoque et Cretæ arma commoverat. Agis Lacedæmoniorum rex, octo millibus Græcorum, qui ex Ciliciâ profugi domos repetierant, contractis, bellum Antipatro Macedoniæ præfecto moliebatur. Cretenses has aut illas partes secuti, nuuc Spartanorum, nunc Macedonum præsidiis occupabantur. Sed leviora inter illos fuere discrimina: unum certantem, ex quo cætera pendebant, intuentem fortunâ.

VII. Jàm tota Syria, jàm Phœnice quoque, exceptâ Tyro, Macedonum erant; habebatque rex castra in continenti, à quo urbem angustum fretum dirimit.

Tyr
Syr
Alex
nam
tusq
dona
allo
crifi
illo
etian
plum
tyro
Non
erat.
« ins
« nit
« Pr
« op
amic
nice
At ill
VI
fretu
alto f
quo
quid
vix le
verò
nec u
per m
titit,
diffic
urbis
navib
applic
inter
visset
rant.
ciam
dum
rant.

Tyrus et claritate et magnitudine antè omnes urbes Syriæ Phœnicesque memorabilis, facilius societatem Alexandri acceptura videbatur, quàm imperium. Coronam igitur auream legati donum afferebant, commeatusque largè et hospitaliter ex oppido adduxerant. Ille dona, ut ab amicis accipi jussit, benignèque legatos allocutus, Herculi, quem precipuè Tyrii colerent, sacrificare velle se dixit: Macedonum reges credere ab illo deo ipsos genus ducere: se verò ut id faceret, etiam oraculo monitum. Legati respondent esse templum Herculis, extrà urbem, in eâ sede quam Palætyron ipsi vocant; ibi regem Deo sacrum ritè facturum. Non tenuit iram Alexander, cujus alioquin potens non erat. Itaque, « Vos quidem inquit, fiducia loci, quòd « insulam incolitis, pedestrem hunc exercitum sper- « nitis: sed brevi ostendam in continenti vos esse. « Proindè sciatis licet, aut intraturum me urbem aut « oppugnaturum. » Cum hoc responso dimissos monere amici cœperunt, ut regem quem Syria, quem Phœnice recepisset, ipsi quoque urbem intrare paterentur. At illi loco satis fisi, obsidionem ferre decreverunt.

VIII. Namque urbem à continenti quatuor stadiorum fretum dividi, Africo maximè objectum, crebros ex alto fluctus in litus evolvens; nec accipiendo operi, quo Macedonès continenti insulam jungere parabant, quidquam magis quàm ille ventus obstabat. Quippè vix leni et tranquillo mari, moles agi possunt; Africus verò prima quæque congesta pulsus illisa mari subruit; nec ulla tam firma moles est; quàm non excedant undæ per nexus operum manantes, et ubi acrior flatus existit, summi operis fastigio superfusæ. Præter hanc difficultatem, haud minor alia erat; muros turresque urbis præaltum mare ambiebat. Non tormenta, nisi è navibus procul excussa, emittit, non scalæ mœnibus applicari poterant. Præceps in salum murus pedestre interceperat iter: naves nec habebat rex, et si admississet, pendentes et instabiles missilibus arceri poterant. Inter quæ, haud parva dictu res Tyriorum fiduciam accendit; Carthaginiensium legati ad celebrandum anniversarium sacrum more patrio tunc venerant. Quippè Carthaginem Tyrii condiderunt, semper

parentum loco culti. Hortari ergò Pœni cœperunt, ut obsidionem forti animo paterentur, brevi Carthagine auxilia ventura : namque eâ tempestate magnâ ex parte Punicis classibus maria obsidebantur.

IX. Igitur bello decreto, per muros turresque tormenta disponunt, arma junioribus dividunt; opificesque quorum copiâ urbs abundabat, in officinas distribuunt: omnia belli apparatu strepunt. Ferreæ quoque manus (harpagonas vocant), quas operibus hostium injicerent, corvique et alias tuendis urbibus excogitata præparabantur. Sed cùm fornacibus ferrum, quod excludi oportebat, impositum esset, admotisque folli-flammis exstitisse dicuntur: idque omen in Macedonum metum verterunt Tyrii. Apud Macedonas quoque, cùm fortè panem quidam militum frangeret, manantis sanguinis guttas notaverunt; territoque rege, Aristander peritissimus vatum respondit, si extrinsecus cruor fluxisset, Macedonibus id triste futurum; contrâ, cùm ab interiore parte manaverit, urbi, quam obsidere destinassent, exitium portendere. Alexander cùm et classem procul haberet, et longam obsidionem magno sibi ad cætera impedimento videret fore, caduceatores, qui ad pacem eos compellerent, misit quos Tyrii contrâ jus gentium occisos præcipitaverunt in altum. Atque ille suorum tam indignâ nece commotus, urbem obsidere statuit. Sed antè jacienda moles erat, quæ urbem continenti committeret. Ingens ergo animos militum desperatio incessit, cernentium profundum mare, quod vix divinâ ope posset impleri: « Quæ saxa tam vasta, quas tam proceras arbores posse reperiri? exhauriendas esse regiones, ut illud spatium aggeraretur: exæstuarè semper fretum: quodque arctius volutatur inter insulam et continentem, hoc acrius furere. » At ille haudquaquam rudis tractandi militares animos, speciem sibi Herculis in somno oblatam esse pronunciat dextram porrigentis; illo duce, illo apperiente in urbem intrare se visum. Inter hæc caduceatores interfectos, gentium jura violata referebat: unam esse urbem quæ cursum victoris morari ausa esset. Ducibus deindè negotium datur, ut suos

qui
sus
ter
tur
N
opu
hat
gis
Tyr
bra
one
tunc
mili
neba
adm
cren
vigii
miss
Mult
appe
ipsos
tibus
essen
bus i
Tyrii
lunt,
obtru
comp
ciunt
copias
operi
ditâ m
XI.
xis ar
emine
taveru
cepiss
ejus a
ipsum
concep
quàm

quisque castiget, satisque omnibus stimulis, opus orsus est. Magna vis saxorum ad manum erat, Tyro veterè præbente: materies ex Libano monte ratibus et turribus faciendis vehebatur.

X. Jàmque à fundo maris in altitudinem montis opus excreverat, nondùm tamen aquæ fastigium æquabatur, et quò longiùs moles agebatur à littore, hoc magis quiddid ingerebatur, præaltum absorbebat mare: Tyrii, parvis navigiis admotis, per ludibrium exprobrabant, illos armis inclytos, dorso sicut jumenta, onera gestare. Interrogabant etiam, nùm major Neptuno esset Alexander? Hæc ipsa insectatio alacritatem militum accendit. Jàmque paululùm moles aquam eminebat, et simul aggeris latitudo crescebat, urbique admovebatur; cùm Tyrii magnitudine molis, cujus incrementum eos antè fefellerat, conspectâ, levibus navigiis nondùm commissum opus circumire cœperunt; missilibus eos quoque, qui pro opere stabant, incessère. Multis ergò impunè vulneratis, cùm et remove, et appellere scaphas in expedito esset, ad curam semetipsos tuendi ab opere converterant. Igitur rex munientibus coria velaque jussit obtendi, ut extrâ teli ictum essent, duasque turres in capite molis erexit, è quibus in subeuntes scaphas tela ingeri possent. Contrâ Tyrii navigia prociâ à conspectu hostium littori appellant, expositisque scellitibus, eos qui saxa gestabant, obruncant. In Libano quoque Arabum agrestes, incompositos Macedonas aggressi, triginta ferè interficiunt, paucioribus captis. Ea res Alexandrum dividere copias coegit, et ne segniter assidere uni urbi videretur, operi Perdiccam Craterumque præfecit, ipse cum expeditâ manu Arabiam petiit.

XI. Inter hæc Tyrii navem magnitudine eximiâ, saxis arenâque à puppi oneratam, itâ ut multùm prora emineret, bitumine ac sulphure illitam, remis concitaverunt; et cùm magnam vim venti vela quoque concepissent, celeriter ad molem successit. Tunc prorâ ejus accensâ, remiges desilière in scaphas, quæ ad hoc ipsum præparatæ sequebantur. Navis autem, igne concepto, latius fundere incendium cœpit, quod priusquam posset occurri, turres et cætera opera in capite

molis positâ comprehendit. At qui desilierant in parva navigia, faces et quidquid alendo igni aptum erat, in eadem opera ingerunt. Jâmque non modò Macedonum turres, sed etiam summa tabulata conceperant ignem, cum ii qui in turribus erant, partim haurirentur incendio, partim armis omisso, in mare semetipsi immitterent. At Tyrii, qui capere eos quàm interficere mallent, natantium manus stipitibus saxisque lacerebant, donec debilitati impunè navigiis excipi possent. Nec incendio solùm opera consumpta; sed fortè eodem die vehementior ventus motum ex profundo mare illisit in molem, crebrisque fluctibus compages operis verberatâ se laxavère, saxaque interfluens unda medium opus rupit. Prorutis igitur lapidum cumulis, quibus injecta terra sustinebatur, præceps in profundum ruit, tantæque molis vix ulla vestigia invenit ab Arabiâ rediens Alexander.

XII. Hic (quod in adversis rebus solet fieri) alius in alium culpam referebat, cum omnes veriùs de sævitiâ maris queri possent. Rex novi operis molem orsus in adversum ventum, non latere, sed rectâ fronte, direxit, quod cætera opera velut sub ipso latentia tuebatur. Latitudinem quoque aggeri adjecit, ut turres in medio erectæ procùl teli jactu abessent. Totas autem arbores cum ingentibus ramis in altum jaciebant; deindè de saxis onerabant. Rursus cumulo eorum alias arbores injiciebant. Tum humus aggerebatur, superque aliâ strue saxorum arborumque cumulata, velut quodam nexu continens opus junxerant. Nec Tyrii, quidquid ad impediendam molem excogitari poterat, segniter exsequebantur. Præcipuum auxilium erat, qui procùl hostium conspectu subibant aquam, occultoque lapsu ad molem usque penetrabant, falcibus palmiles arborum eminentium ad se trahentes; quæ ubi secutæ erant, pleraque secum in profundum dabant: tum levatos onere stipites truncosque arborum haud ægrè moliebantur. Deindè totum opus, quod stipitibus fuerat innixum, fundamento lapsu, sequebatur. Ægro animi Alexandro, utrùm perseveraret an abiret, satis incerto, classis Cypro advenit. Eodemque tempore Cleander cum Græcis militibus in Asiam nuper advectus,

centum
cornua.
tero tu
regia ve
ausi nav
mœnia c

XIII.

torment
quos Ty
riorem
tuerent
intrâ tel
tri simu
quadrir
ræ coha
poterant

nis asser
bus stra
instructa
silia in
miles teg
dictum e
naves un
tione tor
cælo, et
extinctu
deindè a
se navigi
quibus ce
cum inge
here. Ne
regi pote
litis offic
dit, peri
aliàs imp
bantur. T
veluti erip
sunt littor

XIV. I
triginta su
auxilium

centum et octoginta navium classem in duo dividit cornua. Læyus Pnythagoras, rex Cypriorum, cum Cratero tuebatur : Alexandrum in dextro quinqueremis regia vehebat. Nec Tyrii quanquam classem habebant, ausi navale inire certamen, triremes omnes antè ipsa mœnia opposuerunt, quibus rex invectus, tres demersit.

XIII. Posterâ die, classe ad mœniâ admotâ, undiquè tormentis, et maximè arietum pulsu, muros quatit : quos Tyrii, raptim obstructis saxis, refecerunt : interiori quoque murum, ut si prior fefellisset, illo se tuerentur, orsi. Sed undiquè vis mali urgebat : moles intrâ teli jactum erat : classis mœnia circuibat ; terrestri simul navalique clade obruebantur. Quippè binas quadriremes Macedones inter se itâ junxerant, ut prorâ cohærerent ; puppes intervallo, quantum capere poterant, distarent. Hæc præcipuum intervallum, antennis asseribusque validis deligatis, superque eos pontibus stratis, qui militem sustinerent, impleverant : sic instructas quadriremes ad urbem agebant. Indè missilia in propugnantes ingerebantur tutò, quia proris miles tegebatur. Media nox erat, cùm classem, sicuti dictum est, paratam circumire urbem jubet : jamque naves urbi undiquè admovebantur, et Tyrii desperatione torpebant, cùm subitò spissæ nubes intendere se cælo, et quidquid lucis internitebat, effusâ caligine extinctum est. Tùm inhorrescens mare paulatim levare, deindè acriori vento concitatum fluctus ciere, et inter se navigia collidere. Jamque scindi cœperant vincula quibus connexæ quadriremes erant, ruere tabulata, et cum ingenti fragore in profundum secum milites trahere. Neque enim conserta navigia ullâ ope in turbido regi poterant. Miles ministeria nautarum, remiges militis officia turbabant, et quod in hujusmodi casu accidit, periti ignaris parebant ; quippè gubernatores, aliâs imperare soliti, tùm metu mortis jussa exsequantur. Tandem remis pertinaciùs everberatum mare, veluti eripientibus navigia classicis cessit, appulsaque sunt littori lacerata pleraque.

XIV. Iisdem diebus fortè Carthaginiensium legati triginta superveniunt, magis obsessis solatium, quam auxilium : quippè domestico bello Pœnos impediri,

nes de imperio, sed pro salute dimicare nuntiabant. Syracusani tunc Africam urgebant, et haud procul Carthaginis muris locaverunt castra. Non tamen desecere animis Tyrii, quanquam ab ingenti spe destituti erant, sed conjuges liberosque devehendos Carthaginem tradiderunt; fortius quidquid accideret laturo, si carissimam sui partem extra communis periculi sortem habuissent. Cumque unus è civibus concione indicasset, oblatam esse per somnum sibi speciem Apollinis, quem eximia religione colerent, urbem deserentis, molemque à Macedonibus jactam in salo, in sylvestrem saltum esse mutatam, quamquam auctor levis erat, tamen ad deteriora credenda proni metu, auream catenam devinxere simulacrum, aræque Herculis, cujus numini urbem dicaverant, inseruere vinculum, quasi illo Deo Apollinem retenturi. Syracusis id simulacrum devexerant Pœni, et in majore locaverant patriam, multisque aliis spoliis urbium à semet captarum, non Carthaginem magis, quam Tyrum ornaverant.

XV. Sacrum quoque (quod quidem diis minime cordi esse crediderim), multis seculis intermissum, repetendi auctores quidam erant, ut ingenuus puer Saturno immolaretur. Quod sacrilegium verius quam sacrum Carthaginenses à conditoribus traditum usque ad excidium urbis suæ fecisse dicuntur: ac nisi seniores obstitissent, quorum consilio cuncta agebantur, humanitatem dira superstitio vicisset. Cæterum efficacior omni arte imminens, necessitas, non usitata modo præsidia, sed quædam etiam nova admovit. Namque ad implicanda navigia quæ muros subibant, validis asseribus corvos et ferreas manus cum uncis ac falcibus illigaverant, ut cum tormento asseres promovissent, subito laxatis funibus injicerent. Unci quoque et falces ex iisdem asseribus dependentes, aut propugnatores, aut ipsa navigia lacerabant. Clypeos verò æneos multo igne torrebant, quos repletos fervidâ arenâ cœnoque decocto, è muris subito devolvebant: nec ulla pestis magis timebatur. Quippè ubi loricam corpusque fervens arena penetraverat, nec ullâ vi excuti poterat, et quidquid attigerat, perurebat: jacentesque arma,

laceratis
inulti pa
emissæ p

XVI. I

Ægyptum
percurris
maximar
discedere
que, quâ
fore, si T
set. Igitur
admoveri
bellua in
dorso em
rant, ing
allevans s
pite molit
undas em
tibus con
Utrisque
jaciendo
Neptunum
ac molem
ad epulas
sole, navi
adeo victo
præceperat

XVII. I

jusserat,
tore, è c
terruerant
Alexander
admovit.
mis, veloc
nt conspe
invectæ su
concitata,
tenuit. Jâ
evecta, in
opportunit
eam ipsam

laceratis omnibus queis protegi poterant, vulneribus inulti patebant. Corvi verò et ferreæ manus tormentis emissæ plerosque rapiabant.

XVI. Illic rex fatigatus, statuerat, solutâ obsidione, Ægyptum petere: quippè cùm Asiam ingenti celeritate percurrisset, circâ muros unius urbis hærebat, tot maximarum rerum opportunitate dimissâ. Cæterùm tam discedere irritum, quàm morari pudebat. Famam quoque, quâ plura quàm armis everterat, ratus levio-rem fore, si Tyrum, quasi testem se posse vinci, reliquisset. Igitur ne quid inexpertum omitteret, plures naves admo-neri jubet, delectosque militum imponi. Et fortè bellua inusitatæ magnitudinis super ipsos fluctus dorso eminens, ad molem, quam Macedones jecerant, ingens corpus applicuit; diverberatisque fluctibus allevans semet, utrinquè conspecta est: deindè à capite molis rursus alto se immersit; ac modò super undas eminens magnâ sui parte, modò superfusis fluctibus conditâ, haud procùl munimentis urbis emerit. Utrisque lætus fuit belluæ aspectus. Macedones iter jaciendo operi monstrasse eam augurabantur. Tyrii Neptunum occupati maris vindicem arripuisse belluam, ac molem brevi profectò ruituram: lætique omine eo, ad epulas dilapsi, oneravère se vino; quo graves, orto sole, navigia conscendunt redimita coronis floribusque: adeò victoriæ non omen modò, sed etiam gratulationem præceperant.

XVII. Fortè rex classem in diversam partem agi jusserat, triginta minoribus navigiis relictis in littore, è quibus Tyrii duobus captis, cætera ingenti terruerant metu: donec suorum clamore audito, Alexander classem littori, à quo fremitus acciderat, admovit. Prima è Macedonum navibus quinqueremis, velocitate inter cæteras eminens, occurrit: quam ut conspexère Tyrii, duæ è diverso in latera ejus invectæ sunt, in quarum alteram quinqueremis eadem concitata, et ipsa rostro icta est, et illam invicem tenuit. Jàmque ea quæ non cohærebat, libero impetu evecta, in aliud quinqueremis latus invehebatur, cùm opportunitate mirâ triremis è classe Alexandri, in eam ipsam, quæ quinqueremi imminebat, tantâ vi

impulsa est, ut Tyrius gubernator in mare excuteretur è puppi. Plures deinde Macedonum naves superveniunt, et rex quoque aderat, cum Tyrii innitentes remis, ægrè evellunt navem quæ hærebat, portumque omnia simul navigia repetunt. Confestim rex insecutus, portum quidem intrare non potuit, cum procùl è muris missilibus submoveretur: naves autem omnes ferè aut mersit, aut cepit.

XVIII. Biduo deinde ad quietem dato militibus, iussisque et classem et machinas pariter admovere, ut utrinquè territis instaret, ipse in altissimam turrim ascendit, ingenti animo, periculo majore: quippè regio insigni, et armis fulgentibus conspicuus, unus præcipuè telis petebatur; et digna prorsùs spectaculo edidit: multos è muris propugnantes hastà transfixit, quosdam etiam cominùs gladio clypeoque impulsos præcipitavit: quippè turris ex quâ dimicabat, muris hostium propemodùm cohærebat. Jàmque crebris arietibus saxorum compage laxatâ, munimenta defecerant, et classis intraverat portum, et quidam Macedonum in turres hostium desertas evaserant; cum Tyrii tot simul malis victi, alii supplices in templa confugiunt; alii, foribus ædium obseratis, occupant liberum mortis arbitrium: nonnulli ruunt in hostem, haud inulti tamen perituri. Magna pars summa tectorum obtinebat, saxa, et quidquid manibus fors dederat, inge-rentes subeuntibus. Alexander, exceptis qui in templa confugerant, omnes interfici, ignemque tectis injici jubet. His per pracones pronuntiatis, nemo tamen armatus opem à Diis petere sustinuit. Pueri virginesque templa compleverant, viri in vestibulo suarum quisque ædium stabant, parata sævientibus turba. Multis tamen salutem fuere Sidonii, qui intrâ Macedonum præsidia erant. Hi urbem quidem inter victores intraverant, sed cognationis cum Tyriis memores (quippè utramque urbem Agenorem condidisse credebant) multos Tyriorum etiam protegentes ad sua perduxere navigia, quibus occultati, Sidona devecti sunt. Quindecim millia hoc furto subducta sævitæ sunt: quantumque sanguinis fustum sit, vel ex hoc æstimari potest, quòd intrâ munimenta urbis sex millia arma-

torum truc-
toribus ira-
dendis def-
littoris spa-
tis peperci-
tium rerum

XIX. Ty-
erat, capta
fortunæ va-
Conditæ ab
sed quodcu-
fecit; et, si
aut docuit
toto diffus
Thebæ, Gæ-
mari, sæp
elegisse se
quia crebra
cultores ej-
sibimet qu-
functa, et
pace cunct-
dinis acqui-

XX. Iisd-
tandem ut
tyræ erat
dotem fore
Halyn amn-
contentum
accipere, r-
semperque
beant, invi-
se avium r-
dera inani-
difficilius e-
nam. Mult-
in angustia
Alexandro
daspen, m-
campos ubi
diam, Hyr-

torum trucidata sunt. Triste deinde spectaculum victoribus ira præbuit regis. Duo millia in quibus occidendis defecerat rabies, crucibus affixi, per ingens littoris spatium pependerit. Carthaginiensium legatis pepercit, additâ denuntiatione belli, quod præsentium rerum necessitas moraretur.

XIX. Tyrus septimo mense, quàm oppugnari cœpta erat, capta est: urbs et vetustate originis, et crebrâ fortunæ varietate ad memoriam posteritatis insignis. Condita ab Agenore, diu mare, non vicinum modò, sed quodcumque classes ejus adierunt, ditionis suæ fecit; et, si famæ libet credere, hæc gens litteras prima aut docuit, aut didicit. Coloniae certè ejus penè orbe toto diffusæ sunt, Carthago in Africa, in Bœotiâ Thebæ, Gades ad Oceanum. Credo libero commeantes mari, sæpiusque adeundo cæteris incognitas terras, elegisse sedes juventuti, quâ tunc abundabant: seu quia crebris motibus terræ (nam hoc quoque traditur) cultores ejus fatigati, nova et externa domicilia armis sibimet quærere cogebantur. Multis ergò casibus defuncta, et post excidium renata, nunc tandem longâ pace cuncta refovente, sub tutelâ Romanæ mansuetudinis acquiescit.

XX. Iisdem fermè diebus Darii litteræ allatæ sunt, tandem ut regi scriptæ. Petebat « uti filiam suam (Statyræ erat nomen) nuptiis Alexander sibi adjungeret; dotem fore omnem regionem inter Hellespontum et Halyn amnem sitam. Inde Orientem spectantibus terris contentum se fore. Si fortè dubitaret quod offerretur accipere, nunquàm diu eodem vestigio stare fortunam, semperque homines, quantamcumque felicitatem habeant, invidiam tamen sentire majorem. Vereri, ne se avium modo, quas naturalis levitas ageret ad sidera inani ac puerili mentis affectu efferret. Nihil difficilius esse quàm in illâ ætate tantam capere fortunam. Multas se adhuc reliquias habere, nec semper in angustiis posse deprehendi. Transeundum esse Alexandro Euphratem, Tigrimque, et Araxen, et Hydaspem, magna munimenta regni sui. Veniendum in campos ubi paucitate suorum erubescendum sit. Mediam, Hyrcaniam, Bactra, et Indos Oceani accolas,

quandò aditurum? vel Sogdianos et Arachosios, nomine tantum nolos, cæterasque gentes, ad Caucasum et Tanaim pertinentes? Senescendum fore tantum terrarum vel sine prælio obeunti. Se verò ipsum vocare desineret: namque illius exitio se esse venturum.» Alexander, his qui litteras attulerant respondit: «Darium sibi aliena promittere, quod totum amiserat, velle partiri; doli sibi dari Lydiam, Ioniam, Æolidem, Hellesponti oram, victoriæ suæ premia: leges autem à victoribus dici, accipi à victis. In utro statu ambo essent, si solus ignoraret, quamprimùm Marte decerneret, se quoque, cum transisset mare, non Ciliciam, aut Lydiam (quippè tanti belli exiguam hanc esse mercedem), sed Persepolim, caput regni ejus, Bactra deindè, Echatana ultimique Orientis oram imperio suo destinasse. Quocunquè ille fugere potuisset, ipsum sequi posse. Desineret terrere fluminibus, quem sciret maria transisse.»

XXI. Reges quidem invicem hæc scripserant. Sed Rhodii, urbem suam portusque dederant Alexandro. Ille Ciliciam Socrati tradiderat, Philotà regioni circa Tyrum jusso præsidere; Syriam, quæ Cœle appellatur, Andromacho Parmenio tradiderat; bello, quod supererat, interfuturus. Rex, Hephæstione Phœnices oram classe prætervelii jusso, ad urbem Gazam cum omnibus copiis venit. Iisdem ferè diebus solemne erat ludicrum Isthmiorum, quod conventu totius Græciæ celebratur. In eo concilio, ut sunt Græcorum temporaria ingenia decernunt ut duodecim legarentur ad regem, qui ob res pro salute Græciæ ac libertate gestas, coronam auream donum victoriæ ferrent. Iidem paulò antè incertæ famæ captaverant auram, ut quocunquè pendentis animos tulisset fortuna, sequerentur. Cæterùm, non ipse modò rex obibat urbes imperii jugum adhuc recusantes; sed prætores quoque ipsius, egrigii duces, pleraque invaserant. Calas Paphlagoniam, Antigonus Lycaoniam, Balacrus, Idarne prætorè Darii superato, Miletum cepit; Amphoterus et Hegelochus, centum sexaginta navium classe, insulas inter Achaiam atque Asiam in ditionem Alexandri redegerunt; Tenedo quoque recepta, Chion, inco-

lis ultrò ve-
nabazus I
donas tra-
suarum pa-
litum trad-
severabant
obsidebant
inter Appo-
pendi in ur-
tà cohors
lio proditio
gelocho,
cum Appo-
tirimeres cu-
ta naves et
Persis mer-
rum suaru-
captivos re-

XXII. Fe-
cum piratio
acta erant,
interrogatu-
ad Pharnab-
dem jam q-
patere socie-
nabazi copi-
primus intr-
applicat n-
claustrum,
citantur,
catenæ inje-
que tradunt
quam Char-
millium Per-
nem tolerare
lumi abire
pepercerunt

XXIII. De-
legatosque i-
vires, bellu-
mum. Duces

lis ultrò vocantibus, statuerant occupare; sed Pharnabazus Darii prætor, comprehensus qui res ad Macedonas trahebant, rursus Appollonidi et Athenagoræ suarum partium viris, urbem cum modico præsidio militum tradit. Præfecti Alexandri in obsidione urbis perseverabant, non tam suis viribus, quàm ipsorum qui obsidebantur, voluntate. Nec fefellit opinio. Namque inter Appollonidem et duces militum orta seditio, irrumpendi in urbem occasionem dedit. Cùmque portâ effractâ cohors Macedonum intrasset, oppidani, olim consilio proditionis agitato, aggregant se Amphotero et Hegelochi, Persarumque præsidio caso, Pharnabazus cum Appollonide et Athenagorâ victi traduntur: XII triremes cum suo milite ac remige; præter eas, triginta naves et piratici lembi, Græcorumque tria millia à Persis mercede conducta. His in supplementum copiarum suarum distributis, piratisque supplicio affectis, captivos remiges adjecere classi suæ.

XXII. Fortè Aristonicus, Melhymnæorum tyrannus, cum piraticis navibus, ignarus omnium quæ ad Chium acta erant, primâ vigiliâ ad portus claustra successit: interrogatusque à custodibus quis esset, Aristonicum ad Pharnabazum venire respondit. Illi Pharnabazum quidem jam quiescere, et non posse tum adiri: cæterum patere socio atque hospiti portum, et postero die Pharnabazi copiam fore affirmant. Nec dubitavit Aristonicus primus intrare. Secuti sunt duces piratici lembi: at dum applicant navigia crepidini portus, objicitur à vigilibus claustrum, et qui proximi excubabant, ab iisdem excitantur, nulloque ex his auso repugnare, omnibus catenæ injectæ sunt, Amphotero deinde, Hegelochoque traduntur. Hinc Macedones transièrunt Mytilenem, quam Chares Atheniensis nuper occupatam duorum millium Persarum præsidio tenebat: sed cùm obsidionem tolerare non posset, urbe traditâ, pactus ut incolumi abire liceret, Imbrum petit. Deditis Macedones pepercerunt.

XXIII. Darius, desperatâ pace, quam per litteras legatosque impetrari posse crediderat, ad reparandas vires, bellumque impigrè renovandum intendit animus. Duces ergò copiarum Babyloniam convenire,

Bessum quoque Bactrianorum ducem, perquam maximo posset exercitu coacto, descendere ad se jubet. Sunt autem Bactriani inter illas gentes promptissimi, horridis ingeniis, multumque à Persarum luxu abhorrentibus; siti haud procul à Scytharum hellicosissimâ gente, et raptò vivere assueti, semperque in armis erant. Sed Bessus, suspectâ perfidiâ, haud sanè æquo animo in secundo se continens gradu, regem terrebat. Nam cum regnum affectaret, proditio, quâ solâ id assequi poterat, timebatur. Cæterum Alexander, quam regionem Darius petiisset, omni curâ vestigans, tamen explorare non poterat: more quodam Persarum, arcana regum mirâ celantium fide. Non metus, non spes elicit vocem quâ prodantur occulta: vetus disciplina regum silentium vitæ periculo sanxerat. Lingua gravius castigatur quàm ullum probrum; nec magnam rem sustineri posse credunt, eo cui tacere grave sit, quod homini facillimum voluerit esse natura. Ob hanc causam Alexander omnium, quæ apud hostem gererentur, ignarus, urbem Gazam obsidebat. Præerat ei Betis eximiæ in regem suum fidei, modicoque præsidio muros ingentis operis tuebatur.

XXIV. Alexander, æstimato locorum situ, agi cuniculos jussit, facili ac levi humo acceptante occultum opus: quippè multam arenam vicinum mare vomit; nec saxa cotesque, quæ interpellent specus, obstabant. Igitur ab eâ parte, quam oppidani, conspicerent non possent, opus orsus, ut à sensu ejus averteret, turres muris admoventi jubet. Sed eadem humus admovendis inutilis turribus, desinente sabulo, agilitatem rotarum morabatur, et tabulata turrium perfringebat: multique vulnerabantur impunè, cum idem recipientibus, qui admovendis turribus, labor eos fatigaret. Ergo receptui signo dato, postero die muros coronâ circumdari jussit. Ortoque sole, priusquàm admovent exercitum, opem deum exposcens, sacrum patrio more faciebat. Fortè prætervolans corvus, glebam, quam unguibus ferebat, subitò amisit; quæ cum regis capiti incidisset, resoluta defluxit: ipsa autem avis in proximâ turre consedit. Illita erat turris bitumine ac sulphure, in quâ alis hærentibus frustrâ se allevare

conatus,
quâ vate
stitione
behabatur,
cæterum
ret. Itaque
quàm un
intraret,
gnumque
XXV.

tâ, rece
tium fore
stantius p
gna circu
que ad re
nuntiati p
quam rar
prima sig
Darii mile
gladium t
tur. Ille
jussit. At
lato, cervi
clinatione
sam ampu
(ut arbitra
tabile est
tius dimica
tam, stant
lit. Plurim
territis, qu
ricâ obstar
colore mut
gari jussit.
victo dolor
sanguis me
quod recer
sanguine in
genu cepit
perunt. Et
toriâ repetit

conatus, à circumstantibus capitur. Digna res visa, de qua vates consulerentur; et erat non intactus eà superstitione mentis. Ergò Aristander, cui maxima fides habebatur, urbis quidem excidium augurio illo portendi; cæterum periculum esse, inquit, ne rex vulnus acciperet. Itaque monuit ne quid eo die inciperet. Ille quàmquam unam urbem sibi, quominus securus Ægyptum intraret, obstare ægrè ferebat; tamen paruit vati, signumque receptui dedit.

XXV. Hinc animus crevit obsessis, egressisque portâ, recedentibus inferunt signa: cunctationem hostium fore suam occasionem rati. Sed acrius quàm constantius prælium inierunt: quippè ut Macedonum signa circumagi vidère, repentè sistunt gradum. Jamque ad regem præliantium clamor pertraheretur, cum denuntiati periculi haud sanè memor, loriceam tamen, quam rarè induebat, amicis orantibus, sumpsit, et ad prima signa pervenit. Quo conspecto, Arabs quidam Darii miles, majus fortunâ suâ facinus ausus, clypeo gladium tegens, quasi transfuga genibus regis advolvitur. Ille assurgere supplicem, recipique inter suos jussit. At gladio barbarus strenuè in dextram translato, cervicem appetit regis: qui exiguâ corporis declinatione evitato ictu, in vanum manum barbaro lapsam amputat gladio, denuntiato in illum diem periculo (ut arbitratur ipse) defunctus. Sed, ut opinor, inevitabile est fatum: quippè dùm inter primores promptius dimicat, sagittâ ictus est, quam per loriceam adactam, stantem in humero, medicus ejus Philippus evellet. Plurimum deindè sanguis manare cœpit, omnibus territis, quia nunquàm tam altè penetrâsse telum, loriceâ obstante; cognoverant. Ipse, nec oris quidem colore mutato, suppressi sanguinem, et vulnus obligari jussit. Diù antè ipsa signa, vel dissimulato, vel victo dolore perstiterat, cum suppressus paulò antè sanguis medicamento, manare latius cœpit; et vulnus, quod recens adhuc dolorem non moverat, frigente sanguine intumuit. Linqui deindè animo, et submitti genu cœpit; quem proximi exceptum in castra receperunt. Et Betis interfectum ratus, urbem ovans victoriâ repetit.

XXVI. At Alexander, nondum percurato vulnere, aggerem quo mœnium altitudinem æquaret, extruxit, et pluribus cuniculis muros subruï jussit. Oppidani ad pristinum fastigium murorum, novum extruxere munimentum; sed ne id quidem turres aggeri impositas æquare poterat. Itaque interiora quoque urbis infesta telis erant. Ultima pestis urbis fuit, cuniculo subrutus murus, per cujus ruinas hostis intravit. Ducebat ipse rex antesignanos, et dum incautiùs subit, saxo crus ejus affligitur. Innixus tamen telo, nondum prioris vulneris obducta cicatrice, inter primores dimicat, irâ quoque accensus, quod duo in obsidione urbis ejus acceperat vulnera. Belim, egregiâ editâ pugna, multisque vulneribus confectum, deseruerant sui; nec tamen segniùs prælium capessebat, lubricis armis suo pariter atque hostium sanguine. Sed cum undiquè (unus omnium telis peteretur, ad postremum exhaustis viribus, vivus in potestatem hostium pervenit.) Quo ad Alexandrum adducto, insolenti gaudio juvenis elatus, aliàs virtutis etiam in hoste mirator: « Non ut voluisti, *inquit*, morieris, « *Beti*, sed quidquid tormentorum in captivum inveniri « potest, passurum esse te cogita. » Ille non interrito modò, sed contumaci quoque vultu intuens regem, nullam ad minas ejus reddidit vocem. Tum Alexander: « Videtisne obstinatum ad tacendum? *inquit*. Num genu « posuit? num supplicem vocem misit? Vincam tamen « silentium: et si nihil aliud, certè gemitum interpellabo. » Ira deindè vertit in rabiem: jam tam peregrinos ritus novâ subeunte fortunâ. Per talos enim spirantis lora trajecta sunt, religatumque ad currum traxere circâ urbem equi, gloriantem rege Achillem à quo genus ipse duceret, imitatum se esse pœnâ in hostem capiendâ. Cecidère Persarum Arabumque circâ x millia; Macedonibus incruenta victoria fuit. Obsidio certè non tam claritate urbis nobilitata est, quàm geminato periculo regis, qui Ægyptum adire festinans, *Amyntam* cum decem triremibus in Macedoniam ad inquisitionem novorum militum misit. Namque præliis etiam secundis atterebantur copiæ, devictarumque gentium militi, minor quàm domestico fides habebatur.

XXVII. quippè avabant, ad potè qui cario imp multitudine convenera copias mov *Alexandru* Pelusium manu, Nil ejus Persæ prochl Me Darii relic Alexandro A Memphi penetrat, Ægyptioru culum statu XXVIII. bile ingred nuria est, ascendit, f æstus existi dore et sic sabulo, qu liuntur ped Sed ingens quem gener fastigio, au cum iis quor descendit a sium dona a petentes. Ille destinata ex die tolerabil que solitudin terrâ. Sed u haud secùs oculis requir currebat vest

XXVII. Ægyptii, olim Persarum opibus infensi, quippè avarè et superbè imperitatum sibi esse credebant, ad spem adventûs ejus erexerant animos, utpotè qui Amyntam quoque transfugam, et cum precario imperio venientem læti recepissent. Igitur ingens multitudo Pelusium, quâ intraturus rex videbatur, convenerat. Atque ille septimo die, posteaquàm à Gazâ copias moverat, in regionem Ægypti, quam nunc *castra Alexandri* vocant, pervenit. Deindè pedestribus copiis Pelusium petere jussis, ipse cum expeditâ delectorum manu, Nilo amne vectus est. Nec sustinere adventum ejus Persæ, defectione quoque perterriti. Jàmque haud procul Memphi erat; in cujus præsidio Mazaces prætor Darii relictus, ostio amnis superato, octingenta talenta Alexandro, omnemque regiam supellectilem tradidit. A Memphi, eodem flumine vectus, ad interiora Ægypti penetrat, compositisque rebus, itâ ut nihil ex patrio Ægyptiorum more mutaret, adire Jovis Hammonis oraculum statuit.

XXVIII. Iter expeditis quoque et paucis vix tolerabile ingrediendum erat: terrâ cœloque aquarum penuria est, steriles arenæ jacent, quas ubi vapor solis ascendit, fervido solo exurente vestigia, intolerabilis æstus existit, luctandumque est non tantùm cum ardore et siccitate regionis, sed etiam cum tenacissimo sabulo, quod præaltum et vestigio cedens ægrè moliantur pedes. Hæc Ægyptii verò majora jactabant. Sed ingens cupido animum stimulabat adeundi Jovem, quem generis sui auctorem, haud contentus mortali fastigio, aut credebat esse, aut credi volebat. Ergò cum iis quos ducere secum statuerat, secundo amne descendit ad Mareotim paludem. Eò legati Cyrenensium dona attulère, pacem, et ut adiret urbes suas, petentes. Ille, donis acceptis, amicitiaque conjunctâ, destinata exsequi pergit. Ac primo quidem et sequenti die tolerabilis labor visus, nondùm tam vastis nudisque solitudinibus aditis, jàm tamen sterili et emoriente terrâ. Sed ut aperuère se campi alto obruti sabulo, haud secus quàm profundum æquor ingressi, terram oculis requirebant. Nulla arbor, nullum culti soli occurrebat vestigium. Aqua etiam defecerat, quam utri-

bus cameli devexerant, et in arido solo ac fervido sabulo nulla erat. Ad hæc sol omnia incenderat, siccaque et adusta erant omnia; cum repente, sive illud deorum munus, sive casus fuit, obductæ cælo nubes condidit solem; ingens æstu fatigatis, etiam si aqua deficeret, auxilium. Enimvero ut largum quoque imbrem excusserunt procellæ, pro se quisque excipere eum; quidam, ob sitim impotentes sui, ore quoque hianti captare cœperunt. Quatriduum per vastas solitudines absumptum est.

XXIX. Jàmque haud procul oraculi sede aberant, cum complures corvi agmini occurrunt, modico volatu prima signa antecedentes; et modò humi residebant, cum lentius agmen incederet; modò se pennis levabant, antecedentium iterque monstrantium ritu. Tandem ad sedem consecratam deo ventum est. Incredible dictu! inter vastas solitudines sita undique ambientibus ramis, vix in densam umbram cadente sole, contacta est: multique fontes dulcibus aquis passim manantibus alunt silvas. Cæli quoque mira temperies, verno tempore maxime similis, omnes anni partes pari salubritate percurrit. Accolæ sedis sunt ab oriente proximi Æthiopum, in meridiem versus Arabes spectant. *Troglodytis* cognomen est, quorum regio usque ad rubrum mare excurrit: at quæ vergit ad occidentem, alii Æthiopes colunt, quos *Scenitas* vocant: à septentrione Nasamonæ sunt, gens Syrtica, navigiorum spoliis quæstuosa: quippe obsident littora, et æstu destituta navigia notis sibi vadis occupant. Incolæ nemoris, quos *Hammonios* vocant, dispersis tuguriis habitant; mediam nemus pro arce habent, triplici muro circumdatum.

XXX. Prima munificio tyrannorum veterem regiam clausit: in proximâ conjuges eorum, cum liberis et pellicibus, habitant. Hic quoque Dei oraculum est. Ultima munimenta, satellitum armigerorumque sedes erant. Est etiam aliud Hammonis nemus; in medio habet fontem: *aquam solis* vocant. Sub lucis ortum tepida manat: medio die, cum vehementissimus est calor, frigida eadem fluit: inclinato in vesperam, calescit: mediâ nocte, fervida exæluat, quoque pro-

pius nox
deprescit
languescit
giem hab
runt. Um
et gemmis
titur, nav
teis pater
quantur n
quoddam
dunt, ut o

XXXI.

maximus
men illi p
et acciper
tus. Const
sibi destin
positus,
Post hoc i
fectores p
gat ullius
interfecto
donec exc
et sacerdo
cis, ut ip
quæsierun
bus colen
Jovi vates
honore co
oraculi va
fortuna, c
avidos glo
filium se n
sit: rerum
appellatio
regio imp
teræ gent
cius quam
sunt. Sed
cætera exs

XXXII.

pius nox vergit ad lucem, multum ex nocturno calore depressit; donec sub ipsum diei ortum assueto tepore languescat. Id quod pro deo colitur, non eandem effigiem habet, quam vulgò diis artifices accommodaverunt. Umbiculo maximè similis est habitus, smaragdo et gemmis coagmentatus. Hunc, cum responsum petitur, navigio aurato gestant sacerdotes, multis argenteis pateris ab utroque navigii latere pendentibus. Sequuntur matronæ, virginesque, patrio more inconditum quoddam carmen canentes, quo propitiari Jovem credunt, ut certum edat oraculum.

XXXI. At tùm quidem regem propiùs adeuntem maximus natu è sacerdotibus filium appellat, hoc nomen illi parentem Jovem reddere affirmans. Ille verò et accipere se, ait, et agnoscere, humanæ sortis oblitus. Consulit deindè, an totius orbis imperium fati sibi destinaret pater. Vates, æquè in adulationem compositus, terrarum omnium rectorem fore ostendit. Post hoc institit quærere, an omnes parentis sui interfectores pœnas dedissent. Sacerdos parentem ejus negat ullius scelere posse violari, Philippi autem omnes interfectores luisse supplicia. Adjecit, invictum fore, donec excederet ad deos. Sacrificio deindè facto, dona et sacerdotibus et deo data sunt: permissumque amicis, ut ipsi quoque consulerent Jovem. Nihil amplius quæsierunt, quàm an auctor esset sibi divinis honoribus colendi suum regem. Hoc quoque acceptum fore Jovi vates respondit, ut ipsi victorem regem divino honore colerent. Verè et salubriter æstimanti fidem oraculi vana profectò responsa videri potuissent: sed fortuna, quos uni sibi credere coegit, magnà ex parte avidos gloriæ magis, quàm capaces facit. Jovis igitur filium se non solum appellari passus est, sed etiam jus: rerumque gestarum famam dum augere vult, tali appellatione corrumpit. Et Macedones, assueti quidem regio imperio; sed majore libertatis umbrà quàm cæteræ gentes, immortalitatem affectantem, contumacius quàm aut ipsis expediebat aut regi, adversati sunt. Sed hæc suo quæque tempori reserventur. Nunc cætera exsequi pergam.

XXXII. Alexander ab Hammone rediens, ut à mari

ad Mareotim paludem haud procùl insulâ Pharo sitam venit, contemplatus loci naturam, primùm in ipsâ insulâ statuerat urbem novam condere. Indè, ut apparuit magnæ sedis insulam haud capacem, elegit urbi locum, ubi nunc est Alexandria, appellationem trahens ex nomine auctoris. Complexus quidquid loci est inter paludem et mare, octoginta stadiorum muris ambitum destinat, et, qui ædificandæ urbi præessent relictis, Memphim petit. Cupido haud injusta quidem, cæterùm intempestiva, incesserat, non interiora modò Ægypti, sed etiam Æthiopiam invisere; Memnonis Tithonique celebrata regia cognoscendæ vetustatis avidum trahebat penè extra terminos solis. Sed imminens bellum, cujus multò major supererat moles, otiosæ peregrinationi tempora exemerat. Itaque Ægypto præfecit Æschylum Rhodium, et Peucesten Macedonem, quatuor millibus militum in præsidium regionis ejus datis. Claustra Nili fluminis Polemonem tueri jubet: triginta ad hoc triremes datæ. Africæ deindè, quæ Ægypto juncta est, præpositus Apollonius; vectigalibus ejusdem Africæ Ægyptique Cleomenes. Ex finitimis urbibus con.migrare Alexandriam jussis, novam urbem magnâ multitudine implevit. Fama est, cum rex urbis futuræ muros polentâ, ut Macedonum mos est, destinasset, avium greges advolâsse, et polentâ esse pastas: cumque id omen pro tristi à plerisque esset acceptum, respondisse vatem, magnam illam urbem advenarum frequentiam culturam, multisque eam teris alimenta præbituram.

XXXIII. Regem, cum secundo anne deflueret, assequi cupiens Hector, Parmenionis filius eximio ætatis flore, in paucis Alexandro carus, parvum navigium conscendit, pluribus, quàm capere posset, impositis. Itaque mersa navis omnes destituit. Hector diù flumini obluctatus, cum madens vestis, et adstricti crepidis pedes natate prohiberent, in ripam tamen semianimis evasit, et ut primùm fatigatus spiritum laxavit, quem metus et periculum intenderant, nullo adjuvante (quippe in diversum evaserant alii) exanimatus est. Rex amissi ejus desiderio vehementer afflictus est, repertumque corpus magnifico extulit funere. Oneravit

hunc dolor
fecerat Syr
interitum
potuit, con
leris aucto
tuit, affec
Tyrannos
Chrysolau
ob il. jurias
diorumque
toriam gra
restitueren
dio quereh
petraverun
tes suas fid
derant, ob
eorum ad
Dario defec
rant classe
rus deindè
missus (nar
raque ejus
piraticis cl
prædonibus
compositis
ginta pater
pluratem pr
XXXIV.

Africam h
circâ Meso
sui peteret
turus ultim
ægrè per p
auctoribus
copiis, qu
rum, haud
nia longin
trahi jussit
rant: jam
adfuertunt.
exercitus q

hunc dolorem nuntius mortis Andromachi, quem præfecerat Syriæ: vivum Samaritæ cremaverant. Ad cujus interitum vindicandum, quantâ maximâ celeritate potuit, contendit; advenientique sunt traditi tanti sceleris auctores. Andromacho deindè Memnona substituit, affectis supplicio, qui prætorem interemerant. Tyrannos (inter eos Melhymnæorum Aristicum et Chrysolaum), popularibus suis traditis: quos illi è muris ob iniurias totos necaverunt. Atheniensium deindè Rhodiorumque et Chiorum legatos audit. Athenienses victoriam gratulabantur; et ut captivi Græcorum suis restituerentur, orabant: Rhodii et Chii de præsidio querebantur. Omnes, æqua desiderare visi, impetraverunt. Mitylenæis quoque, ob egregiam in partes suas fidem; et pecuniam quam in bellum impenderant, obsides reddidit, et magnam regionem finibus eorum adjecit. Cypriorum quoque regibus, qui et à Dario defecerant ad ipsum, et oppugnanti Tyrum miserant classem; pro merito honos habitus est. Amphoterus deindè, classis præfectus, ad liberandam Cretam missus (namque et Persarum et Spartanorum armis pleraque ejus insulæ obsidebantur), antè omnia mare à piraticis classibus vindicare jussus; quippè obnoxium prædonibus erat, in bellum utroque rege converso. Illis compositis, Herculi Tyrio ex auro crateram, cum triginta pateris dicavit; imminensque Dario, iter ad Euphratem pronuntiari jussit.

XXXIV. At Darius, cum ad Ægypto divertisse in Africam hostem comperisset, dubitaverat utrùmne circà Mesopotamiam subsisteret, an interiora regni sui peteret, haud dubiò potentior auctor præsens futurus ultimis gentibus impigrè bellum capessendi, quas ægrè per præfectos suos moliebatur. Sed ut, idoneis auctoribus, fama vulgavit, Alexandrum cum omnibus copiis, quamcumque ipse adisset regionem, petitorum, haud ignarus quàm cum strenuo res esset, omnia longin quarum gentium auxilia Babyloniam contrahi jussit. Bactriani, Scythæque et Indi conveniant: jam et cæterarum gentium copiæ partibus simul adfuerunt. Cæterum, cum dimidio fermè major esset exercitus quàm in Ciliciâ, multis arma decrant, quæ

summâ curâ comparabantur. Equitibus equisque tegumenta erant ex ferreis laminis serie inter se connexis. Quois ante à præter jacula nihil dederat, scuta gladiique adiciebantur, equorumque domandi greges pedibus distributi sunt, ut major pristino esset equitatus: ingensque, ut crediderat, terror hostium, ducentæ falcatæ quadrigæ, unicam illarum gentium auxiliium, secutæ sunt. Ex summo temone hastæ præfixæ ferro eminebant, utrinque à jugo ternos diraxerant gladios, et inter radios rotarum plura spicula eminebant in adversum: aliæ falces summis rotarum orbibus hærebant, et aliæ in terram demissæ, quidquid obivium concitatis equis fuisset amputaturæ.

XXXV. Hoc modo instructo exercitu ac perarmato, Babylone copias movit. A parte dextrâ erat Tigris, nobilis fluvius; levam tegebat Euphrates. Agmen Mesopotamiæ campos impleverat. Tigri deindè superato, cum audisset haud procul abesse hostem, Satropatem, equitum præfectum, cum mille delectis præmisit. Mazæo prætori sex milia data, quibus hostem transitu amnis arceret. Eisdem mandatum ut regionem, quam Alexander esset aditurus, popularetur atque ureret. Quippè credebat inopiâ debellari posse nihil haberent nisi quod rapiendo occupasset: ipsi autem commeatus alii terrâ, alii Tigri amne subvehabantur. Jàm pervenerat ad Arbela, vicum, nobilem suâ clade facturum. Illic commeatum sarcinarumque majore parte depositâ, Lycum amnem ponte junxit; et per dies quinque, sicut antè Euphratem, trajecit exercitum. Indè octoginta fère stadia progressus, ad alterum amnem, *Bumado* nomen est, castra posuit. Opportuna explicandis copiis regio erat, equitabilis et vasta planities: ne stirpes quidem et brevia virgulta operiunt solum; liberque prospectus oculorum, etiam ad ea quæ procul recessere, permittitur: itaque, si quæ campi eminebant, jussit æquari, totumque fastigium extendi.

XXXVI. Alexandro, qui numerum copiarum ejus, quantum procul conjectari poterant, æstimabant, vix fecerunt fidem tot millibus cæsis, majores copias esse reparatas. Cæterum, omnis periculi, et maxime multitudinis contemptor, undecimis castris pervenit ad Eu-

phratem
phalange
transitum
non auso
quietem,
lli, stren
riora reg
omni sal
præter A
amnem
quæcumq
Ac primò
lucem, i
tores pra
tum ad te
titudo pri
dium alv
Nec sanè
litor, m
etiam sax
fluit, *Tig*
grim sagi

XXXVI
cundato
ægrè ad
rex egres
vox exau
mare vix
fallerent,
erat labor
cum seme
tes incom
que spolia
amne ort
fluitantes
haberent
que consil
pebat hinc
tuus clam
vadum em
desideratu

phratem: quo pontibus juncto, equites primos ire, phalangem sequi jubet, Mazæo, qui ad inhibendum transitum ejus cum sex millibus equitum occurrerat, non auso periculum sul facere. Paucis deinde, non ad quietem, sed ad reparandos animos, diebus datis militi, strenuè hostem insequi cœpit, metuens ne interiora regni sui peteret, sequendusque esset per loca omni salitudine atque inopiâ vasta. Igitur quarto die præter Arbela penetrat ad Tigrim. Tota regio ultrâ amnem recenti fumabat incendio: quippè Mazæus quæcumque adierat, haud secus quàm hostis, urebat. Ac primò, caligine quam fumus effuderat obscurante lucem, insidiarum metu substitit; deinde ut speculatores præmissi tuta omnia nuntiaverunt, paucos equitum ad tentandum vadum fluminis præmisit, cujus altitudo primò summa equorum pectora, mox, ut in medium alveum ventum est, cervices quoque æquabat. Nec sanè alius ad Orientis plagam tam violentus invenitur, multorum torrentium non aquas solùm, sed etiam saxa secum trahens, Itaque, à celeritate quâ defluit, *Tigri* nomen est inditum, quia persicâ linguâ *tigrim* sagittam appellant.

XXXVII. Igitur pedes, velut divisus in cornua, circumdato equitatu, levatis super capita armis, haud ægrè ad ipsum alveum penetrat. Primus inter pedites rex egressus in ripam, vadum militibus manu, quando vox exaudiri non poterat, ostendit: sed gradum firmare vix poterant, cum modò saxa lubrica vestigium fallerent, modò rapidior unda subduceret. Præcipuus erat labor eorum qui humeris onera portabant: quippè cum semetipsos regere non possent, in rapidos gurgites incommodo onere auferebantur: et dum sua quisque spolia consequi studet, major inter ipsos quàm cum amne orta luctatio est, cumlique sarcinarum passim fluitantes plerosque perculerant. Rex monere, ut salis haberent arma retinere; cætera se redditurum. Sed neque consilium, neque imperium accipi poterat; obstrepebat hinc metus; præter hunc, invicem natantium mutuis clamor. Tandem quâ leniore tractu amnis aperit vadum emersere: nec quidquam præter paucas sarcinas desideratum est.

XXXVIII. Deleri potuit exercitus, si quis ausus esset vincere; sed perpetua fortuna regis avertit inde hostem. Sic Granicum, tot millibus equitum peditumque in ulteriore stantibus ripa superavit; sic angustis in Ciliciae callibus, tantam multitudinem hostium. Audaciae quoque, qua maxime viguit, ratio minui potest, quia nunquam id discrimen venit, an temere fecisset. Mazæus, qui, si transeuntibus flumen supervenisset, haud dubio oppressurus fuit incompressos, in ripa demum, et jam perarmatos adequitare cepit. Mille admodum equites praemiserat; quorum paucitate Alexander explorata, deinde contempta, praefectum Pæonum equitum, Aristona laxatis habenis invehi jussit. Insignis eo die pugna equitum, et praecipue Aristonis, fuit: praefectum equitatus Persarum, Satropatem directam in gutture hastam transfixit; fugientemque per medios hostes consecutus, ex equo praecipitavit, et obluantem caput gladio dempsit, quod relatum magnam cum laude ante regis pedes posuit.

XXXIX. Biduo ibi rex stativa habuit; in proximum deinde iter pronuntiari jussit. Sed prima fere vigilia, luna deficiens primum nitorem sideris sui condidit; deinde, sanguinis colore suffuso, lumen omne caedavit; sollicitisque sub ipsum tanti discriminis casum ingens religio, et ex ea formido quaedam incussa est. Dns invitis in ultimas terras trahi se querebantur. Jam nec flumina posse adiri, nec sidera pristinum praestare fulgorem, vastas terras, deserta omnia occurrere; in unius hominis jactationem tot millium sanguinem impendi. Fastidio esse patriam, abdicari Philippum patrem; caelum vanis cogitationibus peti. Jam pro seditione res erat, cum ad omnia interritus, duces principesque militum frequentes adesse praetorio Aegyptiosque vates, quos caeli ad siderum peritissimos esse credebat, quid sentirent expromere jubet. At illi, qui satis scirent temporum orbis implere destinatas vices lunamque deficere, cum ita terram subiret ut sole privaretur, rationem quidem ipsis perceptam non edocent vulgus; caeterum affirmant solem Graecorum, lunam esse Persarum: quoties illa deficiat, ruinam stragemque illis gentibus portendi. Veteraque exem-

pla percognasse multitudinem, saepe melius valet in vulgus duciam er

XL. Re vigiliae casum montes quosculatores adventare compositos radores er fecerant:

per metum suorum as cecidit, alatum, si vicis, ext acervisque summo haec Exstincto in est: copia Ea res ipsa incendit: quatinandum etionem ergo tea per oliv pleraque in gius centum pererat: it meatum in stitit.

XLI. Inter Graeci militum aut proderentaret, satis contentia ac talibus promnius insidii

pla percensent Persidis regum, quos adversis diis pun- gnasse lunæ ostendisset defectio. Nulla res efficacius multitudinem regit, quàm superstitio: alioqui impo- tens, sæva, mutabilis ubi vanâ religione capta est, meliùs vatibus, quàm ducibus suis paret. Igitur edita in vulgus Ægyptiorum responsa rursùs ad spem et fi- duciam erexere torpentes.

XL. Rex impetu animorum utendum ratus, secundâ vigiliâ castra movit: dextrâ Tigridem habebat, à lævâ montes quos *Gordæos* vocant. Hoc ingresso iter, speculatores qui præmissi erant, sub lucis ortum, Darii adventare nuntiaverunt. Instructo igitur milite, et composito agmine, antecedebat. Sed Persarum explo- ratores erant mille ferme, qui speciem agminis magni fecerant: quippè ubi explorari vera non possunt, falsa per metum augentur. His cognitis, rex, cum paucis suorum assecutus agmen refugientium ad suos, alios cecidit, alios cepit: equitesque præmisit simul specu- latum, simul ut ignem, quo barbari cremaverant vicos, extinguerent. Quippè fugientes raptim tectis acervisque frumenti injecerant flammam, quæ cum in summo hæssisset, ad inferiora nondum penetraverant. Exstincto igitur igne, plurimum frumenti repertum est: copiâ aliarum quoque rerum abundare cœperunt. Ea res ipsa militi ad persequendum hostem animum incendit: quippè urente et populante eo terram, festinandum erat, ne incendio cuncta præriperet. In rationem ergò necessitas versa: quippè Mazæus, qui antea per otium vicos incenderat, jam fugere contentus, pleraque inviolata hosti reliquit. Alexander haud longius centum quinquaginta stadiis Darii abesse com- pererat: itaque ad satietatem quoque copiâ com- meatuum instructus, quadriduo in eodem loco sub- stitit.

XLI. Interceptæ deindè Darii litteræ sunt, quibus Græci milites sollicitabantur ut regem interficerent aut proderent: dubitavitque an eas pro concione reci- taret, satis confisus Græcorum quoque ergà se bene- volentiæ ac fidei. Sed Parmenio deterruit, non esse talibus promissis imbuendas aures militum, patere vel unius insidiis regem, nihil nefas esse avaritiæ. Secu-

tus consilii auctorem, castra movit. Iter facienti spadonius ex captivis, qui Darii uxorem comitabantur, describere eam nuntiat, et vix spiritum ducere. Itineris continui labore, animique ægritudine fatigata, inter soeris et virginum filiarum manus collapsa erat, acindè et exstincta; id ipsum nuntiatus afflicto supervenit. Et rex, haud secus quàm si parentis suæ mors nuntiata esset, crebros edidit gemitus: lacrymisque obortis, quales Darius profudisset, in tabernaculum in quo mater erat Darii, defuncto assidens corpori, venit. Hic verò renoyatus est mœror, ut prostratam humi videret. Recenti malo priorum quoque admonita, recaperat in gremium adultas virgines; magna quidem nutui doloris solatia, sed quibus ipsa deberet esse solatio. In conspectu erat nepos parvulus, ob id ipsum miserabilis, quòd nondum sentiebat calamitatem, maximà ex parte ad ipsum redundantem. Crederes Alexandrum inter suas necessitudines flere, et solatia non adhibere, sed quærere. Cibo certè abstinuit, omnemque honorem funeri, patrio Persarum more, servavit; dignus herculè qui nunc quoque tantæ mansuetudinis et continentiae ferat fructum. Semel omninò eam viderat, quo die capta est; nec ut ipsam, sed ut Darii matrem videret: extimiamque pulchritudinem formæ ejus, non libidinis habuerat incitamentum, sed gloriæ.

XLII. E spadonibus qui circà reginam erant, Tyriotes inter trepidationem lugentium elapsus per eam portam quæ, quia ab hoste aversa erat, levius custodiebatur, ad Darii castra pervenit; exceptusque à vigilibus, in tabernaculum regis perducitur, gemens et veste laceratâ. Quem ut conspexit Darius, multiplici doloris expectatione commotus, et quid potissimum timeret incertus: « Vultus tuus, *inquit*, nescio quod ingens malum præfert; sed cave miseri hominibus, auribus parcas: didici enim esse infelix, et sæpè calamitatis solatium est nôsse sortem suam. Num, quod maximè suspicor et loqui timeo, lubria meorum nuntiaturus es mihi; et, ut credo, ipsi quoque omni graviora supplicia? » Ad hæc Tyriotes: « Istud quidem procul abest, *inquit*: quantumque enim reginis honor ab iis qui parent ha-

« beri potest
« paulò antè
modò, sed
tur; nec dul
nequisset co
lore: « Quod
« quem tuor
« sævitæ me
« catus; sed
« minis erg
per deos pa
tum; ingem
parcius fle
ipse, amar
nemque reve
consuetudine
tis igitur ari
non flens, s
« locum mei
« sed ne ex
« reverentiæ
« rere pude
quæstioni co
sanctèque ha
est vera ess
diti flevit: r
ore rejectâ,
« *inquit*, p
« de me jam
« rex sit, qu
« victor. »

XLIII. Ita omnia in be continentia l das decem l quos Alexan E quibus ma « à te jam l « justitia et « gem, liber « esse non so

« beri potest, tuis à victore servatus est : sed tuor tua
 « paulò antè excessit è vitâ. » Tum verò non gemitus
 modò, sed etiam ejulatus totis castris exaudiebân-
 tur; nec dubitavit Darius quin interfecta esset, quia
 nequisset contumeliam pati. Exclamatque amens do-
 lore : « Quod ergo tantum nefas commisi, Alexander ?
 « quem tuorum propinquorum necavi, ut hanc vicem
 « sævitæ meæ reddas ? Odisti me, non quidem provo-
 « catus ; sed finge justum intulisse te bellum, cum fe-
 « minis ergò agere debueras ? » *Tyriotes affirmare
 per deos patrios*, nihil in eam gravius esse consul-
 tum ; ingemuisse etiam Alexandrum morti, et non
 parcius flevisse quàm ipse lacrymaretur. Ob hæc
 ipse, amanti's animus in sollicitudinem suspicio-
 nemque revolutus est, desiderium captivæ profectò à
 consuetudine stupri ortum esse conjectans. Submo-
 tis igitur arbitris, uno duntaxat Tyriote retento, jam
 non flens, sed suspirans : « Videsne in te, Tyriote,
 « locum mendacio non esse ? tormenta jam hic erunt ;
 « sed ne expectaveris per deos, si quid tui tibi regis
 « reverentiæ est ; nùm quod et scire expecto et quæ-
 « rere pudet ausus est et dominus, et juvenis ? » Ille
 quæstioni corpus offerre, deos testes invocare, castè
 sanctèque habitam esse reginam. Tandem ut fides facta
 est vera esse quæ affirmaret spado, capite velato,
 diu flevit : manantibusque adhuc lacrymis, veste ab
 ore rejeciâ, ad cœlum manus tendens : « Dii patrii,
 « *inquit*, primò mihi stabilite regnum ; deindè, si
 « de me jam transactum est, precor, ne quis potius Asiæ
 « rex sit, quàm iste tam justus hostis, tam misericors
 « victor. »

XLIII. Itaque quanquàm, pace frustrâ his petitâ,
 omnia in bellum consilia converterat, victus tamen
 continentiam hostis, ad novas pacis conditiones feren-
 das decem legatos, cognatorum principes, misit ;
 quos Alexander, concilio advocato, introduci jussit.
 È quibus maximus natu : « Darium, *inquit*, ut pacem
 « à te jam hoc tertio peteret, nulla vis subegit ; sed
 « justitia et continentia tua expressit. Matrem, conju-
 « gem, liberos ejus, nisi quòd sine illo sunt, captos
 « esse non sensit ; pudicitiam earum quæ supersunt cu-

« ram haud secus quam parens agens, *reginas* ap-
 « pellas, speciem pristinæ fortunæ retinere pateris.
 « Vultum tuum video, qualis Darii fuit cum dimittere-
 « mur ab eo; et ille tamen uxorem, tu hostem luges.
 « Jam in acie stares, nisi cura te sepulturæ ejus mora-
 « retur. Et quid mirum est, si tam ab amico animo
 « pacem petit? Quid opus est armis inter quos odia su-
 « blata sunt? Antea imperio tuo finem destinabat Halyn
 « amnem qui Lydiam terminat: nunc, quidquid inter
 « Hellespontum et Euphratem est in dotem filia offerit,
 « quam tibi tradit. Ochum filium, quem habes, pacis
 « et fidei obsidem retine; matrem et duas virgines si-
 « lias redde: pro tribus corporibus triginta millia ta-
 « lentum auri precatur accipias. Nisi moderationem
 « animi tui notam haberem, non dicerem hoc esse
 « tempus, quo pacem non dare solum, sed etiam oc-
 « cupare deberes. Respice quantum post te reliqueris:
 « intuere quantum petas. Periculosum est prægrave
 « imperium: difficile est continere quod capere non
 « possis. Videsne ut navigia quæ modum excedunt,
 « regi nequeant? Nescio an Darius ideo tam multa ami-
 « serit, quia nimia opes magnæ jacturæ locum faciunt.
 « Facilius est quædam vincere, quam tueri. Quam
 « hercule expeditius manus nostræ rapiunt, quam
 « continent! Ipsa mors uxoris Darii te admonere po-
 « test, minus jam misericordiæ tuæ licere, quam li-
 « cuit. »

XLIV. Alexander, legatis excedere tabernaculo jus-
 sis, quid placeret ad consilium refert. Diu nemo quid
 sentiret ausus est dicere, incertâ regis voluntate. Tan-
 dem Parmenio: « Antè suasissem, ait, ut captivos
 « apud Damascum redimentibus redderes: ingentem
 « pecuniam potuisse redigi ex iis qui multi victi viro-
 « rum fortium occupaverant manus: et nunc magno
 « perè censerem, ut unam anum et duas puellas, itinerum
 « agminumque impedimenta, triginta millibus talentis
 « auri permutes. Opimum regnum occupari posse con-
 « ditione, non bello: nec quemquam alium inter Is-
 « thrum et Euphratem possedissee terras ingenti spatio
 « intervalloque discretas. Macedoniam quoque respi-
 « ceret potius quam Bactra et Indos intueretur. » In-

grata orati

« Et ego,

« Parmenio

« curus su

« regem.

« meam u

« nestius

XLV. In

respondit

« hostem

« menter

« sed nat

« rere non

« Quod si

« rem fors

« milites

« ad pern

« cionem

« sed ut p

« quas fer

« post Eup

« me affan

« ergodot

« eunt. H

« quod ce

« nempe q

« multum

« ponit! It

« adhuc h

« que ter

« proxima

« non veni

« Si secun

« forsitan

« aut in cr

« expertus

dent: « C

« citer, qu

« quam p

« bellum p

tamen.

grata oratio regi fuit. Itaque ut finem dicendi fecit :
 « Et ego, *inquit*, pecuniam quàm gloriam malle, si
 « Parmenio essem. Nunc Alexander, de paupertate se-
 « curus sum; et me non mercatorem memini esse, sed
 « regem. Nihil quidem habeo venale; sed fortunam
 « meam utiquè non vendo. Captivos si placet reddi, ho-
 « nestius dono dabimus quàm pretio remitemus. »

XLV. Introductis deindè legatis ad hunc modum
 respondit : « Nuntiate Dario, gratiarum actionem apud
 « hostem supervacaneam esse, et me quæ fecerim cle-
 « menter et liberaliter, non amicitia ejus tribuisse,
 « sed naturæ meæ. Bellum cum captivis et feminis ge-
 « rere non soleo. Armatus sit oportet, quem oderim.
 « Quòd si saltem pacem bonâ fide peteret, delibera-
 « rem forsitan an darem. Verùm enim verò, cum modò
 « milites meos litteris ad proditionem, modò amicos
 « ad perniciem meam pecuniâ sollicitet, ad interne-
 « cionem mihi persequendus est, non ut justus hostis,
 « sed ut percussor et veneficus. Conditiones verò pacis,
 « quas fertis, si accepero, victorem eum faciunt. Quæ
 « post Euphratem sunt, liberaliter donat; ubi igitur
 « me affamine? nempe ultra Euphratem sum. Summum
 « ergo dotis quam promittit terminum castra mea trans-
 « eunt. Hinc me depellite, ut sciam vestrum esse,
 « quod ceditis. Eadem liberalitate dat mihi filiam suam
 « nempe quam scio aliqui servorum suorum nupturam :
 « multum verò mihi præstat, si me Mazæo generum præ-
 « ponit! Ite, nuntiate regi vestro, et quæ amisit, et quæ
 « adhuc habet, præmia esse belli; hoc regente utrius-
 « que terminos regni, id quemque habiturum quod
 « proximæ lucis assignatura fortuna est; et me in Asiam
 « non venisse ut ab aliis acciperem, sed ut aliis darem.
 « Si secundus, et non par mihi vellet haberi, facerem
 « forsitan quæ petit. Proindè aut deditionem hodiè,
 « aut in crastinum bellum raret: nec aliam sibi, quam
 « expertus est polliceatur fortunam. » *Legati respon-*
dent : « Cum bellum in animo sit facere eum simpli-
 « citer, quòd spe pacis non frustraretur. Ipsos petere
 « quàm primùm dimittantur ad regem; eum quoque
 « bellum parare debere. » Dimissi nuntiant adesse cer-
 tamen.

XLVI. Ille quidem confestim Mazæum cum tribus millibus equitum, ad itinera, quæ hostis petiturus erat, occupanda præmisit. Alexander, corpori uxoris ejus justis persolutis, omnique graviore comitatu intrâ eadem munimenta cum modico præsidio relicto, ad hostem contendit. In duo cornua diviserat peditem, in utrumque latus equite circumdato; impedimenta sequebantur agmen. Præmissum deindè cum citis equitibus Menidam jubet explorare ubi Darius esset. At ille, cum Mazæus haud procul consedisset, non ausus ultrâ procedere, nihil aliud quàm fremitum hominum, hinnitumque equorum exaudisse nuntiat. Mazæus quoque, conspectis procul exploratoribus, in castra se recipit, adventûs hostium nuntius. Igitur Darius, qui in patentibus campis decernere optabat, armari militem jubet, aciemque disponit. In lævo cornu Bactriani ibant equites, mille admodum; Dahæ totidem, et Arachosii Susiique quatuor millia explebant. Hos quinquaginta falcati currus sequebantur. Proximus quadrigis erat Bessus, cum octo millibus equitum, item Bactrianis. Massagetæ duobus millibus agmen ejus claudebant. Pedites his plurium gentium non mixtas, sed suæ quisque nationis, junxerat copias. Persas deindè cum Mardis Sogdianisque Ariobarzanes et Orobates ducebant. Illi partibus copiarum, summæ Orsines præerat, à septem Persis oriundus, ad Cyrum quoque nobilissimum regem originem suâ referens. Hos aliæ gentes, ne sociis quidem satis notæ, sequebantur. Post quas quinquaginta quadrigas Phradrates magno Caspianorum agmine antecedeat. Indi, cæterique Rubri maris accolæ, nomina veriùs quàm auxilia, post currus erant. Claudebatur hoc agmen aliis falcatis curribus quinquaginta, quæ peregrinum militem adjunxerat. Hunc Armenii, quos minores vocant, Armenios Babylonii, utrosque Belitæ, et qui montes Cassæorum incolebant, sequebantur. Post hos ibant Gortuæ, gentis quidem Euboicæ, Medos quondam secuti, sed jam degeneres, et patrii moris ignari. Applicuerat his Phrygas et Cataonas. Parthorum deindè gens, incolentium terras quas nunc Parthi Scythiâ profecti tenent, claudebant agmen. Hæc sinistri cornu acies fuit.

XLVII

Cadusiique falcati curritus, equitum acies duodecim stadia hostem equitum jus causa pedare corrente. ternitens castris sequebantur. Quæneri, supplegus in tutus non l signum u levare cor esse timor sui, pariter ex præse castra mu

XLVIII

tum in ed castra, co jussus era collem qu planitie er plicabatur midi effud non abstul dinem pro pos; frem aures impl modò Pari dere. Qui nisi victor mercenariu phalangem tenderat: nitidior lux

XLVII. Dextrum tenebat natio majoris Armeniae, Cadusique, Cappadoces, et Syri, et Medi. His quoque falcati currus erant quinquaginta. Summa totius exercitus, equites quadraginta quinque millia; pedestris acies ducenta millia expleverat. Hoc modo instructi, decem stadia procedunt; jussique subsistere, armati hostem expectabant. Alexandri exercitum pavor, cuius causa non suberat, invasit: quippe lymphati trepidare ceperunt, omnium pectora occulto metu percurrente. Cæli fulgor, tempore æstivo ardenti similis internitens, ignis præbuit speciem; flammæque ex Darii castris splendere, velut illati temerè præsideis, credebant. Quòd si percussis Mazæus, qui præsidebat itineri, supervenisset, ingens clades accipi potuit. Ille segnis in eo quem occupaverat tumulto sedet, contentus non lacessi. Alexander, cognito pavore exercitus, signum ut consisterent dari, ipsos arma deponere ac levare corpora jubet, admonens nullam subiti causam esse timoris; hostem procùl stare. Tandem compotes sui, pariter arma et animos recepère: nec quidquam ex præsentibus tutius visum est, quàm eodem loco castra munire.

XLVIII. Postero die Mazæus, qui cum delectis equitum in edito colle ex quo Macedonum prospiciebantur castra, conserat, sive metu, sive quia speculari modò jussus erat, ad Darium rediit. Macedones eum ipsum collem quem deseruerat, occupaverunt: nam et tutior planitie erat, et indè acies hostium quæ in campo explicabatur, conspici poterat. Sed caligo, quam circà humidi effuderant montes, universam quidem rei faciem non abstulit, cæterum agminum discrimina atque ordinem prohibuit perspici. Multitudo inundaverat campos; fremitusque tot millium, etiam procùl stantium aures impleverat. Fluctuari animo rex, et modò suum, modò Parmenionis consilium serà æstimatione perpendere. Quippè eò ventum erat, undè recipi exercitus nisi victor, aut sine clade, non posset. Dissimulato eo, mercenarium equitem ex Pæoniâ præcedere jubet. Ipse phalangem, sicut antea dictum est, in duo cornua extendèrat: utrumque cornu equites tegebant. Jamque nitidior lux, discussà caligine, aciem hostium osten-

derat : et Macedones sive alacritate, sive tædio expectationis, ingentem, pugnantium more, edidère clamorem. Redditus et à Persis, nemora vallesque circumjectas terribili sono impleverat. Nec jam contineri Macedones poterant, quin cursu quoque ad hostem contenderent. Melius adhuc ratus in eodem tumulto castra munire, vallum jaci jussit; strenuèque opere perfecto, in tabernaculum, ex quo tota acies hostium conspicietur, secessit.

XLIX. Tum verò universa futuri discriminis facies in oculis erat : armis insignibus equi virique splendebant, et omnia intentiore curâ præparari apud hostem, sollicitudo prætorum agmina sua interequitantium ostendebat; ac pleraque inania, sicut fremitus hominum, equorum hinnitus, armorum internitentium fulgor; sollicitam expectatione mentem turbaverant. Igitur, sive dubius animi, sive ut suos experiretur, consilium adhibet, quid optimum factu esset exquirens. Parmenio peritissimus inter duces artium belli, furto, non prælio opus esse censebat; intempestâ nocte opprimi posse hostes. Discordes moribus, linguis, ad hæc somno, et improvise periculo territos, quando in nocturnâ trepidatione coituros? At interdium primum terribiles occurrentes facies Scytharum Bactrianorumque: hirta illis ora, et intonsas comas esse; præterea eximiam vastorum magnitudinem corporum. Vanis et inanibus militem magis quàm justis formidinis causis moveri. Deindè tantam multitudinem circumfundi paucioribus posse. Non in Ciliciæ angustiis et inviis callibus, sed in aperta et latâ planitie dimicandum fore. Omnes fermè Parmenioni assentiebant: Polysperchon haud dubiè in eo consilio positam victoriam arbitrabatur, quem intuens rex (namque Parmenionem nuper acrius quàm vellet increpitem rursus castigare non sustinebat.) « Latrunculorum, inquit, et furum ista solertia est, quam præcipitis mihi; quispè illorum votum unicum est fallere: meæ verò gloriæ semper aut absentiam Darii, aut angustias locorum, aut furtum noctis obstare non patiar: « palàm luce aggredi certum est. Malo me fortunæ « pœniteat, quàm victoriæ pudeat. Ad hæc illud quo-

« que
« star
« beo
corpor
L. J
factura
gnamq
intenti
castra
mina i
sacrum
nam ve
nem in
guria
cum. M
sisse t
arma j
deos d
saniore
quam e
dam p
quoque
tamine
magis t
jubet.
capite
Victori
perpetr
lum rec
poterat
rum co
currere
torquer
corpus
Ll. J
ria con
toniti. Q
rantes
rerum c
somno c
tamen c

« que accedit, vigiliis agere barbaros, et in armis
 « stare, ut ne decipi quidem possint, compertum ha-
 « beo : itaque ad prælium vos parate. » Sic incitatos ad
 corpora curanda dimisit.

L. Darius illud quod Parmenio suaserat, hostem
 facturum esse conjectans, frenatos equos stare, ma-
 gnamque exercitûs partem in armis esse, ac vigiliis
 intentiore curâ servari jusserat. Ergo ignibus tota ejus
 castra fulgebant ; ipse cum ducibus propinquisque ag-
 mina in armis stantium circumibat ; Solem Mithren,
 sacrumque et æternum invocans ignem, ut illis dig-
 nam veterem gloriâ, majorumque monumentis fortitudi-
 nem inspirarent. Et profectò, si qua divinæ opis au-
 guria humanâ mente concipi possent, deos stare se-
 cum. Illos nuper Macedonum animis subitam incus-
 sisse formidinem ; adhuc lymphatos ferri agique,
 arma jacentes : expetere præsidis Persarum imperii
 deos debitas è vecordibus pœnas. Nec ipsum ducem
 sanioem esse ; quippè, ritu ferarum prædam modò
 quam expeteret intuentem, in perniciem quæ antè præ-
 dam posita esset incurrere. Similis apud Macedones
 quoque sollicitudo erat ; noctemque, velut in eam cer-
 tamine edicto, metu egerunt. Alexander, non aliàs
 magis territus, ad vota et preces Aristandrum vocari
 jubet. Ille in candidâ veste verbenas manu præferens,
 capite velato, præibat preces regi Jovem, Minervam,
 Victoriâque propitianti. Tunc quidem, sacrificio ritè
 perpetrato, reliquum noctis acquieturus, in tabernacu-
 lum rediit. Sed nec somnum capere, nec quietem pati
 poterat. Modò è jugo montis aciem in dextrum Persa-
 rum cornu demittere agitabat ; modò rectâ fronte con-
 currere hosti ; interdum hæsitare an potiùs in lævum
 torqueret agmen. Tandem gravatum animi anxietate
 corpus altior somnus oppressit.

LI. Jamque, luce ortâ, ducès ad accipienda impe-
 ria convenerant, insolito circâ prætorium silentio at-
 toniti. Quippè aliàs accersere ipsos, et interdum mor-
 rantes castigare assueverat : tunc ne ultimo quidem
 rerum discrimine excitatum esse mirabantur ; et non
 somno quiescere, sed pavore marcere credebant. Non
 tamen quisquàm è custodibus corporis intrare taber-

naculum audebat : et jam tempus instabat ; nec miles
 injussu ducis aut arma capere poterat , aut in ordines
 ire. Diu Parmenio cunctatus , cibum ut caperent , ipse
 pronuntiat. Jamque exire necesse erat : tunc demum
 intrat tabernaculum ; sapiusque nomine compellatum ,
 cum voce non posset , tactu excitavit. « Multa lux ,
 « *inquit* , est ; instructam aciem hostis admovit : tuus
 « miles adhuc inermis expectat imperium. Ubi est vi-
 « gor ille animi tui ? nempe excitare vigiles soles. *Ad*
 « *hæc Alexander* : Credisne me prius somnum capere
 « potuisse , quam exonerarem animum sollicitudine
 « quæ quietem morabatur ? » Signumque pugnae tubâ
 dari jussit. Et cum in eadem admiratione Parmenio
 perseveraret , quod securus somnum cepisset : « Mini-
 « mè , *inquit* , mirum est : ego enim , cum Darius ter-
 « ras ureret , vicos excideret , alimenta corrumperet ,
 « potens mei non eram : nunc verò quid metuam cum
 « acie decernere paret ? herculè votum meum implevi.
 « Sed hujus quoque consilii ratio postea reddetur : vos
 « ite ad copias quibus quisque præest. Ego jam adero ,
 « et quid fieri velim exponam. » Rarè admodum , ad-
 monitu magis amicorum quam metu discriminis quod
 adeundum erat , uti solebat munimento corporis ; tum
 quoque sumpto eo , processit ad milites. Haud aliàs tam
 alacrem viderant regem ; et , vultu ejus interrito , cer-
 tam spem victoriæ augurabantur. Atque ille , prorupto
 vallo , exire copias jubet , aciemque disponit.

LIII. In dextro cornu locati sunt equites quos *Agema*
 appellant. Præerat his Clitus , cui junxit Philotæ tur-
 mas ; cæterosque præfectos equitum lateri ejus appli-
 cuit. Ultima Meleagri ala stabat , quam phalanx seque-
 batur. Post phalangem Argyraspides erant ; his Nica-
 nor , Parmenionis filius , præerat. In subsidiis cum
 manu suâ Cænos ; post eum Orestæ Lyncestæque. Post
 illos Polysperchon , dux peregrini militis ; hujus ag-
 minis Amyntas princeps erat. Phrygas Balacrus rege-
 gebat , in societatem nuper adscitos. Hæc dextri cornu
 facies erat. In lævo , Craterus Peloponnensium equites
 habebat , Achæorumque et Locrensiū et Maleôn tur-
 mis sibi adjunctis. Hos Thessali equites claudabant ,
 Philippon duce. Peditum acies equitatu tegebatur ; frons

levi co-
 tudine
 quoque
 tere po-
 parata
 lus pra
 ordines
 Illyrii
 Thracæ
 que aci
 circum
 possent
 nitiora

LIII.

rus cur
 dinibus
 haud d
 poneret
 ipsi cla
 que suf
 jussi , i
 nec tar
 cum cap
 bantur
 modico
 menion
 ad teli
 fuga , q
 nitunt
 quæ hos
 que cer
 Asserva
 quod n
 declinet
 hoc tan
 rium in
 conspec
 equitan

LIV.

« dimic
 « Gran

levi cornu hæc erat. Sed, ne circumiri posset à multitudine, ultimum agmen validâ manu cinxerat. Cornua quoque subsidiis firmavit, non rectâ fronte, sed à latere positis, ut si hostis circumvenire aciem tentâset, parata pugnæ forent. Hic Agriani erant, quibus Attalus præerat, adjunctis sagittariis Cretensibus. Ultimos ordines avertit à fronte, ut totam aciem orbe muniret. Illyrii hic erant, adjuncto milite mercede conducto; Thracas quoque simul objecerat leviter armatos. Adedque aciem versatilem posuit, ut qui ultimi stabant ne circumirentur, verti tamen, et in frontem circumagi possent. Itaque non prima quàm latera, non latera munitiona fuere quàm terga.

LIII. His ita ordinalis, præcipit ut, si falcatos cursus cum fremitu barbari emitterent, ipsi, laxatis ordinibus, impetum occurrentium silentio exciperent; haud dubius sinè noxâ transcursuros, si nemo se opponeret: sin autem sinè fremitu immisissent, eos ipsi clamore terrerent; pavidosque equos telis utrimque suffoderent. Qui cornibus præerant, extendere ea jussi, ita ut nec circumvenirentur, si arctius starent, nec tamen mediam aciem exinanirent. Impedimenta cum captivis, inter quos mater liberique Darii custodiebantur, haud procul ab acie in edito colle constituit, modico præsidio relicto. Lævum cornu, sicut aliàs, Parmenioni tuendum datum; ipse in dextro stabat. Nondum ad teli jactum pervenerant, cum Bion quidam, transfuga, quanto maximo cursu potuerat, ad regem pervenit nuntians murices ferreos in terram defodisse Darium, quâ hostem equites emissurum esse credebat, notatumque certo signo locum, ut fraus evitari à suis posset. Asservari transfugâ jusso, duces convocat; expositoque quod nuntiatum erat, monet ut regionem monstratam declinent, equitemque periculum edoceant. Cæterum hoc tantus exercitus exaudire non poterat, usum aurium intercipientem fremitu duorum agminum: sed in conspectu omnium duces et proximum quemque interequitans alloquebatur:

LIV. « Emensis tot terras in spem victoriæ, de quâ
« dimicandum foret, hoc non superesse discrimen.
« Granicum hic amnem, Cicerique montes, et Syriam

« Ægyptumque præantibus raptas, ingentia spei glo-
 « riæque incitamenta, referebat. Reprehensos ex fugâ
 « Persas pugnaturus, quia fugere non possent. Tertium
 « diem jam metu exsangues, armis suis oneratos, in
 « eodem vestigio hærerent. Nullum desperationis illorum
 « majus indicium esse quàm quòd urbes, quòd agros
 « suos urerent; quidquid non corrupissent, hostium
 « esse confessi. Nomina modò vana gentium ignotarum
 « ne extimescerent: neque enim ad belli discrimen
 « pertinere, qui ab his Scythæ quive Cadusii appellan-
 « tur. Ob id ipsum quòd ignoti essent, ignobiles esse.
 « Nunquàm ignorari viros fortes: at imbelles ex late-
 « bris suis erutos nihil præter nomina afferre. Mace-
 « dones virtute assecutos, ne quis toto orbe locus es-
 « set, qui tales viros ignoraret. Intuerentur barbaro-
 « rum inconditum agmen; alium nihil præter jaculum
 « habere; alium fundâ saxa librare; paucis justa arma
 « esse. Itaque illinc plures stare, hinc plures dimica-
 « turos. Nec postulare se, ut fortiter capesserent præ-
 « lium, ni ipse cæteris fortitudinis fuisset exemplum.
 « Se ante prima signa dimicaturum; spondere pro se
 « quot cicatrices, totidem corporis decora: scire ipsos
 « unum penè se prædæ communis exsortem; in illis
 « colendis ornandisque usurpare victoriæ præmia. Hæc
 « se fortibus viris dicere. Si qui dissimiles eorum es-
 « sent, illa fuisse dicturum: pervenisse eo, undè fu-
 « gere non possent. Tot terrarum spatia emensis, tot
 « annibus montibusque post tergum objectis, iter in
 « patriam et penates manu esse faciendum.» Sic duces,
 « sic proximi militum instincti sunt.

LV. Darius in lævo cornu erat, magno suorum ag-
 mine, delectis equitum peditumque stipatus; contemp-
 seratque paucitatem hostis, vanam aciem esse extensis
 cornibus ratus. Cæterum, sicut curru eminebat, dex-
 trâ lævâque ad circumstantium agmina oculos manus-
 que circumferens: « Terrarum, inquit, quas Oceanus
 « hinc aluit, illinc claudit Hellespontus, paulò antè
 « dominis, jam non de gloriâ, sed de salute, et quod
 « saluti præponitis, de libertate pugnandum est. Hic
 « dies imperium, quo nullum ampliùs vidit ætas, aut
 « constituet, aut finiet. Apud Granicum minimâ virium

« parte
 « poter
 « atque
 « ne fu
 « exha
 « non
 « sequ
 « pro
 « mean
 « mens
 « arma
 « deess
 « set,
 « mod
 « forte
 « adhu
 « tum
 « torpe
 « quan
 « raro
 « haus
 « jam
 « poss
 « Et h
 « quid
 « Tigr
 « in co
 « pedit
 « ergo
 « caus
 « nom
 « esse
 « haus
 « est.
 « dis
 « cred
 « quâ
 « turn
 « pira
 « ficit.
 « et fo

« parte cum hoste certavimus ; in Ciliâ victos Syria
 « poterat excipere ; magna munimenta regni Tygris
 « atque Euphrates erant. Ventum est eò , undè pulsus
 « ne fugæ quidem locus est. Omnia tam diutino bello
 « exhausta post tergum sunt ; non incolas suos urbes ,
 « non cultores habent terræ. Conjuges quoque et liberi
 « sequuntur hanc aciem , parata hostibus præda , nisi
 « pro carissimis pignoribus corpora opponimus. Quod
 « mearum fuit partium , exercitum quem penè im-
 « mensa planities vix caperet , comparavi : equos ,
 « arma distribui ; commeatus , ne tantæ multitudini
 « deessent providi ; locum in quo acies explicari pos-
 « set , elegi. Cætera in vestrà potestate sunt : audete
 « modò vincere , famamque , infirmissimum adversùs
 « fortes viros telum , contemnite. Temeritas est , quam
 « adhuc pro virtute timuistis ; quæ ubi primum impe-
 « tum effudit , velut quædam animalia amisso aculeo ,
 « torpet. Hi verò campi deprehendere paucitatem ,
 « quam Ciliæ montes absconderant. Videtis ordines
 « raros , cornua extenta , mediam aciem vanam et ex-
 « haustam. Nam ultimi quos locavit adversos , terga
 « jam præbent. Obteri , meherculè , equorum unguis
 « possunt ; etiamsi nihil præter falcatos currus emisero.
 « Et bello vicerimus , si vincimus prælio : nam ne illis
 « quidem ad fugam locus est : hinc Euphrates illinc
 « Tigris prohibet inclusos. Et quæ antea pro illis erant ,
 « in contrarium conversa sunt. Nostrum mobile et ex-
 « peditum agmen est ; illud prædâ grave. Implicatos
 « ergò spoliis nostris trucidabimus ; eademque res et
 « causa victoriæ erit , et fructus. Quòd si quem è vobis
 « nomen gentis movet , cogitet Macedonum illi arma
 « esse non corpora. Multum enim sanguinis invicem
 « hausimus ; et semper gravior in paucitate jactura
 « est. Nam Alexander , quantuscumque ignavis et timi-
 « dis videri potest , unum animal est ; et si quid mihi
 « creditis , temerarium et vecors , adhuc nostro pavore
 « quam suâ virtute felicius. Nihil autem potest esse diu-
 « turnum , cui non subest ratio. Licet felicitas aspi-
 « rari videatur , tamen ad ultimum temeritati non suf-
 « ficit. Præterea breves et mutabiles vices rerum sunt ,
 « et fortuna nunquam simpliciter indulget. Forsitan

« ita dii fata ordinauerunt, ut Persarum imperium,
 « quod secundo cursu per ducentos et triginta annos
 « cuterent magis quam affligerent, magno motu con-
 « nos fragilitatis humanæ, cuius nimia prosperis re-
 « bus oblivio est. Modò Græcis ultrò bellum infereba-
 « mus; nunc in sedibus nostris propulsamus illatum.
 « Jactamur invicem varietate fortunæ. Videlicet impe-
 « rium quod mutò affectamus, una gens non capit.
 « Cæterum, etiamsi spes non subesset, necessitas ta-
 « men stimulare deberet. Ad extrema perventum est,
 « Matrem meam, duas filias, Ochum in spem hujus
 « imperii genitum, illos principes, illam sobolem re-
 « giæ stirpis, duces vestros regum instar, victos ha-
 « bet; nisi quod in vobis est: ipse ego majore parte
 « captivus sum. Eripite viscera mea ex vinculis. Resti-
 « tuite mihi pignora: pro quibus ipse mori non recu-
 « so, parentem, liberos: nam conjugem in illo carcere
 « amisi. Credite nunc omnes tendere ad vos manus,
 « implorare patrios deos, opem vestram, misericor-
 « diam, fidem exposcere, ut servitute, ut compedi-
 « bus, ut precario victu ipsos liberetis. An creditis
 « æquo animo iis servire, quorum reges esse fasti-
 « diunt? Video admoveri hostium aciem: sed quò pro-
 « pius discrimen accedo, hòc minùs iis quæ dixi pos-
 « sum esse contentus. Precor vos per deos patrios,
 « æternumque ignem qui præfertur altaribus fulgo-
 « remque solis intrà fines regni mei orientis, per æter-
 « nam memoriam Cyri, qui adeptum Medis Lydisque
 « imperium primus in Persidem intulit; vindicate ab
 « ultimo dedecore nomen gentemque Persarum. Ile
 « alacres et spe pleni, ut quam gloriam accepistis à
 « majoribus vestris, posteris relinquatis. In dextris
 « vestris jam libertatem, opem, spem futuri temporis
 « geritis. Effugit mortem, quisquis contempserit; limi-
 « dissimum quemque consequitur. Ipse non patrio more
 « solùm, sed etiam ut conspici possim, curru vehor:
 « nec recuso quominùs imitemini me, sive fortitudinis
 « exemplum, sive ignaviæ fuero. »

LVI. Interim Alexander, ut et demonstratum à
 transfugâ insidiarum locum circumiret, et Dario, qui

lavun
 inced
 Besso
 dri co
 curru
 effud
 nond
 hastæ
 utroq
 Mace
 dines
 equit
 veli j
 hantu
 vidiss
 cornu
 gem,
 ret,
 « nur
 « nos
 « tiur
 « qua
 « lipp
 « no
 turba
 culis
 rapiu
 ancip
 Sisyg
 hoste
 nunti
 dehan
 sygan
 alleva
 vox u
 est;
 rita f
 bus e
 LV
 dri, c
 vener

lævum cornu tuebatur, occurreret, agmen obliquum incedere jubet. Darius quoque eodem suum obvertit, Besso admonito ut Massagetæ equites in lævum Alexandri cornu à latere invehi juberet. Ipse antè se falcatos currus habebat, quos, signo dato, universos in hostem effudit. Ruebant laxatis habenis aurigæ, quò plures, nondum satis proviso impetu, obtulerent. Alios ergò hastæ multum ultra teinones tinnentes, alios ab utroque latere dimissæ falces laceravère. Nec sensim Macedones cedebant, sed effusâ turbaverant fugâ ordines. Mazæus quoque perclusis metum incussit, mille equitibus ad diripienda hostis impedimenta circumvehi jussit, ratus captivos quoque qui simul asserviebantur, rupturos vincula, cum suos appropinquantem vidissent. Non sefellerat Parmenionem, qui in lævo cornu erat: properè igitur Polydamanta mittit ad regem, qui et periculum ostenderet, et quid fieri juberet, consuleret. Ille, audito Polydamante: « Abi
« nuntia, *inquit*, Parmenioni, si acie vicerimus, non
« nostra solum nos recuperaturos, sed omnia quæ hos-
« tium sunt occupaturos. Proindè non est quòd quid-
« quam virium subducat ex acie, sed, ut me et Phi-
« lippo patre dignum est, contempto sarcinarum dam-
« no, fortiter dimicet. » Interim barbari impedimenta turbaverant; cæsisque pleribus custodum, captivi, vinculis ruptis, quidquid obvium erat quo armari possent, rapiunt, et aggregati suorum equitibus Macedonas ancipiti circum ventos malo iuvadunt. Lætique circà Sisygambim vicisse Darium, ingenti cæde prostratos hostes, ad ultimum etiam impedimentis exutos esse credebant, et victores Persas ad prædam discurrese. Sisygambis, hortantibus captivis ut animum à mœrore allevaret, in eodem quo antea fuit, perseveravit. Non vox ulla excidit ei: non oris color, vultusve mutatus est; sed sedit immobilis, credo, præcoce gaudio verita fortunam irritare; adeò ut quid mallet, intuentibus eam fuerit incertum.

LVII. Inter hæc Amyntas, præfectus equitum Alexandri, cum paucis turmis opem impedimentis laturus advenerat: incertum suone consilio, an regis imperio.

Sed non sustinuit Cadusiorum Scytharumque impetum: quippè, vix tentato certamine, refugit ad regem amissorum impedimentorum testis magis quam vindex. Jàm consilium Alexandri vicerat dolor; et, ne cura recuperandi sua militem à prælio averteret, non immeritò verebatur. Itaque Areten, ducem hastatorum, quos *Sarissophoros* vocabant, adversus Scythas mittit. Inter hæc, currus qui circa prima signa turbaverant aciem, in phalangem invecti erant. Macedones, confirmatis animis, in médium agmen accipiunt. Vallo similis acies erat; junxerant hastas, et ab utroque latere temerè incurrentium illia suffodiebant. Circumire deindè currus, et propugnatores præcipitare cœperunt. Ingens ruina equorum aurigarumque aciem compleverat. Hi territos regere non poterant: equi crebrâ jactatione cervicum, non jugum modò excusserant, sed etiam currus everterant. Vulnerati interfectos trahébant, nec consistere territi, nec congregi debiles poterant. Paucæ tamen evasère quadrigæ in ultimam aciem, iis, quibus inciderunt, miserabili morte consumptis. Quippè amputata virorum membra humi jacebant, et quia calidis adhuc vulneribus aberat dolor, trunci quoque et debiles arma non omittebant, donec multo sanguine effuso exanimati procumberent.

LVIII. Interim Aretes, Scytharum qui impedimenta diripiebant duce occiso, gravius territis instabat. Supervenère deindè ~~missi~~ à Dario Bactriani, pugnæque vertère fortunam. Multi ergò Macedonum primo impetu obtriti sunt; plures ad Alexandrum refugerunt. Tum Persæ, clamore sublato, qualem victores solent edere, ferociter in hostem, quasi ubique profligatum incurrunt. Alexander territos castigare, adhortari, prælium quod jam elanguerat solus accendere, confirmatisque tandem animis, ire in hostem jubet. Rarior acies erat in dextro cornu Persarum; namque indè Bactriani decesserant ad opprimenda impedimenta. Itaque Alexander laxatos ordines invadit, et multâ cæde hostium invehitur. At qui in lævo cornu erant Persæ, spe posse eum includi, agmen suum à tergo dimicantis opponunt: ingensque periculum in medio hærens adisset, ni equites Agriani, calcaribus subdi-

tis,
que
utrac
habel
bus
direp
rant.
que a
juncti
res Pe
nerab
utrum
quipp
terant
here c
adiban
cæsi re

LIX.

species
disse s
cidè v
gemitu
Alexan
ruit. C
dextrâ
tentis a
cium. I
ritos ac
Darii,
transfix
vère qui
et incon
huc æqu
et armig
destituer
medium
Darius d
taret. Se
aciem p
dumque
Persæ ce

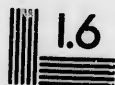
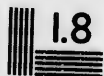
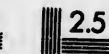
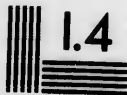
tis, circumfusos regi barbaros adorti essent, aversos-
 que cedendo in se obvortit coegissent. Turbata erat
 utraque acies. Alexander et à fronte et à tergo hostem
 habebat; qui averso ei instabant, ab Agrianis militi-
 bus premebantur: Bactriani, impedimentis hostium
 direptis, reversi, ordines suos recuperare non pote-
 rant. Plura simul abrupta à cæteris agmina, ubicum-
 que alium alii fors miscuerat, diimicabant. Duo reges,
 junctis propè agminibus, prælium accendebant. Plu-
 res Persæ cadebant; par ferè utrimque numerus vul-
 nerabatur. Curru Darius, Alexander equo vehebatur:
 utrumque regem delecti tuebantur, sui immemores;
 quippè amisso rege, nec volebant salvi esse, nec no-
 terant. Antè oculos sui quisque regis mortem occu-
 here ducebat egregium. Maximum tamen periculum
 adibant, qui maximè tuebantur: quippè sibi quique
 cæsi regis expelebat decus.

LIX. Cæterùm, sive ludibrium oculorum, sive vera
 species fuit, qui circà regem Alexandrum erant, vi-
 disse se crediderunt paululum super caput regis pla-
 cidè volantem aquilam, nec sonitu armorum, nec
 gemitu morientium territam: diùque circà equum
 Alexandri pendenti magis quàm volanti similis appa-
 ruit. Certè vates Aristander, albà veste indutus, et
 dextrâ præferens lauream, militibus in pugnam in-
 tentis avem monstravit, haud dubium victoriæ auspi-
 cium. Ingens ergo alacritas ac fiducia paulò antè ter-
 ritos accendit ad pugnam, utique posteaquàm auriga
 Darii, qui ante ipsum sedens equos regebat, hastâ
 transfixus est; nec aut Persæ, aut Macedones dubita-
 vèrè quin ipse rex esset occisus. Lugubri ergò ululatu
 et incondito clamore gemituque totam ferè aciem ad
 hùc æquo Marte pugnantium turbavèrè. Cognati Darii
 et armigeri, lævumque tuentes cornu, in fugam effusi
 destituerant currum, quem à dextrâ parte stipati in
 medium agmen receperunt. Dicitur acinace stricto
 Darius dubitasse an fugæ dedecus honestâ morte vi-
 taret. Sed eminens curru, nondùm omnem suorum
 aciem prælio excedentem destituere erubescibat:
 diimque inter spem et desperationem hæsitat, sensim
 Persæ cedebant, et laxaverant ordines. Alexander,

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART

(ANSI and ISO TEST CHART No. 2)

APPLIED IMAGE Inc

1653 East Main Street
Rochester, New York 14609 USA
(716) 482 - 0300 - Phone
(716) 288 - 5989 - Fax

mutato equo, quippe plures fatigaverat, resistentium adversa ora fodiebat, fugientium terga. Jamque non pugna, sed cædes erat, cum Darius quoque currum suum in fugam vertit. Hærebat in tergis fugientium victor; sed prospectum oculorum nubes pulveris, quæ ad cælum ferebatur, abstulerat. Ergo hand secus quam in tenebris errabant, ad sonitum notæ vocis, ut signum, subindè coeuntes. Exaudiebantur tantum strepitus habentium, quibus equi currum trahentes identidem verberabantur; hæc sola fugientis vestigia excepta sunt.

LX. At in lævo Macedonum cornu, quod Parmenio (sicut ante dictum est) tuebatur, longè aliâ fortunâ utriusque partis res gerebatur. Mazæus cum omnium suorum equitatu vehementer invecus, urgebat Macedonum alas. Jamque abundans multitudine, aciem circumvelii cœperat, cum Parmenio equites nuntiare jubet Alexandro in quo discrimine ipsi essent; nisi maturè subveniretur, non posse sisti fugam. Jam multum viâ processerat rex, imminens fugientium tergis, cum à Parmenione tristis nuntius venit. Refrenare equos jussi qui vehebantur, agmenque constitit, frendente Alexandro eripi sibi victoriam è manibus, et Darii felicius fugere quam sequi se. Interim ad Mazæum superati regis fama pervenerat. Itaque, quanquam validior erat, fortunâ tamen partium territus, percussis languidius instabat. Parmenio ignorabat quidem causam suâ sponte pugnæ remissæ, sed occasione vincendi strenuè est usus: Thessalos equites ad se vocari jubet: « Ecquid, *inquit*, videtis istos qui ferociter « modò instabant, pedem referre, subito pavore per-
« territos? Nimirum nobis quoque regis nostri fortuna
« vincit; omnia Persarum cæde strata sunt. Quid cessatis? anne fugientibus quidem pares estis? » Vera dicere videbatur, et spes languentes quoque erexerat: subditis calcaribus prouère in hostem. Et illi jam non sensim, sed citato gradu recedebant; nec quidquam fugæ, nisi quòd terga nondum verterant, deerat. Parmenio tamen ignarus quænam in dextero cornu fortuna regis esset; repressit suos. Mazæus, dato fugæ spatio, non recto itinere, sed majore, et ob id tutiore, cir-

cuitu, T
devicti e

LXI. I
nem con
pontem,
tot milia
pontè re
cum inta
se inseq
Ipse ing
Arbela p
agminun
clades n
animo as
pemodu
cumulav
diversos
bant. Ec
inermes
sericordi
inter mu
tigatos e
prostrav
ore capt
sent, ter
resolutis
nisset h
occupati
quid occ
Nec ulla
tium siti
num ulu
ritu Dar

LXII:
suorum
ingens m
plerique
verant;
gurgitibu
gientes,
improvid

cuitu, Tigrim superat, et Babylonem cum reliquis devicti exercitûs intrat.

LXI. Darius, paucis fugæ comitibus, ad Lycum amnem contenderat; quo trajecto, dubitavit an solveret pontem, quippè hostem jam affore nuntiabatur. Sed tot milia suorum quæ nondum ad amnem pervenerant, pontè resciso, prædam hostis fore videbat. Abeuntem, cùm intactum sineret pontem, dixisse constat: Malle se insequentibus iter dare, quàm auferre fugientibus. Ipse ingens spatium fugâ emensus, mediâ ferè nocte Arbela pervenit. Quis tot ludibria fortunæ, ducum agminumque cædem multiplicem, devictorum fugam clades nunc singulorum, nunc universorum, aut animo assequi queat, aut oratione complecti? Propemodum seculi res in unum illum diem fortuna cumulavit. Alii quâ brevissimum patebat iter, alii diversos saltus et ignotos sequentibus calles petebant. Eques pedesque confusi, sine duce, armatis inermes, integri debiles implicabantur. Deindè misericordiâ in metum versâ, qui sequi non poterant, inter mutuos gemitus deserebantur. Sitis præcipuè fatigatos et saucios exurebat; passimque omnibus rivis prostraverant corpora, præterfluentem aquam hianti ore captantes quam cùm diù avidi turbidam hansissent, tendebantur extemplò præcordia premente limo: resolutisque et torpentibus membris, cùm supervenisset hostis, novis vulneribus excitabantur. Quidam, occupatis proximis rivis, diverterant longiùs, ut, quidquid occulti humoris usquam manaret, exciperent. Nec ulla adeò avia et sicca lacuna erat, quæ vestigantium sitim falleret. E proximis verò itineri vicis, senum ululatus feminarumque exaudiebantur, barbaro ritu Darium adhuc regem clamitantium.

LXII. Alexander, ut suprâ dictum est, inhibito suorum cursu, ad Lycum amnem pervenerat, ubi ingens multitudo fugientium oneraverat pontem, et plerique, cùm hostis urgeret, in flumen se præcipitaverant; gravesque armis, et prælio ac fugâ defatigati, gurgitibus hauriebantur. Jamque non pons modò fugientes, sed ne annis quidem capiebat, agmina suâ improvidâ fugâ subindè cumulantes; quippè ubi intra-

vit animos pavor, id solum metuunt quod primum formidare cœperunt. Alexander, instantibus suis impunè abeuntem hostem sequi permitteret, hebetia tela esse, et manus fatigatas, tantoque cursu corpora exhausta, et præceps in noctem diei tempus causatus est; re verà de lævo cornu, quod adhuc in acie stare credebatur, sollicitus, reverti ad ferendam opem suis statuit. Jamque signa converterat, cum equites à Parmenione missi, illius quoque partis victoriam nuntiant. Sed nullum eo die majus periculum adiit, quam dum copias reducit in castra. Pauci eum et incompoti sequebantur ovantes victoriã, quippè omnes hostes aut in fugam effusos, aut in acie credebant cecidisse, cum repente ex adverso apparuit agmen equitum, qui primò inhibere cursum; deindè Macedonum paucitate conspectã, turmas in obvios concitaverunt. Ante signa rex ibat, dissimulato magis periculo quam spreto. Nec defuit ei perpetua in dubiis rebus felicitas. Namque præfectum equitatus avidum certaminis, et ob id ipsum incautiùs in se ruentem, hastã transfixit. Quo ex equo lapso, proximum ac deindè plures eodem telo confodit; invasere turbatos amici quoque. Nec Persæ inulti cadebant; quippè non universæ acies, quam hæ tumultuariæ manus, vehementiùs iniere certamen. Tandem barbari, cum obscurã luce fugã tutior videretur esse quàm pugna, diversis agminibus abiere. Rex extraordinario periculo defunctus incolumes suos reduxit in castra.

LXIII. Cecidère Persarum, quorum numerum victores inire potuerunt, millia quadraginta; Macedonum minùs quàm trecenti desiderati sunt. Cæterum hanc victoriam rex majore ex parte virtuti quàm fortunæ suæ debuit; animo, non ut antea loco, vicit. Nam et aciem peritissimè instruxit, et promptissimè ipse pugnavit, et magno consilio jacturam sarcinarum impedimentorumque contempsit, cum in ipsã acie summum rei videret esse discrimen: dubioque adhuc pugnæ eventu; pro victore se gessit: perclusos deindè hostes fugit; fugientes, quod in illo ardore animi vix credi potest, prudentiùs quàm avidiùs persecutus est: nam si, parte exercitus adhuc in acie stante, instare

cedenti
aut alie
tum oc
giendur
quidem
vulnera
Hephæ
Cœnus
æstimat
himur
fuisse d

In Media
nes. Su
Arioba
cognito
Petens
6. Dep
debellat
— 8. D
matum
nis ac l
— 11.
animi
Bessus
cursu P

I. Qu
Graciã,
suis ten
res Asi

cedentibus perseverasset, aut suâ culpâ victus esset, aut alienâ virtute vicisset. Jam, si multitudinem equitum occurrentium, extimisset, victori aut fœdè fugiendum, aut miserabiliter cadendum fuit. Ne duces quidem copiarum suâ laude fraudandi sunt: quippè vulnera quæ quisque excepit, indicia virtutis sunt. Hephæstionis brachium hastâ ictum est; Perdiccas ac Cœnus, et Menidas, sagittis propè occisi; et si verè æstimare Macedonas, qui tunc erant, volumus, fatebimur et regem talibus ministris, et illos tanto rege fuisse dignissimos.

LIBER V.

BREVIARIUM CAPITUM.

In Mediam se recipit Darius. — 2. Variæ militum in otio occupationes. Suzæ deditio. — 3. Uxiorum regionem superat. Victoris iter Ariobarzanes paululùm moratur. — 4. Captivo quodam iter paucis cognitum aperiente, Persarum exercitum delet Alexander. — 5. Petens Persepolim Alexander quatuor millia captivorum liberat. — 6. Depredatâ Persepoli, aliùs in Persidem progreditur, Mardosque debellat. — 7. Incendium Persepolis: Darium persequi instituit. — 8. Darii, suos ad ultimum prælium hortantis, verba — 9. Optimatum sententiæ variæ: Tumultus propter conjurationem Nabazanis ac Bessi. — 10. Bessi consiliium nefas tradendi vel necandi Darii. — 11. Insidiæ proditorum Dario deferuntur: Regis periclitantis animi magnitudo. — 12. Delusum Regem catenis aureis in Rbedâ Bessus vincit. — 13. Proditionis certior factus Alexander, citato cursu Persas insequitur. Darii necati cadaver lacrymâ spargit.

I. Quæ interim ductu imperioque Alexandri, vel in Græciâ, vel in Illyriis ac Thraciâ gesta sunt, si quæque suis temporibus reddere voluero, interrumpendæ sunt res Asiæ; quas utique ad fugam mortemque Darii uni-

versas in conspectu dari; et sicut inter se cohærent tempore, ita opere ipso conjungi, haud paulò aptius videri potest. Igitur antè, quæ prælio apud Arbela conjuncta sunt, ordiar dicere. Darius mediâ ferè nocte Arbela pervenit; eòdemque magnæ partis amicorum ejus ac militum fugam fortuna compulerat. Quibus convocatis, exponit; haud dubitare se, quin Alexander celeberrimas urbes agrosque omni copiâ rerum abundantes petiturus esset; prædam opimam paratamque ipsum et milites ejus spectare: id suis rebus, tali in statu, saluti fore; quippè se deserta cum expeditâ manu petiturum. Ultima regni adhuc intacta esse: indè bello vires haud ægrè reparaturum. Occuparet sanè gazam avidissima gens, et ex longâ fame satiare se auroq, mox futura prædæ sibi. Didicisse usu, pretiosam suppellectilem pellicesque, et spadonum agmina, nihil aliud fuisse quàm onera et impedimenta; eadem trahentem Alexandrum, quibus antè vicisset, inferiorem fore. Plena omnibus desperationis videbatur oratio, quippè Babylonem urbem opulentissimam discernentibus, jam Suza, jam cætera ornamenta regni, causamque belli victorem occupaturum. At ille docere pergit; non speciosa dictu, sed usu necessaria in rebus adversis sequenda esse: ferro geri bella, non auro; viris, non urbium teclis: omnia sequi armatos. Sic majores suos, perclusos in principio rerum, celeriter pristinam reparâsse fortunam. Igitur, sive conformatis eorum animis, sive imperium magis quàm consilium sequentibus, Mediæ fines ingressus est.

II. Paulò post Alexandro Arbela traduntur, regiâ suppellectili ditique gazâ repleta, quatuor millia talentum fuere, prætereâ pretiosæ vestes, totius, ut suprâ dictum est, exercitûs opibus in illam sedem congestis. Ingruentibus deindè morbis quos odor cadaverum totis jacentium campis vulgaverat, maturiùs castra movit. Euntibus à parte lævâ, Arabia, odorum fertilitate nobilis regio, campestre iter est. Inter Tigrim et Euphratem jacentia, tam uberi et pingui solo sunt, ut à pastu repelli pecora dicantur, ne satietas perimat. Causa fertilitatis est humor qui ex utroque amne manat, toto ferè solo propter venas aquarum resudante.

Ipsi amn
deindè a
runt. Du
amplissim
verunt. I
care cæp
gius man
linquunt.

Mesopot
latere co
Rubrum
ad Mem
fons inge
stet, Bab
tumine in

III. C

Mazæus
adultis li
Gratus a
futura er
tris, et m
celebris

exemplo
ejus libe
ipse duc
Magna p
cognosce
inter quo
ne studio

nisque c
latere di
odoribus
pecorum
veis præf
men can
vates mo
ibant. La
motus et

Babylonii
quàm ad
matis stip

Ipsi amnes ex Armeniæ montibus profluunt, et magno deindè aquarum diversio, iter quod cepere percurrunt. Duo millia et quingenta stadia emensi sunt, qui amplissimum intervallum circa Armeniæ montes notaverunt. Iidem cum Mediæ et Gordianorum terras secare cæperunt, paulatim in arctius coeunt; et quò longius manant, hòc angustius inter se spatium terræ relinquunt. Vicini maximè sunt his campi quos incolæ Mesopotamiam vocant, Mediam namque ab utroque latere concludunt: iidem per Babyloniorum fines in Rubrum mare prorumpunt. Alexander quartis castris ad Memnin urbem pervenit. Caverna ibi est, ex quà fons ingentem vim bituminis effundit; adeò ut satis constet, Babylonios muros ingentis operis, hujus fontis bitumine interlitos esse.

III. Cæterùm Babylonem procedenti Alexandro, Mazæus, qui ex acie in urbem eam confugerat, cum adultis liberis, supplex occurrit, urbem seque dedens. Gratus adventus ejus fuit regi, quippè magni operis futura erat obsidio tam munitæ urbis. Ad hoc vir illustris, et manu promptus, famæque etiam proximo prælio celebris, et cæteros ad deditionem sui incitaturus exemplo videbatur. Igitur hunc quidem benignè cum ejus liberis exceptit. Cæterùm quadrato agmine quod ipse ducebat, velut in aciem irent, ingredi suos jubet. Magna pars Babyloniorum constiterat in muris, avida cognoscendi novum regem. Plures obviàm egressi sunt: inter quos Bagophanes, arcs et regiæ pecuniæ custos, ne studio à Mazæo vinceretur, totum iter floribus coronisque constraverat, argenteis altaribus ab utroque latere dispositis, quæ non thure modò, sed omnibus odoribus cumulaverat. Eum dona sequebantur, greges pecorum equorumque; leones quoque et pardales caveis præferebantur. Magi deindè suo more patrium carmen canentes; post hos Chaldæi Babyloniorumque non vates modò, sed etiam artifices cum fidibus sui generis ibant. Laudes ii regum canere soliti; Chaldæi siderum motus et statas temporum vices ostendere. Equites deindè Babylonii, suo atque equorum cultu ad luxuriam magis quàm ad magnificentiam exacto, ultimi ibant. Rex armatis stipatus, oppidanorum turbam post ultimos pedi-

tes ire jussit : ipse cum curru urbem, ac deindè regiam intravit. Postero die, suppellectilem Darii et omnem pecuniam recognovit.

IV. Cæterum ipsius urbis pulchritudo ac vetustas non regis modò, sed etiam omnium oculos in semet haud immeritò convertit. Semiramis eam condiderat, vel, ut plerique credidère, Belus, cujus regia ostenditur. Murus instructus laterculo coctili, bitumine interlitus, spatium triginta et duorum pedum in latitudinem amplectitur : quadrigæ inter se occurrentes sine periculo commeare dicuntur. Altitudo muri centum cubitorum eminet spatio; turres denis pedibus, quàm murus, altiores sunt : totius operis ambitus trecenta et updè septuaginta stadia complectitur. Singulorum stadiorum structuram singulis diebus perfectam esse memoriæ proditum est. Ædificia non sunt admota muris, sed ferè spatium unius jugeris absunt. Ac ne totam quidem urbem tectis occupaverunt; per nonaginta stadia habitatur; nec omnia continua sunt; credo, quia tutius visum est pluribus locis spargi. Cætera serunt coluntque, ut si externa vis ingruat, ob sessis alimenta ex ipsius urbis solo submiistrentur. Euphrates interfuit, magnæque molis crepidinibus coerctetur. Sed omnium operum magnitudinem circumveniunt cavernæ ingentes, in altitudinem pressæ ad accipiendum impetum fluminis, quod, ubi appositæ crepidinis fastigium excessit, urbis tecta corripere, nisi essent specus lacusque qui exciperent. Coctili laterculo structi sunt; totum opus bitumine astringitur. Pons lapideus flumini impositus jungit urbem. Hic quoque inter mirabilia Orientis opera numeratus est : quippè Euphrates altum limum vehit, quo penitùs ad fundamenta jacienda egestò vix suffulciendo operi firmum reperiunt solum. Arenæ autem subindè cumulatae et saxis quibus pons sustinetur annexæ, morantur amnem, qui retentus, acriùs quàm si libero cursu mearet, illiditur. Arcem quoque ambitu viginti stadia complexam habet : triginta pedes in terram turrium fundamenta demissa sunt : ad octoginta summum munimenti fastigium pervenit.

V. Super arce, vulgatum Græcorum fabulis mira-

culum, pe
dinem æq
proceritat
nent, inst
lum strati
et humori
sustinet m
tium crass
tudinem e
alerentur
facta, se
perimat,
mitur, ta
lata durat
cim pedum
silvæ mon
Babylone
riæ prodic
derio nem
rum comp
imitari. Di
nec ullus
urbis ejus
ciendasque
ludi tota
Babylonii
tur, effusi

VI. Inte
per quatu
quebantur
si hostem
sentiret, i
Amyntas A
tum sex m
generis eq
peditibus s
ex Pelopor
advenerat,
Amyntas a
niæ liberor
inter epula

culum, pensiles horti sunt, summam murorum altitudinem æquant, multarumque arborum umbrâ et proceritate amœni. Saxo pilæ quæ totum onus sustinent, instructæ sunt. Super pilas lapide quadrato solum stratum est, patiens terræ quam altam injiciunt, et humoris quo rigant terras, adeoque validas arbores sustinet moles, ut stipites earum octo cubitorum spatium crassitudine æquent, in quinquaginta pedum altitudinem emineant, et frugiferæ sint, ut si terrâ suâ alerentur: et cum vetustas non opera solum manu facta, sed etiam ipsam naturam paulatim exedendo perimat, hæc moles quæ tot arborum radicibus premitur, tantique nemoris pondere onerata est, inviolata durat: quippè viginti lati parietes sustinent, undecim pedum intervallo distantes, ut procul visentibus silvæ montibus suis imminere videantur. Syriæ regem Babylone regnantem hoc opus esse molitum, memoriæ proditum est, amore conjugis victum, quæ desiderio nemorum silvarumque in campestribus locis virum compulit amœnitatem naturæ genere hujus operis imitari. Diutius in hac urbe quam usquam constitit rex; nec ullus locus disciplinæ militari magis nocuit. Nihil urbis ejus corruptius moribus, nec ad irritandas illiendasque immodicas voluptates instructius. Convivales ludi totâ Perside regibus purpuratisque cordi sunt: Babylonii maximè in vinum, et quæ ebrietatem sequuntur, effusi sunt.

VI. Inter hæc flagitia exercitus ille domitor Asiæ, per quatuor et triginta dies saginatus; ad ea quæ sequebantur discrimina haud dubiè debilior futurus fuit, si hostem habuisset. Cæterum, quò minùs damnum sentiret, identidem incremento novabatur. Namque Amyntas Andromenis ab Antipatro Macedonum peditum sex millia adduxit, quingentos præterea ejusdem generis equites; cum his sexcentos Thracas, adjunctis peditibus suæ gentis tribus millibus et quingentis; et ex Peloponneso mercenarius miles ad quatuor millia advenerat, cum trecentis et octoginta equitibus. Idem Amyntas adduxerat quinquaginta principum Macedoniae liberos adultos, ad custodiam corporis. Quippè inter epulas hi sunt regis ministri, iidemque equos

ineunti prælium admovent, venantemque comitantur, et vigiliarum vices ante cubiculi fores servant; magnorumque præfectorum et ducum hæc incrementa sunt et rudimenta. Igitur arci Babylonæ, rex, Agathone præsidere jusso, cum septingentis Macedonum, trecentisque mercede conductis, prætores qui regioni Babylonæ et civitati præessent, Menetem et Apollodorum reliquit; his duo millia peditum dat cum mille talentis. Utrique præceptum, ut in supplementum milites legerent: Mazæum transfugam satrapiæ Babylonæ donat: Bagophanem, qui arcem tradiderat, sequi jussit: Armenia Mithreni Sardiū traditori data est. Ex pecuniâ deindè Babylonæ Macedonibus equitibus sexcenti denarii tributū: peregrinus eques quingenos accepit; ducenis pedestrium stipendium mensum est.

VII. His ita compositis, in regionem quæ Sitacene vocatur pervenit; fertilis terra, copiâ rerum et omni comœatu abundans. Itaque diutiùs ibi substitit: ac, ne desides otio demitterent animos, iudices dedit, præmiaque proposuit de virtute militari certantibus. Octo, qui fortissimi iudicati essent, singulis militum millibus præfuturi erant. *Chitarchas* vocabant, tum primum in hunc numerum copiis distributis; namque antea quingenariæ cohortes erant, nec fortitudinis præmia cesserant. Ingens militum turba convenerat, egregio interfutura certamini, testis eadem cujusque factorum, et de iudicibus latura sententiam: quippè veròne an falsò honos cuique haberetur, ignorari non poterat. Primus omnium virtutis causâ donatus est Adarchias senior, qui omissum apud Halicarnassum à junioribus prælium, unus maximè accenderat; proximus ei Antigenes visus est: tertium locum Philotas Antigonus, et ab eo Lyncestes Amyntas fuit: septimum locum Theodatus, ultimum obtinuit Hellanicus. In disciplinâ quoque militaris rei, pleraque à majoribus sumpta mutavit. Nam cum ante equites in suam quisque gentem describerentur seorsum à cæteris, exempto nationum discrimine, præfectis non utique suarum gentium, sed delectis attribuit. Tubâ cum castra mo-

vere vell
tumultua
batur; e
supra præ
riter om
fumus in

VIII. præfectus
tineret,
se urbem
eo duce,
ut fama
nis regal
dona era
Dario ex
Macedon
transfere
hilem ex
ginta mil
rudi pon
mulvera
una hora
in regiâ s
ris. Itaque
rint, unu
Et cum sp
spexisset
Darium ve
ad ludibri
posse. Sul
les deos.

« Minimè
« accipe
« pedibus

IX. Rex
chelaio et
philo arci
graves præ
licrati tut
tuta Abuli
urbe depo

vere vellet, signum dabat; cuius sonus plerumque, tumultuantium fremitu exoriente, haud satis exaudiebatur; ergò perticam, quæ undique conspicui posset, supra prætorium statuit, ex quâ signum eminebat pariter omnibus conspicuum; observabatur ignis noctu, fumus interdiu.

VIII. Jamque Suza adituro, Abulites, regionis ejus præfectus, sive Darii jussu, ut Alexandrum prædâ retineret, sive sponte, filium obviam misit, traditurum se urbem promittens. Benignè juvenem excepit rex, et eo duce, ad Choaspem amnem pervenit, delicatam, ut fama est, vehementem aquam. Ille Abulites cum donis regalis opulentia occurrit. Dromades cameli interdona erant, velocitatis eximia. Duodecim elephantibus à Dario ex India accili, non jam terror, ut speraverant, Macedonum, sed auxilium, opes victi ad victorem transferente fortunâ. Ut verò urbem intravit, incredibilem ex thesauris summam pecuniæ egressit, quinquaginta millia talentum argenti, non signati formâ, sed rudi pondere. Multi reges tantas opes longâ ætate cumulaverant liberis posterisque, ut arbitrabantur, quas una hora in externi regis manus intulit. Consedit deinde in regia sellâ multò excelsiore quam pro habitu corporis. Itaque pedes cum imum gradum non contigerint, unus ex regiis pueris mensam subdidit pedibus. Et cum spadonem qui Darii fuerat ingemiscentem conspexisset rex, causam mœstitiæ requisivit. Ille indicat Darium vesci in eâ solitum, seque sacram ejus mensam ad ludibrium recidentem sine lacrymis conspiciere non posse. Subiit ergo regem verecundia violandi hospitalis deos. Jamque subduci jubebat, cum Philotas: « Minimè verò hæc feceris, rex; sed omen quoque accipe mensam ex quâ libavit hostis epulas, tuis « pedibus esse subjectam. »

IX. Rex, Persidis fines aditurus, Suza urbem Archelao et præsidium trium millium tradidit: Xenophilo arcis cura mandata est: mille Macedonum ætate graves præsidere arcis custodia jussi. Thesaurorum Callicrati tutela permissa; satrapia regionis Suzæ restituta Abuliti. Matrem quoque Darii et liberos in eadem urbe deponit. Ac fortè Macedonicas vestes, multam-

que purpuram dono ex Macedonia sibi missam, cum his quæ eam confecerant, tradi Sisygambi jussit: omninamque honore eam, et filii quoque pietate prosequabatur; admonerique jussit, ut si cordi quoque vestis esset, conficere eam neptes suas assuefaceret, donoque doceret dare. Ad hanc vocem lacrymæ obortæ prodidit animum aspernantis id munus: quippè non aliud magis in contumeliam Persarum feminæ accipiunt, quàm admovere lænæ manus. Nuntiant qui dona tulerant, tristem esse Sisygambim; dignaque res excusatione et solatio visa. Ipse ergo pervenit ad eam, et: « Mater, *inquit*, hanc vestem quæ indutus sum, sororum non solum donum, sed etiam opus vides. Nostri « decepère me mores. Cave, obsecro, in contumeliam « accipias ignorationem meam. Quæ tui moris esse cognovi, ut spero, abundè servata sunt. Scio apud vos « filium in conspectu matris nefas esse considerare, nisi « cum illa permisit: quotiescumque ad te veni, donec « ut considerem annueres, restiti; procumbens venerari « me sæpè voluisti; inhibui. Dulcissimæ matri Olympiadi nomen debitum tibi reddo. »

X. Mitigato anima ejus, rex quartis castris pervenit ad Tigrim fluvium: Pasitigrim incolæ vocant. Oritur montibus Uxiorum, et per mille stadia silvestribus ripis præceps inter saxa devolvitur. Accipiunt deindè cum campi, quos clementiore alveo præterit, jam navium patiens. Sexcenta stadia sunt mollioris soli, per quod leni tractu aquarum Persico mari se insinuat. Alexander, amne superato, cum novem millibus peditum, et Agrianis atque Græcorum mercenariis militibus, tribus additis millibus Thracum, in regionem Uxiorum pervenit. Finitima Susis est, et in primam Persidem excurrit, aretum inter se et Susianos aditum relinquens. Madates erat hujus regionis præfectus, haud sanè temporum homo: quippè ultima pro fide experiri decreverat. Sed periti locorum Alexandrum docent occultum iter esse per calles, et aversum ab urbe. Si paucos misisset leviter armatos, super capita hostium evasuros. Cum consilium placuisset, iidem itinerum fuerunt duces. Mille et quingenti mercede conducti, et Agriani ferè mille Tauroni præfecto dati, ac post solis

occasum
motis, e
sâque ma
res adme
dere, co
impedita
non eum
esset, su
rat, inte
hæreret i
Jâm inter
milites q
tuebantur

XI. Ta
agmine o
tium lab
perunt. A
vis hosti
ad fugam
Indè trig
responsu
que supp
matrem,
qui peter
rentis ear
liam secu
cognition
cibus rep
venire for
ne victor
captivam
victa litte
excusaret
que, si m
pinquo su
tam preca
tunc fuit,
modò igno
bertate at
tactam; a
Dario plur

occasum iter ingredi jussi. Ipse, tertiâ vigiliâ castris motis, circa lucis ortum superaverat angustias : cæsâque materiâ cratibus et pluteis faciendis, ut qui turres admovent, extrâ teli ictum essent, urbem obsidere, cœpit. Prærupta erant omnia, saxis et cotibus impedita. Multis ergo vulneribus depulsi, ut quibus non cum hoste solùm, sed etiam cum loco dimicandum esset, subibant tamen, quia rex inter primos constiterat, interrogans tot urbium victores, an erubescerent hære in obsidione castelli exigui et ignobilis simul? Jàm inter hæc eminùs petebatur, cum testudine objectâ, milites qui ut indè discederet percellere nequiverant, tuebantur.

XI. Tandem Tauron super arcem urbis se cum suo agmine ostendit; ad cujus conspectum, et animi hostium labare, et Macedones acrius prælium inire ceperunt. Anceps oppidanos malum urgebat; nec sisti vis hostium poterat. Paucis ad moriendum, pluribus ad fugam animus fuit; magna pars in arcem concessit. Indè triginta oratoribus missis ad deprecandum, triste responsum à rege redditur, non esse veniæ locum. Itaque suppliciorum metu perculsi, ad Sisygambin, Darii matrem, occulto itinere ignotoque hostibus, mittunt qui peterent ut ipsa regem mitigaret, haud ignari parentis eam loco diligi colique. Et Madates sororis filiam secum matrimonio junxerat, Darium propinquâ cognatione contingens. Diù Sisygambis supplicum precibus repugnavit, abnuens deprecationem pro illis convenire fortunæ in quâ esset: adjecitque metuere sese ne victoris indulgentiam fatigaret; sæpius cogitare captivam esse se, quàm reginam fuisse. Ad ultimum victa litteris Alexandrum itâ deprecata est, ut ipsam excusaret, quòd deprecaretur: petere se ut illis quoque, si minùs sibi, ignosceret. Pro necessario ac propinquo suo, jam non hoste, sed supplice, tantùm vitam precari. Moderationem clementiamque regis, quæ tunc fuit, vel una hæc res possit ostendere. Non Madati modò ignovit, sed omnes, et deditos, et captivos libertate atque immunitate donavit: urbem reliquit intactam; agros sine tributo colere permisit. A victore Dario plura mater non impetrasset. Uxiorum deindè

gentem subactam Susianorum satrapiae contribuit; divisisque cum Parmenione copiis, illum campestri itinere procedere jubet; ipse cum expedito agmine jugum montium cepit, quorum perpetuum dorsum in Persidem excurrit.

XII. Omni hac regione vastata, tertio die Persidem, quinto angustias, quas illi *Susidas Pylas* vocant, intrat. Ariobarzanes has cum quinque et viginti millibus peditum occupaverat rupes, abscissas et undique praeruptas, in quarum cacuminibus extra teli jactum barbari stabant, de industria quieti et paventibus similes, donec in arctissimas fauces penetraret agmen. Quod ubi contemptu sui pergere vident, tum vero ingentis magnitudinis saxa per montium prona devolvunt, quae incussa saepius subjacentibus petris, majore vi incidebant, nec singulos modo, sed agmina proterebant. Fundis quoque excussi lapides et sagittae ingerebantur undique. Nec id miserimum fortibus viris erat, sed quod inulti, ferarum ritu, velut in fovea deprehensi caederentur. Ira igitur in rabiem versa, eminentia saxa complexi, ut ad hostem perveniant, alius alium levantes conabantur ascendere. Ipsa multorum simul manibus correpta et convulsa, in eos qui commoverant, recidebant. Nec stare ergo, nec niti, nec testitudine quidem protegi poterant, cum tantae molis onera propellerent barbari. Regem non dolor modo, sed etiam pudor temere in illas angustias conjecti exercitus augebat. Invictus ad eam diem fuerat, nihil frustra ausus; impunè Ciliciae fauces intraverat: mari quoque novum iter in Pamphylia aperuerat: tunc haesitabat deprehensa felicitas; nec aliud remedium erat, quam reverti qua venerat. Itaque, signo receptui dato, densatis agminibus sentisque super capita consertis, retro evadere ex angustiis jubet. Triginta fuere stadia quae remensi sunt.

XIII. Tum castris undique aperto loco positis, non consultare modo quid agendum esset, sed vates quoque adhibere coepit, a superstitione animi. Sed quid tum praedicere Aristander, qui tum plurimum credebatur ex vatibus, poterat? Itaque, damnatis intempestivis sacrificiis, peritos locorum convocari jubet. Per Me-

diam
mitter
more
quam
perat
Persic
dem
vestre
frondi
mitter
tium j
centa
procu
mare
tum,
cibus
tisque
hos ca
Medun
nis eo
non al
Platan
visenti
rum. Q
tur al
lati, m
totà A
perpet
levat;
ras fov
XIV
audit
torem
dit; b
ipso.
tis: q
sidem
sis, q
fortuna
more,
vis ard

diam iter ostendebant tutum apertumque : sed rex dimittere milites insepultos erubescerat , ita tradito more , ut vix ullum militiæ tam solemne esset munus , quam humandi suos. Captivos ergo quos nuper exceperat , vocari jubet ; inter quos erat quidam Græcæ Persicæque linguæ peritus , qui frustra eum in Persidem montium dorso exercitum ducere affirmat ; silvestres esse calles , vix singulis pervios : omnia contegi frondibus , implexosque arborum ramos silvas committere. Namque Persis ab altero latere perpetuis montium jugis clauditur , quod in longitudinem mille sexcenta stadia , in latitudinem centum et septuaginta procurrit. Hoc dorsum à Caucasio monte ad Rubrum mare pertinet ; quæque deficit mons aliud munimentum , fretum objectum est. Planities deinde sub radicibus montium spatiosa procumbit ; fertilis terra , multisque vicis atque urbibus frequens. Araxes amnis per hos campos multorum aquas torrentium evolvit in Medum : Medus ad mare meridiem versus , mare amnis eo quem accepit , evehitur ; gignendæque herbæ non aliud est aptior , quidquid alluit floribus vestiens. Platani quoque et populi contegant ripas ; ita ut procubis visentibus continuata videantur montibus nemora riparum. Quippè obumbratus amnis presso in solum dilabatur alveo ; imminentque colles ipsi quoque frondibus læti , radices eorum humore subeunte. Regio non alia totâ Asiâ salubrior habetur : temperatum cælum ; hinc perpetuum jugum , opacum et umbrosum , quod æstus levat ; illinc mare adjunctum , quod modico tepore terras fovet.

XIV. His expositis , captivus interrogatus à rege , auditur an oculis comperta haberet quæ diceret , pastorem se fuisse , et omnes eos colles percurrisse respondit ; his captum , semel à Persis in Lyciâ , iterum ab ipso. Subit animum memoria regis oraculo editæ sortis : quippè consulenti responsum erat , ducem in Persidem ferentis viæ Lycium civem fore. Igitur promissis , quanta et præsens necessitas exigebat , et ipsius fortuna capiebat , oneratum armari jubet Macedonum more , et , quod bene verteret , monstraret iter ; quamvis arduum et præcepis , evasurum se esse cum paucis ,

nisi fortè crederet, quò ipse pecoris causà isset, Alexandrum pro glorià et perpetuà laude ire non posse. Eliam atque etiam docere captivus, quàm difficile iter esset, maximè armatis. Tum rex : « Prædem me, *inquit*, » accipe, neminem eorum qui sequuntur, recusaturum « ire quâ duces. » Cratero igitur ad custodiam castrorum relicto cum peditibus queis assueverat, et iis copiis quas Meleager ducebat, et sagittariis equitibus mille, præcepit ut, castrorum specie manente, plures de industria ignes fieri imperaret; quò magis barbari crederent ipsum regem in castris esse. Cæterum, si fortè Ariobarzanes cognovisset per callium anfractum eum intrare, et ad occupandum iter suum, partem copiarum tentasset opponere, Craterus, in eum illato terrore, retineret ad proprius periculum conversum agmen : sin autem ipse hostem fefellisset et saltum occupasset, cum trepidantium barbarorum tumultum exaudisset persequentium regem, id ipsum iter quo pridie pulsi fuerant ne dubitaret ingredi : quippè vacuum fore, hostibus in semet aversis.

XV. Ipse tertiâ vigiliâ, silenti agmine, ac ne tubâ quidem dato signo, pergit ad demonstratum iter callium. Tridui alimenta portare militem jusserat leviter armatum. Sed præter invias rupes, ac prærupta saxa, vestigium subindè fallentia, nix cumulata vento ingredienti fatigabat : quippè velut in foveas delati haurebantur; et cum à committionibus levarentur, trahabant magis adjuvantes, quàm sequebantur. Nox quoque et ignota regio, ac dux incertum an satis fidus, multiplicabant metum : si custodes fefelisset, quasi feras bestias ipsos posse deprehendi. Ex unius captivi vel fide vel animâ pendere et regis salutem et suam. Tandem venère in jugum. A dextrâ iter ad ipsum Ariobarzanes erat. Hic Philotam et Cænon cum Amyntâ et Polysperchonte, expeditam habentes manum, reliquit, monitos ut, quia eques pediti erat mixtus, quâ pinguissimum esset solum et pabuli fertile, sensim procederent : duces itineris de captivis dati. Ipse cum armigeris et alâ quam *Agema* appellant, arduâ semitâ, sed longiùs à stationibus hostium remotâ, multâ cum vexatione processit. Medius erat dies, et fati-

gatis ne
pererat,
atque at
secundâ
præterit
ad plani
vata tor
alius ali
rant sep
mis abstr
rori erat
nenti fro
aurium
quæ, cor
sonum r

XVI.

liona no
terat elu
Evadunt
tione cor
nihil tale
ausi eran
tus, hin
integros
in fugam
terus præ
bus prid
tas cum
sum iter
baris. Er
ancipiti
cedunt. U
et sæpè c
tur arma
ram detru
Ariobarz
quinque
Macedon
guine eru
pare festi
secutis st

gatis necessaria quies: quippè tantum dem itineris supererat, quantum emensi erant, sed minus præcipitis atque ardui. Itaque refectis cibo sermoque militibus, secundâ vigiliâ surgit, et cætera quidem haud ægrè præterit. Cæterum quâ se jugum montium paulatim ad planitiora demittit, ingens vorago, concursu cavata torrentium, iter ruperat. Ad hæc arborum rami alius alio implicati et coeuntes, ut perpetuam objecerant sepem. Desperatio igitur ingens, aded ut vix lacrymis abstinerent, incesserat. Præcipuè obscuritas terrori erat: nam etiam si quæ sidera internitebant, continenti fronde tectæ arbores conspiciere prohibebant. Ne aurium quidem usus supererat, silvas quatiente vento; quæ, conculentibus ramis, majorem quàm pro flatu sonum reddebant.

XVI. Tandem exspectata lux, omnia quæ terribiora nox fecerat, minuit: circumiri brevi spatio poterat eluvies; et sibi quisque dux itineris cæperat fieri. Evadunt ergo in editum verticem, ex quo hostium statione conspectâ, strenuè armati à tergo se ostendunt nihil tale metuentibus: quorum pauci, qui congregi ausi erant, cæsi sunt. Itaque hinc morientium gemitus, hinc ad suos recurrentium miserabilis facies, integros quoque, antea quàm discrimen experirentur, in fugam avertit. Fremitu deindè in castra queis Craterus præerat illato, ad occupandas angustias, in quibus pridie hæsitârat, miles educitur. Simul et Philotas cum Polysperchonte, Amyntaque et Cæno, diversum iter ingredi jussus, alium terrorem intulit barbaris. Ergo undique Macedonum armis fulgentibus, ancipiti malo oppressi, memorabile tamen prælium edunt. Ut opinor, ignaviam quoque necessitas acuit; et sæpè desperatio spei causa est. Nudi complectebantur armatos, et ingenti corporum mole secum ad terram detrahentes, ipsorum telis plerosque fodiebant. Ariobarzanes tamen quadraginta ferme equitibus, et quinque millibus peditum stipatus, per mediam aciem Macedonum cum multo suorum atque hostium sanguine erupit, Persepolim urbem caput regionis occupare festinans: sed à custodibus urbis exclusus, consecutis strenuè hostibus, cum omnibus fugæ comitibus,

renovato prælio , cecidit. Craterus quoque , raptim agmine acto , supervenit.

XVII. Rex eodem loco , quo hostium copias fuderat , castra communivit. Quanquam enim undique fugati hostes victoriam concesserant , tamen præaltæ præcipientesque fossæ , pluribus locis objectæ , abruperant iter ; sensimque et cautè progrediendum erat , jam non hostium , sed locorum fraude suspectâ. Procedenti litteræ redduntur à Tiridate custode regiæ pecuniæ , indicantes eos qui in urbe essent , audito ejus adventu , diripere velle thesauros , properaret occupare ; expeditum iter esse , quanquam Araxes amnis interfluat. Nullam virtutem regis istius magis quam celeritatem laudaverim : relictis enim pedestribus copiis , totâ nocte cum equitibus , itineris tanto spatio fatigatis , ad Araxen primâ luce pervenit. Vici erant in propinquo : quibus direptis ac dirutis , pontem ex materiâ eorum , subditis saxis , strenuè induxit. Jamque haud procùl urbe erant , cum miserabile agmen , inter pauca fortunæ exempla memorandum , regi occurrit. Captivi erant Græci ad quatuor millia ferè , quos Persæ vario suppliciorum modo affecerant : Alios pedibus , quosdam manibus auribusque amputatis , inustusque barbararum litterarum notis , in longum sui ludibrium reservaverant ; et cum se quoque alienæ ditionis esse cernerent , volentes regi occurrere non prohibuerant. Inusitata simulacra , non homines videbantur : nec quidquam in illis præter vocem poterat agnosci. Plures igitur lacrymas commovère , quàm profuderant ipsi. Quippè in tam multiplici variâque fortunâ singulorum , intuentibus similes quidem , sed tamen dispares pœnas , quis maximè miserabilis esset liquere non poterat. Ut verò Jovem illi tandem , Græciæ ultorem , aperuisse oculos conclamavère , omnes pari supplicio affecti sibi videbantur. Rex , abstersis quas profuderat lacrymis , bonum habere animum jubet ; visuros urbes suas conjugesque. Et castra indè duo ab urbe stadia communit.

XVIII. Græci excesserant vallo , deliberaturi quid potissimum à rege peterent : cumque aliis sedes in Asiâ rogare , aliis reverti domos placeret , Euthymon

Cyma
 « Op
 « er
 « de
 « Gr
 « tin
 « tan
 « sta
 « mi
 « ma
 « nar
 « Ita
 « de
 « oli
 « est
 « oli
 « me
 « cel
 « nes
 « et
 « Et
 « Eu
 « ma
 « lic
 « ges
 « lati
 « cur
 « agr
 « sen
 « qua
 « ros
 XII
 sis or
 « suc
 « tur
 « bes
 « sen
 « alte
 « opt
 « qui
 « mu

Cymæus ita locutus ad eos fertur. « Hi, qui modò ad
 « Opem petendam ex tenebris et carcere procedere
 « erubuimus, ut nunc est, supplicia (quorum nos pu-
 « deat magis an pœniteat incertum est) cœntare
 « Græciæ velut lætum spectaculum, cupimus. At ii op-
 « timè miserias ferunt, qui abscondunt; nec ulla est
 « tam familiaris Infelicibus patria, quàm solitudo et
 « status prioris oblivio. Nam qui multùm in suorum
 « misericordiâ ponunt, ignorant quàm celeriter lacry-
 « mæ inarescant. Nemo fideliter diligit quem fastidit:
 « nam et calamitas querula est, et superba felicitas.
 « Ita suam quisque fortunam in consilium habet, cum
 « de alienâ deliberat; et nisi mutò essemus miseri,
 « olim alii potuissemus esse fastidio. Quid mirum
 « est fortunatos semper parem quærere? obsecro vos,
 « olim vita defuncti, quæramus locum in quo hæc se-
 « mesa membra obruamus, ubi horribiles cicatrices
 « celet exsilium. Grati prorsùs conjugibus quas juve-
 « nes duximus, revertemur? Liberi in flore et ætatis
 « et rerum agnoscent ut patres ergastuli detrimenta?
 « Et quota pars nostri tot obire terras potest? procul
 « Europâ in ultima Orientis relegati, senes, debiles,
 « majore membrorum parte multati, tolerabimus sci-
 « licet, quæ armatos et victores fatigaverunt. Conju-
 « ges deindè quas captis sors et necessitas unicum so-
 « latium applicuit, parvosque liberos trahimus nobis-
 « cum, an relinquimus? cum his venientes nemo
 « agnoscere volet. Relinquemus ergo extemplo præ-
 « sentia pignora, cum incertum sit an visuri simus ea
 « quæ petimus? inter hos latendum est, qui nos mise-
 « ros nosse cœperunt. »

XIX. Hæc Euthymon: contra Theætetus Athenien-
 sis orsus est dicere: « Neminem pium habitu corporis
 « suos æstimaturum, utique sævitia hostis, non na-
 « turâ calamitosos. Dignum esse omni malo, qui eru-
 « besceret fortuita: tristem enim de mortalitate ferre
 « sententiam, et desperare misericordiam, quia ipse
 « alteri denegaturus sit. Deos, quod ipsi nunquàm ausi
 « optare forent, offerre patriam, conjuges, liberos, et
 « quidquid homines vel vitâ æstimant, vel morte redi-
 « munt. Quin illi ex hoc carcere erumperent; alium

« domi esse cœli haustum ; alium lucis aspectum : mo-
 « res, sacra, linguæ commercium etiam à barbaris
 « expeti ; quæ ingenua ipsi omisuri sint suâ sponte,
 « non ob aliud tam calamitosi, quàm quòd illis carere
 « coacti essent. Se certè rediturum ad penates et in
 « patriam, tantoque beneficio regis usurum ; si quos
 « contubernii liberorumque, quos servitus coegisset
 « agnoscere amor detineret, relinquerent, quibus
 « nihil patriâ carius est. » Pauci hujus sententiæ fuère ;
 « cæteros consuetudo naturâ potentior, vicit. Consense-
 « runt petendum esse à rege, ut aliquam ipsis attribue-
 « ret sedem. Centum ad hoc electi sunt : quos Aledander
 « ratus quod ipse præstare cogitabat petituros. « Jumen-
 « ta, *inquit*, assignari quæ vos veherent, et singulis
 « vestrum mille denarium dari jussi. Cùm redieritis in
 « Græciam, præstabo ne quis statum suum, si hæc ea-
 « lamitas absit, vestro credat esse meliorem. » Illi,
 « obortis lacrymis, terram intuebantur, nec aut erigere
 « vultus, aut loqui audebant. Tandem rege tristitiæ cau-
 « sam exigente, Euthymon similia iis quæ in consilio
 « dixerat, respondit. Atque ille non fortunæ solùm eorum,
 « sed etiam pœnitentiæ misertus, terna millia denarium
 « singulis dari jussit : denæ vestes adjectæ sunt ; et ar-
 « menta eum pecoribus ac frumento data ut coli serique
 « attributus iis ager posset.

XX. Postero die convocatos duces copiarum docet
 nullam infestiorum urbem Græcis esse quàm regiam
 veterum Persidis regum. Illic illa immensa agmina in-
 fusa ; hinc Darium prius, deindè Xerxem Europæ im-
 pium intulisse bellum : excidio illius parentandum
 esse majoribus. Jamque barbari, deserto oppido, quâ
 quemque metus agebat, diffugerant, eum rex phalan-
 gem nil eunctatus inducit. Multas urbes refertas opu-
 lentia regiâ partim expugnaverant, partim in fidem ac-
 ceperat ; sed urbis hujus divitiæ vière præterita. In
 hanc totius Persidis opes congesserant barbari. Aurum
 argentumque eumulatum erat ; vestis ingens modus ;
 suppellex non ad usum modò, sed ad ostentationem
 luxûs comparata. Itaque inter ipsos victores ferro di-
 micabatur : pro hoste erat, qui pretiosorem occu-
 paverat prædam ; et cùm omnia quæ reperiebantur,

capere n
 æstimab
 partem
 bant ; n
 batur :
 avellerat
 crudelita
 onusti,
 que obvi
 biles fed
 morte o
 muris se
 jactantes
 hostis vi
 eremare
 minarum
 dus trad
 de aliis q
 gazâ fuis
 vehenda
 verat) ju
 jussit. A
 Persagad
 urbem c
 Gobares

XXI.

donum p
 ridati qu
 nos quem
 parte, et
 rumque p
 expeditâ
 Vergiliari
 intolerabi
 intendera
 obsitum
 Locorum
 terrebant
 dentem.
 vestigio a
 et cœlum

capere non possent, jam res non occupabantur, sed æstimabantur. Lacerabant regias vestes, ad se quisque partem trahentes: dolabris pretiosæ artis vasa cædebant; nihil neque intactum erat, nec integrum ferebatur: abrupta simulacrorum membra, ut quisque avellerat, trahebat. Neque avaritia solum, sed etiam crudelitas in captâ urbe grassata est: auro argentoque onusti, vilia captivorum corpora trucidabant, passimque obvii cædebantur, quos antea pretium sui miserabiles fecerat. Multi ergo hostium manus voluntariâ morte occupaverunt, pretiosissimâ vestium induti, è muris semetipsos cum conjugibus ac liberis in præceps jaclantes. Quidam ignes, quod paulò post facturum hostis videbatur, subjecerant ædibus, ut cum suis vivi cremarentur. Tandem suos rex corporibus et cultu feminarum abstinere jussit. Ingens pecuniæ captivæ modus traditur, propè ut fidem excedat: cæterum, aut de aliis quoque dubitamus, aut credimus in hujus urbis gazâ fuisse centum et viginti millia talenta: ad quæ vehenda (namque ad usum belli secum portare decreverat) jumenta et camelos à Susis et Babylone contrahi jussit. Accessere ad hanc pecuniæ summam, captis Persagadis, sex millia talentorum. Cyrus Persagadum urbem condiderat, quam Alexandro præfectus ejus Gobares tradidit.

XXI. Rex arcem Persepolis, tribus millibus Macedonum præsidio relictis, Nicarithidem tueri jubet: Tyridati quoque, qui gazam tradiderat, servatus est honos quem apud Darium habuerat: magnaque exercitûs parte, et impedimentis ibi relictis, Parmenionem Craterumque præfecit. Ipse cum mille equitibus peditumque expeditâ manu, interiorem Persidis regionem, sub ipsum Vergiliarum sidus petiit: multisque imbribus et propè intolerabili tempestate vexatus, procedere tamen, quò intenderat, perseveravit. Ventum erat ad iter perpetuis obsitum nivibus, quas frigoris vis gelu adstrinxerat. Locorum squalor et solitudines inviæ fatigatum militem terrebant, humanarum rerum terminos se videre credentem. Omnia vasta atque sine ullo humani cultûs vestigio attoniti intuebantur; et antequàm lux quoque et cælum ipsos deficerent, reverti jubebant. Rex cas-

tigare territos supersedit : cæterum ipso equo desiliit, pedesque per nivem et concretam glaciem ingredi cæpit. Erubuerunt non sequi, primum amici, deinde copiarum duces, ad ultimum milites. Primusque rex dolabrâ glaciem perfringens, iter sibi fecit; exemplum regis cæteri imitati sunt. Tandem propemodum invias silvas emensi, humani cultûs rara vestigia, et passim errantes pecorum greges reperere et incolæ qui sparsis tuguriis habitabant, cum se callibus inviis septos esse credidissent, ut conspexere hostium agmen, interfectis qui comitari fugientes non poterant, devios montes et obsitos nivibus petiverunt. Indè per colloquia captivorum paulatim feritate mitigatâ, tradidere se regi. Nec in deditos gravius consultum. Vastatis deinde agris Persidis, vicisque compluribus redactis in potestatem, ventum est in Mardorum gentem bellicosissimam, et multum à cæteris Persis cultu vitæ abhorrentem. Specus in montibus fodiunt, in quos seque ac conjuges et liberos condunt; pecorum aut ferarum carne vescuntur. Ne feminis quidem pro naturæ habitu molliora ingenia sunt; comæ prominent hirtæ; vestis super genua est; fundâ vinciunt frontem: hoc et ornamentum capitis, et telum est. Sed hanc quoque gentem idem fortunæ impetus domuit. Itaque trigesimo die, posteaquam à persepoli profectus erat, eodem rediit. Dona deinde amicis cæterisque, pro cuiusque merito, dedit; propemodum omnia, quæ in eâ urbe ceperat, distributa.

XXII. Cæterum ingentia animi bona, illam indolem quâ omnes reges antecessit, illam in subeundis periculis constantiam, in rebus moliendis efficiendisque velocitatem, in deditos fidem, in captivos clementiam, in voluptatibus permissis quoque et usitatis temperantiam, haud tolerabili vini cupiditate sædavit. Hoste et armulo regni reparante tum cum maximè bellum; nuper subactis quos vicerat, novumque imperium aspernantibus, de die inibat convivia, quibus feminæ intererant. Ex his una, Thais et ipsa temulenta, maximam apud omnes Græcos initurum gratiam affirmat, si regiam Persarum jussisset incendi. Exspectare hoc eos, quorum urbes barbari delèssent. Ebrîo scorto de tantâ

re ferent
rati asse
rior: «
« subdin
gunt ten
pepercer
convivæ
erat regi
cendium.
tendebat
dam con
est, vider
sâ igitur
incendium

XXIII.

undè tot
unicus qu
classem,
contabula
quorum sp
dem ætate
Alias urbe
bent Part
Araxes an
rat; indè
dunt mag
tam præcl
esse: itaq
sibi ut cre
dam. Ipsu
quies redd
« res pœna
« solio reg
tero die, L
triginta tale
transiit, ul
occurrit. P
ntriusque P
Darium per
XXIV. Il
Urbem han

re ferenti sententiam unus et alter, et ipsi mero onerati assentiunt. Rex quoque fuit avidior, quam patientior: « Quin igitur ulciscimur Græciam, et urbi faces « subdimus? » Omnes incaluerant mero: itaque surgunt temulenti ad incendendam urbem, cui armati pepercerant. Primus rex ignem regiæ injecit; tùm convivæ et ministri pellicesque. Multa cedro ædificata erat regia, quæ celeriter igne concepto, latè fudit incendium. Quod ubi exercitus, qui aut procùl ab urbe tendebat, conspexit, fortuitum ratus, ad opem ferendam concurrat. Sed ut ad vestibulum regiæ ventum est, vident regem ipsum adhuc aggerentem faces. Omisâ igitur quam portaverant aquâ, aridam materiam in incendium jacere cœperunt.

XXIII. Hunc exitum habuit regia totius Orientis, undè tot gentes ante jura petebant; patria tot regum, unicus quondam Græciæ terror; molita mille navium classem, et exercitus quibus Europa inundata est; contabulato mari molibus, perfossisque montibus, in quorum specus fretum immissum est. Ac ne longâ quiddem ætate; quæ excidium ejus secuta est, resurrexit. Alias urbes habuere Medorum reges, quas nunc habent Parthi; hujus vestigium non inveniretur, nisi Araxes amnis ostenderet. Haud procùl mœnibus fluxerat; indè urbem fuisse viginti stadiis distantem credunt magis quàm sciunt accolæ. Pudebat Macedones tam præclaram urbem à comessabundo rege deletam esse: itaque res in serium versa est, et imperaverunt sibi ut crederent illo potissimum modo fuisse delendam. Ipsum, ut primum gravatam ebrietate mentem quies reddidit, pœnituisse constat et dixisse: « Major res pœnas Persas Græcis duros fuisse, si ipsum in « solio regiæque Xersis respicere coacti essent. » Postero die, Lycio, itineris quo Persidem intraverat duci, triginta talenta dono dedit. Hinc in regionem Mediæ transiit, ubi supplementum novorum militum è Ciliciâ occurrit. Peditum erant quinque millia, equites mille: ntriusque Plato Atheniensis præerat. His copiis auctus, Darium persequi statuit.

XXIV. Ille jam Echatana pervenerat, caput Mediæ. Urbem hanc nunc tenent Parthi; eaque æstiva agent-

hus sedes est. Adire deindè Bactra decreverat : sed
 veritus ne celeritate Alexandri occuparetur , consilium
 iterque mutavit. Aberat ab eo Alexander stadia mille
 et quingenta ; sed jam nullum intervallum adversùs
 celeritatem ejus satis longum videbatur. Itaque prælio
 magis quàm fugæ se præparabat. Triginta millia pedi-
 tum sequebantur , in quibus Græcorum erant quatuor
 millia , fide ergà regem ad ultimum invictâ. Funditorum
 quoque et sagittariorum manus quatuor millia
 expleverat : præter hos tria millia et trecenti equites
 erant, maximè Bactrianorum. His Bessus præerat, Bac-
 trianæ urbis regionisque præfectus. Cum agmine Darius
 paulum declinavit viâ militari, jussis præcedere lixis
 impedimentorum custodibus. Concilio deindè advocato :
 « Si me cum ignavis, inquit, et pluris qualemcumque
 « vitam honestâ morte æstimantibus fortuna junxis-
 « set, tacerem potius quàm frustrâ verba consumerem.
 « Sed majore quàm vellem documento, et virtutem
 « vestram et fidem expertus, magis etiam conniti de-
 « beo, ut dignus talibus amicis sim, quàm dubitare
 « an vestri similes adhuc sitis. Ex tot millibus, quæ
 « sub imperio fuerunt meo, his me victum, his fu-
 « gientem persecuti estis. Fides vestra et constantia,
 « ut regem esse credam, facit. Proditores et trans-
 « fugæ in urbibus meis regnant; non herculè quia
 « tanto honore digni habeantur, sed ut præmiis eorum
 « vestri sollicitentur animi. Meam tamen fortunam,
 « quàm victoris, maluistis sequi; dignissimi quibus,
 « si ego non possim, dii pro me gratiam referant;
 « et meherculè, referent. Nulla erit, tam surda
 « posteritas, nulla tam ingrata fama, quæ non in
 « cælum vos debitis laudibus ferat. Itaque, etiamsi
 « consilium fugæ, à quâ multum abhorret animus,
 « agitâssem, vestrâ tamen virtute fretus obviâ is-
 « sem hosti. Quousquè enim in regno exulabo et
 « per fines imperii mei fugiam externum et adve-
 « nam regem, cum liceat experto belli fortunam,
 « aut reparare quæ amisi, aut honestâ morte de-
 « fungi. Nisi fortè satius est expectare victoris arbi-
 « trium, et Mazæi et Mithrenis exemplo, precarium
 « accipere regnum nationis unius, ut jam malit ille

« gloriæ s
 « hoc dec
 « condona
 « idemque
 « animus
 « nemo è
 « superbu
 « nem tot
 « versatib
 « immerit
 « ac pia be
 « bit hones
 « totius O
 « runt, pe
 « quondam
 « missas;
 « nobilitate
 « eadem co
 « tis, exp
 « certè in
 « aut pug
 XXV. Hæ
 omnium sin
 nec aut cor
 zus, vetust
 Philippi s
 « sima vest
 « tu possun
 « eâ quidem
 « non recu
 cem : sed
 cum Besso
 regem sum
 hendere et v
 der ipsos in
 gratiam vict
 maturi; sin
 Dario, regn
 rent. Hoc p
 nes aditum
 « sententiam

« gloriæ suæ, quàm iræ obsequi. Nec dii siverint ut
 « hoc decus mei capitis aut denique mihi quisquam, aut
 « condonare possit. Nec hoc imperium vivus amittam,
 « idemque erit regni mei, qui et spiritus finis. Si hic
 « animus, si hæc lex, nulli non parva libertas est:
 « nemo è vobis fastidium Macedonum, nemo vultum
 « superbum ferre cogetur. Sua cuique dextra aut ultio-
 « nem tot malorum pariet, aut finem. Equidem quàm
 « versatilis fortuna sit, documentum ipse sum. Nec
 « immeritò mitiores vices ejus exspecto. Sed, si justa
 « ac pia bella dii aversantur, fortibus tamen viris lice-
 « bit honestè mori. Per ego vos decora majorum qui
 « totius Orientis regna cum memorabili laude tenuerunt,
 « per illos viros, quibus stipendium Macedonia
 « quondam tulit; per tot navium classes in Græciam
 « missas; per tot tropæa regnum oro et obtestor, ut
 « nobilitate vestrà gentisque dignos spiritus capiat; ut
 « eadem constantiâ animorum, quâ præterita tolerastis,
 « experiamini quidquid deindè sors tulerit. Me
 « certè in perpetuum aut victoria egregia nobilitabit,
 « aut pugna. »

XXV. Hæc dicente Dario, præsentis periculi species
 omnium simul corda animosque horrore perstrinxerat:
 nec aut consilium suppetebat, aut vox; cùm Artabazus,
 vetustissimus amicorum, quem hospitem fuisse
 Philippi sæpè diximus: « Nos verò, inquit, pretiosis-
 « sima vestium induti, armisque quanto maximo cul-
 « tu possumus adornati, regem in aciem sequemur,
 « eâ quidem mente, victoriam ut speremus, mortem
 « non recusemus. » Assensu excepere cæteri hanc vo-
 cem: sed Narbazanes, qui in eodem consilio erat
 cum Besso, inauditi antea facinoris societate initâ,
 regem sum per milites quibus ambo præerant, compre-
 hendere et vincere decreverant, eâ mente ut, si Alexan-
 der ipsos insecutus foret, tradito rege vivo, inirent
 gratiam victoris, magni profectò cepisse Darium æsti-
 maturi; sin autem eum effugere potuissent, interfecto
 Dario, regnum sibi occuparent, bellumque renova-
 rent. Hoc parricidium cùm diù volutassent, Nabarza-
 nes aditum nefariæ spei præparans: « Scio me, inquit,
 « sententiam esse dicturum primâ specie haudqua-

« quam auribus tui gratam ; sed medici quoque gra-
 « viores morbos asperis remediis curant ; et governa-
 « tor, ubi naufragum linet, facturâ, quidquid ser-
 « vari potest, redimit. Ego tamen, non ut damnum
 « quidem facias, suadeo, sed ut te ac regnum tuum
 « salubri ratione conserves. Diis adversis, bellum ini-
 « mus ; et pertinax fortuna Persas urgere non desinit.
 « Novis hostiis et omnibus opus est. Auspicium et im-
 « perium alii trade interim ; qui tandiù rex appelletur,
 « donec Asiâ decedat hostis ; victor deindè regnum
 « tibi reddat. Hoc autem brevi futurum ratio promit-
 « tit. Bactra intacta sunt : Indi et Sacæ in tuâ potes-
 « tate ; tot populi, tot exercitus, tot equitum pedi-
 « tumque millia ad renovandum bellum vires paratas
 « habent, ut major belli moles supersit quàm exhausta
 « sit. Quid ruimus belluarum ritu in perniciem non
 « necessariam ? Fortium virorum est magis mortem
 « contemnere, quàm odisse vitam. Sæpè tædio laboris
 « ad vilitatem sui compelluntur ignavi : at virtus nihil
 « inexpertum omittit. Itaque ultimum omnium mors
 « est, ad quam non pigrè ire satis est. Proindè si Bac-
 « tra, quod tutissimum receptaculum est, petimus,
 « præfectum regionis ejus Bessum regem temporis
 « gratiâ statuamus. Compositis rebus, justo regi tibi
 « fiduciarium restituet imperium. »

XXVI. Haud mirum est Darium non temperasse ani-
 mo, quanquàm tam impiæ voci quantum nefas subesset
 latebat. Itaque : « Pessimum, inquit, mancipium, re-
 « peristi optatum tibi tempus, quo parricidium aperi-
 « res ? » strictoque acinace interfectorus videbatur, ni
 properè Bessus Bactrianique, tristium specie, cæte-
 rum si perseveraret, victuri circumstetissent. Nabar-
 zanes interim elapsus ; mox et Bessus secutus, copias
 quibus præerant, à cætero exercitu secedere jubent,
 secretum initari consilium. Artabazus convenientem
 præsentî fortunæ sententiâ orsus, mitigare Darium,
 temporum identidem admones, cœpit : « Ferret æquo
 « animo qualiumcunque ; suorum tamen, vel stul-
 « titiâ, vel errorem : Instare Alexandrum gravem ;
 « etiamsi omnes Græcò essent ; quid futurum, si perse-
 « cuti fugam ipsi alienentur à rege ? » Egè paruit

Artabazus
 batis
 Sed a
 culo
 bantur
 in com
 militu
 esse a
 Bessus
 cere ;
 que qu
 sarum
 « regem
 fungeb
 ire, h
 non an
 ros. Id
 animu
 XXV
 exsequ
 incolun
 in illis
 quoque
 tunæ se
 cui præ
 earum
 multitu
 æquabat
 drum sp
 gionis p
 cuit, pe
 tinatos,
 Alexand
 id quod
 eisuri Da
 tituri.
 poterat ;
 Græcorum
 poterant
 sionis sim
 consterna

Artabazo; et quanquam movere castra statuerat, turbatis tamen omnium animis, eodem in loco substitit. Sed attonitus mœstitiâ simul et desperatione, tabernaculo se inclusit. Ergo in castris, quæ nullius regerantur imperio, varii animorum motus erant, nec in commune, ut antea, consulebatur. Dux Græcorum militum Patron arma capere suos jubet, paratosque esse ad exsequendum iuperium. Persæ secesserant: Bessus cum Bactrianis erat, tentabatque Persas abducere; Bactra, et intactæ regionis opulentiam, simulque quæ manentibus instarent pericula ostentant. Persarum omnium eadem ferè fuit vox: « Nefas esse deserire regem. » Inter hæc Artabazus omnibus imperatoriis fungebatur officiis. Ille Persarum tabernacula circumire, hortari, monere nunc singulos, nunc universos, non antè destitit, quam satis constaret imperata facturos. Idem ægrè à Dario impetravit ut cibum caperet, animunque regis.

XXVII. At Bessus et Nabarzanes olim agitatedum scelus exsequi statuunt, regni cupiditate accensi. Dario autem incolumi, tantas opes sperare non poterant. Quippè in illis gentibus regum eximia majestas est; ad nomen quoque barbari conveniunt; et pristinae veneratio fortuna sequitur adversam. Inflabat impios animos regio cui præerant, armis virisque, et spatio locorum nulli earum gentium secunda. Tertiam partem Asiæ tenet: multitudo juniorum exercitus quos amiserat Darius æquabat. Itaque non illum modò; sed etiam Alexandrum spernebant; indè vires imperii repetituri, si regionis potiri contigisset. Diu omnibus cogitatis, placuit, per milites Bactrianos, ad omne obsequium destinatos, regem comprehendere, mittique nuntium ad Alexandrum, qui indicaret vivum asservari eum. Si id quod timebant, proditorem aspernatus esset, occisuri Darium, et Bactra cum suarum gentium manu petituri. Cæterum propalam comprehendi Darius non poterat; tot Persarum millibus laturis opem regi: Græcorum quoque fides timebatur. Itaque quod non poterant vi, fraude assequi tentant, prænitentiâ secessionis simulare decreverant, et excusare apud regem consternationem suam.

XXVIII. Interim qui Persas sollicitarent mittuntur : hinc spe , hinc metu militares animos versant . ruinae rerum illos subdere capita , in perniciem trahi , cum Bactra patebant , exceptura eos donis et opulentia , quantam animis concipere non possint . Hæc agitantibus Artabazus supervenit , sive regis jussu , sive sua sponte , affirmans mitigatum esse Darium , et eundem illis amicitiae gradum patere apud regem . Illi lacrymantes nunc purgare se , nunc Artabazum orare ut causam ipsorum tueretur , precesque perferret . Sic peracta nocte , sub lucis ortu Nabarzanes cum Bactrianis militibus in vestibulo prætorii aderat , titulum solemnem officii occulto sceleri præferens . Darius signo ad eundem dato , curram pristino more conscendit . Nabarzanes cæterique parricidæ procumbentes humi , quem paulò post in vinculis habituri erant , sustinuerunt venerari : lacrymas etiam pœnitentiæ indices profuderunt : adeò humanis ingeniis parata simulatio est . Preces deindè suppliciter admotæ , Darium naturam simplicem et mitem , non credere modò quæ affirmabant sed etiam flere coegerunt . Ac ne tum quidem cogitati sceleris pœnituit , cum intuerentur qualem et regem et virum fallerent . Ille quidem securus periculi quod instabat , Alexandri manus , quas solas timebat , effugere properabat .

XXIX. Patron autem , Græcorum dux , præcepit suis , ut arma , quæ in sarcinis antea ferebantur , induerent , ad omne imperium suum parati et intenti . Ipse curram regis sequebatur , occasione imminens alloquendi eum ; quippè Bessi facinus præsenserat . Sed Bessus id ipsum metuens , custos veriùs quàm comes , à curru non recedebat . Diu ergò Patron cunctatus , ac sæpiùs sermone revocato , inter fidem timoremque hæsitans , regem intuebatur . Qui ut tandem advertit oculos , Bubacem spadonem inter proximos curram sequentem percontari jubet , nùm quid ipsi velit dicere . Patron se verò , sed remotis arbitris , loqui velle cum eo respondit . Jussusque propiùs accedere , sine interprete (nam haud rudis Græcæ linguæ Darius erat) : « Rex , *inquit* , ex quinquaginta millibus Græcorum & supersumus pauci , omnes fortunæ tuæ comites , et

« in
« qu
« cis
« pul
« obt
« nos
« Gra
« utin
« tod
« dep
XXX
rus , t
Patron
lato se
tum e
percon
Ille no
« Naba
« fortu
« tibi t
conserv
fortè a
sum es
nexusqu
tarum ,
currere
« Græc
« popu
« damn
« suos
« perire
despera
omnia p
XXXI
concep
vum eun
nam no
quòd pe
spectanti
hosti late
mercede

« in hoc tuo statu iidem qui, florente te, fuimus,
 « quascumque sedes elegeris, pro patriâ et domesti-
 « cis rebus petituri. Secundæ adversæque res tuæ co-
 « pulavère nos tecum. Per hanc fidem invictam oro et
 « obtestor, in nostris castris tibi tabernaculum statue,
 « nos corporis tui custodes esse patiaris. Amisimus
 « Græciam; nulla Bactra sunt nobis: spes omnis in te
 « utinàm et cæteris esset! Plura dici non attinet. Cus-
 « todiam corporis tui, externus et alienigena, non
 « deposcerem, si crederem alium posse præstare. »

XXX. Bessus, quanquam erat Græci sermonis igna-
 rus, tamen, stimulante conscientia, indicium profectò
 Patronem detulisse credebat: et interpretis Græci re-
 lato sermone exempta dubitatio est. Darius autem quan-
 tum ex vultu concipi poterat, haud sanè territus,
 percontari Patròn causam consilii quod afferret cœpit.
 Ille non ultrà differendum ratus: « Bessus, *inquit*, et
 « Nabarzanes insidiantur tibi: in ultimo discrimine es
 « fortunæ tuæ et vitæ. Hic dies aut parricidis, aut
 « tibi futurus ultimus. » Et Patron quidem egregiam
 conservati regis gloriam tulerat. Eludant licet, quibus
 fortè ac temerè humana negotia volvi agique persua-
 sum est: equidem æternâ constitutione crediderim
 nexuque causarum latentium, et multò antè destina-
 tarum, suum quemque ordinem immutabili lege per-
 currere. Darius certè respondit: « Quanquam sibi
 « Græcorum militum fides nota sit, nunquàm tamen à
 « popularibus suis recessurum: difficilius sibi esse
 « damnare, quàm decipi: quidquid sors tulisset, inter
 « suos perpeti malle, quàm transfugam fieri. Serò se
 « perire, si salvum esse sui milites nollent. » Patron,
 desperatâ salute regis, ad eos quibus præerat rediit,
 omnia pro fide experiri paratus.

XXXI. At Bessus occidendi protinùs regis impetum
 conceperat, sed veritus ne gratiam Alexandri, ni vi-
 vum eum tradidisset, inire non posset, dilato in proxi-
 mam noctem sceleris consilio, agere gratias incipit,
 quòd perfidi hominis insidias, jam Alexandri opes
 spectantis, prudenter cautèque vitasset: donum eum
 hosti laturum fuisse regis caput. Nec mirari hominem
 mercede conductum omnia habere venalia; siue pi-

gnore, sine lare, terrarum orbis exulem, ancipitem hostem, ad nutum licentium circumferri. Purganti deinde se, deosque patrios testes fidei suæ invocanti, Darius vultu assentiebat, haud dubius quin vera deferrentur à Græcis; sed eò rerum ventum erat, ut tam periculosum esset non credere suis, quàm decipi. Tringenta millia erant, quorum inclinata in scelus levitas timebatur: quatuor millia Patron habebat, quibus si credidisset salutem suam, damnatâ popularium fide, parricidio excusationem videbat offerri. Itaque præoptabat immeritò quàm jure violari. Besso tamen, insidiarum consilium purganti, respondit: « Alexandri
« sibi non minùs justitiam quàm virtutem esse per-
« spectam. Falli eos qui proditionis ab eo præmium
« expectent: violatæ fidei neminem acriorem fore vin-
« dicem ultoremque. » Jamque nox appetebat, cum Persæ, more solito, armis positis, ad necessaria ex primo vico ferenda discurrunt. At Bactriani, ut imperatum erat à Besso, armati stabant.

XXXII. Inter hæc Darius Artabazum acciri jubet; expositisque quæ Patron detulerat, haud dubitare Artabazum quin transeundum esset in castra Græcorum: Persas quoque, periculo vulgato, secuturos. Destinatus sorti suæ, et jam nullius salubris consilii patiens, unicam in illâ fortunâ opem, Artabazum, ultimùm illum visurus, amplectitur; perfususque mutuis lacrymis, inhærentem sibi avelli jubet, capite deinde velato, ne inter gemitus digredientem vel à tergo intueretur, in humum pronum corpus adjecit. Tum verò custodiæ ejus assueti, quos regis salutem vel periculo vitæ tueri oportebat, dilapsi sunt, armatis quos jam adventare credebant, haud rati se futuros pares. Ingens ergo in tabernaculo solitudo erat, paucis spadonibus, quia quò discederent non habebant, circumstantibus regem. At ille, remotis arbitris, diù aliud atque aliud consilium animo volutabat. Jamque solitudinem, quam paulò antè pro solatio petiverat, perosus, Bubacem vocari jubet; quem intuens: « *Ite, inquit,*
« *consulite vobis, ad ultimum regi vestro, ut decebat,*
« *fide exhibitâ. Ego hic legem fati mei expecto. For-*
« *sitan mireris quòd vitam non finiam, alieno scelere,*

« quàm
mitu ne
plevit.
guhri e

XXX

metu,
nec qu
derentu
sine im
zani nu
esse. P
lant; s
rant; e
vivere
jusseru
suis hor
vus ser
bus unc
suppell
per scel
cum iis
thienen
ratus. F
nemo a
trianis,
nos reg
vinciunt
Et ne fo
vehicul
percont
procul t

XXX

batanis
gientem
Parætac
nuntian
tiora de
equiden
tis aut v
« mum
« Dariu

« quàm meo , meri malo. » Post hanc vocem spado gemitu non modò tabernaculum , sed etiam castra com-plevit. Irrupère deindè alii , laceratisque vestibus , lugubri et barbaro ululatu regem deplorare cõperunt.

XXXIII. Persæ , ad illos clamore perlato , attoniti metu , nec arma capere , ne in Bactrianos inciderent , nec quiescere audebant , ne impiè deserere regem viderentur. Varius ac dissonus clamor , sine duce , ac sine imperio totis castris referebatur. Besso et Nabarzani nuntiaverant sui regem à semetipso interemptum esse. Planctus eos deceperat. Itaque citatis equis advolant , sequentibus quos ad ministerium sceleris delegerant ; et cùm tabernaculum intrassent , quia regem vivere spadones indicabant , comprehendi vincirique jusserunt. Rex curru paulò antè vectus , et deorum à suis honoribus cultus , nullà externà vi admotà , captivus horrorum suorum , in sordidum vehiculum , pellibus undiquè coniectum , imponitur. Pecunia regis et suppellex , quasi jure belli , diripitur ; onustique prædà per scelus ultimum partà , fugam intendunt. Artabazus cum iis qui imperio parebant , Græcisque militibus , Parthienem petebat , omnia tutiora parricidarum contuitu ratus. Persæ , promissis Bessi onerati , maxime quia nemo alius erat quem sequerentur ; conjungere se Bactrianis , agmen eorum tertio assecuti die. Ne tamen honos regi non haberetur , aureis compedibus Darium vinciunt ; nova ludibria subindè excogitante fortunà. Et ne fortè cultu regio posset agnosci , sordidis pellibus vehiculum contexerant : ignoti jumenta agebant , ne percontantibus in agmine monstrari posset : custodes procul sequebantur.

XXXIV. Alexander , audito Darium movisse ab Ec-batanis , omisso itinere quod patebat in Mediam , fugientem insequi pergit strenuè. Tabas oppidum est in Parætacene ultimà : quò ubi pervenit , ibi tranfugæ nuntiant præcipitem fugà Bactra petere Darium. Certiora deindè cognoscit ex Bagysthene Babylonio , non equidem vinctum regem , sed in periculo esse aut mortis aut vinculorum. Rex , ducibus convocatis , « Maxima , inquit , opus , sed labor brevissimus superest. « Darius haud procul destitutus à suis , aut vinctus ,

« aut oppressus. In illo corpore posita est victoria nos-
 « tra, et tanta res celeritatis est præmium. » Omnes
 pariter conclamant paratos ipsos sequi; nec labori,
 nec periculo parceret. Igitur raptim agmen, cursus
 magis quam itineris modo, ducit, ne nocturnâ quin-
 dem quiete diurnum laborem relaxante. Itaque quin-
 genta stadia processit: perventumque erat in vicum,
 in quo Darius Bessus comprehenderat. Ibi Melon,
 Darii interpres, excipitur. Corpore æger non potuerat
 agmen sequi, et deprehensus celeritate regis, transfu-
 gam se esse simulabat. Ex hoc acta cognoscit; sed
 fatigatis necessaria quies erat. Itaque delectis equitum
 sex millibus, trecentos quos *Dimachas* appellabant,
 adjungit: dorso hi graviora arma portabant, cæterum
 equis vehebantur: cum res locusque posceret, pedest-
 ris acies erat. Hæc agentem Alexandrum adeunt Orsil-
 los et Mithracenes, qui, Bessi parricidium exosi trans-
 fugerant, nuntiabantque stadia quingenta abesse Per-
 sas: ipsos brevius iter monstraturos. Gratus regi ad-
 ventus transfugarum fuit. Itaque primâ vesperâ, ducibus
 iisdem, cum expeditâ equitum manu monstratam viam
 ingreditur, phalange, quantum festinare posset, sequi
 jussâ. Ipse quadrato agmine incedens, ita cursum re-
 gebat, ut primi conjungi ultimis possent.

XXXV. Trecenta stadia processerant, cum occurrit
 Brocubelus, Mazæi filius, Syriæ quondam prætor. Is
 quoque transfuga nuntiabat Bessum laud amplius,
 quam ducenta stadia abesse; exercitum, utpote qui
 nihil præcaveret, incompositum inordinatumque pro-
 cedere, Hyrcaniam videri petituros; si festinaret se-
 qui, palantibus superventurum; Darius adhuc vivere.
 Strenuo alioqui cupiditatem consequendi transfuga in-
 jecerat. Itaque, calcaribus subditis, effuso cursu eunt.
 Jamque fremitus hostium iter ingredientium exaudie-
 batur; sed prospectum ademerat pulveris nubes. Pau-
 lisper ergo inhibuit cursum donec consideret pulvis.
 Jamque conspecti à barbaris erant, et abeuntium agmen
 conspexerant; nequaquam futuri pares, si Besso tan-
 tum animi fuisset ad prælium quantum ad parricidium
 fuerat. Namque et numero barbari præstabant, et ro-
 bore; ad hoc refecti cum fatigatis certamen inituri

eran
 utiq
 et ca
 secu
 et so
 tur;
 das
 injic
 relin
 sent
 taba
 XI
 gere
 equit
 tituti
 sipab
 se, i
 Alex
 rem
 mitti
 resist
 dum
 tinere
 velic
 scrut
 exsta
 equit
 bant
 credi
 erant
 excus
 dinem
 rium
 viâ;
 valle
 Haud
 Polyst
 galeâ
 cienti
 fossa
 gemit

erant. Sed nomen Alexandri et fama, maximum in bello utiquè momentum, pavidos in fugam convertit. Bessus et cæteri facinoris ejus participes vehiculum Darii assecuti, cœperunt hortari eum ut conscenderet equum, et se hosti fugâ eriperet. Ille deos ultores adesse testatur; et Alexandri fidem implorans, negat se parricidas velle comitari. Tum verò irâ quoque accensi, tela injiciunt in regem, multisque confossum vulneribus relinquunt. Jumenta quoque, ne longius prosequi possent, convulnerant: duobus servis, qui regem comitabantur, occisis.

XXXVI. Hoc edito facinore, ut vestigia fugæ spargerent, Nabarzanes Hyrcaniam, Bessus Bactra paucis equitum comitantibus petebant: barbari ducibus destituti, quâ quemque aut spes ducebat aut pavor, dissipabantur; quingenti tantum equites congregaverant se, incerti adhuc resisterene melius esset, an fugere. Alexander, hostium trepidatione compertâ, Nicanorem cum equitum parte ad inhibendam fugam præmittit: ipse cum cæteris sequitur. Tria fermè millia resistentium occisa sunt; reliquum agmen more pecudum intactum agebatur, jubente rege ut cædibus abstineretur. Nemo captivorum erant qui monstrare Darii vehiculum posset: singuli, ut quæque prehenderant, scrutabantur; nec tamen ullum vestigium fugæ regis exstabat. Festinantem Alexandrum vix tria millia equitum persecuta sunt. At in eos qui lentius sequebantur incidebant universa fugientium agmina. Vix credibile dictu: plures captivi, quàm qui caperent, erant; adeò omnem sensum territis fortuna penitus excusserat, ut nec hostium paucitatem, nec multitudinem suam satis cernerent. Interim jumenta quæ Darium veliebant, nullo regente, decesserant militari viâ; et errore delata per quatuor stadia, in quâdam valle constiterant, æstu simulque vulneribus fatigata. Haud procul erat fons, ad quem monstratum à peritis, Polystratus Macedo, siti maceratus accessit, ac dùm galeâ haustam aquam sorbet, tela jumentorum deficientium corporibus infixâ conspexit; miratusque confossa potiùs quàm abacta esse, semivivi hominis *** gemitum percipit. Itaque, more ingenii humani, cu-

pidus visendi quid rei vehiculo isto conderetur, dimittis pellibus quibus obtectum erat, Darium multis vulneribus confossum reperit. Regius enim cultus, et aureæ catenæ queis à parricidis vinctum fuerat, dubitationem eximebant. Non erat expers Græci sermonis Darius; gratiasque agebat diis, qui post tantâ mala, tamque gravia, hoc tamen indulgissent solatii, ne omninò in solitudine extremum spiritum effunderet. Itaque, « Te, *inquit*, quisquis es mortalium, per com-
 « munem hominum sortem, à quâ nec maximos regum
 « exemptos esse præsentî spectaculo moneris, rogo
 « quæsoque, ut hæc ad Alexandrum mandata mea per-
 « feras. Nihil eorum quæ longè tristissima perpessus
 « sum, ne hunc quidem incomparabilis calamitatis exitum
 « tum illi gravem mihi accidisse, ut hoc unum, quòd,
 « post tanta in me meosque merita, adversus clementis-
 « simum victorem, inimico vivendum fuit, et nunc in-
 « grato moriendum est. Sed si qua postremis miserorum
 « votis apud deos vis est, et cum ipso spiritu profusas
 « preces mitius aliquod numen exaudit, ille quidem sos-
 « pes et incolumnis, longèque suprâ contagium meæ sor-
 « tis et invidiam fortunæ positus, in solio Cyri gloriosam
 « ætatem exigit; suæque virtutis memor cum patri li-
 « berisque meis locum apud se esse patiatur, quem illi
 « fide et obsequio meruerint. At parricidas promptum
 « exitium consequatur, quod Alexander irrogabit, si
 « non misericordiâ infelicis hostis, saltem odio facino-
 « rum: et ne impunita in aliorum etiam regum suum-
 « que ipsius exitium erumpant. » Post hæc cum siti an-
 « geretur, allatâ per Prolystratum aquâ recreatus:
 « Ergo, *ait*, hanc etiam tantis calamitatibus extremam
 « accedere oportuit, ut benè merito gratiam referre
 « non possim! at referet Alexander; Alexandro verò
 « dii. » Dextram deindè protendit, eamque Alexandro,
 fidei regiæ pignus, ferri iubens, apprehensâ Polystrati
 manu, animam efflavit. Alexander an spiranti adhuc
 supervenerit, incertum est: illud constat, miserabili
 regis opulentissimi exitu comperto, copiosas lacrymas
 profudisse: statimque chlamyde sibi detractâ corpus
 operuisse, et magno cum honore ad suos deferri jus-
 sisse, ut, regio Persarum more curatum, monumentis

majo
 pro s
 quan
 insign
 jusda
 licto
 nevol
 Hunc
 affici
 « guir
 to app
 quàm
 illius t

Praëlii in
 dro v
 Alexa
 bellun
 Alexar
 pollici
 benign
 — 6. M
 dat. —
 licorun
 habitu
 dri ad
 accusat
 cum c

I. D
 Macedo

majorum inferretur. Ingratitudinem hominum, à quæis pro summis beneficiis crudele exitium Darius pertulit, quanquam suo ingenio horrendam et execrabilem, insigniore ad posteritatem infamiam damnavit canis curjusdam mira fides qui ab omnibus familiaribus derelicto solus adfuit, et quam in vivum præ se tulit benevolentiam, morienti quoque constanter præstitit. Hunc vitæ finem sortitus est ille quem modò contumeliâ affici putabant, nisi « regem regum et deorum consan-
« guinem » salutarent : magnoque iterum experimen-
to approbatum est, neminem magis patere fortunæ, quam qui pluribus ejusdem blanditiis irretitus, jugum illius totâ cervice receperit.

LIBER VI.

BREVIARIUM CAPITUM.

Prælii inter Lacedæmonios atque Macedones descriptio. Ab Alexandro victore veniam impetrant rebelles Græci. — 2. Armis invictus Alexander, otio et deliciis frangitur : Macedonum rumor. — 3. Ad bellum asiaticum persequendum ac peragendum milites hortatur Alexander. — 4. Zioberis fluminis descriptio. Narbazani veniam pollicitus, quosdam Darii præfectos in fidem recipit. — 5. Artabazo benignè excepto, victor Græcis, qui Darium adjuverant, parcat. — 6. Macedones iratos novis moribus Regis bello contra Bessum sedat. — 7. In Alexandrum conjuratio à Dymno detegitur. — 8. Aulicorum consilio, Philotas, auctor vel particeps consilii nefarii habitus, in regiam, capite velato, adducitur. — 9. Oratio Alexandri ad milites contra Philotam, de conjuratione. — 10. Philotas accusationem repellit. — 11. Admotis tormentis, scelus aperit, et cum cæteris reis lapidibus obruitur.

I. Dum ea per Asiam geruntur, ne in Græciâ quidem Macedoniâque tranquillæ res fuere. Regnabat apud

Lacedæmonios Agis, Archidami filius, qui Tarentinis opem ferens, ceciderat eodem die quo Philippus Athenienses ad Chæroneam vicit. Is Alexandri per virtutem æmulus, cives suos stimulabat, « ne Græciam servitute Macedonum diutius premi paterentur; nisi in tempore providerent, idem jugum ad ipsos transitura esse. Adnitendum igitur, dum aliquæ adhuc Persis ad resistendum vires essent; illis oppressis, adversus immanem potentiam frustrâ avitæ libertatis memores futuros. » Sic instinctis animis, occasionem belli ex commodo cæptandi circumspiciebant. Igitur felicitate Memnonis invitati, consilia cum ipso miscere aggressi sunt; et postquam ille rerum lætarum initia intempestivâ morte destituit, nihilo remissius agebant. Sed ad Pharnabazum et Autophradatem profectus Agis, triginta argenti talenta, decemque triremes impetravit, quas Agesilao fratri misit, ut in Cretam navigaret, cujus insulæ cultores inter Lacedæmonios et Macedonas diversis studiis distrahebantur. Legati quoque ad Darium missi sunt, qui in usum belli ampliorem vim pecuniæ, pluresque naves peterent. Atque hæc eorum cæpta clades ad Issum (nam ea intervenerat), adeò non interpellavit, ut etiam adjuverit. Quippè fugientem insecutus Alexander in longinqua loca magis magisque rapiebatur: et ex ipso prælio mercenariorum ingens multitudo in Græciam fugâ penetraverat. Quorum octo millia persicâ pecuniâ conduxit Agis, eorumque operâ plerasque Cretensium urbes recepit. Cùm deinceps Memnon, in Thraciam ab Alexandro missus, barbaros ad defectionem impulisset, adque eam comprimendam Antipater exercitum ex Macedoniâ in Thraciam duxisset, opportunitate temporis strenuè usi Lacedæmonii, totam Peloponnesum, paucis urbibus exceptis, in partes traxerunt, confectoque exercitu viginti millium peditum, cum equitibus bis mille, Agidi summam imperii detulerunt. Antipater, eâ re compertâ, bellum in Thraciâ, quibus potest conditionibus componit; raptimque in Græciam regressus, ab amicis sociisque civitatibus auxilia cogit. Quibus convenientibus, ad quadraginta pugnatorum millia recensuit. Advenerat et ex Poloponneso va-

lida
rat,
fende
talem
temp
bus c
exple
tu Gr
Bactr
victor
Sanè
quant
derat
in Pe
tùm a
niam
cogno
mon
quam
id disc
cavilla
prospe
cedoni
victore
suspens
tem ec
urbibu
Megal
à quo
cumses
Antipa
tulit, s
rem co
lio con
vère c
Spartan
gustiis
hosti n
animos
sisteren
Antipate

lida manus; sed quia dubiam ipsorum fidem resciverat, dissimulatâ suspicione, gratias egit, quòd ad defendendam adversus Lacedæmonios Alexandri dignitatem adfuissent: scripturum se id regi, gratiam in tempore relaturò. In præsens nihil opus esse majoribus copiis. Itaque domos redirent, sæderis necessitate expletâ. Nuntios deindè ad Alexandrum mittit, de motu Græciæ certiores facturos. Atque illi regem apud Bactra demum consecuti sunt, cum interim Antipatri victoriâ, et nece Agidis et Arcadiâ, transactum esset. Sanè jam pridem tumultu Lacedæmoniorum cognito, quantum tot terrarum spatiis discretus potuit, providerat: Amphoterum cum Cypriis et Phœniciis navibus in Peloponnesum navigare; Menetem tria millia talentum ad mare deferre jusserat, ut ex propinquo pecuniam Antipatro subministraret, quantâ illum indigere cognovisset. Probè enim perspexerat, quanti ad omnia momenti motus istius inclinatio futura esset. Quamquam deinceps, accepto victoriæ nuntio, suis operibus id discrimen comparans, murium eam pugnam fuisse cavillata est. Cæterum principia ejus belli haud improspera Lacedæmoniis fuère. Juxtâ Corrhagum Macedoniæ castellum cum Antipatri milibus congressi, victores exstiterant, et rei benè gestæ famâ, etiam qui suspensis mentibus fortunam spectaverant, in societatem eorum pertracti sunt. Unâ ex Elæis Achæisque urbibus, Pellene sædus aspernabatur, et in Arcadiâ, Megalopolis fida Macedonibus ob Philippi memoriam, à quo beneficiis affecta fuerat; sed hæc, arcè circumsessâ, haud procul deditioe aberat, nisi tandem Antipater subvenisset. Is postquam castra castris contulit, seque numero militum alioque apparatu superiorum conspexit, quàm primùm de summa rerum prælio contendere statuit; neque Lacedæmonii detrectavère certamen. Itâ commissa est pugna, quæ rem Spartanam majorem in modum afflixit. Cum enim angustiis locorum in quibus pugnabatur confisi, ubi hosti nullum multitudinis usum futurum credebant, animosè congressi essent, neque Macedones pigrè resisterent, multum sanguinis fusum est. Sed postquam Antipater integram subindè manum laborantibus suis

subsidio mittebat, impulsa Lacedæmoniorum acies gradum paulisper retulit. Quod conspicatus Agis, cum cohorte regiâ, quæ ex fortissimis constabat, se in medium pugnæ discrimen immisit, obtruncatisque qui promptius resistebant, magnam partem hostium, propulit. Cœperant fugere victores, et donec avidius sequentes in planum deduxere, multi cadebant: sed ut primùm locus in quo stare possent, fuit, æquis viribus dimicatum est. Inter omnes tamen Lacedæmonios rex eminebat, non armorum modò et corporis specie, sed etiam magnitudine animi, quo uno vinci non potuit. Undique nunc cominùs, nunc eminus petebatur; diùque arma circumferens, alia tela clypeo excipiebat, corpore alia vitabat: donec hastâ femora perfossa, plurimo sanguine effuso, destituere pugnantem. Ergo clypeo suo exceptum armigeri raptim in castra referebant, jactationem vulnerum haud facilè tolerantem.

II. Non tamen omisere Lacedæmonii pugnam: et ut primùm sibi quàm hosti æquiores locum capere potuerunt, densatis ordinibus, effusi fluentem in se aciem excepere. Non aliud discrimen vehementius fuisse memoriæ proditum est. Duarum nobilissimarum bello gentium exercitus pari Marte pugnabant: Lacedæmonii vetera, Macedones præsentia decora intuebantur: illi pro libertate, hi pro dominatione pugnabant: Lacedæmonii dux, Macedonibus locus deerat. Diei quoque unius tam multiplex casu modò spem, modò metum utriusque partis augebat, velut de industriâ inter fortissimos viros certamen æquante fortunâ. Cæterùm angustia loci in quo hæserat pugna, non patiebantur totis congregari viribus; spectabant ergo plures quàm inierant prælium; et qui extrâ teli jactum erant, clamore invicem suos accendebant. Tandem Laconum acies languescere, lubrica arma sudore vix sustinens, pedem deindè referre cœpit, urgente hoste, ac apertius fugere. Insequebatur dissipatos victor, et emensus cursu omne spatium quod acies Laconum obtinuerat, ipsum Agim persequabatur. Ille ut fugam suorum et proximos hostium conspexit, deponi se jussit: expertusque membra an impetum animi sequi possent, postquam deficere se sensit, poplitibus semet excepit: ga-

leaque
tam de
centi s
sustine
tebatur
nudo p
clinatu
deindè
dus in

III. C

centi se
millia:
castra.
sed etia
git. Nec
tulantiu
decipi.

tamen,
modus
vinci vo
indignat
quid ce
nõsset s
victoria
ret, cor
ut orato
defectio
politani
Achæi e
sunt. H
tamen si
bela sup

IV. Se

mus, mi
tior, exc
rum non
vivia, et
ludique e
sunt mor
populariu
plerisque

leaque strenuè sumptâ, clypeo protegens corpus, hastam dextrâ vibrabat, ultrò vocans hostem, si quis jacenti spolia demere auderet. Nec quisquam fuit qui sustineret cominus congredi: prociis missilibus appetebatur, ea ipsa in hostem retorquens; donec lancea nudo pectori infixâ est; quâ ex vulnere evulsâ, inclinatum ac deficiens caput clypeo paulisper excepit: deindè linquente spiritu pariter ac sanguine, moribundus in arma procubuit.

III. Cecidère Lacedæmoniorum quinque millia et trecenti sexaginta: ex Macedonibus haud ampliùs quàm tria millia: cæterùm vix quisquam nisi saucius revertit in castra. Hæc victoria non Spartam modò sociosque ejus, sed etiam omnes qui fortunam belli spectaverant, fregit. Nec fallebat Antipatrum dissentire ab animis gratulantium vultus; sed bellum finire cupienti opus erat decipi. Et quanquàm fortuna rerum placebat, invidiam tamen, quia majores res erant quàm quas præfecti modus caperet, metuebat. Quippè Alexander hostes vinci voluerat; Antipatrum vicisse, ne tacitus quidem indignabatur, suæ demptum gloriæ existimans quidquid cessisset alienæ. Itaque Antipater, qui probè nòsset spiritum ejus, non est ausus ipse agere arbitria victoriæ; sed consilium Græcorum, quid fieri placeret, consuluit: à quo Lacedæmonii, nihil aliud quàm ut oratores mittere ad regem liceret, precati, veniam defectionis, præter auctores, impetraverunt. Megalopolitanis, quorum urbs erat obsessa à defectione; Achæi et Ætoli centum et viginti talenta dare jussi sunt. Hic fuit exitus belli, quod repentè ortum prius tamen finitum est, quàm Darium Alexander apud Arbela superaret.

IV. Sed ut primùm instantibus curis laxatus est animus, militarium rerum quàm quietis otiique patientior, excepère eum voluptates; et quem arma Persarum non fregerant, vitia vicerunt. Intempestiva convivia, et perpotandî pervigilandique insana dulcedo, ludique et greges pellicum: omnia in externum lapsa sunt morem. Quem æmulatus quasi potiozem suo, ita popularium animos oculosque pariter offendit, ut à plerisque amicorum pro hoste haberetur. Tenaces

quippè disciplinæ suæ, solitosque parco ac parabili victu ad implenda naturæ desideria defungi, in peregrina et devictarum gentium mala impulerat. Hinc sæpius comparatæ in caput ejus insidiæ, secessio militum et liberior inter mutuas querelas dolor; ipsius deinde nunc ira, nunc suspiciones, quas excitabat inconsultus pavor; cæteraque his similia, quæ deinde dicentur. Igitur cum intempestivis conviviis dies pariter noctesque consumeret, satietatem epularum ludis interpolabat; non contentus artificum, quos è Græciâ exciverat, turbâ; quippè captivæ feminarum jubebatur suo ritu canere inconditum et abhorrens peregrinis auribus carmen. Inter quas unam rex ipse conspexit mœstiores quàm cæteras, et producentibus eam verendum reluctanter: excellens erat forma, et formam pudor honestabat. Dejectis in terram oculis, et, quantum licebat, ore velato, suspicionem præbuit regi, nobiliorem esse quàm ut inter convivales ludos deberet ostendi. Ergo interrogata quænam esset, neptem se Ocli, qui nuper regnasset in Persis, filio ejus genitam esse respondit; uxorem Hystaspis fuisse. Propinquus hic Darii fuerat, magni et ipse exercitûs prætor. Adhuc in animo regis tenues reliquiæ pristini moris hærebant. Itaque fortunam regiâ stirpe genitæ, et tam celebre nomen reveritus non dimittit modò captivam, sed etiam restitui ei suas opes jussit; virum quoque requiri, ut reperto conjugem redderet. Postero autem die, præcipit Hæphestioni, ut omnes captivos in regiam juberet adduci. Ubi singulorum nobilitate spectatâ, secrevit à vulgo, quorum eminebat genus. Decem hi fuerunt, inter quos repertus est Oxathres, Darii frater, non illius fortunâ, quàm indole animi sui clarior. Sex et viginti millia talentum proximâ prædâ raddacta erant: è quis duodecim millia in congiarium militum absumpta sunt. Par huic pecuniæ summa custodum fraude subtracta est. Oxydates erat nobilis Perses, qui à Dario capitali supplicio destinatus, cohibebatur in vinculis; huic liberato satrapiam Mediæ attribuit, fratremque Darii recepit in cohortem amicorum, omni vetustæ claritatis honore servato.

V. Hinc in Parthienem perventum est, tunc igno-

bilem g
tem et
Scythæ
runt, g
et in As
Asiæ;
Borysth
rectâ pl
interflu
didere,
traverin
condita
undiqu
sine au
gessisse
Discurr
sarcinas
ligerent
suos req
tur ad
Græci n
singulis
quoque
quàm p
lima Ori
in præto
dio glor
toris for
Nec sibi
diam, c
admovis
famâque
suam off
militum
aptâ orat
et abjec
tanti ani
esse resp
tisque or
sitis voca
talem or

bilem gentem, nunc caput omnium, qui, post Euphratem et Tigrim, amnes siti, Rubro mari terminantur. Scythæ regionem campestram ac fertilem occupaverunt, graves adhuc accolæ. Sedes habent et in Europâ et in Asiâ: qui super Bosphorum colunt, adscribuntur Asiæ; at qui in Europâ sunt, à lævo Thraciæ latere ad Borysthenem, atque indè ad Tanaïm, alium amnem, rectâ plagâ, attingunt. Tanaïs Europam et Asiam medius interfluit. Nec dubitatur quin Scythæ, qui Parthos condidère, non à Bosphoro sed ex regione Europæ penetraverint. Urbs erat eâ tempestate clara Hecatompylos, condita à Græcis; ibi stativa rex habuit, commeatibus undiquè advectis. Itaque rumor, otiosi militis vitium, sine auctore percerebuit, regem contentum rebus quas gessisset, in Macedoniam protinus redire statuisse. Discurrunt lymphatis similes in tabernacula, et itineri sarcinas aptant; signum datum crederes, ut vasa colligerent. Totis castris tumultus, hinc contubernales suos requirentium, hinc onerantium plaustra, perferuntur ad regem. Fecerant fidem rumori temerè vulgato Græci milites, redire jussi domos, quorum equitibus singulis denariorum sena millia dono dederat. Ipsis quoque fidem militiæ adesse credebant. Haud secus quàm par erat, territus Alexander, qui Indos atque ultima Orientis peragrarè statuisset, præfectos copiarum in prætorium contrahit: obortisque lacrymis, ex medio gloriæ spatio revocari se, victi magis, quàm victoris fortunam in patriam relaturum conquestus est: Nec sibi ignaviam militum obstare, sed deorum invidiam, qui fortissimis viris subitum patriæ desiderium admovissent, paulò post in eandem cum majore laude famâque redivisus. Tum verò pro se quisque operam suam offerre, difficillima quæque poscere, polliceri militum quoque obsequium, si animos eorum leni et aptâ oratione permulcere voluisset. Nunquàm infractos et abjectos recessisse, quoties ipsius alacritatem, et tanti animi spiritus haurite potuissent. Ità se facturum esse respondit, illi vulgi aures præpararent sibi. Satisque omnibus, quæ in rem videbantur esse, compositis vocari ad concionem exercitum jussit, apud quem talem orationem habuit.

VI. « Magnitudinem rerum quas gessimus, milites,
 « intuentibus vobis minimè mirum est, et desiderium
 « quietis, et satietatem gloriæ occurrere. Ut omittam
 « Illyrios, Triballos, Bœotiam, Thraciam, Spartam,
 « Achæos, Peloponnesum, quorum alia ductu meo,
 « alia imperio auspicioque perdomui: ecce orsi bellum
 « ad Hellespontum, Ionas, Æolidem servitio barbariæ
 « impotentis exemimus: Cariam, Lydiam, Cappado-
 « ciam, Phrygiam, Paphlagoniam, Pamphyliam, Pi-
 « sidas, Ciliciam, Syriam, Phœnicem, Armeniam,
 « Persidem, Medos, Parthienem, habemus in potestate.
 « Plures provincias complexus sum quàm alii urbes
 « ceperunt, et nescio an enumeranti mihi, quædam
 « ipsarum rerum multitudo subduxerit. Itaque si cre-
 « derem satis certam esse possessionem terrarum quas
 « tantâ velocitate domuimus; ego verò, milites, ad
 « penates meos, ad parentem sororesque et cæteros
 « cives, vel retinentibus vobis, erumperem, ut ubi po-
 « tissimum partâ vobiscum laude, et gloriâ fruërer,
 « ubi nos uberrima, victoriæ præmia expectant: libe-
 « rorum, conjugum parentumque lætitia, pax, quies,
 « rerum per virtutem partarum secunda possessio. Sed
 « in novo, et (si verum fateri volumus) precario im-
 « perio, adhuc jugum ejus rigidâ cervice subeuntibus
 « barbaris, tempore, milites, opus est, dum mitiori-
 « bus ingeniis imbuantur, et effertatos mollior consue-
 « tudo permulceat. Fruges quoque maturitatem statu-
 « to tempore expectant: adeò etiam illa sensus omnis
 « expertia, tamen suâ lege mitescunt. Quid? creditis
 « tot gentes alterius imperio ac nomini assuetas, non
 « sacris, non moribus, non commercio linguæ nobis-
 « cum cohærentes, eodem prælio domitas esse, quo
 « victæ sunt? Vestris armis continentur, non suis mori-
 « bus; et qui præsentibus metuunt, in absentia hostes
 « erunt. Cum feris bestiis res est, quas captas et inclu-
 « sas, quia ipsarum natura non potest, longior dies mi-
 « tigat. Et adhuc sic ago tanquam omnia subacta sint
 « armis quæ fuerunt in ditioe Darii. Hyrcaniam Nabar-
 « zanes occupavit; Bactra non possidet solùm parricida
 « Bessus, sed etiam minatur: Sogdiani, Dahæ, Massagæ-
 « tæ, Sacæ, Indi, sui juris sunt. Omnes hi simul si terga

« nos
 « sun
 « par
 « ri p
 « aut
 « ægr
 « qu
 « Par
 « cen
 « ris,
 « hæ
 « dem
 « ne v
 « occu
 « ob l
 « qui t
 « opis
 « quas
 « nobi
 « patie
 « tino,
 « lavit
 « eum
 « nunti
 « præ
 « tend
 « auter
 « comp
 « qui t
 « tot m
 « quod
 « morat
 « plana
 « stamu
 « tores
 « prima
 « que t
 « tem e
 « impiu
 « quant

« nostra viderint, sequentur. Illi enim ejusdem nationis
 « sunt; nōs alienigenæ et externi: suis autem quique
 « parent placidius, etiam cū is præest qui magis time-
 « ri potest. Proindè, aut quæ cepimus omittenda sunt,
 « aut quæ non habemus occupanda. Sicut in corporibus
 « ægris, milites, nihil quod nociturum est medici relin-
 « quunt, sic nos quidquid obstat imperio recidamus.
 « Parva sæpè scintilla contempta magnum excitavit in-
 « cendium. Nihil tutò in hoste despicitur: quem spreve-
 « ris, valentior negligentiâ facies. Ne Darius quidem
 « hæreditarium Persarum accepit imperium, sed in se-
 « dem Cyri beneficio Bagoæ, vilis mancipii, admissus;
 « ne vos magno labore credatis Bessum vacuum regnum
 « occupaturum. Nos verò peccavimus, milites, si Darium
 « ob hoc vicimus, ut servo ejus traderemus imperium;
 « qui ultimum ausus scelus, regem suum, etiam externæ
 « opis egentem, certè cui nos victores pepercissemus,
 « quasi captivum in vinculis habuit; ad ultimum, ne à
 « nobis conservari posset, occidit. Hunc vos regnare
 « patièmini, quem equidem cruci affixum videre fes-
 « tino, omnibus regibus gentibusque fidei quam vio-
 « lavit meritas pœnas solventem? At herculè, si mox,
 « eundem Græcorum urbes aut Hellespontum vastare
 « nuntiatum erit vobis, quo dolore afficièmini, Bessum
 « præmia vestræ occupasse victoriæ! Tunc ad repe-
 « tendas res festinabitis; tunc arma capietis. Quantò
 « autem præstat territum adhuc, et vix mentis suæ
 « compotem opprimere? Quatridui nobis iter superest,
 « qui tot proculcavimus nives, tot amnes superavimus,
 « tot montium juga transcurrimus. Non mare illud,
 « quod exæstuans iter fluctibus occupat, euntes nos
 « moratur, non Siciliae fauces et angustiae includunt:
 « plana omnia et prona sunt. In ipso limine victoriæ
 « stamus. Pauci nobis fugitivi, et domini sui interfec-
 « tores supersunt. Egregium meherculè opus, et inter
 « prima gloriæ vestræ numerandum posteritati famæ-
 « que tradetis: Darii quoque hostis, finito post mor-
 « tem ejus odio, parricidas esse vos ultos; neminem
 « impium effugisse manus vestras. Hoc perpetrato,
 « quantò creditis Persas obsequentiores fore, cū in-

« tellexerint vos pia bella suscipere, et Bessi sceleri,
« non nomini suo irasci! »

VII. Summâ militum alacritate, jubentium quodcumque vellet duceret, oratio excepta est. Nec rex moratus impetum; tertioque per Parthienem die ad fines Hyrcaniæ penetrat, Cratero relicto cum iis copiis, quibus præerat, et eâ manu quam Amyntas ducebat; additis sexcentis equitibus, et totidem sagittariis, ut ab incursione barbarorum Parthienem tueretur. Eri-gy-mum impedimenta, modico præsidio dato, campestri itinere ducere jubet: ipse cum phalange et equitatu centum quinquaginta stadia emensus, castra in valle, quâ Hyrcaniam adeunt, communit. Nemus præaltis densisque arboribus umbrosus est: pingue vallis solum, rigantibus aquis, quæ ex petris imminentibus manant. Ex ipsis radicibus mortium Zioberis amnis effunditur, qui tria ferè stadia in longitudinem un-versus fluit; deindè saxo quod alveolum interpellat, repercussus, duo itinera, velut dispensatis aquis, aperit: indè torrens, et saxorum per quæ incurrit asperitate violentior, terram præceps subit. Per trecenta stadia conditus labitur; rursusque velut ex alio fonte conceptus editur, et novum alveum intendit, priore sui parte spatiosior: quippè in latitudinem tredecim stadiorum diffunditur; rursusque angustioribus coercitus, rippis iter cogit, tandem in alterum amnem cadit, cui *Rhidago* nomen est. Incolæ affirmabant quæcumque dimissa essent in cavernam quæ propior est fonti, rursus, ubi aliud os amnis aperit, existere. Itaque Alexander duos tauros, quâ subeunt aquæ terram, præcipitari jubet, quorum corpora, ubi rursus erumpit, expulsa vidère, qui missi erant ut exciperent.

VIII. Quartum jam diem eodem loco quietem militi dederat, cum litteras Nabarzanis, qui Darium cum Besso interceperat, accipit, quarum sententia hæc erat: Se Dario non fuisse inimicum: imò etiam quæ credidisset utilia esse, suasisse: et quia fidele consilium regi dedisset, propè occisum ab eo. Agitasse Darium custodiam corporis sui contra jus fasque peregrino militi tradere, damnatâ popularium fide, quam per

ducen
præsti
lium à
cùm o
popula
esse m
ultima
quæ co
muni
venire
re, ne
non so
indign
ubicum
Alexan
inviolat
et com
qui exp
phalan
menta.
curam
usque a
brachia
lunæ m
totum o
bes à læ
num car
ad occas
IX. M
tudinis
coloris.
lant: ab
tent: et
sit quam
cere. A
longèque
gnat. Ide
demque
naturæ s
pium ma
cujus fast

ducentos et triginta annos inviolatam regibus suis præstitissent. Se in præcipiti et lubrico stantem, consilium à præsentis necessitate reperisse. Darium quoque, cum occidisset Bagoan, hæc excusatione satisfacisse popularibus, quòd insidiantem sibi interemisset, nihil esse miseris mortalibus spiritu carius : amore ejus ad ultima esse propulsum ; sed ea magis esse secutum, quæ coegisset necessitas, quàm quæ optasset. In communi calamitate suam quemque habere fortunam. Si venire se juberet, sine metu esse venturum. Non timere, ne fidem datam tantus rex violaret ; deos à deo falli non solere. Cæterum, si, cui fidem daret, videretur indignus, multa exsilia patere fugienti : patriam esse, ubicumque vir fortis sedem elegerit. Nec dubitavit Alexander fidem, quo Persæ modo accipiebant, dare ; inviolatum, si venisset, fore. Quadrato tamen agmine et composito ibat, speculatores subindè præmittens, qui explorarent loca. Levis armatura ducebat agmen ; phalanx eam sequebatur ; post pedites erant impedimenta. Et gens bellicosa, et natura sitis difficilis aditu, curam regis intenderat. Namque perpetua vallis jacet, usque ad mare Caspium patens. Duo terræ ejus velut brachia excurrunt : media fluxu modico sinum faciunt, lunæ maximè similem, cum eminent cornua, nondum totum orbem sidere implente. Cercetæ, Mosyni et Chalybes à lævâ sunt : ab alterâ parte Leucosyri, et Amazonum campi ; et illos, quâ vergit ad septentrionem, hos, ad occasum conversa, prospectat.

IX. Mare Caspium, dulcius cæteris, ingentis magnitudinis serpentes alit, et pisces longè diversi ab aliis coloris. Quidam *Caspium*, quidam *Hyrcanum* appellant : alii sunt qui *Mæotim* paludem in id cadere putent : et argumentum afferunt, aquam, quò dulcior sit quàm cætera maria, infuso paludis humore mitescere. A septentrione ingens in littus mare incumbit ; longèque agit fluctus, et magnâ parte exæstuans stagnat. Idem alio cœli statu recipit se in fretum ; eodemque impetu quo effusum est, relabens, terram naturæ suæ reddit. Et quidam credidère non Caspium mare esse, sed ex Indiâ in Hyrcaniam cadere, cujus fastigium, ut suprâ dictum est, perpetuâ valle

submititur. Hinc rex viginti stadia processit semitâ propemodum inviâ, cui silva imminebat; torrentesque et eluvies iter morabantur. Nullo tamen hoste obvio, penetravit; tandemque ad ulteriora perventum est. Præter alios commeatus, quorum tum copiâ regio abundabat, pomorum quoque ingens modus nascitur; et uberrimum gignendis uvis solum est. Frequens arbor faciem quercûs habet, cujus folia multo melle tinguntur: sed nisi solis ortum incolæ occupaverint, vel modico tepore succus exstinguitur. Triginta hinc stadia processerat, cum Phrataphernes ei occurrit, sequè et eos qui post Darii mortem profugerant dedens: quibus benignè exceptis, ad oppidum Arvas pervenit. Hic ei Craterus et Erygius occurrunt; præfectum Tapyrorum gentis Phradatem adduxerant. Hic quoque in finem receptus multis exemplo fuit experiendi clementiam regis. Satrapem deindè Hyrcaniæ dedit Menapim: exsul hic, regnante Ocho, ad Philippum pervenerat. Tapyrorum quoque gentem Phradati reddidit.

X. Jàmque rex ultima Hyrcaniæ intraverat, cum Artabazus (quem Dario fidissimum fuisse suprâ diximus) cum propinquis Darii ac suis liberis, modicâque Græcorum militum manu occurrit. Dextram venienti obtulit rex: quippè et hospes Philippi fuerat, cum, Ocho regnante, exsularet, et hospitii pignora in regem suum ad ultimum fides conservata vincebat. Comiter igitur exceptus: « Tu quidem, inquit, rex, perpetuè tuâ felicitate floreas. Ego cæteris lætus, hoc uno torqueor quòd præcipiti senectute diù frui tuâ bonitate non possim. » Nonagesimum et quintum annum agebat. Novem juvenes eadem matre geniti patrem comitabantur. hos Artabazus dextræ regis admovit, præcatus ut tam diù viverent, donec utiles Alexandro essent. Rex pedibus iter plerumquè faciebat; tunc admoveri sibi et Artabazo equos jussit, ne, ipso ingrediente pedibus, senex equò veli erubesceret. Deindè ut castra sunt posita, Græcos, quos Artabazus adduxerat, convocari jubet. At illi, nisi Lacedæmonii quoque fides daretur, respondent se quid agendum ipsi foret deliberaturos. Legati erant Lacedæmoniorum missi ad Darium: quo victo, applicaverant se Græcis

merc
sionu
nam
pleris
pollic
Mace
gladio
Alexa
tes er
In sup
mum,
jussit.

XI.

vita as
misera
indigna
impedi
mitante
hostis
lium fu
barbari
capiunt
magnâ
præaltæ
sunt, r
Arbores
neros ad
inserunt
rent tru
nunt; qu
multâ fr
culti nex
claudunt.
hoc quod
verant sti
pensis cir
Incolæ au
quoque in
lacesseban
XII. Ill
rosque con

mercede apud Persas militantibus. Rex, omissis spon-
sionum fideique pignoribus, venire eos jussit, fortu-
nam quam ipse dedisset habituros. Diu cunctantes,
plerisque consilia variantibus, tandem venturos se
pollicentur. At Democrates Atheniensis, qui maximè
Macedonum opibus semper obstiterat, venià desperatà,
gladio se transfigit. Cæteri, sicut constituerant, ditioni
Alexandri se ipsos permittunt. Mille et quingenti mili-
tes erant. Præter hos, legati ad Darium missi nonaginta.
In supplementum distributus miles: cæteri remissi do-
mum, præter Lacedæmonios, quos tradi in custodiam
jussit.

XI. Mardorum erat gens confinis Hyrcaniæ, cultu
vitæ aspera et latrociniiis assueta. Hæc sola nec legatos
miserat, nec videbatur imperata factura. Itaque rex
indignatus, si una gens posset efficere ne invictus esset,
impedimentis cum præsidio relictis, invictà manu com-
mitante, procedit. Noctu iter fecerat, et primâ luce
hostis in conspectu erat: tumultus magis quàm præ-
lium fuit. Deturbati ex collibus quos occupaverant,
barbari profugiunt: proximique vici ab incolis deserti
capiuntur. Interiora regionis ejus haud sanè adire sine
magnâ vexatione exercitus poterat. Juga montium
præaltæ silvæ rupesque invie sepiunt: ea quæ plana
sunt, novo munimenti genere impedierant barbari.
Arbores densæ sunt ex industriâ consitæ, quarum te-
neros adhuc ramos manu flectunt, quos intortos rursus
inserunt terræ: indè velut ex aliâ radice lætiores vi-
rent trunci. Hos, quâ natur. fert, adolescere non si-
nunt; quippè alium alii quasi nexu conserunt, qui ubi
multâ fronde vestiti sunt, operiunt terram. Itaque oc-
culti nexus ramorum, velut laquei, perpetuâ sepe iter
claudunt. Una ratio erat cædendo aperire saltum: sed
hoc quoque magni operis. Crebri namque nodi dura-
verant stipites; et in se implicati arborum rami, sus-
pensis circulis similes, lento vimine frustrabantur ictus.
Incolæ autem ritu ferarum virgulta subire soliti, tum
quoque intraverant saltum, occultisque telis hostem
lacescebant.

XII. Ille, venantium modo, latibula scrutatus, ple-
rosque confodit: ad ultimum circumire saltum milites

jubet, ut si quâ pateret, irrumperent. Sed ignotis locis plerique oberrabant : excepti sunt quidam, inter quos equus regis (*Bucephalum* vocabant), quem Alexander non eodem, quo cæteras pecudes, animo æstimabat : nam ille nec in dorso insidere suo patiebatur alium ; et regem, cum vellet ascendere, sponte suâ genua submittens, excipiebat : credebaturque sentire quem veheret. Majore ergò, quàm decebat, irâ simul ac dolore stimulatus, equum vestigari jubet, et per interpretem pronuntiari, ni reddidissent, neminem esse victurum. Hâc denuntiatione territi, cum cæteris donis equum adducunt. Sed ne sic quidem mitigatus, cædi silvas jubet, aggestâque humo è montibus planitiem ramis impeditam exaggerari. Jâm in aliquantulum altitudinis cæcis creverat, cum barbari, desperati regionem, quâ occupaverant, posse retineri, gentem suam dedidère. Rex, obsidibus acceptis, Phradati tradere eos jussit : indè quinto die in stativa revertitur. Artabazum deindè geminato honore quem Darius habuerat ei, remittit domum. Jâm ad urbem Hyrcaniæ, in quâ regia Darii fuit, ventum erat. Ibi Nabarzanes, acceptâ fide, occurrit dona ingentia ferens : inter quæ Bagoas erat, specie singulari spado, atque in ipso flore pueritiæ, cui et Darius fuerat assuetus, et mox Alexander assuevit : ejusque maximè precibus motus Nabarzani ignovit.

XIII. Erat, ut suprâ dictum est, Hyrcaniæ finitima gens Amazonum, circâ Thermodoonta amnem, Themiscyræ incolentium campos. Reginam habebant Thalestrim, omnibus inter Caucasum montem et Phasim amnem imperitantem. Hæc cupidine visendi regis accensa, finibus regni sui excessit : et cum haud procul abesset, præmisit indicantes venisse reginam, adeundi ejus cognoscendique avidam. Protinus factâ potestate veniendi, cæteris jussis subsistere, trecentis feminarum comitata processit. Atque ut primùm rex in conspectu fuit, equo ipsa desiliit, duas lanceas dextrâ præferens. Vestis non toto Amazonum corpore obducitur : nam lævâ pars ad pectus est nuda ; cætera deindè velantur. Nec tamen sinus vestis, quem nodo colligunt, infrâ genua descendit. Altera papilla intacta servatur,

satrap
Itaque
zanem
armat
strenu
jus co
bus eq
rant)
pavera
tem ;
missa
bet for
trigint
dus ca
jubent
saxa ob
XVII
tibarza
cognov
occupa
quid in
cotes p
stante
difficul
pericul
aliud at
damnan
non pot
favonius
aditum
rat. Erg
alimenta
montis a
compreh
fumus in
Sonaban
incender
rebant. I
moretur
dederat
sumpti s

satrapem Ariorum ipse præfecisset, defecisse ab eo. Itaque quanquam Besso imminebat, tamen ad Satibarzanem opprimendum præverti optimum ratus, levem armaturam et equestres copias educit; totaque nocte strenuè facto itinere, improvisus hosti supervenit. Cujus cognito adventu, Satibarzanes cum duobus millibus equitum (nec enim plures subito contrahi poterant) Bactra perfugit; cæteri proximos montes occupaverant. Prærupta rupes erat, quæ spectat occidentem; eadem, quæ vergit ad orientem, leniore submissa fastigio, multis arboribus obsita, perennem habet fontem, ex quo largæ aquæ manant. Circuitus ejus triginta et duo stadia comprehendit. In vertice herbibus campus. In hoc multitudinem imbellem considerare jubent; ipsi, quæ rupes deerat, arborum truncos et saxa obmoliuntur: tredecim millia armata erant.

XVII. In horum obsidione Cratero relicto, ipse Satibarzanem sequi festinat. Et quia longius eum abesse cognoverat, ad expugnandos eos qui edita montium occupaverant, redit. Ac primò repurgari jubet quidquid ingredi possent: deindè ut occurebant inviæ cotes præruptæque rupes, irritus labor videbatur, obstante naturâ. Ille, ut erat animi semper obluctantis difficultatibus, cum et progredi arduum, et reverti periculosum esset, versabat se ad omnes cogitationes aliud atque aliud, ita ut fieri solet ubi prima quæque damnamus, subjiciente animo. Hæsitanti, quod ratio non potuit, fortuna consilium subministravit. Vehemens favorius erat, et multam materiam ceciderat miles, aditum per saxa molitus. Hæc vapore torrida inaruerat. Ergò aggerari alias arbores jubet, et igni dari alimenta; celeriterque stipitibus cumulatis, fastigium montis æquatam est. Tunc undiquè ignis injectus cuncta comprehendit. Flammam in ora hostium ventus ferebat; fumus ingens velut quædam nube absconderat cælum. Sonabant incendio silvæ, atque ea quoque quæ non incenderat miles, concepto igne, prima quæque adurebant. Barbari suppliciorum ultimum, si quæ intermoretur ignis, effugere tentabant; sed quæ flamma dederat locum, hostis obstabat. Variâ igitur clade consumpti sunt. Alii in medios ignes, alii in petras præci-

pitavère se; quidam manibus hostium se obtulerunt; pauci semiustulati venère in potestatem.

XVIII. Hinc ad Craterum, qui Artacacnam obsidebat, redit. Ille omnibus præparatis, regis exspectabat adventum, captæ urbis titulo, sicut par erat, cedens. Igitur Alexander turres admoveri jubet; ipsoque aspectu territi barbari, è muris supinas manus tendentes, orare cœperunt; iram in Satibarzanem, defectionis auctorem, reservaret, supplicibus semet dedentibus parceret. Rex, datâ veniâ, non obsidionem modò solvit, sed omnia sua incolis reddidit. Ab hâc urbe digresso supplementum novorum militum occurrit. Zoilus quingentos equites ex Græciâ adduxerat; tria millia ex Illyrico Antipater miserat. Thessali equites centum et triginta cum Philippo erant: ex Lydiâ duo millia et sexcenti, peregrinus miles, advenerant; trecenti equites gentis ejusdem sequebantur. Hâc manu adjectâ, Drangas pervenit. Bellicosa natio est. Satrapes erat Barzaentes, sceleris in regem suum particeps Besso. Is, suppliciorum quæ meruerat metu, profugit in Indiam.

XIX. Jâm nonum diem stativa erant, cùm externâ vi non invictus modò rex, sed interritus, intestino facinore petebatur. Dymnus modicæ apud regem auctoritatis et gratiæ, exoletum, qui Nicomacho erat nomen amore flagrabat. Is, quod ex vultu quoque perspicere poterat, similis attonito, remotis arbitris, cum juvene secessit in templum, arcana se et silènda afferre præfatus, suspensumque expectatione per mutuam caritatem et pignora utriusque animi rogat, ut affirmet jurjurando, quæ commisisset, silentio esse tecturum. Et ille, ratus nihil, quod etiam cum perjurio detegendum foret indicaturum, per præsentem deos jurat. Tum Dymnus, aperit in tertium diem insidias regi comparatas; seque ejus consilii fortibus viris et illustribus esse participem. Quibus juvenis auditis, se verò fidem in particidio dedisse constanter abnuat; nec ullâ regione, ut scelus tegat, posse constringi. Dymnus, et amore et metu amens, dextram exoleti complexus, et lacrymans, orare primùm, ut particeps consilii operisque fieret: si id sustinere non posset, attamen, ne prode-

ret s
hoc
suum
aver
illo c
ros.
aliàs
prom
anim
deine
gulo
non
tur.
pudic
sed s
sare.
societ
memo
re et
tulatu
junge
nori.
Arche
XX.
trem
Placet
intrâs
se esse
regiæ
opperi
introd
unus F
causan
fuso, n
rit qua
tari re
ad Alex
sumpto
gnover
vestibu
tus suis

ret se, cujus ergà ipsam benevolentia, præter alia, hoc quoque haberet fortissimum pignus, quòd caput suum permisisset fidei adhuc inexpertæ. Ad ultimum, aversari scelus perseverantem metu mortis terret: ab illo capite conjuratos pulcherrimum facinus inchoaturos. Aliàs deindè effemmatum et muliebriter timidum, aliàs proditorem amatoris appellans; nunc ingentia promittens, interdùmque regnum quoque, versabat animum tanto facinre procul abhorrentem. Strictum deindè gladium modò illius, modò suo admovens jugulo, supplex idem et infestus, expressit tandem, ut non solùm silentium, sed etiam operam polliceretur. Namque abundè constantis animi, et dignus qui pudicus esset, nihil ex pristina voluntate mutaverat; sed se, captum Dymni amore, simulabat nihil recusare. Sciscitari deindè pergit, cum quibus tantæ societatem inisset, plurimùm referre quales viri tantæ memorabili operi admoturi manus essent. Ille et amore et scelere malesanus, simul gratias agit, simul gratulatur, quod fortissimis juvenum non dubitasset se jungere Demetrio, corporis custodi, Peucolao, Nicanori. Adjicit his Alphæbetum, Doceum, Dioxenum, Archepolim et Amyntam.

XX. Ab hoc sermone dimissus, Nicomachus ad fratrem (Cebalino erat nomen), quæ acceperat defert. Placet ipsum subsistere in tabernaculo: ne, si regiam intrasset non assuetus adire regem, conjurati proditos se esse resciscerent. Ipse Cebalinus antè vestibulum regiae (neque enim propiùs aditus ei patebat) constitit, opperiens aliquem ex primâ cohorte amicorum à quo introduceretur ad regem. Fortè, cæteris dimissis, unus Philotas, Parmenionis filius, incertum quam ob causam subsisterat in regia. Huic Cebalinus, ore confuso, magnæ perturbationis notas præ se ferens, aperit quæ ex fratre compererat, et sine cunctatione nuntiat regi jubet. Philotas, laudato eo, protinùs intrat ad Alexandrum, multoque invicem de aliis rebus consumpto sermone, nihil eorum, quæ ex Cebalino cognoverat, nuntiat. Sub vesperam eum prodeuntem in vestibulo regiae excipit juvenis, au mandatum executus fuisset, requirens. Ille non vacasse sermoni suo

regem causatus, discessit. Postero die, Cebalinus venienti in regiam præsto est; intrantemque admonet pridie communicatæ cum ipso rei. Ille curæ sibi esse respondit: ac ne tum quidem regi, quæ audierat, aperit. Cæperat Cebalino esse suspectus: itaque non ultra interpellandum ratus, nobili juveni (*Metron* erat ei nomen) super armamentarium posito, quod scelus pararetur indicat. Ille, Cebalino in armamentario abscondito, protinùs regi corpus fortè curanti, quid ei index detulisset, ostendit.

XXI. Rex, ad comprehendendum Dymnum missis satellitibus, armamentarium intrat. Ibi Cebalinus, gaudio elatus, «Habeo te, inquit, incolumen ex impiorum «manibus ereptum!» Percontatus deindè Alexander quæ noscenda erant, ordine cuncta cognoscit. Rursusque instituit quærere quotus dies esset, ex quo Nicomachus ad eum detulisset indicium? Atque illo faciente jam tertium esse, existimans haud incorruptâ fide tanto post deferre quæ audierat, vinciri eum iussit. Ille clamitare cœpit, eodem temporis momento quo audisset, ad Philotam decurrisse, ab eo percontaretur. Rex identidem quærere, an institisset ei, ut perveniret ad se; perseverante eo affirmare quæ dixerat, manus ad cœlum tendens, manantibus lacrymis, hanc sibi à carissimo quondam amicorum relatam gratiam querebatur. Inter hæc Dymnus, haud ignarus quam ob causam accesseretur à rege, gladio quo fortè erat cinctus graviter se vulnerat; occursumque satellitum inhibitus, perfertur in regiam. Quem intuens rex: «Quod, «inquit, in te, Dymne, tantum cogitavi nefas, ut tibi Macedonum regno dignior Philotas me quoque ipso videretur?» Illum jam defecerat vox: itaque edito gemitu, vultuque à conspectu regis averso, subindè collapsus exstinguitur.

XXII. Rex, Philota venire in regiam jusso: «Cebalinus, inquit, ultimum supplicium meritus, si in caput meum præparatas insidias biduo texisset, hujus criminis reum Philotam substituit, ad quem protinùs, indicium detulisse, se affirmat. Quò propiore gradu amicitiae me contingis, hoc majus est dissimulationis tuæ facinus: et ego Cebalino magis, quam

« I
« C
« P
ani
ser
nih
am
liss
que
ora
sile
cilè
pres
et c
vide
cui
duc
exp
X
Phil
igno
tutis
scele
prem
odio
« in
« Su
« po
« ad
« ric
« eni
« Phi
« eur
« mu
« am
« pæ
« pat
« et i
« mu
« scio
« Qua

« Philotæ, id convenire fateor. Faventem habes judi-
 « cem, si, quod admitti non oportuit, saltem negari
 « potest. » Ad hoc Philotas, haud sanè trepidus, si
 animus vultu æstimaretur, Cebalinum quidem auctori
 sermonem ad se detulisse, sed ipsum tam levi auctori
 nihil credidisse respondit: veritum ne jurgium inter
 amatorem et exoletum, non sine risu aliorum, detu-
 lisset. Cùm Dymnus interemerit se ipsum, qualiacum-
 que erant, non fuisse reticenda. Complexusque regem,
 orare cœpit, ut preteritam vitam potius quam culpam,
 silentii tamen, non facti ullius, intueretur. Haud fa-
 cile dixerim, credideritne ei rex, an altius iram sup-
 presserit: dextram reconciliatæ gratiæ pignus obtulit;
 et contemptum magis, quàm celatum indicium esse,
 videri sibi dixit. Advocato tamen concilio amicorum,
 cui tùm Philotas adhibitus non est, Nicomaculum intro-
 duci jubet. Is eadem, quæ detulerat ad regem, ordine
 exposuit.

XXIII. Erat Craterus regi carus in paucis, et eo
 Philotæ, ob æmulationem dignitatis, adversus. Neque
 ignorabat sæpè Alexandri auribus nimiam jactatione vir-
 tutis atque opere gravem fuisse, et ob ea non quidem
 sceleris, sed contumaciæ tamen suspectum. Non aliam
 premendi inimici occasionem aptiorem futuram ratus,
 odio suæ pietatis præferens speciem: » Utinàm, inquit,
 « in principio quoque hujus rei nobiscum deliberasses?
 « Suavissemus, si Philotæ velles ignoscere, patereris
 « potius ignorare eum quantum deberet tibi, quàm usquè
 « ad mortis metum adductum cogeres potius de pe-
 « riculo suo, quàm de tuo cogitare beneficio. Ille
 « enim semper insidiari tibi poterit: tu non semper
 « Philotæ poteris ignoscere. Nec est quod existimes
 « eum, qui tantum facinus ausus est, veniam posse
 « mutari. Scit eos, qui misericordiam consumpserunt,
 « amplius sperare non posse. At ego etiamsi ipse vel
 « pœnitentiã, vel beneficio tuo victus quiescere volet,
 « patrem ejus Parmenionem, tanti ducem exercitûs,
 « et inveteratã apud milites tuos auctoritate, haud
 « multum infrã magnitudinis tuæ fastigium positum,
 « scio non æquo animo salutem filii sui debiturum tibi.
 « Quædam beneficia odimus, meruisse mortem confi-

« teri pudet. Superest ut malit videri injuriam accepisse, quàm vitam; proindè scito tibi cum illis de salute esse pugnandum. Satis hostium superest, ad quos persequendos ituri sumus. Latus à domesticis hostibus muii: hos si submoves, nihil metuo ab ex-terno. »

XXIV. Nec Craterus, nec cæteri dubitabant quin conjurationis indicium suppressurus non fuisset, nisi auctor aut particeps. Quem enim pium et bonæ mentis, non amicum modò; sed ex ultimâ plebe, auditis quæ ad eum delata erant, non protinus ad regem fuisse cursurum? Ne Cebalini quidem exemplo, qui ex fratre comperta ipsi nuntiasset, Parmenionis filium, præfectum equitatûs, omnium arcanorum regis arbitrum, simulasset etiam non vacasse sermoni suo regem; ne index alium internuntium quæreret. Nicomachum religionem quoque deum adstrictum, conscientiam suam exonerare properasse; Philotam, consumptum per ludum jocumque penè toto die, gravatum esse pauca verba, ad caput regis pertinentia, tam longo et forsitan supervacuo inserere sermoni. At enim non credidisse talia deferentibus pueris! cur igitur extraxisset biduum, tanquàm indicio haberet fidem? dimittendum fuisse Cebalinum, si delationem ejus damnabat. In suo quemque periculo magnum animum habere; cùm de salute regis timeretur, credulos esse debere, vana quoque deferentes admittere. Omnes igitur quæstionem de eo, ut participes sceleris indicare cogeretur, habendam esse decernunt. Rex admonitos ut consilium silentio premerent, dimittit. Pronuntiari deindè iter in posterum diem jubet, ne qua novi initi consilii daretur nota. Invitatus est etiam Philotas ad ultimas ipsi epulas; et non cœnare modò, sed etiam familiariter colloqui cum eo quem damnaverat, sustinuit. Secundâ deindè vigiliâ, luminibus extinctis, cum paucis in regiam coeunt Hæphestion, et Craterus, et Cœnus, et Erygius, hi ex amicis: ex armigeris autem Perdiccas et Leonatus. Per hos imperatum, ut qui ad prætorium excubabant, armati vigilarent.

XXV. Jàm ad omnes aditus dispositi milites; equites quoque itinera obsidere jussi, ne quis ad Parmenionem,

qui t
avade
verat
rum
conju
cum
domit
mis s
jusser
sive s
nus op
cupat
catena
« cor
pite v
xit, c
nerant
rant r
ne ant
milites
modo
potesta
Igitur
quid p
XXV
præfer
expect
in terr
Tanden
« coru
« provi
« tri ve
« car:
« est,
« refer
« militum
Tum rex
« tris m
« ostend
« tanqua
« vincen

qui tùm Mediæ magnisque copiis præerat, occultus avaderet. Attarras autem cum trecentis armatis intraverat regiam: huic decem satellites traduntur, quorum singulos deni armigeri sequebantur. Ii ad alios conjuratos comprehendendos distributi sunt: Attarras cum trecentis ad Philotam missus, clausum aditum domûs moliebatur, quinquaginta juvenum promptissimis stipatus; nam cæteros cingere undique domum jusserat, ne occulto exitu Philotas posset elabi. Illum, sive securitate animi, sive fatigatione resolutum somnus oppresserat: quem Attarras torpentem adhuc occupat. Tandem ei, sopore discussos, cum injicerentur catenæ: « Vicit, inquit, bonitatem tuam, rex, inimicorum meorum acerbitas. » Nec plura locutum, capite velato, in regiam adducunt. Postero die, rex edixit, omnes armati coirent. Sex millia ferè militum venerant: præterea turba lixarum calorumque impleverant regiam. Philotam armigeri agmine suo tegebant, ne antè conspici posset à vulgo, quàm rex allocutus milites esset. De capitalibus rebus vetusto Macedonum modo inquirebat exercitus: in pace erat vulgi. Nihil potestas regum valebat, nisi prius valuisset auctoritas. Igitur primùm Dymni cadaver infertur, plerisque, quid patrasset, quove casu exstinctus esset, ignaris.

XXVI. Rex deindè in concionem procedit; vultu præferens dolorem animi. Amicorum quoque mœstitia expectationem haud parvam rei fecerat. Diù demisso in terram vultu, attonito stupentique similis, stetit. Tandem recepto animo, « Penè, inquit, milites, paucorum hominum scelere vobis ereptus sum. Deùm providentiâ et misericordiâ vivo. Conspectusque vestri venerabilis cogit ut vehementius parricidis irascar: quoniam supremus, imò unus vitæ meæ fructus est, tot fortissimis viris, et de me optimè meritis referre adhuc gratiam posse. » Interrupit orationem militum gemitus, obortæque sunt omnibus lacrymæ. Tùm rex: « Quantò, inquit, majorem in animis vestris motum excitabo, cum tanti sceleris auctores ostendero! quorum mentionem adhuc reformido, et tanquàm salvi esse possint, nominibus abstinco. Sed vincenda est memoria pristinæ caritatis, et conju-

« ratio impiorum civium detegenda. Quomodo enim
 « tantum nefas sileam? Parmenio, illa ætate, tot meis,
 « tot parentis mei meritis devinctus, omnium nobis
 « amicorum vetustissimus, ducem tanto sceleri se præ-
 « buit. Minister ejus Philotas Peucolaum et Deme-
 « trium, et hunc Dymnum, cujus corpus aspicitis,
 « cæterosque ejusdem amentia, in caput meum su-
 « bornavit.» Fremitus undique indignantium queren-
 « tiumque tota concione obstrepebat, qualis solet esse
 « multitudinis, et maxime militaris, ubi aut studio agi-
 « tur, aut ira. Nicomachus deinde, et Metron, et Ce-
 « balinus producti, quæ quisque detulerat, exponunt.
 « Nullius eorum indicio Philotas particeps sceleris des-
 « tinabatur. Itaque, indignatione pressa, vox indicium
 « silentio excepta est. Tum rex: «Qualis, inquit, ergo
 « animi vobis videtur, qui hujus rei delatum indicium
 « id ipsum suppressit, quod non fuisse vanum Dymni
 « exitus declarat? incertam rem deferens tormenta
 « non timuit Cebalinus; Metron ne momentum quidem
 « temporis distulit exonerare se, ut eo ubi lavabar, ir-
 « rumperet. Philotas solus nihil timuit, nihil credidit.
 « O magni animi virum! Iste, si regis periculo com-
 « moveretur, vultum non mutaret? indicem tantæ rei
 « sollicitus non audiret? Subest nimirum silentio faci-
 « nus; et avida spes regni præcipitem animum ad ulti-
 « mum nefas impulit. Pater Mediæ præest; ipse apud
 « multos copiarum duces meis præpotens viribus, ma-
 « jora quam capit, sperat; orbitas quoque mea, quod
 « sine liberissimum, spernitur. Sed errat Philotas: in vo-
 « bis liberos, parentes, consanguineos habeo; vobis
 « salvis, orbus esse non possum.»

XXVII. Epistolam deinde Parmenionis interceptam,
 quam ad filios Nicanorem et Philotam scripserat, re-
 citat, haud sanè indicium gravioris consilii præferen-
 tem. Namque summa ejus hæc erat: «Primum vestri
 « curam agite, deinde vestrorum; sic enim quæ des-
 « tinavimus, efficiemus.» Adjecitque rex; «Sic esse
 « scriptam, ut sive, ad filios pervenisset, à consociis
 « posset intelligi; sive intercepta esset, falleret igna-
 « ros. At enim Dymnus cum cæteros participes sceleris
 « indicaret, Philotam non nominavit. Hoc quidem il-

« lius
 « sic a
 « cum
 « Philo
 « cons
 « comp
 « Hic A
 « rorer
 « sissen
 « tiæ,
 « sustin
 quod in
 miserer
 dum ho
 « aliena
 « quide
 « Videb
 « pere,
 « mihi f
 « guæ te
 « ditis,
 « me co
 « Equita
 « bilissim
 « victori
 « trem in
 « movi.
 « civium
 « subjecti
 « titit. Q
 « præda,
 « culis qu
 « dehui.
 « saluti m
 « suadetis
 « ma conf
 « tibus, n
 XXVIII.
 nibus, obs
 apparebat
 invidia pa

« lius non innocentiae, sed potentiae indicium est, quod
 « sic ab iis timetur etiam à quibus prodi potest, ut
 « cum de se fateantur, illum tamen celent. Cæterum
 « Philotam ipsius indicat vita. Hic Amyntæ, qui mihi
 « consobrinus fuit, et in Macedoniâ capiti meo impias
 « comparavit insidias, socium se et conscium adjunxit.
 « Hic Attalo, quo graviorem inimicum non habui, so-
 « rorem suam in matrimonium dedit. Hic, cum scrip-
 « sissem ei, pro jure tam familiaris usus atque amici-
 « tiae, qualis sors edita esset Jovis Hammonis oraculo,
 « sustinuit rescribere mihi: » se quidem gratulari,
 quod in numerum deorum receptus essem: cæterum
 misereri eorum, quibus vivendum esset sub eo, qui mo-
 dum hominis excederet. « Hæc sunt etiam animi pridem
 « alienati à me, et invidentis gloriae meae indicia: quæ
 « quidem, milites, quandiu licuit, in animo meo pressi.
 « Videbar enim mihi partem viscerum meorum abrum-
 « pere, si in quos tam magna contuleram, viliores
 « mihi facerem. Sed jam non verba punienda sunt; lin-
 « guæ temeritas pervenit ad gladios. Hos, si mihi cre-
 « ditis, Philotas in me acuit. Id si ipse admisit, quod
 « me conferam, milites? cui caput meum credam?
 « Equitatus, optimæ exercitus parti, principibus no-
 « bilissimæ juventutis, unum præfeci: salutem, spem,
 « victoriam meam fidei ejus tutelæque commisi. Pa-
 « trem in idem fastigium, in quo me ipsi posuistis, ad-
 « novi. Mediam, quâ nulla opulentior regio est, tot
 « civium sociorumque millia imperio ejus ditionique
 « subjeci. Unde præsidium petieram, periculum ex-
 « titit. Quam feliciter in acie occidissem, potius hostis
 « præda, quam civis victima! nunc servatus ex peri-
 « culis quæ sola timui, in hæc incidi quæ timere non
 « debui. Soletis identidem à me, milites, petere, ut
 « saluti meæ parcam; ipsi mihi præstare potestis, quod
 « suadetis ut faciam. Ad vestras manus, ad vestra ar-
 « ma confugio: invitatis vobis salvus esse nolo: volen-
 « tibus, non possum nisi vindicor. »

XXVIII. Tum Philotam, religatis post tergum ma-
 nibus, obsoleto amiculo velatum, jussit induci. Facile
 apparebat motos esse tam miserabili habitu, non sine
 invidia paulò antè conspecti. Ducein, equitatus pridie

viderant ; sciebant regis interfuisse convivio. Repentè non reum modò, sed etiam damnatum, imò vinctum intuebantur. Subibat animos Parmenionis quoque, tanti ducis, tam clari civis ; fortuna ; qui modò duobus filiis Hectore et Nicanore orbus, cum eo quem reliquum calamitas fecerat, absens diceret causam. Itaque Amyntas, regis prætor, inclinatum ad misericordiam concionem rursùs asperà in Philotam oratione commovit : « Proditos eos esse Barbaris : neminem ad conjugem suam, neminem in patriam, et ad parentes fuisse rediturum : velut truncum corpus, dempto capite ; sine spiritu, sine nomine, in alienà terrà ludibrium hostis futuros. » Haudquaquàm, pro spe ipsius, Amyntæ oratio grata regi fuit ; quòd conjugum, quòd patriæ admonitos, pigriores ad cætera munia exsequenda fecisset. Tunc Cœnus, quanquàm Philotæ sororem matrimonio secum conjunxerat, tamen acriùs, quàm quisquam in Philotam invectus est, parricidam esse regis, patriæ, exercitùs, clamitans : saxumque quod fortè ante pedes jacebat, arripuit, emissurus in eum (ut plerique credidère) tormentis subtrahere cupiens. Sed rex manum ejus inhibuit, dicendæ priùs causæ debere fieri potestatem reo, nec aliter judicari passurum se affirmans. Tùm dicere rursùs jussus Philotas, sive conscientia sceleris, sive periculi magnitudine amens et attonitus, non attollere oculos, non hiscere audebat. Lacrymis deindè manantibus, linquente animo, in eum à quo tenebatur incubuit ; abstersisque amiculo ejus oculis, paulatim recipiens spiritum ac vocem, dicturns videbatur. Jamque rex intuens eum : Macedones, *inquit*, « de te judicaturi sunt : quæro an patrio sermone sis apud eos usurus. » Tùm Philotas : « Præter Macedonas, *inquit*, plerique adsunt, quos faciliùs quæ dicam percepturos arbitror, si eadem linguâ fuero usus, quâ tu egisti, non ob aliud, credo, quàm ut oratio tua intelligi posset à pluribus. Tùm rex : Ecquid videtis adeò etiam sermonis patrii Philotam tædere ? solus quippè fastidit eo dicere. Sed dicat sanè, utcumque cordi est, dum meminertis æquè illum à nostro more, atque à sermone abhorriere. » Atque ità concione excessit.

XX

« per
« diffi
« quis
« anit
« mus
« luer
« cogr
« vere
« sum
« vinct
« visa
« sed
« ipse
« etiam
« reus
« mina
« quàm
« caput
« præte
« renti
« liùs, q
« facino
« socio p
« na cre
« me un
« balinu
« voluiss
« minant
« parcer
« videlic
« noxius
« alieno
« siti ver
« nec cur
« men, et
« latam a
« qualecu
« Alexand
« concilia
« credidit

XXIX. Tum Philotas : « verba, inquit, innocenti re-
 « perire facile est, modum verborum misero tenere
 « difficile. Itaque inter optimam conscientiam, et ini-
 « quissimam fortunam destitutus, ignoro quomodo et
 « animo meo, et tempori paream. Abest quidem opti-
 « mus causæ meæ iudex : qui cur me ipse audire no-
 « luerit, non meherculè excogito ; cum illi utique,
 « cognitâ causâ, tam damnare me liceat, quàm absol-
 « vere ; non cognitâ verò, liberari ab absente non pos-
 « sum, qui à presente damnatus sum. Sed quanquam
 « victi hominis non supervacua solùm, sed etiam in-
 « visa defensio est, quæ iudicem non docere videtur,
 « sed arguere, tamen utcumque licet dicere, memet
 « ipse non deseram ; nec committam, ut damnatus
 « etiam meâ sententiâ videar. Equidem cujus criminis
 « reus sim, non video. Inter conjuratos nemo me no-
 « minat ; de me Nicomachus nihil dixit ; Cebalinus plùs
 « quàm audierat scire non potuit. Atqui conjurationis
 « caput me fuisse credit rex. Potuit ergo Dymnus eum
 « præterire, quem sequeretur ? præsertim cum quæ-
 « renti socios vel falso fœderum nominandus, quò faci-
 « liùs, qui verebatur, posset impelli. Non enim, detecto
 « facinore, nomen meum præteriit, ut posset videri
 « socio pepercisse ; Nichomachus quem taciturnum arca-
 « na credebat, de semetipso confessus, aliis nominatis
 « me unum subtrahebat. Quæso, commilitones, si Ce-
 « balinus me non adisset, nihil me de conjuratis scire
 « voluisset, nunc hodiè dicerem causam, nullo me no-
 « minante ? Dymnus sanè et vivat adhuc, et velit mihi
 « parcere. Quid ! cæteri, qui de se confitebuntur, me
 « videlicet subtrahent ? maligna est calamitas ; et ferè
 « noxius, cum suo supplicio crucietur, acquiescit
 « alieno. Tot conscii, ne in equuleum quidem impo-
 « sili verum fatebuntur ? Atqui nemo parcat morituro,
 « nec cuiquam moriturus, ut opinor. Ad verum cri-
 « men, et ad unum revertendum mihi est. Cur rem de-
 « latam ad te tacuisti ? cur tam securus audisti ? Hoc
 « quaecumque est confesso mihi, ubicumque es,
 « Alexander, remisisti ; dextram tuam amplexus, re-
 « conciliati pignus animi, convivio quoque interfui. Si
 « credidisti mihi, absolutus sum ; si pepercisti, di-

« missus. Vel iudicium tuum serva. Quid hæc proximâ
 « nocte, quâ digressus sum à mensâ tuâ, feci? Quod
 « novum facinus perlatum ad te, mutavit animum
 « tuum? Gravi sopore acquiescebam, cùm me malis
 « indormientem meis inimici vinciendo excitârunt.
 « Undè et parricidæ, et proditori tam alti quies somni?
 « Scelerati, conscientia obstrepente, cùm dormire
 « non possint, agitant eos furia, non consummato
 « modò, sed et cogitato parricidio: at mihi securita-
 « tem primùm innocentia mea, deindè dextra tua ob-
 « tulerant; non timui ne plùs alienæ crudelitati apud
 « te liceret, quàm clementiæ tuæ. Sed ne te mihi cre-
 « didisse pœniteat, res ad me deferebatur à puero,
 « qui non testem, non pignus indicii exhibere poterat,
 « impleturus omnes metu, si cœpisset audiri. Amato-
 « ris et scorti jurgio interponi aures meas credidi in-
 « felix: et fidem ejus suspectam habui, quòd non ipse
 « deferret, sed fratrem spotiùs subornaret. Timui ne
 « negaret mandasse se Cebalino, et ego viderer multis
 « amicorum regis fuisse periculi causa. Sic quoque,
 « cùm læserim neminem, inveni qui mallet perire me,
 « quàm incolumem esse. Quid inimicitiarum creditis
 « excepturum fuisse, si insontes lacessissem? At enim
 « Dymnus se occidit. Nùm igitur facturum eum divi-
 « nare potui? minimè. Ità, quod solum indicio fidem
 « fecit, id me, cùm à Cebalino interpellatus sum, mo-
 « vere non potuit. At herculè, si conscius Dymno tanti
 « sceleris fuissem, biduo illo proditos esse nos dissi-
 « mulare non debui. Cebalinus ipse tolli de medio nullo
 « negotio potuit. Denique, post delatum indicium,
 « quo periturus eram, cubiculum regis solus intravi,
 « ferro quidem cinctus. Cur distuli facinus? An sine
 « Dymno non sum ausus? Ille igitur princeps conjura-
 « tionis fuit: sub illius umbrâ Philotas latebam, qui
 « regnum Macedonum affecto. Ecquis à vobis corrup-
 « tus est donis? quem ducem, quem præfectum im-
 « pensius colui? mihi quidem objicitur: quòd socie-
 « tatem patrii sermonis asperner, quòd Macedonum
 « mores fastidiam. Sic ego imperio, quod dedignor,
 « immineo. Jàm pridem nativus ille sermo commercio
 « aliarum gentium exolevit: tam victoribus quàm vic-

« tis
 « ista
 « filius
 « fueri
 « non
 « tunæ
 « utru
 « pioru
 « Quod
 « cur n
 « me e
 « filium
 « losa l
 « ne re
 « regi,
 « vidian
 « der v
 « ret, c
 « oracul
 « Retine
 « in arc
 « nostru
 « stirpi
 « oracul
 « libend
 « adhibe
 « amisi;
 « audeo,
 « enim t
 « quiesce
 « meum i
 « me moi
 « senectu
 « has infe
 « fructus
 « lescentia
 « ipso rol
 « adimet,
 « tura rep
 « quàm ti
 « ad me, i

« tis peregrina lingua discenda est. Non meherculè
 « ista magis lædunt, quàm quòd Amyntas, Perdicæ
 « filius, insidiatus est regi : cum quo quòd amicitia
 « fuerit mihi, non recuso defendere, si fratrem regis
 « non oportuit deligi à nobis. Sin autem in illo for-
 « tunæ gradu positum etiam venerari necesse erat,
 « utrum, quæso, quòd non divinavi, reus sum? an im-
 « piorum amicis insontibus queque moriendum est?
 « Quod si æquum est, cur tam diù vivo? si injustum,
 « cur nunc demùm occidor? At enim scripsi, misereri
 « me eorum quibus vivendum esset sub eo qui se Jovis
 « filium crederet. Fides amicitiae, veri consilii pericu-
 « losa libertas! vos me decepistis; vos quæ sentiebam,
 « ne reticerem impulistis. Scripsisse me hæc fateor
 « regi, non de rege scripsisse. Non enim faciebam in-
 « vidiam; sed pro eo timebam. Dignior mihi Alexan-
 « der videbatur, qui se Jovis stirpem tacitus agnosce-
 « ret, quàm qui prædicatione jactaret. Sed quoniam
 « oraculi fides certa est, si, deus causæ meæ testis.
 « Retinete me in vinculis, dum consulitur Hammon
 « in arcanum et occultum scelus. Interim qui regem
 « nostrum dignatus est filium, neminem eorum qui
 « stirpi suæ insidiati sunt, latere patietur. Si certiora
 « oraculis creditis esse tormenta; ne hanc quidem ex-
 « hibendæ veritatis fidem deprecor. Solent rei capitis
 « adhibere vobis parentes: duos fratres ego nuper
 « amisit; patrem nec ostendere possum, nec invocare
 « audeo, cum et ipse tanti criminis reus sit. Parùm est
 « enim tot modò liberorum parentem in unico filio ac-
 « quiescentem, eo quoque orbari, ne ipse in rogam
 « meum imponitur. Ergo, carissime pater, et propter
 « me morieris, et mecum! Ego tibi vitam adimo; ego
 « senectutem tuam extinguo. Quid enim me procrea-
 « has infelicem, adversantibus diis? an ut hos ex me
 « fructus perciperes, qui te manent? Nescio an ado-
 « lescentia mea miserior sit, an senectus tua. Ego in
 « ipso robore ætatis eripior; tibi carnifex spiritum
 « adimet, quem, si fortuna expectare voluisset, na-
 « tura reposcebat. Admonuit me patris mei mentio,
 « quàm timidè et cunctanter, quæ Cebalinus detulerat
 « ad me, indicare debuerim. Parmenio enim, cum au-

« disset venenum à Philippo medico regi parari, de-
 « terrere eum voluit epistolâ scriptâ, quominus medi-
 « camentum biberet quod medicus dare constituerat.
 « Nùm creditum est patri meo? nùm ullam auctorita-
 « tem ejus litteræ habuerunt? Ego ipse, quoties quæ
 « audieram detuli, cum ludibrio credulitatis revulsus
 « sum. Si, et cùm indicamus, invisi, et, cùm tacemus,
 « suspecti sumus, quid facere nos oportet? » Cùmque
 « unus è circumstantium turbâ exclamasset: « benè me-
 « ritus non insidiari, *Philotas*: Rectè, *inquit*, quisquis
 « es, dicis. Itaque, si insidiatus sum, pœnam non de-
 « precor; et finem facio dicendi, quoniam ultima verba
 « gravia sunt visa auribus vestris. » Abducitur deindè
 « ab iis qui custodiebant eum.

XXX. Erat inter duces, manu strenuus Belon qui-
 « dam, pacis artium et civilis habitûs rudis. vetus mi-
 « les, ab humili ordine ad eum gradum, in quo tunc
 « erat, promotus, qui, tacentibus cæteris, stolidâ auda-
 « ciâ ferox, admonere eos cœpit: « Quoties quisque di-
 « versorii quæ occupâssent, proturbatus esset, ut pur-
 « gamenta servorum *Philotæ* reciperentur eò undè com-
 « militones expulisset. Auro argentoque vehicula ejus
 « onusta totis vicis stetisse; ac ne in viciniam quidem
 « diversorii quemquam commilitonum receptum esse;
 « sed per dispositos, quos ad somnum habebat, omnes
 « procùl relegatos, ne femina illa murmurantium inter
 « se silentio veriùs quàm sono excitaretur. Ludibrio
 « ei fuisse rusticos homines, *Phrygasque* et *Paphlago-
 « nas appellatos*, qui non erubesceret, *Macedo natus*,
 « homines linguæ suæ per interpretem audire. Cur
 « *Hammonem consuli vellet? eundem Jovis arguisse*
 « *mendacium, Alexandrum filium agnoscentis, scilicet*
 « *veritum ne invidiosum esset, quòd dii offerrent. Cùm*
 « *insidiaretur capiti regis et amici, non consuluisse*
 « *eum Jovem, nunc ad oraculum mittere, dùm pater*
 « *ejus sollicitaretur, qui præsit in Mediâ, et pecuniâ,*
 « *quæ ejus custodiæ commissa sit, perditos homines ad*
 « *societatem sceleris impellat. Ipsos missuros ad ora-
 « culum, non qui Jovem interrogent quod ex rege co-
 « gnoverint; sed qui gratias agant, qui vota pro inco-
 « lumitate regis optimi persolvant. » Tum verò uni-*

versa
 tium
 « rici
 gravio
 audieb
 diâ qu
 ceret,
 in vesp
 jubet.
 obrui s
 tormen
 quoque
 seunt.

XXX

tero et
 consur
 bito, c
 sorii pa
 noctem
 conspec
 ponunt.
 « micu
 « quæs
 gere, u
 ret. Dùm
 tis exui
 apud su
 ciatus,
 torquen
 ignis, i
 ad pœna
 gemitus
 cens cor
 incussos
 « modur
 « *pollic*
 « *Alexa*
 Et utroq
 « velis d
 que revo
 ciperet s

i parari, de-
ominus medi-
constituerat.
am auctorita-
quoties quæ
statis revulsus
um tacemus,
t? » Cùmque
: « benè me-
quit, quisquis
enam non de-
ultima verba
acitur deindè

versa concio accensa est : et à corporis custodibus ini-
tium factum, clamantibus, « discerpendum esse par-
« ricidam manibus eorum. » Id quidem Philotas, qui
graviora supplicia metueret, haud sanè iniquo animo
audiebat. Rex in concionem reversus, sive ut in cùsto-
dià quoque torqueret, sive ut diligentius cuncta cognos-
ceret, concilium in posterum diem distulit; et quanquàm
in vesperum inclinabat dies, tamen amicos convocari
jubet. Et cæteris quidem placebat Macedonum more
obruj saxis; Hæphestion autem, et Craterus, et Cœnus
tormentis veritatem exprimenda esse dixerunt, et illi
quoque qui aliud suaserant, in horum sententiam tran-
seunt.

as Belon qui-
s. vetus mi-
in quo tunc
tolidà auda-
s quisque di-
esset, ut pur-
ed undè com-
vehicula ejus
nam quidem
ceptum esse;
ebat, omnes
antium inter-
ur. Ludibrio
et Paphlago-
acedo natus,
audire. Cur
ovis arguisse
entis, scilicet
ferrent. Cùm
consuluisse
, dùm pater
et pecunià,
s homines ad
ros ad ora-
ex rege co-
ota pro inco-
m verò uni-

XXXI. Concilio ergò dimisso, Hæphestion cum Cra-
tero et Cœno ad quæstionem de Philotà habendam
consurgunt. Rex, Cratero arcessito, et sermone ha-
bito, cujus summa non edita est, in intimam diver-
sorii partem secessit, et, remotis arbitris, in multam
noctem quæstionis expectavit eventum. Tortores in
conspectu Philotæ omnia crudelitatis instrumenta pro-
ponunt. Et ille ultrò : « Quid cessatis, inquit, regis ini-
« micum, interfectorem, confitentem occidere? Quid
« quæstione opus est? cogitavi, volui. » Craterus exi-
gere, ut quæ confiteretur, in tormentis quoque dice-
ret. Dùm corripitur, dùm obligantur oculi, dùm ves-
tis exuitur, gentium jura, deos patrios, nequicquam
apud surdas aures invocabat. Per ultimos deindè cru-
ciatus, utpote damnatus, et inimicis in gratiam regis
torquentibus, laceratur. Ac primò quanquàm hinc
ignis, illinc verbera, jàm non ad quæstionem, sed
ad pœnam ingerebantur, non vocem modò, sed etiam
gemitus habebat in potestate. Sed postquàm intumes-
cens corpus ulceribus, flagellorum ictus nudis ossibus
incussos ferre non poterat : « Si tormentis adhibituri
« modum essent, dicturum se, quæ scire expeterent,
« pollicetur : sed finem quæstioni fore, jurare eos per
« Alexandri salutem volebat, removerique tortores. »
Et utroque impetrato, Cratero inquit : « Dic quid me
« velis dicere. » Illo indignante ludificari eum, rursùs-
que revocante tortores, tempus petere cœpit; dùm re-
ciperet spiritum, cuncta quæ sciret, indicaturus.

XXXII. Interim equites, nobilissimus quisque, et ii
 maximè qui Parmenionem propinquâ cognatione con-
 tingebant, postquam Philotam torqueri fama vulgave-
 rat, legem Macedonum veriti, quâ cautum erat, ut
 propinqui eorum qui regi insidiati erant, cum ipsis
 necarentur, alii se interficiunt, alii in devios montes
 vastasque solitudines fugiunt, ingenti per tota castra
 terrore diffuso, donec rex, tumultu cognito, legem se
 supplicii conjunctis sontium remittere edixit. Philotas,
 verone an mendacio, liberare se à cruciatu voluerit,
 anceps conjectura est; quoniam et vera confessis, et
 falsa dicentibus idem doloris finis ostenditur. Cæte-
 rum: « Pater, inquit, meus Hegelochus quàm familia-
 « riter usus sit, non ignoratis. Illum dico Hegelochum,
 « qui in acie cecidit; ille omnium malorum nobis causa
 « fuit. Nam cum primùm Jovis filium se salutari jussit
 « rex, id indignè ferens ille: Hunc igitur regem agnos-
 « cimus, inquit, qui Philippum dedignatur patrem?
 « Actum est de nobis, si ista perpeti possumus. Non
 « homines solum, sed etiam deos despicit, qui pos-
 « tulat deus credi. Amisimus Alexandrum, amisi-
 « mus regem: incidimus in superbiam, nec diis quibus
 « se exæquat, nec hominibus quibus se eximit, tole-
 « rabilem. Nostrone sanguine deum fecimus, qui nos
 « fastidiat; qui gravetur mortalium adire concilium?
 « Credite mihi, et nos, si viri sumus, à diis adoptabi-
 « mur. Quis proavum hujus Alexandrum, quis deindè
 « Archeloum, quis Perdiccam occisos ultus est? hic
 « quidem interfectores patris ignovit. Hæc Hegelo-
 « chus dixit super cœnam; et postera die, primâ luce
 « à patre accersor. Tristis erat; et me mœstum videbat;
 « audieramus enim quæ sollicitudinem incuterent. Ita-
 « que, ut experiremur utrùmne vino gravatus effudis-
 « set illa, an altiore concepta consilio, accersiri eum
 « placuit. Venit; eodemque sermone ultrò repetito,
 « adjecit se, sive auderemus duces esse, proximas à
 « nobis partes vindicaturum; sive deesset animus,
 « consilium silentio esse tecturum. Parmenioni, vivo
 « adhuc Dario, intempestiva res videbatur; non enim
 « sibi, sed hosti esse occisuros Alexandrum; Dario
 « verò sublato, præmium regis occisi Asiam, et totum

« Ori-

« que

« Dym-

« tellig-

« expe-

XXX

quoque

quoque

deindè

« diu

« resp-

« guere

« regis

« mium

« conse

« ment-

« recus-

regem

erat Ph-

terat, ju-

trius, q-

produci-

constant-

cogitatu-

ipsum.

Calin qu-

jussit ac-

ad eum

« susque

cerant;

velle su-

ipso Phi-

lescens.

Demetri-

sus est. C-

trio, da-

salutis, s-

der. Qui-

nisi pal-

non potu-

« Orientem interfectorebus esse cessurum. Approbato-
 « que consilio, in hæc fides data est et accepta. Quod ad
 « Dymnum pertinet, nihil scio; et hæc confessus, in-
 « telligo non prodesse mihi, quòd prorsùs hujus celeris
 « expers sum. »

XXXIII. Illi, rursùs tormentis admotis, cùm ipsi quoque hastis os oculosque ejus everberarent, ut hoc quoque crimen confiteretur, expressere. Exigentibus deindè ut ordinem cogitati sceleris exponeret: « cùm
 « diù Bactra retentura regem viderentur, timuisse,
 « *respondit*, ne pater septuaginta natus annos, tanti
 « exercitùs dux, tantæ pecuniæ custos interim extin-
 « gueretur, ipsique spoliato tantis viribus occidendi
 « regis causa non esset. Festinasse ergò se, dùm præ-
 « mium haberet in manibus representare consilium;
 « conscium patrem non fuisse; nisi crederent, tor-
 « menta, quanquàm tolerare non posset, tamen non
 « recusare. » Illi collocuti, « satis quæsitum videri, » ad
 regem revertuntur: qui postero die, et quæ confessus
 erat Philotas recitari, et ipsum, quia ingredi non po-
 terat, jussit afferri. Omnia agnoscente eodem, Deme-
 trius, qui proximi sceleris particeps esse arguebatur,
 producitur: multà affirmatione, animique pariter
 constantiâ et vultùs, abnuens quidquam sibi in regem
 cogitatum esse, tormenta etiam deposcebat in semet-
 ipsum. Cùm Philotas, circumlalis oculis, incideret in
 Calin quemdam, haud procul stantem, propiùs eum
 jussit accedere. Illo perturbato, et recusante transire
 ad eum: « Patieris, *inquit*, Demetrium mentiri, rur-
 « sùsque me excruciarî? » Calin vox sanguisque defe-
 cerant; et Macedones Philotam inquinare innoxios
 velle suspicabantur, quia nec à Nichomacho, nec ab
 ipso Philotâ, cùm torqueretur, nominatus esset ado-
 lescens. Qui ut præfectos regis circumstantes se vidit,
 Demetrium et semetipsum id facinus cogitasse confes-
 sus est. Omnes ergò à Nichomacho nominatos, more pa-
 trio, dato signo, saxis obruerunt. Magno non modò
 salutis, sed etiam invidiæ periculo liberatus erat Alexan-
 der. Quippè Parmenio et Philotas principes amicorum,
 nisi palàm sontes, sine indignatione totius exercitùs
 non potuissent damnari. Itaque anceps quæstio fuit;

dum inficiatus est facinus, crudeliter torqueri videbatur; post confessionem, Philotas ne amicorum quidem misericordiam meruit.

LIBER VII.

BREVIARIUM CAPITUM.

Ab Alexandro Lyncestes, majestatis reus, morte damnatur, Amyntas et Siminias firmiter causam dicunt. — 2. Parmenionis in Mediâ cades: undè seditio quæ brevè sedatur. — 3. Subactis pluribus populis, septem decem diebus Causasum cum exercitu superat. — 4. Belli consilia alit Bessus. In Bactrianâ Græcorum defectio et mors Satibarzanis Alexandro nuntiantur. — 5. Siti sedata, Oxum flumen agmen transducit. Oxatri Bessus traditur. — 6. Multa oppida expugnantur. Alexandria ad Tanaim conditur. — 7. De bello Scythiis inferendo Alexander, æger ex vulnere, inicit concilium. Menedemes in insidiis ab Spitamene cæditur. — 8. Dum totus in armis parandis occupatur exercitus, Scythiarum legati adveniunt, ac de pace optimè loquuntur. — 9. Dimissis legatis bellum infert Scythiis, et cum victis benignè agit. — 10. Sogdiana recuperatur, Bessi supplicium. — 11. Petra capitur. Arimazes cruci affigitur.

I. PHILOTAM, sicut recentibus sceleris ejus vestigiis, jure affectum supplicio censuerant milites; ità, postquam desierat esse quem odissent, invidia in misericordiam vertitur. Moverat et claritas juvenis, et patris ejus senectus atque orbitas. Primus Asiam aperuerat regi, omnium periculorum ejus particeps; semper alterum in acie cornu defenderat; Philippo quoque antè omnes amicus, et ipsi Alexandro tam fidus, ut occidendi Attalum non alio ministro uti mallet. Horum

cogitatio
rebantur
que prae
vestibul
adesse
ex com
tes Alex
voluisse
sicut su
todiebat
dem con
quia pri
magis q
tipatris
Cæterum
periculi
Alexand
quam to
hæsitant
tulit; a
eum de
scientia
ex iis
oblivion

II. C
myntam
tribus,
rat. Om
ad mag
fragatio
ab eo c
« ultim
« pecto
« ut ab
« deter
» tum,
« Philo
« non p
« cum
« Nupe
« longi

cogitatio subibat exercitum, seditiosæque voces referbantur ad regem. Queis ille haud sanè motus, satisque prudens otii vitia negotio discuti, edicit ut omnes in vestibulo regia: præstò adforent. Quos ubi frequentes adesse cognovit, in concionem processit. Haud dubiè ex composito, Apharias postulare cœpit, ut Lyncestes Alexander, qui multò antè quàm Philotas regem voluisset occidere, exhiberetur. A duobus indicibus, sicut suprâ diximus, delatus, tertium jam annum custodiebatur in vinculis. Eumdem in Philippi quoque cædem conjurasse cum Pausaniâ pro comperto fuit; sed quia primus Alexandrum *regem* salutaverat, supplicio magis quàm crimini fuerat exemptus. Tùm quoque Antipatri socieri ejus preces justam regis iram morabantur. Cæterùm recrudit soporatus dolor; quippè veteris periculi memoriam præsentis cura renovabat. Igitur Alexander ex custodia educitur; jussusque dicere, quam toto triennio meditatus erat defensionem, tamen hæsitans et trepidus pauca ex iis quæ composuerat protulit; ad ultimum non memoria solùm, sed etiam mens eum destituit. Nulli erat dubium quin trepidatio conscientiæ indicium esset, non memoriæ vitium. Itaque ex iis qui proximè adstiterant, obloquentem adhuc oblivioni lanceis confoderunt.

II. Cujus corpore sublato, rex introduci jussit Amyntam et Simmiam: nam Polemon, minimus ex fratribus, cum Philotam torqueri comperisset, profugerat. Omnium Philotæ amicorum hi carissimi fuerant; ad magna et honorata ministeria, illius maximè suffragatione producti; memineratque rex summo studio ab eo conciliatos sibi. Nec dubitabat « hujus quoque « ultimi consilii fuisse participes: olim esse sibi suspectos matris suæ litteris, quibus esset admonitus, « ut ab his salutem suam tueretur. Cæterùm se invitum « deteriora credentem, nunc manifestis indicibus victum, jussisse vinciri. Nam pridè quàm detegeretur « Philotæ scelus, quin in secreto cum ipso fuissent, « non posse dubitari. Fratrem vero, qui profugerat, « cum Philotas torqueretur, aperuisse fugæ causam. « Nuper præter consuetudinem, officii specie, amotis « longius cæteris, admovisse semetipsos lateri suo,

videba-
quidem

Amyntas
mediâ car-
ribus po-
perat. —
fectio et
a, Oxum
multa op-
De bello
um. Mem-
us in ar-
niunt, ac
fert Scy-
ur, Bessi

stigiis,
, post-
miseri-
et pa-
perue-
emper
quoque
us, ut
lorum

« nulla probabili causâ ; seque mirantem quòd non
 « vice suâ tali fungerentur officio, et ipsâ trepidatione
 « eorum perterritum, strenue ad armigeros qui proximi
 « mè sequebantur recessisse. Ad hoc accedere, quòd
 « cum Antiphanes, scriba equitum, Amyntæ denun-
 « tiasset, pridie cum Philotæ scelus deprehensum es-
 « set, » ut ex suis equis more solito daret iis qui ami-
 « sisteret, brevi sciturum quis ipse esset. « Jàm linguæ
 « violentiam, temeritatemque verborum, quæ in se-
 « metipsum jacularentur, nihil aliud esse quàm sce-
 « lesti animi indicem ac testem. Quæ si vera essent,
 « idem meruisse eos quod Philotam; si falsa, exigere
 « ipsum ut refellant. » Productus deindè Antiphanes,
 « de equis non traditis, et adjectis etiam superbè minis,
 « indicat.

III. Tum Amyntas, factâ dicendi potestate : « Si ni-
 « hil, *inquit*, interest regis, peto ut, dum dico, vin-
 « culis liberer. » Rex solvi utrumque jubet; deside-
 « rantique Amyntæ, ut habitus quoque redderetur ar-
 « migeri, lanceam dari jussit. Quam ut læva compre-
 « hendit, evitato eo loco in quo Alexandri corpus paulò
 « antè jacuerat : « Qualiscumque, *inquit*, exitus nos
 « manet, rex, confitemur prosperum eventum tibi de-
 « hituros, tristiorem fortunæ imputaturos. Sine præ-
 « judicio dicimus causam, liberis corporibus animis-
 « que. Habitum etiam, in quo te comitari solemus,
 « reddidisti. Causam non possumus, fortunam timere
 « non desinemus. Te quæso, permittas mihi id primum
 « defendere quod à te ultimum objectum est. Nos, rex,
 « sermonis adversus majestatem tuam habiti nullius
 « conscii sumus nobis. Dicerem jam pridem vicisse te
 « invidiam, nisi periculum esset ne alia malignè dicta
 « crederis blandâ oratione purgari. Cæterum, etiamsi
 « militis tui, vel in agmine deficientis et fatigati, vel
 « in acie periclitantis, vel in tabernaculo ægri et vul-
 « nera curantis, aliqua vox asperior esset accepta,
 « merueramus fortibus factis, ut malles ea tempore
 « nostro imputare quàm animo. Cum quid accidit tris-
 « tius, omnes rei sunt; corporibus nostris, quæ utique
 « non odimus, infestas admovemus manus; parentes

« libe
 « cum
 « vert
 « rum
 « gnat
 « imp
 « mur
 « Mod
 « gum
 « has
 « sign
 « cur
 « cept
 « Phil
 « id r
 « quæ
 « expe
 « perc
 « tibi
 « amic
 « esse
 « rex
 « effec
 « lent
 « tuæ
 « tere
 « dum
 « mus
 « quos
 « aver
 « Igitu
 « bes;
 « amic
 « non
 « nec
 « volu
 « cium
 « bitri
 « sem
 « tasse
 « que

« liberis si occurrant, et ingrati et inuisi sunt. Contrà
 « cùm donis honoramur, cùm præmiis onusti re-
 « vertimur, quis ferre nos potest? quis illam animo-
 « rum alacritatem continere? militantium nec indi-
 « gnatio, nec lætitia moderata est; ad omnes affectus
 « impetu rapimur: vituperamus, laudamus, misere-
 « mur, irascimur, utcumquè præsens movit affectio.
 « Modò Indiam adire et Oceanum libet; modò conju-
 « gum et liberorum patriæque memoria occurrit. Sed
 « has cogitationes, has inter se colloquentium voces
 « signum tubæ datum finit: in suos ordines quisque
 « currimus, et quidquid irarum in tabernaculo con-
 « ceptum est, in hostium effunditur caesa. Utinàm
 « Philotas quoque intra verba peccasset! Proinde ad
 « id revertar, propter quod rei sumus. Amicitiam,
 « quæ nobis cum Philotâ fuit, adeò non inficio, ut
 « expetisse quoque nos magnosque ex eâ fructus
 « percepisse confitear. An verò Parmenionis, quem
 « tibi proximum esse voluisti, filium, omnes penè
 « amicos tuos dignatione vincentem, cultum à nobis
 « esse miraris? Tu, herculè, si verum audire vis,
 « rex hujus nobis periculi causa es. Quis enim alius
 « effecit, ut ad Philotam decurrerent, qui placere vel-
 « lent tibi? Ab illo traditi, ad hunc gradum amicitie
 « tuæ ascendimus. Is apud te fuit, cujus gratiam expe-
 « tere, et iram timere possumus. An non propemo-
 « dum in tua verba, tui omnes, te præeunte, juravi-
 « mus, eosdem nos inimicos amicosque habituros esse,
 « quos tu haberes? hoc sacramento pietatis obstricti,
 « aversaremur scilicet quem tu omnibus præferebas?
 « Igitur, si hoc crimen est, tu paucos innocentes ha-
 « bes; imò herculè neminem. Omnes enim Philotæ
 « amici esse voluerunt. Sed totidem quot volebant esse,
 « non poterant. Ità, si à consociis amicos non dividis,
 « nec ab amicis quidem separabis illos qui idem esse
 « voluerunt. Quod igitur conscientie assertur indi-
 « cium? Ut opinor, quia pridie familiariter et sine ar-
 « bitris locutus est nobiscum. At ego purgare non pos-
 « sem, si pridie quidquam ex vetere vitâ ac more mu-
 « tasset; nunc verò, si, ut omnibus diebus, illo quo-
 « que qui suspectus est, fecimus, consuetudo diluet

« crimen. Sed equos Antiphani non dedimus, et pridie
 « quàm Philotas detectus est, hæc mihi cum Antiphane
 « res erat. Qui si nos susceptos facere vult, quòd illo
 « die equos non dederemus, semetipsum, quòd eos
 « desideraverit, purgare non poterit. Anceps enim
 « crimen est inter relinquentem et exigentem; nisi quòd
 « melior est causa suum non tradentis, quàm poscentis
 « alienum. Cæterum, rex, equos decem habui, è queis
 « Antiphanes octo jam distribuerat, iis qui amiserant
 « suos. Omnino duos ipse habebam: quos cum vellet
 « abducere homo superbissimus, certè iniquissimus,
 « nisi pedes militare vellem, retinere cogebat. Nec
 « inficias eo, liberi hominis animo locutum esse me
 « cum ignavissimo, et hoc unum militiæ suæ usur-
 « pante, ut alienos equos pugnaturis distribuât. Huc
 « enim malorum ventum est, ut verba mea eodem tem-
 « pore, et Alexandro, excusem, et Antiphani. At her-
 « culè mater de nobis inimicis tuis scripsit. Utinàm
 « prudentius esset sollicita pro filio, et non inanes
 « quoque species anxio animo figuraret! Quarè enim
 « non adscribit metùs sui causam? quid non ostendit
 « auctorem? quo facto dictove nostro mota tam trepidas
 « tibi litteras scripsit? O miseram conditionem meam,
 « cui forsitan non periculosius est tacere quàm dicere?
 « Sed utcumquè cessura res est, malo tibi defensionem
 « meam displicere, quàm causam. Agnosces autem quæ
 « dicturus sum; quippè meministi, cum me ad perdu-
 « cendos ex Macedonia milites mitteres, dixisse te mul-
 « tos integros juvenes in domo tuæ matris abscondi.
 « Præcepisti igitur mihi, ne quem præter te intuerer,
 « sed detrectantes militiam perducerem ad te. Quod
 « equidem feci; et liberius quàm expediebat mihi, ex-
 « secutus sum imperium tuum. Gorgiam, Hæcataem
 « et Sergatam, quorum bonâ operâ uteris, indè per-
 « duxi. Quid igitur iniquius est, quàm me, qui, si tibi
 « non paruissem, jure daturus fui pœnas, nunc perire,
 « quia parui? Neque enim ulla alia matri tuæ perse-
 « quendi nos causa est, quàm quòd utilitatem tuam
 « muliebri præposuimus gratiæ. Sex millia Macedonum
 « peditum, et sexcentos equites adduxi; quorum pars
 « secutura me non erat, si militiam detrectantibus in-

« du
 « ter
 « tre
 IV
 fratre
 gient
 vix i
 eum
 « qu
 « fug
 « me
 « cau
 elocu
 omnil
 pentè
 læser
 quem
 nus te
 hæsit
 qui se
 os su
 prople
 jam r
 placal
 « Tun
 « calo
 « com
 « reus
 « se,
 « fatel
 V. 7
 bus,
 verunt
 tibus e
 miseric
 deprec
 « Amy
 « auter
 « peric
 « tiam
 « delat

« *dulgere voluissem. Sequitur ergò, ut, quia illa prop-
« ter banc causam irascetur nobis, ut mitiges ma-
« trem, qui iræ ejus nos obtulisti.* »

IV. Dum hæc Amyntas agit, fortè supervenerunt qui fratrem ejus Polemonem, de quo antè dictum est, fugientem consecuti, vinctum reducebant. Infesta concio vix inhiberi potuit, quin protinùs suo more saxa in eum jaceret. Atque ille sanè interritus: « *Nihil, in-
« quit, pro me deprecor, modò ne fratrum innocentia
« fuga imputetur mea. Hæc si defendi non potest,
« meum crimen sit. Horum ob id ipsum melior est
« causa, quòd ego, qui profugi, suspectus sum.* » Hæc elocuto univèrsa concio assensa est. Lacrymæ deindè omnibus manare cœperunt, adèd in contrarium repente mutatis, ut solùm pro eo esset, quod maximè læserat. Juvenis erat primò ætatis flore pubescens, quem inter equites tormentis Philotæ conturbatos alienus terror abstulerat. Desertum eum à comitibus et hæsitantem inter revertendi fugiendique consilium, qui secuti erant, occupaverunt. Is tùm flere cœpit, et os suum converberare, mœstus non suam vicem, sed propter ipsum periclitantium fratrum. Moverat jam regem, non concionem modò, sed unus erat implacabilis frater, qui terribili vultu intuens eum: « *Tùm, ait, demens, lacrymare debueras, cùm equo
« calcaria subderes, fratrum desertor, et desertorum
« comes. Miser, quò et undè fugiebas? Effecisti ut
« reus capitis accusatoriis uterer verbis. Ille peccasse
« se, sed graviùs in fratres, quàm in semetipsum,
« fatebatur.* »

V. Tùm verò neque lacrymis, neque acclamationibus, quibus studia sua multitudo profitetur, temperaverunt. Una vox erat, pari emissa consensu, ut insonantibus et fortibus viris parceret. Amici quoque, datâ misericordiæ occasione, consurgunt, flentesque regem deprecantur. Ille, silentio facto: « *Et ipse, inquit,
« Amyntam meâ sententiâ fratresque ejus absolvo. Vos
« autem, juvenes, malo beneficii mei oblivisci, quàm
« periculi vestri meminisse. Eâdem fide redite in gratiam mecum, quâ ipse vobiscum revertor. Nisi quæ
« delata essent, excussissem, valdè dissimulatio mea*

« suspecta esse potuisset. Sed satius est purgatos esse ,
 « quàm suspectos. Cogitate neminem absolvi posse ,
 « nisi qui dixerit causam. Tu , Amynta , ignosce fratri
 « tuo. Erit hoc simpliciter etiam mihi reconciliati ani-
 « mi tui pignus. » Concione deindè dimissâ , Polyda-
 manta vocari jubet. Longè acceptissimus Parmenioni
 erat proximus lateri in acie stare solitus , et quanquàm
 conscientia fretus in regiam venerat , tamen , ut jussus
 est fratres suos exhibere , admodum juvenes , et regi
 ignotos ob ætatem , fiducia in sollicitudinem versâ , tre-
 pidare cœpit , sæpius , quæ nocere possent , quàm qui-
 bus dilueret , reputans. Jàm armigeri quibus impera-
 tum erat produxerant eos ; cùm exsanguem metu Po-
 lydama propius accedere jubet , submotisque om-
 nibus : « Scelere , *inquit* , Parmenionis , omnes pariter
 « appetiti sumus : maximè ego ac tu , quos amicitia
 « specie fefellit. Ad quem persequendum puniendum-
 « que (vide quantum fidei tuæ credam) te ministro uti
 « statui. Obsides , dum hoc peragis , erunt fratres tui.
 « Proficiscere in Mediam , et ad præfectos meos litte-
 « ras scriptas manu meâ perfer. Velocitate opus est
 « quâ celeritatem famæ antecedas. Noctu pervenire
 « illuc te volo ; postero die , quæ scripta erunt , exse-
 « qui. Ad Parmenionem quoque epistolas feres , unam
 « à me , alteram Philotæ nomine scriptam. Signum
 « annuli ejus in meâ potestate est : sic pater credens à
 « filio impressum , cùm te viderit , nihil metuet. »

VI. Polydamas , tanto liberatus metu , impensius
 etiam quàm exigebatur , promittit operam. Collauda-
 tusque , et promissis oneratus , depositâ veste quam
 habebat , Arabicâ induitur. Duo Arabes , quorum in-
 terim conjuges ac liberi , vinculum fidei , obsides apud
 regem erant , dati comites. Per deserta etiam ob sic-
 citatem loca camelis , undecimâ die , quò destinave-
 rat , pervenit. Et prius quàm ipsius nuntiaretur adven-
 tus , rursus Polydamas vestem macedonicam sumit , et
 in tabernaculum Cleandri (prætor hic regius erat)
 quartâ vigiliâ pervenit. Redditis deindè litteris , con-
 stituerunt primâ luce ad Parmenionem coire : nam cæ-
 teris quoque litteras regis attulerat. Jàm ad eum ven-
 turi erant , cùm Parmenioni Polydamanta venisse nun-

tiaveru
 noscen
 vallo n
 requiri
 sus hal
 præcipi
 batur i
 erat im
 autem r
 lydama

VII.
 conspec
 comple
 ne func
 tradidit
 nam rex
 turum e
 « inquit
 hominer
 suæ tan
 epistolæ
 vultu ne
 haurit C
 men qu
 nemoris
 batur , i
 lites con
 petrata
 dem nox
 nemori
 parentat
 bet , litt
 insidia
 vindicare
 tate , non
 pressa es
 saltem n
 hantur. I
 deret re
 teriem c

tiaverunt. Qui, dum lætatur adventu amici, simulque noscendi quæ rex ageret avidus) quippè longo intervallo nullam ab eo epistolam acceperat), Polydamanta requiri jubet. Diversoria regionis illius magnos recessus habent, amœnosque nemoribus manu consitis; ea præcipuè regum satraparumque voluptas erat. Spatiabatur in nemore Parmenio medius inter duces, quibus erat imperatum litteris regis, ut occiderent. Agendæ autem rei constituerant tempus, cum Parmenio à Polydamante litteras traditas legere cœpisset.

VII. Polydamas procùl veniens, ut à Parmenione conspectus est, vultu lætitiæ speciem præferente, ad complectendum eum cucurrit: multaque gratulatione functi, Polydamas epistolam ab rege scriptam ei tradidit. Parmenio vinculum epistolæ solvens, quidnam rex ageret, requirebat. Ille ex ipsis litteris cogniturum esse respondit. Quibus Parmenio lectis: Rex, « inquit, expeditionem parat in Arachosios; strenuum hominem et nunquam cessantem! Sed tempus salutis suæ tantâ jam partâ gloriâ parcere. Alteram deinde epistolam Philotæ nomine scriptam, lætus, quod ex vultu notari poterat, legebat. Tum ejus latus gladio haurit Cleander, deinde jugulum ferit: cæteri exanimem quoque confodiunt. Et armigeri, qui ad aditum nemoris adstiterant, cognitâ cæde cujus causa ignorabatur, in castra perveniunt, et tumultuoso nuntio milites concitant. Illi armati ad nemus, in quo cædes perpetrata erat, coeunt, et ni Polydamas cæterique ejusdem noxæ participes dedantur, murum circumdatum nemori eversuros denuntiant, omniumque sanguine duci parentaturos. Cleander primores eorum intrômitti jubet, litterasque regis scriptas ad milites recitat, quibus insidiæ Parmenionis in regem, precesque ut ipsum vindicarent continebantur. Igitur cognitâ regis voluntate, non quidem indignatio, sed tamen seditio compressa est. Dilapsis pluribus, pauci remanserunt, qui, saltem ut corpus ipsius sepelire permitterent, precabantur. Diu id negatum est, Cleandri metu ne offenderet regem: pertinaciùs deinde precantibus, materiem consternationis subtrahendam ratus, capite

deciso, truncum humare permisit : ad regem caput missum est.

VIII. Hic exitus Parmenionis fuit, militiæ domique clari viri. Multa sine rege prosperè, rex sine illo nihil magnæ rei gesserat : felicissimo regi, et omnia ad fortunæ suæ exigenti modum satisfacit. Septuaginta natus annos : juvenis, ducis, et sæpè etiam gregarii militis munia explevit ; acer consilio, manu strenuus, carus principibus, vulgò militum acceptior. Hæc impulerint illum ad regni cupiditatem, an tantum suspectum fecerint, ambigi potest : quia Philotas, ultimis cruciatibus victus, verane dixerit, quæ facta probari non poterant ; an falsis tormentorum petierit finem, re quoque recenti cum magis posset liquere, dubitatum est. Alexander quos mortem Parmenionis conquestos esse compererat, separandos à cætero exercitu ratus, in unam cohortem secrevit : ducemque his Leonidam dedit, et ipsum Parmenioni quondam intimam familiaritate conjunctum. Ferè iidem erant, quos alioqui rex habuerat invisos. Nam cum experiri vellet militum animos, admonuit, qui litteras in Macedoniam ad suos scripsisset, iis quos ipse mittebat, perlaturis cum fide traderet. Simpliciter ad necessarios suos quisque scripserat quæ sentiebat ; alii gravis erat, plerisque non ingrata militia ; ita et agentium gratias, et querentium litteræ exceptæ sunt ; et qui fortè tædium laboris per litteras erant questi, hanc seorsum cohortem à cæteris tendere ignominie causâ jubet, fortitudine usus in bello, libertatem linguæ ab auribus credulis remoturus. Et consilium temerarium forsitan (quippè fortissimi juvenes contumeliis irritati erant) ; sicut omnia alia, felicitas excepit. Nihil illis ad bella promptius fuit. Incitabat virtutem et ignominie demendæ cupido, et quia fortiora facta in paucis latere non poterant.

IX. His ita compositis, Alexander Ariorum satrape constituto, iter pronuntiari jubet in Agriaspas, quos jam tunc, mutato nomine, *Evergetas* appellabant, ex quo frigore victusque penuriam Cyri exercitum affectum, teclis et com meatibus juverant. Quintus dies erat,

ut in
nem,
irrup
gyum
Græc
bant
ordin
donat
(scri
Pontic
sub P
donun
Græc
omni
tor,
in pra
X.
tam,
cum e
agrest
incond
nia d
magnâ
juncti
Tugur
terra
summu
tur. Ca
mento
maxim
lumen
in tant
nitus h
humus
altæ ni
frigore
vestigiu
nocti si
conspic
XI. I
destitut

ut in eam regionem pervenerat ; cognoscit Satibarzannem, qui ad Bessum defecerat, cum equitum manu irrupisse rursus in Arios. Itaque Caranum et Erygyum cum Artabazo et Andronico, et sex millibus Græcorum peditum misit, sexcenti equites sequebantur. Ipse sexaginta diebus gentem Evergetarum ordinavit, magnâ pecuniâ, ob egregiam in Cyrum fidem donatâ. Relicto deinde, qui iis præesset, Amenide, (scriba is Darii fuerat), Arachosios, quorum regio ad Ponticum mare pertinet, subegit. Ibi exercitum qui sub Parmenione fuerat, occupavit; sex millia Macedonum erant, et ducenti nobiles, et quinque millia Græcorum cum equitibus ducentis, haud dubiè robor omnium virium regis. Arachosiis datus Memnon prætor, quatuor millibus peditum et sexcentis equitibus in præsidium relictis.

X. Ipse rex nationem, ne finitimis quidem satis notam, quippè nullo commercio colentem mutuos usus, cum exercitu intravit. *Parapamisadæ* appellabantur, agreste hominum genus, et inter barbaros maximè inconditum: locorum asperitas hominum quoque ingenia duraverat: Gelidissimum septentrionis axem ex magnâ parte spectant; Bactrianis ad occidentem conjuncti sunt: meridiana regio ad mare Indicum vergit. Tuguria latere ab imo struunt; et quia sterilis est terra materiæ, in nudo etiam montis dorso, usque ad summum ædificiorum fastigium eodem laterculo utuntur. Cæterum structura latior ab imo, paulatim incremento operis in arctius cogitur: ad ultimum in carinæ maximè modum coit: ibi foramine relicto, supernè lumen accipiunt ad medium. Vites et arbores, si quæ in tanto terræ rigore durare potuerunt, obruunt: penitus hieme defossæ latent; cum nive discussa aperiri humus cœpit, cælo solique redduntur. Cæterum aded altæ nives premunt terram, gelu et perpetuo penè frigore constrictæ, ut ne avium quidem feræve ullius vestigium exstet. Obscura cæli veriùs umbra quàm lux nocti similis premit terram; vix ut quæ propè sunt, conspici possint.

XI. In hac tantâ omnis humani cultûs solitudine destitutus exercitus, quidquid maiorum tolerari po-

test, pertulit, incensam, frigus, lassitudinem, desperationem. Multos exanimavit rigor insolitus nivis; multorum adussit pedes: plurimorum oculis præcipuè perniciabilis fuit. Fatigati quippè in ipso gelu deficientia corpora sternebant; quæ, cum moveri desissent, vis frigoris ita astringebat, ut rursus ad surgendum con-
niti non possent. A commilitonibus torpentes excitabantur: neque aliud remedium erat, quam ut ingredi cogentur. Tum demùm vitali calore moto, membris aliquis redibat vigor. Si qui tuguria barbarorum adire potuerunt, celeriter refecti sunt: sed tanta caligo erat, ut ædificia nulla alia res quam fumus ostenderet. Illi, nunquam antè in terris suis advenâ viso, cum armatos repente conspicerent, exanimati metu, quidquid in tuguriis erat, afferebant, ut corporibus ipsorum parceretur orantes. Rex agmen circumibat pedes, jacentes quosdam erigens, et alios, cum agrè sequerentur, adminiculo corporis sui excipiens. Nunc ad prima signa, nunc in medium, nunc in ultimo agmine, itineris multiplicato labore, aderat. Tandem ad cultiora per-
ventum est loca, commeatuque largo recreatus exercitus; simul et qui consequi non potuerant, in illa castra venerunt.

XII. Indè agmen processit ad Caucasum montem, cujus dorsum Asiam perpetuo jugo dividit: hinc simul mare quod Ciliciam subit, illinc Caspium fretum et amnem Axarem; aliaque regionis Scythiæ deserta spectat. Taurus, secundæ magnitudinis mons, committitur Caucaso: à Cappadociâ se attollens, Ciliciam præterit, Armeniæque montibus jungitur. Sic inter se tot juga velut seriæ cohærentia perpetuum habent dorsum, ex quo Asiæ omnia ferè flumina, alia in Rubrum, alia in Caspium mare, alia in Hyrcanum et Ponticum decidunt. Septemdecim dierum spatio Caucasum superavit exercitus. Rupes in eo decem in circuitu stadia complectitur; quatuor in altitudinem excedit: in quâ vinculum Promethea fuisse antiquitas tradit. Condendæ in radicibus montis urbi sedes electa est: septem millibus seniorum Macedonum, et præterea militibus, quorum operâ uti disisset, permissum in novam urbem condere. Hanc quoque *Alexandriæ* incolæ appellaverunt.

XIII
patriis
est. et
bello
hostium
Præcip
gno sup
« diâ D
« in Cil
« posse
« via,
« inter
« medi
« place
« muru
« valida
« rasm
« naim
« humil
« nis m
ti, un
circumf
mensam

XIV.
sed mag
jusque l
leber, a
esset, «
ferre co
cæteros
culum:
didit. Qu
« lium h
« test, q
« in alie
« dent;
« quàm
« in te s
« que;
« ducere
« gne: h

XIII. At Bessus Alexandri celeritate perterritus, diis patriis sacrificio ritè factò, sicut illis gentibus mos est, cum amicis ducibusque copiarum inter epulas de bello consultabat. Graves mero, suas vires extollere; hostium nunc temeritatem, nunc paucitatem spernere. Præcipuè Bessus ferox verbis, et parto per scelus regno superbus, ac vix potens mentis discere: « Socordia Darii crevisse hostium famam: occurrisse enim « in Ciliciæ angustissimis faucibus, cum retrocedendo « posset perducere incautos in loca naturæ situ in- « via, tot fluminibus objectis, tot montium latebris, « inter quas deprehensus hostis, ne fugæ quidem, « medium resistendi occasionem fuerit habiturus. Sibi « placere in Sogdianos recedere, Oxum amnem velut « murum objecturum hosti, dum ex finitimis gentibus « valida auxilia concurrerent. Venturos autem Cho- « rasmios et Dahas, Sacasque et Indos, et ultrà Ta- « naim amnem colentes Scythas; quorum neminem adedò « humilem esse, ut humeri ejus non possent Macedo- « nis militis verticem æquare. » Conclamant temulenti, unam hanc sententiam salubrem esse; et Bessus circumferri merum largiùs jubet, debellaturus super mensam Alexandrum.

XIV. Erat in eo convivio Cobares, natione Medus: sed magicæ artis (si modò ars est, non vanissimi cuiusque ludibrium) magis professione quàm scientiâ celer, alioquin moderatus et probus. Is cum præfatus esset, « Scire se servo ntilius parere dicto, quàm afferre consilium; cum illos qui pareant, idem quod cæteros maneat, qui verò suadeant, proprium periculum: » poculum ei, quod habebat in manu, tradidit. Quo accepto Cobares: « Natura, inquit, mortali- « lium hoc quoque nomine prava et sinistra dici po- « test, quod in suo quisque negotio hebetior est quàm « in alieno. Turbida sunt consilia eorum qui sibi sua- « dent; obstat aliis metus, aliis cupiditas; nonnun- « quàm naturalis eorum quæ cogitaveris amor: nam « in te superbiâ non cadit. Expertus es unumquem- « que; quod ipse reperit, aut solum, aut optimum « ducere. Magnum onus sustines capite, regium insi- « gne: hoc aut moderatè perferendum est, aut, quod

« abominor, in te ruet. Consilio, non impetu opus est. » Adjicit deindè quod apud Bactrianos vulgò usurpabant : Canem timidum vehementius latrare quàm mordere. Altissima quæque flumina minimo sono labi. Quæ inse-
rui, ut qualiscumque inter barbaros potuit esse pru-
dentia, traderetur. In his audientium suspensam dede-
rat expectationem sui. Tum consilium aperit utilius
Besso quàm gratius. « In vestibulo, inquit, regiæ tuæ
« velocissimus constitit rex. Antè ille agmen, quàm
« tu mensam istam, movebis. Tunc à Tanai exercitum
« accerses, et armis flumina oppones; scilicet quâ fu-
« giturus es, hostis sequi non potest: iter utrique com-
« mune est, victori tutius. Licet strenuum metum putes
« esse, velocior tamen spes est. Quin validioris occu-
« pas gratiam, dedisque te, ut cùmque cesserit, me-
« liorem fortunam deditus, quàm hostis habiturus?
« Alienum habes regnum, quò facilius eo careas:
« incipies forsitan justus esse rex, cùm ipse fecerit,
« qui tibi et dare potest regnum, et eripere. Consilium
« habes fidele, quod diutius exsequi supervacuum est.
« Nobilis equus umbrâ quoque virgæ regitur: ignavus
« ne calcari quidem concitari potest. » Bessus, et in-
« genio et multo mero ferox, adèd exarsit, ut vix ab
amicis, quominus occideret eum (nam strinxerat quo-
que acinacem) contineretur. Certe è convivio prosilivit
haudquaquàm potens mentis. Cobares, inter tumultum
elapsus, ad Alexandrum transfugit.

XV. Octo millia Bactrianorum habebat armata Bes-
sus; quæ, quàm diù, propter cœli intemperiem, Indiam
potius Macedones petituos crediderant, obedienter
imperata fecerunt; postquam adventare Alexandrum
compertum est, in suos quisque dilapsi, Bessum
reliquerunt. Ille, cum clientium manu qui non mutave-
rant fidem, Oxo amne superato, exustisque navigiis
quibus transierat, ne iisdem hostis uteretur, novas
copias in Sogdianis contrahebat. Alexander Caucasum
quidem, ut suprâ dictum est, transierat; sed inopiâ
frumenti propè ad famem ventum erat. Succo ex sesa-
mâ expresso haud secus quàm oleo, artus perunge-
bant. Sed hujus succi ducenis quadragenis denariis
amphoræ singulæ; mellis denariis trecenis nonagenis;

trecen
exigu
ità sol
nire no
rum p
bantur
jumen
horum
vitam.

XVI

Alibi r
solum
frumen
cedunt
arenæ
non fr
quidqu
cumula
omnia
qui tra
observ
modum
diù invi
invenit
terum
hendit
hominu
triani e
regioni
Bactru
dit non
ciâ Pelt
victi er
cipia nu
thas, q
Besso f

XVII

nus et E
prælium
zanes h
ntrimqu

trecentis vini aestimabantur; tritici nihil, aut admodum exiguum reperiebatur. Siros vocabant barbari, quos ita solenter absconderunt, ut nisi qui defoderunt, invenire non possint. In his conditæ fruges erant: in quarum penuriâ milites fluviatili pisce et herbis sustinebantur. Jàmque hæc ipsa alimenta defecerant, cum jumenta, quibus onera portabant, cedere jussi sunt: horum carne, dum in Bactrianos perventum, traxere vitam.

XVI. Bactrianæ terræ multiplex et varia natura est. Alibi multa arbor, et vitis largos mitesque fructus alit; solum pingue crebri fontes rigant: quæ mitiora sunt, frumento conseruntur; cætera armentorum pabulo cedunt. Magnam deinde partem ejusdem terræ steriles arenæ tenent; squalida siccitate regio non hominem, non frugem alit: cum verò venti à Pontico mari spirant, quidquid sabuli in campis jacet, converrunt. Quod ubi cumulatum est, magnorum collium procul species est, omniaque pristini itineris vestigia intereunt. Itaque qui transeunt campos, navigantium modo noctu sidera observant, ad quorum cursum iter dirigunt: et prope modum clarior est noctis umbra quàm lux. Ergò interdum invisa est regio, quia nec vestigium quod sequantur inveniunt, et nitor siderum caligine absconditur. Cæterum, si quos ille ventus qui à mari exoritur, deprehendit, arenâ obruit. Sed quâ mitior terra est, ingens hominum equorumque multitudo gignitur. Itaque Bactriani equites triginta millia expleverant. Ipsa Bactra, regionis ejus caput, sita sunt sub monte Parapamiso. Bactrus amnis præterit mœnia: his urbi et regioni dedit nomen. Hic regi stativa habenti nuntiatur ex Græciâ Peloponnesium Laconumque defectio: nondum enim victi erant, cum proficiscerentur tumultus ejus principia nuntiaturi, et alius præsens terror affertur, Scythas, qui ultra Tanaïm amnem colunt, adventare, Besso ferentes opem.

XVII. Eodem tempore, quæ in gente Ariorum Caranus et Erigyus gesserant, perferuntur. Commissum erat prælium inter Macedones Ariosque. Transfuga Satibarzanes barbaris præerat; qui, cum pugnam segnem atrimque æquis viribus stare vidisset, in proximos or-

dines adequitavit ; demptaque galeâ, inhibitis qui tela jaciebant , si quis viritum dimicare vellet ; provocavit ad pugnam ; nudum se caput in certamine habiturum. Non tulit ferociam barbari dux exercitus Erigyus gravis quidem ætate , sed et animi et corporis robore nulli juvenum postferendus. Is galeâ demptâ, canitiem ostentans : « Venit, inquit, dies, quo aut victoriâ aut « morte honestissimâ, quales amicos et milites Alexander habeat ostendam. » Nec plura elocutus, equum in hostem egit. Crederes imperatum, ut acies utrâque tela coliberent : protinûs certè recesserunt, dato libero spatio intenti in eventum, non duorum modò, sed etiam suæ sortis : quippè alienum discrimen secuturi. Prior barbarus emisit hastam, quam Erigyus modicâ capitis declinatione vitavit. At ipse infestam sarissam equo calcaribus concito, in medio barbari gutture itâ fixit, ut per cervicem emineret. Præcipitatus ex equo barbarus adhuc tamen repugnabat. Sed ille extraclamo ex vulnere hastam rursus in os dirigit. Satibarzanes hastam manu complexus, quò materius interiret, ictum hostis adjuvit ; et barbari, duce amisso, quem magis necessitate quàm sponte secuti erant, tunc haud immemores meritorum Alexandri, arma Erigyus tradunt. Rex his quidem lætus, et Spartanis haudquaquam securus, magno tamen animo defectionem eorum tulit ; dicens : non antè ausos consilia nudare, quàm ipsum ad fines Indiæ pervenisse cognovissent. Ipse Besum persequens copias movit ; cui Erigyus spolia barbari, ceu opimum belli decus præferens occurrit.

XVIII. Igitur Bactrianorum regione Artabazo traditâ, sarcinas impedimenta ibi cum præsidio reliquit. Ipse cum expedito agmine loca deserta Scgdianorum intrat, nocturno itinere exercitum ducens. Aquarum, ut antè dictum est, penuria, priûs desperatione quàm desiderio hibendi, sitim accendit. Per quadraginta stadio ne modicus quidem humor existit. Arcas vapor æstivi solis accendit ; quæ ubi flagrare cœperant, haud secûs quàm continenti incendio cuncta torrentur. Caligo deinde immodico terræ fervore excitata, lucem tegit : camporumque non alia quàm vasti et profundi æquoris species est. Nocturnum iter tolerabile vide-

batur
tur. C
natura
penitit
deficien
Panci,
Hæc pa
rursûm
quid vi
taque
timeret
sustiner
debant
infusam

XIX.

ut mem
unicum
iis qui
occurru
in eode
bant, c
ter ex i
plet, p
portare
sicut ob
« bere
« possu
« illos a
pervenit
pars non
fieri, ut
se abesse
erant, n
utres, a
jussit, ac
serant, i
jor horu
At ille ;
aut potu
ad curan
agmen se

batur, quia rore et ~~mutatio~~ frigore corpora ~~levaban-~~
 tur. Cæterum, cum ipsa luce æstus oritur, omnemque
 naturalem absorbet humorem siccitas, ora visceraque
 penitus uruntur. Itaque primum animi, deinde corpora
 deficere cœperunt: pigebat et consistere et progredi.
 Pauci, à peritis regionis admoniti, præpararant aquam.
 Hæc paulisper repressit sitim: deinde, crescente æstu
 rursùm desiderium humoris accensum est. Ergò quid-
 quid vini oleique erat, hominibus ingerebatur; tan-
 taque dulcedo bibendi fuit, ut in posterum sitis non
 timeretur. Graves deinde, avido hausto humore, non
 sustinere arma, non ingredi poterant: et feliciores vi-
 debantur, quos aqua defecerat, cum ipsi sine modo
 infusam vomitu cogenterent egerere.

XIX. Anxium regem tantis malis circumfusi amici,
 ut meminisset sui, orabant, animi sui magnitudinem,
 unicum remedium deficientis exercitûs esse: cum ex
 iis qui præcesserant ad capiendum locum castris, duo
 occurrunt utribus aquam gestantes, ut filiis suis, quos
 in eodem agmine esse et ægrè pati sitim non ignora-
 bant, occurrerent. Qui cum in regem incidissent, al-
 ter ex iis, utre resolutò, vas quod simul ferebat, im-
 plet, porrigens regi: ille percontatus quibus aquam
 portarent, filiis ferre cognoscit. Tunc poculo pleno,
 sicut oblatum est, reddito: « Nec solus, inquit, bi-
 bere sustineo; nec tam exiguum dividere omnibus
 « possum. Vos currite, et liberis vestris quod propter
 « illos attulistis date. » Tandem ad flumen Oxum ipse
 pervenit, primâ ferè vesperâ; sed exercitûs magna
 pars non poterat consequi. In edito monte ignes jubet
 fieri, ut ii qui ægrè sequebantur, haud procul castris
 se abesse cognoscerent. Eos autem, qui primi agminis
 erant, maturè cibo ac potione firmatos, implere alios
 utres, alios vasa, quibuscumque aqua posset portari,
 jussit, ac suis opem ferre. Sed qui intemperantiùs hau-
 serant, intereluso spiritu extincti sunt; multoque ma-
 jor horum numerus fuit, quàm ullo amiserat prælio.
 At ille; thoracem adhuc indutus, nec aut cibo refectus
 aut potu, quâ veniebat exercitus, constitit: nec antè
 ad curandum corpus recessit, quàm præterierant qui
 agmen sequebantur, totamque eam noctem cum magno

motu, perpetuis vigiliis egit. Nec postero die lætior erat, quia nec navigia habebat, nec pons erigi poterat circum amnem nudo solo, et materiâ maximè sterili. Consilium igitur, quod unum necessitas subjecerat, inivit. Utres quàm plurimos stramentis refertos dividit: his incubantes transnavère amnem: quique primi transierant, in statione erant, dum trajicerent cæteri. Hoc modo, sexto demùm die in ulteriore ripâ totum exercitum exposuit.

XX. Jàmque ad persequendum Bessum statuerat progredi, cum ea quæ in Sogdianis erant, cognoscit. Spitamenes erat inter omnes amicos præcipuo honore cultus à Besso: sed nullis meritis perfidia mitigari potest; quæ tamen jam minùs in eo invisâ esse poterat, quia nihil ulli nefastum in Bessum interfectorem regis sui videbatur. Titulus facinoris speciosus præferabatur *vindicta Darii*: sed fortunam, non scelus oderant Bessi. Nam ut Alexandrum flumen Oxum superâsse cognovit, Dataphernem et Catenem, quibus à Besso maxima fides habebatur, in societatem cogitatæ rei adsciscit. Illi promptius adeunt, quàm rogantur; assumptisque octo fortissimis juvenibus, talem dolum intendunt. Spitamenes pergît ad Bessum, et remotis arbitris, « Comperisse, ait, se insidiari et Dataphernem et Catenem, ut vivum Alexandro tenderent agentes, à semet occupatos esse et vinctos teneri. » Bessus tanto merito, ut credebat, obligatus, partim gratias agit, partim avidus explendi supplicii, adduci eos jubet. Illi, manibus suâ sponte religatis, à participibus consilii trahebantur: quos Bessus, truci vultu intuens, consurgit, manibus non temperatus. At illi, simulatione omissâ, circumstant eum, et frustrâ repugnantem vinciunt, direpto ex capite regni insigni, laceratâque veste, quam spoliis occisi regis induerat. Ille deos sui sceleris ultores adesse confessus, adjecit, non Dario iniquos fuisse, quem sic ulciscerentur: sed Alexandro propitios, cujus victoriam semper etiam hostis adjuvisset. Multitudo an vindictura Bessum fuerit, incertum est, nisi illi qui vinxerant, jussu Alexandri fecisse ipsos ementiti, dubios adhuc animi ferruissent. In equum impositum Alexandro tradituri ducunt. Inter

hæc r
ferè,
millia
mum.
tuos

XXI

chidæ
cum è
stitera
in gra
exolev
mestic
gaudio
Milesio
Vetus
tem. P
nisse n
trium.
deratum
die occ
cumque
manu p
jussa, e
ceptacu
passim
supplic
potest.
ab imo
Nec mor
etiam ex
excussis
proditio
non cruc
teri luere
non potu
XXII.
ductus es
velamento
collo inse
gratum sp
« et Dari

ferm

hæc rex quibus matura erat missio, electis nongentis ferè, equiti bina talenta dedit, pediti terna denariorum millia: monitosque ut liberos generarent, remisit domum. Cæteris gratiæ actæ, quod ad reliqua belli navaturos operam pollicebantur.

XXI. Perventum erat in parvulum oppidum: Branchidæ ejus incolæ erant. Mileto quondam jussu Xerxis, cum è Græciâ rediret, transierant, et in eâ sede constiterant, quia templum, quod Didymæon appellatur, in gratiam Xerxis violaverant. Mores patrii nondum exoleverant; sed jam bilingues erant, paulatim à domestico externoque sermone degeneres. Magno igitur gaudio regem excipiunt, urbem seque dedentes. Ille Milesios, qui apud ipsum militarent, convocari jubet. Vetus odium Milesii gerebant in Branchidarum gentem. Proditis ergò, sive injuriæ, sive originis meminisse mallent, liberum de Branchidis permittit arbitrium. Variantibus deindè sententiis, seipsum consideraturum quod optimum factu esset, ostendit. Postero die occurrentibus Branchidas secum procedere jubet: cumque ad urbem ventum esset, ipse cum expeditâ manu portam intrat. Phalanx mœnia oppidi circumire jussa, et dato signo, diripere urbem, proditorum receptaculum, ipsosque ad unum cædere. Illi inermes passim trucidantur: nec aut commercio linguæ, aut supplicum velamentis precibusque inhiberi crudelitas potest. tandem ut dejicerent fundamenta murorum, ab imo moliantur, ne quod urbis vestigium exstaret. Ne mora, lucos quoque sacros non cædunt modò, sed etiam extirpant, ut vasta solitudo et sterilis humus, excussis etiam radicibus, linqueretur. Quæ si in ipsos proditiõnis auctores excogitata essent, justa ultio esse, non crudelitas videretur: nunc culpam majorum posteriori luere, qui ne viderant quidem Miletum, adeò Xerxi non potuerant prodere.

XXII. Indè processit ad Tanaim amnem: quò perductus est Bessus, non vinctus modò, sed etiam omni velamento corporis spoliatus. Spitamenes eum tenebat, collo insertâ catenâ, tam barbaris quàm Macedonibus gratum spectaculum. Tum Spitamenes: « Et te, inquit, et Darium, reges meos, ultus, interfectorem domini»

Memoria-bis

Did not know
late

« sui adduxi, eo modo captum, cujus ipse fecit exem-
 « plum. Aperiat ad hoc spectaculum oculos Darius :
 « existat ab inferis, qui illo supplicio indignus fuit, et
 « hoc solatio dignus est ! » Alexander, multum collau-
 dato Spitamene, conversus ad Bessum : « Cujus, in-
 « quit, feræ rabies occupavit animum tuum, cum regem
 « de te optimè meritum prius vincere, deinde occidere
 « sustinuisti ? sed hujus parricidii mercedem falso regis
 « nomine persolvisti tibi. » Ille facinus purgare non
 ausus, regis titulum se usurpasse dixit, ut gentem suam
 tradere ipsi posset : qui si cessasset, alium fuisse re-
 gnum occupaturum. At Alexander Oxathrem, fratrem
 Darii, quem inter corporis custodes habebat, propius
 jussit accedere, tradique Bessum ei, ut cruci affixum,
 mutilatis auribus naribusque, sagittis confingerent bar-
 bari, asservarentque corpus, ut ne aves quidem con-
 tingerent. Oxathres cætera sibi curæ fore pollicetur.
 Aves non ab alio, quàm à Catene posse prohiberi ad-
 jicit, eximiam ejus artem cupiens ostendere : namque
 adeò certo ictu destinata feriebat, ut aves quoque
 exciperet. Nam etsi forsitan sagittandi tam celebri usu,
 minus admirabilis videri hæc ars possit, tamen ingens
 visentibus miraculum, magnoque honori Cateni fuit.
 Dona deinde omnibus qui Bessum adduxerant data sunt.
 Cæterum supplicium ejus distulit, ut eo loco, in quo
 Darium ipse occiderat, necaretur.

XXIII. Interea Macedones ad petendum pabulum in-
 composito agmine egressi, à barbaris qui de proximis
 montibus decurrerunt, opprimuntur; pluresque capti
 sunt, quàm occisi; barbari autem, captivos præ se agen-
 tes, rursus in montes recesserunt. Viginti millia latro-
 num erant : fundis sagittisque pugnam invadunt. Quos
 dum obsidet rex, inter promptissimos dimicans sagittâ
 ictus est, quæ in medio crure fixa reliquerat spiculum.
 Illum quidem mæsti et attoniti Macedones in castra re-
 ferebant : sed nec barbaros fefellit subductus ex acie
 rex : quippè ex edito monte cuncta prospexerant. Ita-
 què postero die misere legatos ad regem, quos ille pro-
 tinus jussit admitti; solutisque fasciis, magnitudinem
 vulneris dissimulans, crus barbaris ostendit. Illi jussi
 considerare, affirmant non Macedonas, quàm ipsos,

fuisse tris-
 rem repe-
 gnare sac-
 dedere, s-
 tivis recep-

XXIV.

quam pro-
 Equites,
 muneris i-
 cios com-
 proprium
 dus esset
 certamine
 tionem fu-
 quarto di-
 tuaginta
 cingitur r-
 depopulat-
 tharum su-
 tum impe-
 bat : armi-
 et æquali
 illos benig-
 incolunt,
 tiaret eis
 transirent
 rum situ-
 ro incolun-

XXV. C

elegerat ;
 deinde ad
 dianorum
 traxit. Sep-
 tatem cæt-
 Catenem,
 quin eorum
 cendo eos
 defectioni-
 res, vulg-
 omnes ut
 ipsis : non

Did not translate this

fuisse tristiores, cognito vulnere ipsius : cujus si auctorem reperissent, dedituros fuisse ; cum diis enim punire sacrilegos tantum. Cæterum , se gentem in fidem dedere , superatos virtute illius. Rex , fide datâ , et capitivis receptis , gentem in deditionem accepit.

XXIV. Castris indè motis, lecticâ militari ferebatur , quam pro se quisque eques pedesque subire certabant. Equites , cum quibus rex prælia inire solitus erat , sui muneris id esse censebant ; pedites contrâ , cum saucios commilitones ipsi gestare assuevissent , eripi sibi proprium officium , tum potissimum cum rex gestandus esset , querebantur. Rex in tanto utriusque partis certamine , et sibi difficilem et præteritis gravem electionem futuram ratus , invicem subire eos jussit. Hinc quarto die ad urbem Maracanda perventum est. Septuaginta stadia murus urbis amplectitur ; arx nullo cingitur muro. Præsidio urbi relicto , proximos vicus depopulatur atque urit. Legati deindè Abiorum Scytharum superveniunt : liberi , ex quo decesserat Cyrus , tum imperata facturi. Justissimos barbarorum constabat : armis abstinebant , nisi lacessiti : libertatis modico et æquali usu , principibus humiliores pares fecerunt. Hos benignè allocutus , ad eos Scythas qui Europam incolunt , Berden quemdam misit ex amicis , qui denuntiaret eis , ne Tanaïm amnem regionis injussu regis transirent. Eidem mandatum , ut contemplaretur locorum situm , et illos quoque Scythas , qui super Bosphoro incolunt , viseret.

XXV. Condendæ urbi sedem super rupem Tanaïs elegerat ; claustrum etiam perdomitorum , et quos deindè adire decreverat. Sed consilium distulit Sogdianorum nuntiata defectio , quæ Bactrianos quoque traxit. Septem millia equitum erant , quorum auctoritatem cæteri sequebantur. Alexander Spitamenem et Catenem , à quibus ei traditus erat Bessus , haud dubius quin eorum operâ redigi possent in potestatem , coercendo eos qui novaverant res , jussit accersiri. At illi defectionis , ad quam coercendam evocabantur , auctores , vulgaverant famam , Bactrianos equites à rege omnes ut occiderentur accersiri , idque imperatum ipsis : non sustinuisse tamen exsequi , ne inexpiable in

populares facinus admitterent. Non magis Alexandri sævitiam quàm Bessi parricidium ferre potuisse. Itaque suâ sponte jam motos metu pœnæ haud difficulter concitaverunt ad arma. Alexander, transfugarum defectione comperit, Craterum obsidere Cyropolim jubet : ipse aliam urbem regionis ejusdem coronâ capit : signoque ut puberes interficerentur dato, reliqui in prædam cedere victoris : urbs diruta est, ut cæteri cladis exemplo continerentur. Memaceni, valida gens, obsidionem non ut honestiorem modò, sed etiam ut tutiorem, ferre decreverant. Ad quorum pertinaciam mitigandam rex quinquaginta equites præmisit, qui clementiam ipsius in deditos, simulque inexorabilem animum in devictos ostenderent. Illi nec de fide, nec de potentiâ regis ipsos dubitare respondent, equitesque tendere extrâ munimenta urbis jubent. Hospitaliter deindè exceptos gravesque epulis et somno, intempestâ nocte adorti interfecerunt.

XXVI. Alexander, haud secùs quàm par erat motus, urbem coronâ circumdedit, munitionem quàm ut primo impetu capi posset. Itaque Meleagram et Perdiccam in obsidione (ejus relinquit : ipse, cum reliquis profectus, Crateri quoque copias suis) jungit, Cyropolim, ut antè dictum est, obsidentes. Statuerat autem parcere urbi conditæ à Cyro : quippè non alium gentium illarum magis admiratus est, quàm hunc regem et Semiramim, in queis et magnitudinem animi, et claritatem rerum longè eminuisse credebat. Cæterum, pertinacia oppidanorum ejus iram accendit. Itaque captam urbem diripere jussit delectos Macedones, haud injuriâ infestos ; et ad Meleagram et Perdiccam redit. Sed non alia urbs fortiùs obsidionem tulit : quippè et militum promptissimi cecidèrunt, et ipse rex ad ultimum periculum venit. Namque cervix ejus saxo ita icta est, ut, oculis caligine offusâ, collaberetur, ne mentis quidem compos : exercitus certè, velut erepto eo, ingemuit. Sed invictus adversùs ea quæ cæteros terrent, nondùm percussus vulnere, acriùs obsidioni institit, naturalem celeritatem irâ concitante. Cuniculo ergò suffosa mœnia ingens nudavèrunt spatium, per quod irrupit, victorque urbem dirui jussit.

XXVII.

ditum, et misit. Spit dejecto, m nis consiliu videbantur xander ad cupaverant diorum ur appellari j decimo sep tecta quoq tamen inter divisum era captivi, qu rum poster ælate, prop Scytharum tus eam ur diderant, s lasim nomi ruendam eam num copias

XXVIII.

pæros vocan interfluit. C ciâ sita, ab rumque, ut est. Reclâ tem et ultim tentrioni pr solitudines spectant, h cum hac ge rus, cum in æger ex vu modicus ci in conciliu sed iniquit etiam laces equo vehi,

XXVII. Hinc Menedemum cum tribus millibus pedatum, et octingentis equitibus ad urbem Maracanda misit. Spitamenes transfuga, praesidio Macedonum inde dejecto, muris urbis ejus incluserat se, haud oppidanis consilium defectionis approbantibus; sequi tamen videbantur quia prohibere non poterant. Interim Alexander ad Tanaïm amnem redit; et quantum soli occupaverant castris, muro circumdedit. Sexaginta stadiorum urbis murus fuit; hanc quoque Alexandriam appellari jussit. Opus tantâ celeritate perfectum est, ut decimo septimo die, ex quo munimenta excita erant, tecta quoque urbis absolventur. Ingens militum certamen inter ipsos fuerat, ut suum quisque munus (nam divisum erat) primus ostenderet. Incolæ novæ urbi dati captivi, quos reddito pretio dominis, liberavit; quorum posteri nunc quoque nondum apud eos, tam longâ ætate, propter memoriam Alexandri exoleverunt. Rex Scytharum, cujus tum ultra Tanaïm imperium erat, ratus eam urbem, quam in ripâ amnis Macedones condiderant, suis impositam esse cervicibus, fratrem, Cartasim nomine, cum magnâ equitum manu misit ad diruendam eam, proculque amne submovendas Macedonum copias.

XXVIII. Bactrianos Tanaïis ab Scythis, quos Europæos vocant, dividit. Idem Asiam et Europam finis interfuit. Cæterum Scytharum gens, haud procul Thraciâ sita, ab oriente ad septentrionem se vertit; Sarmatarumque, ut quidam credidère, non finitima, sed pars est. Rectâ deinde regione Alaunum ultra Istrum jacentem et ultima Asiæ, quâ Bactra sunt, stringit quæ septentrioni proxima sunt: profundæ inde silvæ, vastæque solitudines excipiunt. Rursus quæ ad Tanaïm et Bactra spectant, humano cultu haud disparia sunt. Primum cum hâc gente non provisum bellum Alexander gesturus, cum in conspectu ejus ohequitaret hostis, adhuc æger ex vulnere, præcipuè voce deficiens, quam et modicus cibus, et cervicis extenuabat dolor, amicos in concilium advocari jubet. Terrebat eum non hostis, sed iniquitas temporis. Bactriani defecerant; Scythæ etiam lacessebant: ipse non insistere in terrâ, non equo vehi, non docere, non hortari suos poterat. An-

Noti-preparati

« cipiti periculo implicitus, deos quoque incusans; que-
 « rebatur se jacere segnem, cujus velocitatem nemo antea
 « valuisset effugere, vix suos credere non simulari vale-
 « tudinem. Itaque qui post Darium victum hariolos et
 « vates consulere desierat, rursus ad superstitionem, hu-
 « manarum mentium ludibria, revolutus, Aristandrum,
 « cui credulitatem suam addixerat, explorare eventum
 « rerum sacrificiis jubet.

« XXIX. Mos erat aruspiciibus exta sine rege spectare,
 « et quæ portenderentur referre. Inter hæc rex, dum si-
 « bris pecudum explorantur eventus latentium rerum,
 « propius ipsum considerare amicos jubet, ne contentione
 « vocis cicatricem infirmam adhuc rumperet. Iephæstion,
 « Craterus et Erigyus erant cum custodibus, in ta-
 « bernaculum admissi. « Discrimen, inquit, me occu-
 « « pavit meliore hostium, quam meo, tempore. Sed
 « « necessitas ante rationem est, maxime in bello, quo
 « « raro permittitur tempora eligere. Defecere Bactria-
 « « ni quorum cervicibus stamus; et quantum in nobis
 « « animi sit, alieno Marte experiuntur. Haud dubie si
 « « omiserimus Scythas ultra arma inferentes, contemp-
 « « ti ad illos qui defecerunt revertemur. Si vero Ta-
 « « nam transierimus, et ubique invictos esse nos Scy-
 « « tharum pernicie ac sanguine ostenderimus, quis
 « « dubitabit patere etiam Europam victoribus? Fallitur,
 « « qui terminos gloriæ nostræ metitur spatio quod
 « « transituri sumus. Unus annis interfluit; quem si
 « « trajicimus in Europam arma proferimus. Et quanti
 « « æstimandum est, dum Asiam subigimus, in alio quo-
 « « dammodo orbe tropæa statuere; et quæ tam longo
 « « intervallo natura videtur diremisse, unâ victoriâ su-
 « « bito committere? At hercule, si paululum cessave-
 « « rimus, in tergis nostris Scythæ hærebunt. An soli
 « « sumus qui flumina transare possumus? Multa in
 « « nosmetipsos recident quibus adhuc vicinus. Fortuna
 « « belli artem victos quoque docet. Utribus annum
 « « trajiciendi exemplum fecimus nuper: hoc ut Scy-
 « « thæ imitari nesciant, Bactriani docebunt. Præterea
 « « unus gentis hujus adhuc exercitus venit, ceteri
 « « expectantur. Itâ bellum vitando alemus; et quod
 « « inferre possemus, accipere cogemur. Manifesta est

Not prepared

« cons
 « anim
 « cepi
 « Sed
 « est a
 « nis,
 XXX
 ximis e
 cipiti c
 ximè,
 tinatum
 rex, in
 « stare
 « trans
 regis A
 cans: i
 inhibito
 confusio
 batur,
 eum: «
 « ut fa
 « apud
 « cana
 « certu
 « metu
 « mihi
 « ficiari
 toque si
 sâ; tan
 expecta
 « ris, n
 « ars,
 « tem v
 « scio.
 « possis
 sibi eni
 deindè c
 superven
 se affirm
 licitudin
 tatam es

« consilii mei ratio : sed an permissuri sint Macedones
 « animo uti meo, dubito ; quia ex quo hoc vulnus ac-
 « cepi, non equo vectus sum, non pedibus ingressus.
 « Sed si me sequi vultis, valeo, amici : satis virium
 « est ad toleranda ista ; aut si jam adest vitæ meæ fi-
 « nis, in quo tandem opere melius exstinguar ?

XXX. Hæc quassâ adhuc voce subdeficiens, vix pro-
 ximis exaudientibus, dixerat ; cum omnes à tam præ-
 cipiti consilio regem deterrere cœperunt. Erigyus ma-
 ximè, qui haud sanè auctoritate proficiens apud obs-
 tinatum animum, superstitionem, cujus potens non erat
 rex, incutere tentavit, dicendo : « Deos quoque ob-
 « stare consilio ; magnumque periculum, si flumen
 « transisset, ostendi. » Intranti Erigyo tabernaculum
 regis Aristander occurrerat, tristia exta fuisse signifi-
 cans : hæc ex vate comperta Erigyus nuntiabat. Quo
 inhibito, Alexander, non irâ solum, sed etiam pudore
 confusus quòd superstitio, quam celaverat, delege-
 batur, Aristandrum vocari jubet. Qui ut venit, intuens
 eum : « Non rex, inquit, sed privatus sum ; sacrificium
 « ut faceres, mandavi : quid eo portenderetur, cur
 « apud alium, quàm apud me professus es ? Erigyus ar-
 « cana mea et secreta, te prodente, cognovit ; quem
 « certum, meherculè, habeo extorum interprete uti
 « metu suo. Tibi autem, quàm potest, denuntio, ipse
 « mihi indices quid ex extis cognoveris, ne possis in-
 « ficiari dixisse quæ dixeris. » Ille exsanguis, attoni-
 toque similis stabat, per metum etiam voce suppres-
 sâ ; tandemque eodem metu stimulante, ne regis
 exspectationem moraretur : « Magni, inquit, labo-
 « ris, non irriti, discrimen instare prædixi : nec mea
 « ars, quàm benevolentia me perturbat. Infirmita-
 « tem valetudinis tuæ video ; et quantum in te uno sit
 « scio. Vereor ne non præsentis fortunæ tuæ sufficere
 « possis. » Rex jussu confidere felicitati suæ remisit,
 sibi enim alia ad gloriam concedere deos. Consultanti
 deindè cum iisdem, quonam modo flumen transirent,
 supervenit Aristander, non aliâs lætiora exta vidisse
 se affirmans, atique prioribus longè diversa : tum sol-
 licitudinis causas apparuisse, nunc præsertim egregiè li-
 talum esse.

XXXI. Cæterum, quæ subindè nuntiata sunt regi, continuæ felicitati rerum ejus imposuerant labem. Menedemum, ut suprâ dictum est, miserat ad obsidendum Spitamenem, Bactrianæ defectionis auctorem; qui comperto hostis adventu, ne muris urbis includeretur, simul fretus excipi posse, quâ venturum sciebat, con-sedit occultus. Silvestre iter aptum insidiis tegendis erat; ibi Dahas condidit. Equi binos armatos vehunt, quorum invicem singuli desiliunt; equestris pugnae ordinem turbant: equorum velocitati par est hominum pernicitas. Hos Spitamenes saltum circumire jussos pariter et à lateribus, et à fronte, et à tergo, hosti ostendit. Menedemus undiquè inclusus, ne numero quidem par, diù tamen restitit, clamitans nihil aliud superesse locorum fraude deceptis, quàm honestæ mortis solatium ex hostium cæde. Ipsum prævalens equus vehebat, quo sæpius in cuneos barbarorum effusis habenis eVectus magnâ strage eos fuderat. Sed cùm unum omnes peterent, multis vulneribus exsanguis Hypsidem quemdam ex amicis hortatus est, ut in equum suum ascenderet, et se fugâ eriperet. Hæc agentem anima defecit, corpusque ex equo defluxit in terram. Hypsides poterat quidem effugere; sed, amisso amico, mori statuit: una erat cura, ne inultus occideret. Itaque subditis calcaribus equo, in medios hostes se immisit, et memorabili edita pugna, obrutus telis est. Quod ubi videre qui cædi supererant, tumultum paulò quàm cætera editiorem capiunt, quos Spitamenes fame in deditiorem subacturus obsedit. Cecidere eo prælio pedatum duo millia, trecenti equites. Quam cladem Alexander solerti consilio texit, morte denuntiata iis qui ex prælio venerant, si acta vulgassent.

XXXII. Cæterum, cùm animo disparem vultum diutius ferre non posset, in tabernaculum super ripam fluminis de industriâ locatum secessit. Ibi sine arbitris singula animi consulta pensando, noctem vigiliis extraxit, sæpè pellibus tabernaculi allevatis, ut conspiceret hostium ignes, è quibus conjectare poterat quanta hominum multitudo esset. Jàmque lux apparebat, cùm thoracem indutus procedit ad milites, tum primum post vulnus proximè acceptum. Tanta erat apud eos venera-

tio regis, præsentia gaudio la-saverant tem phasuper utr desiderav Cæterum intrâ trid ad transe rum vigin-tiari jube Admissi i regis defi-poris anit-famæ pa-barbaris, rum sapie-capit sem-memoriæ nostris, et possit ora-bet, qui, tur unum

XXXIII

« mi pare
« terâ ma
« et hoc a
« condere
« Ab Euro
« Deindè,
« silvis, e
« gesturus
« gnas diè
« qui fruc
« Vide ne
« ipsis ram
« que aliquid
« ferrum r
« periculum

tio regis, ut facillè periculi quòd horrebant cogitationem
 præsentia ejus excuteret. Læti ergò, et manantibus præ-
 gaudio lacrymis, consalutant eum, et quod antè recu-
 saverant bellum feroces deprecantur. Ille se ratibus equi-
 tem phalangemque transportaturum esse pronuntiat;
 super utres jubet nare leviùs armatos. Plura nec dici res
 desideravit, nec rex dicere per valetudinem potuit.
 Cæterum tantà alacritate militum rates junctæ sunt, ut
 intrâ triduum ad duodecim millia effectæ sint. Jàmque
 ad transeundum omnia aptaverant, cùm legati Scytharum
 viginti, more gentis per castra equis vecti, nuntia-
 ri jubent regi velle ipsos ad eum mandata perferre.
 Admissi in tabernaculum, jussique considerare, in vultu
 regis defixerant oculos; credo quia, magnitudine cor-
 poris animum æstimantibus, modicus, haudquaquàm
 famæ par videbatur. Scythis autem non, ut cæteris
 barbaris, rudis et inconditus sensus est; quidam eor-
 um sapientiam capere dicuntur, quantamcumque gens
 capit semper armata. Sicque locutos esse apud regem
 memoriæ proditum est. Abhorrent forsitan moribus
 nostris, et tempora et ingenia cultiora sortitis, sed, ut
 possit oratio eorum sperni, tamen fides nostra non de-
 bet, qui, utcunquè tradita, incorrupta perferemus. Igitur
 unum ex his maximum natu ità locutum accepimus.

XXXIII. « Si dii habitum corporis tui aviditati ani-
 « mi parem esse voluissent, orbis te non caperet; al-
 « terâ manu orientem, alterâ occidentem contingeres :
 « et hoc assecutus, scire velles ubi tanti numinis fulgor
 « conderetur. Sic quoque concupiscis quæ non capis.
 « Ab Europâ petis Asiam; ex Asiâ transis in Europam :
 « Deinde, si humanum genus omne superaveris, cum
 « silvis, et nivibus, et fluminibus, ferisque bestiis
 « gesturus es bellum. Quid? tu ignoras arbores ma-
 « gnas diù crescere, unâ horâ extirpari? Stultus est,
 « qui fructus earum spectat, altitudinem non metitur.
 « Vide ne, dùm ad cacumen pervenire contendis, cum
 « ipsis ramis, quos comprehenderis, decidas. Leo quo-
 « que aliquandò minimarum avium pabulum fuit; et
 « ferrum rubigo consumit. Nihil tam firmum est, cui
 « periculum non sit etiam ab invalido. Quid nobis tecum

« est? nunquam terram tuam attingimus. Quis sis, undè
 « venias, licetne ignorare in vastis silvis viventibus? Nec
 « servire ulli possumus, nec imperare desideramus.
 « Dona nobis data sunt (ne Scythiarum gentem igno-
 « res), jugum boum, aratrum, et sagitta, et patera.
 « His utimur et cum amicis, et adversus inimicos.
 « Fruges amicis damus boum labore quæsitas; paterà
 « cum his vinum diis libamus; inimicos sagittà eminus,
 « hastà cominùs petimus. Sic Syriæ regem, et postea
 « Persarum Medorumque superavimus; patuitque no-
 « bis iter usquè in Ægyptum. At tu, qui te gloriaris
 « ad latrones persequendos venire, omnium gentium
 « quas adisti, latro es. Lydiam cepisti; Syriam occu-
 « pasti; Persidem tenes; Bactrianos habes in potestate;
 « Indos petisti: jam etiam ad pecora nostra avaras et
 « insatiabiles manus porrigis. Quid tibi divitiis opus
 « est, quæ te esurire cogunt? Primus omnium satie-
 « tate parasti famem, ut quò plura haberes, acriùs
 « quæ non habes cuperes. Non succurrit tibi quamdiù
 « circum Bactra hæreas? Dùm illos subigis, Sogdiani
 « bellare cæperunt: bellum tibi ex victorià nascitur.
 « Nam ut major fortiorque sis quàm quisquam, tamen
 « alienigenam dominum pati nemo vult. Transi modò
 « Tanaim: scies quàm latè pateant, nunquam tamen
 « consequeris Scythas: paupertas nostra velocior erit
 « quàm exercitus tuus, qui prædam tot nationum ve-
 « hit. Rursùs cùm procùl abesse nos credes, videbis
 « in tuis castris: eadem velocitate et sequimur et fugi-
 « mus. Scytharum solitudines Græcis etiam proverbiiis
 « audio eludi: ac nos deserta et humano cultu vacua,
 « magis quàm urbes et opulentos agros, sequimur.
 « Proindè fortunam tuam pressis manibus tene. Lubri-
 « ca est, nec invita teneri potest. Salubre consilium
 « sequens quàm præsens tempus ostendet meliùs. Im-
 « pone felicitati tuæ frenos; faciliùs illam reges. Nos-
 « tri sine pedibus dicunt esse Fortunam, quæ manus
 « et pennas tantùm habet; cùm manus porrigit, pen-
 « nas quoque comprehendere non sinit. Deniquè si
 « deus es, tribuere mortalibus beneficia debes, non
 « sua eripere: sin autem homo es, id quod es, semper

« esse lo
 « ter qu
 « bonis
 « ter pa
 « runt i
 « tibi es
 « amicit
 « tur. J
 « colonc
 « pacta
 « in ips
 « fallun
 « volent
 « custod
 « tingim
 « Thrac
 » que im
 « consid
 XXXIV
 « rum se
 « cui co
 « merè e
 legatis, i
 proris cly
 quò tutic
 hos, qui
 que later
 qui, qui
 dutum, s
 in illis q
 tus est; r
 bat. At il
 objectæ r
 ratem sol
 motos ord
 nunt, ut
 terùm, pra
 ingens na
 gubernato
 regere non
 cuterentur

« esse te cogita. Stultum est eorum meminisse, prop-
 « ter quæ tui oblivisceris. Quibus bellum non intuleris,
 « bonis amicis poteris uti : nam et firmissima est in-
 « ter pares amicitia ; et videntur pares , qui non fece-
 « runt inter se periculum virium. Quos viceris, amicos
 « tibi esse cave credas : inter dominum et servum nulla
 « amicitia est ; etiam in pace , belli tamen jura servan-
 « tur. Jurando gratiam Scythias sancire ne credideris ;
 « colendo fidem jurant. Græcorum ista cautio est : qui
 « pacta consignant , et deos invocant ; nos religionem
 « in ipsâ fide novimus. Qui non reverentur homines ,
 « fallunt deos. Nec tibi amico opus est de cuius bene-
 « volentiâ dubites. Cæterum nos et Asiæ et Europæ
 « custodes habebis ; Bactra , nisi dividat Tanais , con-
 « tingimus ; ultra Tanaim usque ad Thraciam colimus :
 « Thraciæ Macedoniam conjunctam esse fama est. Utri-
 » que imperio tuo finitimos, hostes an amicos velis esse,
 « considera. » Hæc barbarus.

XXXIV. Contrà rex, « fortunâ suâ et consiliis suo-
 « rum se usurum esse respondet : nam et fortunam ,
 « cui confidat , et consilium suadentium , ne quid te-
 « merè et audacter faciat , secuturum. » Dimissisque
 « legatis , in præparatas rates exercituum imposuit. In
 « proris clypeatos locaverat , jussos in genua subsidere ,
 « quò tutiores essent adversùs ictus sagittarum. Pòst
 « hos , qui tormenta intenderent , stabant , et ab utro-
 « que latere , et à fronte circumdati armatis. Reli-
 « qui , qui post tormenta constiterant remigem loricâ in-
 « dutum , scutorum testudine protegebant. Idem ordo
 « in illis quoque ratibus quæ equitem vehebant serva-
 « tus est ; major pars à puppe nantes equos loris trahe-
 « bat. At illos , quos utres stramento repleti vehebant ,
 « objectæ rates tuebantur. Ipse rex cum electis primus
 « ralem solvit , et in ripam dirigi jussit. Cui Scythæ ad-
 « motos ordines equitum in primo ripæ margine oppo-
 « nunt , ut ne applicari quidem terræ rates possent. Cæ-
 « terum , præter hanc speciem ripis præsentis exercitûs ,
 « ingens navigantes terror invaserat : namque cursum
 « gubernatores ; cum obliquo flumine impellerentur ,
 « regere non poterant : vacillantesque milites , et ne ex-
 « cuterentur solliciti , nautarum ministeria turbaverant.

Ne tela quidem connixi vibrare poterant; cùm prior standi sine periculo, quàm hostem incessendi, cura esset. Tormenta saluti fuerunt, quibus in confertos ac temerè se offerentes, haud frustrà excussa sunt tela. Barbari quoque ingentem vim sagittarum infudère ratibus: vixque ullum fuit scutum quod non pluribus simul spiculis perforaretur.

XXXV. Jàmque terræ rates applicabantur, cùm acies clypeata consurgit; et hastas certo ictu, utpotè libero nixu, mittit è ratibus. Et ut territos recipientesque equos vidère, alacres mutuâ adhortatione in terram desilière turbatis acriter pedem inferre cœperunt. Equitum deindè turmæ, quæ frenatos habebant equos, perfregère barbarorum aciem. Interim cæteri agmine dimicantium tecti aptavère se pugnæ. Ipse rex, quod vigoris, ægro adhuc corpore, deerat, animi firmitate supplebat. Vox adhortantis non poterat audiri, nondùm benè obductâ cicatrice cervicis; sed dimicantem cuncti videbant. Itaque ipsi quidem ducum fungebantur officio; aliusque alium adhortati, in hostem salutis immemores ruere cœperunt. Tùm verò non ora, non arma, non clamorem hostium barbari tolerare potuerunt; omnesque, effusis habenis, namque equestris acies erat, capessunt fugam: quos rex, quanquàm vexationem invalidi corporis pati non poterat, per octoginta tamen stadia insequi perseveravit. Jàmque linquente animo suis præcepit ut, donec lucis aliquid superesset, fugientium tergis inhærerent: ipse, exhaustis etiam animi viribus, in castra se recepit, ibique substitit. Transierant jàm Liberi patris terminos; quorum monumenta lapides erant crebris intervallis dispositi, arboresque proceræ, quarum stipites hedera contexerat. Sed Macedonas ira longiùs provexit: quippè mediâ ferè nocte in castra redierunt, multis interfectis, pluribus captis; equosque mille et octingentos abegère. Ceciderunt autem Macedonum equites sexaginta, pedites centum ferè: mille saucii fuerunt.

XXXVI. Hæc expeditio deficientem magnâ ex parte Asiam famâ tam opportunæ victoriæ domuit. Invictos Scythas esse crediderant, quibus fractis, nullam gentem Macedonum armis parem forè confitebantur. Ita-

que Sa
mauda
quàm
omnes
ferociss
certam
comiter
flore co
ret Hep
erat. Ip
cis itine
venit, e
tra perf
spatium
Menede
equites a
inferias
lange su
omnes qu
copias d
jussit.

XXXVI
oclingent
tenent. In
annis (Pa
eum ripæ
accipit, e
cium est ac
tantus am
Ex captivi
mi, corpo
per interpr
plicium tra
diisque et
animi osten
tudine anim
causam tam
los habenen
tristes mori
victore omni
honestam m

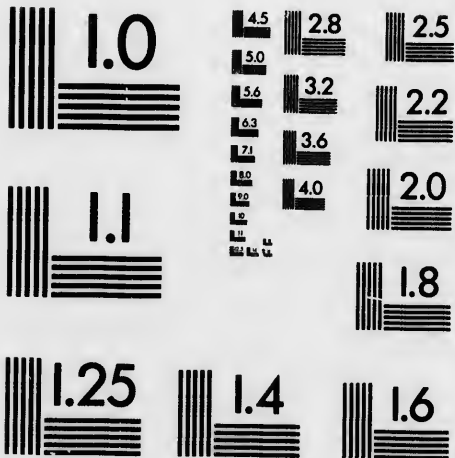
que Sacæ misère legatos, qui pollicerentur gentem mandata facturam. Moverat eos regis non virtus magis, quam clementia in devictos Scythias: quippè captivos omnes sine pretio remiserat, ut fidem faceret, sibi cum ferocissimis gentium de fortitudine, non de irâ fuisse certamen. Benignè igitur exceptis Sacarum legatis, comitem Excipinum dedit, admodum juvenem, ætatis flore conciliatum sibi, qui cum specie corporis æquaret Hephæstionem, lepore haud sanè virili par non erat. Ipse, Cratero cum majore parte exercitus modicis itineribus sequi jusso, ad Maracanda urbem pervenit, ex quâ Spitamenes, cognito ejus adventu, Bactra perfugerat. Itaque quadriduo rex, longum itineris spatium emensus, pervenerat in eum locum in quo, Menedemo duce, duo millia peditum et trecentos equites amiserat: horum ossa tumulo contegi jussit, et inferias more patrio dedit. Jàm Craterus, cum phalange subsequi jussus, ad regem pervenerat. Itaque ut omnes qui defecerant pariter belli clade premerentur, copias dividit, urique agros, et interfici puberes jussit.

XXXVII. Sogdiana regio majori ex parte deserta est; octingenta ferè stadia in latitudinem vastæ solitudines tenent. Ingens spatium rectæ regionis est, per quam amnis (*Polytimetum* vocant incolæ) fertur. Torrentem eum ripæ in tenuem alveum cogunt, deindè caverna accipit, et sub terram rapit. Cursûs absconditi indicium est aquæ meantis sonus, cum ipsum solum, sub quantum tantus amnis fluit, ne modico quidem resudet humore. Ex captivis Sogdianorum ad regem triginta nobilissimi, corporum robore eximio, perducti erant: qui, ut per interpretem cognoverunt jussu regis ipsos ad supplicium trahi, carmen lætantium more canere, tripudiansque et lasciviori corporis motu gaudium quoddam animi ostentare cœperunt. Admiratus rex tanta magnitudine animi oppetere mortem, revocari eos jussit, causam tam effusæ lætitiæ, cum supplicium antè oculos haberent, requirens. Illi, si ab alio occiderentur, tristes morituros fuisse respondent: nunc à tanto rege, victore omnium gentium, majoribus suis redditos, honestam mortem, quam fortes viri volo quoque ex-

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART

(ANSI and ISO TEST CHART No. 2)

APPLIED IMAGE Inc

1653 East Main Street
Rochester, New York 14609 USA
(716) 482 - 0300 - Phone
(716) 288 - 5989 - Fax

peterent, carminibus sui moris lætitiæque celebrare. Tùm rex : « Quæro, itaque, inquit, an vivere velitis « non inimici mihi, cujus beneficio victuri estis? » Illi nunquàm se inimicos ei, sed bello lacessitos, hostes fuisse respondent; si quis ipsos beneficio quàm injuriã experiri maluisset, certaturos fuisse ne vincerentur officio. Interrogantique quo pignore fidem obligaturi essent, vitam quam acciperent pignori futuram esse dixerunt, reddituros quandòque repetisset. Nec promissum fefellerunt. Nam qui remissi domos ierant, in fide continuère populares; quatuor inter custodes corporis retenti, nulli Macedonum in regem charitate cesserunt.

XXXVIII. In Sogdianis Peucolao cum tribus millibus peditum (neque enim majori præsidio indigebat) relicto, Bactra pervenit. Indè Bessum Ecbatana duci jussit, interfecto Dario pœnas capite persoluturum. Iisdem ferè diebus Ptolemæus et Menidas, peditum tria millia et equites mille adduxerunt, mercede militaturos: Alexander quoque ex Lyciã cum pari numero peditum et quingentis equitibus venit. Totidem è Syriã Asclepiodorum sequebantur: Antipater Græcorum octo millia, in quibus quingenti equites erant, miserat. Itaque exercitu aucto, ad ea quæ defectione turbata erant componenda processit; interfectisque consterationis auctoribus, quarto die ad flumen Oxum perventum est. Hic, quia limum vehit, turbidus semper et insalubris est potu. Itaque puteos miles cœperat fodere; nec tamen, humo altè egestã, existebat humor; cùm in ipso tabernaculo regis conspectus est fons, quem, quia tardè notaverant, subito existitisse finxerunt; rexque ipse credi voluit donum Dei id fuisse. Superatis deindè omnibus Ocho et Oxo, ad urbem Marginiam pervenit. Circã eam sex oppidis condendis electa sedes est. Duo ad meridiem versa, quatuor spectantia orientem, modicis inter se spatiis distabant, ne procul repetendum esset mutuuum auxilium. Hæc omnia sita sunt in editis collibus, tùm velut freni domitarum gentium, nunc originis suæ oblata, serviunt quibus imperaverunt.

XXXIX. Et cætera quidem pacaverat rex: una erat

petr
bus
quæ
Petr
cent
sa el
titud
obsc
ultim
ferè
mont
tã, s
mo n
tunan
filius
rupe
dit: a
gat. C
hibit
insole
haber
deret
« per
« cite
« peco
XL.
animor
« biscu
« invic
« perer
« intra
« pessu
« beo.
« barba
« sunt,
« viam,
« cacum
« tus no
« runt,
« cumer
« mihi d

petra, quàm Arimazes Sogdianus cum triginta millibus armatorum obtinebat, alimentis antè congestis, quæ tantæ multitudini vel per biennium suppetere. Petra in altitudinem triginta eminent stadia, circuitu centum et quinquaginta complectitur. Undiquè abscissa et abrupta, semitâ perangustâ aditur. In medio altitudinis spatio habet specum, cujus os arctum et obscurum est; paulatim deindè ulteriora panduntur: ultima etiam altos recessus habent. Fontes per totum ferè specum manant, è quibus collata: aquæ per pronamontis flumen emittunt. Rex, loci difficultate spectatâ, statuerat indè abire: cupido deindè incessit animo naturam quoque fatigandi. Prius tamen quàm fortunam obsidionis experiretur, Cophan (Artabazi hic filius erat) misit ad barbaros qui suaderet ut dederent rupem. Arimazes, loco fretus, superbè multa respondit: ad ultimum, an Alexander volare possit interrogat. Quæ nuntiata regi, sic accendè animum, ut adhibitis, cum quibus consultare erat solitus, indicaret insolentiam barbari eludentis ipsos, quia pennis non haberent; se autem proximâ nocte effecturum, ut crederet Macedones etiam volare. « Trecentos, inquit, « pernicissimos juvenes ex suis quisque copiis perdu- « cite ad me, qui per calles et penè invias rupes domi « pecora agere consueverint.

XL. Illi, præstantes et levitate corporum et ardore animorum, strenuè adducunt: quos intuens rex: « Vo- « biscum, inquit, ô juvenes et mei æquales, urbium « invictarum antè munimenta superavi, montium juga « perenni nive obruta emensus sum, angustias Ciliciæ « intravi, Indiæ sine lassitudine vim frigoris sum per- « pessus: et mei documenta vobis dedi, et vestri ha- « beo. Petra quam videtis, unum aditum habet, quem « barbari obsident; cætera negligunt: nullæ vigiliæ « sunt, nisi quæ castra nostra spectant: invenietis « viam, si solerter rimati fueritis aditus ferentes ad « cacumen. Nihil tam altè natura constituit, quò vir- « tus non possit eniti. Experiendo quæ cæteri desperâ- « runt, Asiam habemus in potestate. Evadite in ca- « cumen, quod cum ceperitis, candidis velis signum « mihi dabitis: ego, copiis admotis, hostem in nos à

« vobis convertam. Præmium erit ei, qui primus occupaverit verticem, talenta decem; uno minus accipiet, qui proximus ei venerit; eademque ad decem homines servabitur proportio. Certum autem habeo, vos non tam liberalitatem intueri meam quam voluntatem. » His animis regem audierunt, ut jam cepisse verticem viderentur: dimissique, ferreos cuneos quos inter saxa defigerent, validosque funes parabant. Rex circumvectus petram, quâ minimè asper ac præruptus aditus videbatur, secundâ vigiliâ, quod benè verteret, ingredi jubet.

XLII. Illi, alimentis in biduum sumptis, gladiis modo atque hastis armati, subire cœperunt. Ac primò pedibus ingressi sunt; deindè, ut in prærupta perventum est, alii, manibus eminentia saxa complexi, levare semet; alii, adjectis funibus laqueis, evasere; cum cuneos inter saxa defigerent, queis gradus subindè insisterent, diem inter metum laboremque consumpserunt. Per aspera enixis duriora restabant; et crescere altitudo petræ videbatur. Illa verò miserabilis erat facies, cum ii, quos instabilis gradus fefellerat, ex præcipiti devolverentur: mox eadem in se patiendi alieni casus ostendebat exemplum. Per has tamen difficultates enituntur in verticem montis, omnes fatigatione continuati laboris affecti; quidam mulctati parte membrorum: pariterque eos et nox et somnus oppressit. Stratis passim corporibus in inviis et in asperis saxorum, periculi instantis obliti, in lucem quieverunt; tandemque velut ex alto sopere excitati, occultas subjectasque ipsis valles rimantes, ignari in quâ parte petræ tanta vis hostium condita esset, fumum spectis infra se ipsos evolutum notaverunt. Ex quo intellectum est illam hostium latebram esse. Itaque hastis imposuere quod convenerat signum: totoque è numero duos et triginta in ascensu interiisse cognoscunt. Rex non cupidine magis potius loci, quam vicem eorum quos ad tam manifestum periculum miserat sollicitus, toto die cacumina montis intuens restitit: noctu demùm, cum obscuritas conspectum oculorum ademisset, ad curandum corpus recessit.

XLIII. Postero die, nondùm satis clarâ luce, primus

vela,
acies,
lucis
appar
phan,
ad cos
inirent
à tergo
suader
inituro
hæreret
antè
manu
quo im
superb
milites
rom co
Ea res
ad dec
tatem
rant. I
nuè rev
petram
Ille, qu
citate,
confisus
ditionem
ratis ma
bilissimi
verberib
jussit aff
bium, c
petræ re
tus est.

vela, signum capti verticis, conspexit. Sed ne falleretur
 acies, dubitare cogebat varietas cœli, nunc internitente
 lucis fulgore, nunc condito. Verùm ut liquidior lux
 apparuit cœlo, dubitatio exempta est; vocatumque Cop-
 phan, per quem barbarorum animos tentaverat, mittit
 ad eos qui moneret nunc saltem salubrius consilium
 inirent; sin autem fiducia loci perseverarent, ostendi
 à tergo jussit qui ceperant verticem. Cophas admissus
 suadere cœpit Arimazi petram tradere, gratiam regis
 inituro, si tantas res molientem in unius rupis obsidione
 hæere non coegisset. Ille ferocius superbiusque quàm
 antea locutus, abire Cophan jubet. At is prehensum
 manu barbarum rogat ut secum extrà specum prodeat:
 quo impetrato, juvenes in cacumine ostendit, ejusque
 superbiæ haud immeritò illudens, pennas ait habere
 milites Alexandri. Jàmque è Macedonum castris signo-
 rum concentus et totius exercitûs clamor audiebatur.
 Ea res, sicut pleraque belli vana et inania, barbaros
 ad deditiorem traxit: quippè occupati metu, pauci-
 tatem eorum qui à tergo erant æstimare non pote-
 rant. Itaque Cophan (nam trepidantes reliquerat) stre-
 nuè revocant; et cum eo triginta principes mittunt, qui
 petram tradant, ut incolumibus abire liceat paciscantur.
 Ille, quanquàm verebatur ne, conspectâ juvenum pau-
 citate, deturbarent eos barbari, tamen, et fortunæ suæ
 confisus, et Arimazi superbiæ infensus, nullam se con-
 ditionem deditiõis accipere respondit. Arimazes, despe-
 ratis magis quàm perditis rebus, cum propinquis no-
 bilissimisque gentis suæ descendit in castra; quos omnes
 verberibus affectos sub ipsis radicibus petræ crucibus
 jussit affigi. Multitudo deditorum incolis novarum ur-
 bium, cum pecuniâ captâ, dono data est: Artabazus in
 petræ regionisque quæ apposita esset ei, tutelâ relic-
 tus est.

LIBER VIII.

BREVIARIUM CAPITUM.

Sui regis filiam Alexandro conjugem offerunt Scythæ : Cliti cædes. — 2. Sera Alexandri pœnitentia : Philippi et Erigyi oblitus. — 3. Spitamenis conjugem, viri caput propriâ manu interempti afferentem, Alexander repellit. — 4. Hiemis nimio rigore totum penè interit agmen Macedonum : Alexandri cum Roxane matrimonium. — 5. Alexandro bellum contrâ Indos cogitanti, honores accipere divinos placet : Callisthenis gravis oratio. — 5. Ex ignominia illatâ Hermolao, nobili puero, in Alexandrum conjuratio oritur. Callisthenes inter reos habetur. — 7. Ab Hermolao Callisthenes insons proclamatur : in crudelitatem et superbiam regis invenitur. — 8. Responsum Regis : supplicium conjuratorum ac Callisthenis. — 9. Indiæ descriptio. — 10. Mirâ felicitate usus, complures gentes Indiæ domat. — 11. Aornon rupem ab oppidanis desertam occupat Alexander. — 12. Omphi et cæterorum Indiæ regum deditio. — 13. Alexander, suadente Omphi, cum Poro bellum diù incertum agit. — Insigne et cruentum inter Macedones et Indos prælium : Pori victi magnanimitas, clementia victoris.

I. Alexander, majore famâ quàm gloriâ in deditionem redactâ petrâ, cum propter vagum hostem spargendæ manus essent, in tres partes divisit exercitum. Hephæstionem uni, Cœnon alteri duces dederat : ipse cæteris præerat. Sed non eadem mens omnibus barbaris fuit : armis quidam subacti ; plures antè certamen imperata fecerunt, quibus eorum qui in defectione perseveraverant, urbes agrosque jussit attribui. At exsules Bactriani, cum octingentis equitibus Massagetarum, proximos vicos vastaverunt. Ad quos coercendos Atlinas, regionis ejus præfectus trecentos equites, insidiarum

que pa
vis, qu
condid
ad insi
mine,
quebat
cederan
remeru
rlata
Massag
pressi
Alexan
canda
II. I
colente
pherne
et Dah
facturu
regis su
retur a
ribus su
que reg
legation
opperie
nem qu
lentia in
magnis
ges clau
rennum
cingunt
Quatuor
stabat :
agitari
tudinis r
Lysimac
venabulu
et abire
Lysimac
quondam
magnitud
ossa lac

quæ parabantur ignarus eduxit. Namque hostis in silvis, quæ erant fortè campo junctæ, armatum militem condidit: paucis propellentibus pecora, ut improvidum ad insidias præda perduceret. Itaque incompósito agmine, solutisque ordinibus, Attinas prædabundus sequebatur; quem prætergressum silvam, qui in eâ condescenderant, ex improvise adorti, cum omnibus interemerunt. Celeriter ad Craterum hujus cladis fama perlata est, qui cum omni equitatu supervenit; et Massagetæ quidem jam refugerant; Dahæ mille oppressi sunt, quorum clade totius regionis finita defectio. Alexander quoque, Sogdianis rursus subactis, Maracanda repetit.

II. Ibi Berdes, quem ad Scythas super Bosphorum colentes miserat, cum legatis gentis occurrit. Phrathernes quoque, qui Chorasmis præerat, Massagetis et Dahis regionum confinio adjunctus, miserat qui facturum imperata pollicerentur. Scythæ petebant, ut regis sui filiam matrimonio sibi jungeret. Si dedignaretur affinitatem, principes Macedonum cum primoribus suæ gentis connubio coire pateretur. Ipsum quoque regem venturum ad eum pollicebantur. Utrâque legatione benignè auditâ, Hephæstionem et Artabazum opperiens, stativa habuit: quibus adjunctis, in regionem quæ appellatur Bazaria, pervenit. Barbaræ opulentia in illis locis haud ulla sunt majora indicia, quam magnis nemoribus saltibusque nobilium ferarum greges clausi. Spatiosas ad hoc eligunt silvas, crebris perennium aquarum fontibus amœnas: muris nemora cinguntur, turresque habent venantium receptacula. Quatuor continuis ætatibus intactum saltum fuisse constat: quem Alexander cum toto exercitu ingressus, agitari undiquè feras jussit. Inter quas cum leo magnitudinis raræ, ipsum regem invasurus, incurreret, fortè Lysimachus, qui postea regnavit, proximus Alexandro, venabulum obijcere feræ cœperat. Quo rex repulso, et abire jusso adjecit tam à semet uno, quam à Lysimacho, leonem interfici posse. Lysimachus enim quondam cum venaretur in Syriâ, occiderat eximie magnitudinis feram solus; sed lævo humero usque ad ossa laceratus, ad ultimum periculi pervenerat. Id

ipsum exprobrans ei rex, fortius, quam locutus est, fecit: nam feram non exceperit modo, sed etiam uno vulnere occidit. Fabulam, quæ objectum leoni à rege Zysimachum temerè vulgavit, ab eo casu, quem supra diximus, ortam esse crediderim. Cæterum Macedones, quaquàm prospero eventu defunctus erat Alexander, tamen scivère, gentis suæ more, ne pedes venaretur, aut sine delectis principum amicorumque. Ille quatuor millibus ferarum dejectis, in eodem saltu cum toto exercitu epulatus est.

III. Indè Maracanda redditum est; acceptaque ætatis excusatione ab Artabazo, provinciam ejus destinat Clito. Illic erat qui apud Granicum amnem nudo capite regem dimicantem clypeo suo texit, et Rhosacis manum capiti regis imminentem gladio amputavit; vetus Philippi miles, multisque bellicis operibus clarus. Hellenice (quæ Alexandrum educaverat) soror ejus, haud secus quam mater à rege diligebatur. Ob has causas validissimam imperii partem fidei ejus tutelæque commisit. Jamque iter parare in posterum jussus, solemniter et tempestivo adhibetur convivio. In quo rex cum multo incalisset mero, immodicus æstimator sui, celebrare quæ gesserat cœpit, gravis etiam eorum auribus qui sentiebant vera memorari. Silentium tamen habuere seniores, donec Philippi res orsus obterere, nobilem apud Chæroneam victoriam sui operis fuisse jactavit, adeptamque sibi malignitate et invidiâ patris tantæ rei gloriam. Illum quidem, seditione inter Macedones milites et Græcos mercenarios ortâ, debilitatum vulnere, quod in eâ consternatione acceperat, jacuisse, non aliâs quam simulatione mortis tutiorem: se corpus ejus protexisse clypeo suo, ruentesque in illum suâ manu occisos; quæ patrem nunquàm æquo animo esse confessum, invitum filio debentem salutem suam. Itaque, post expeditionem, quàm sine eo fecisset ipse in Illyrios, victorem scripsisse se patri, fuscis fugatosque hostes; nec affuisse unquàm Philippum. Laude dignos esse, non qui Samothracum initia viserent, cum Asiæ vastarique oporteret, sed eos qui magnitudine rerum fidem antecessissent.

IV. Hæc et his similia læti audire juvenes; ingrata

seni
diu
sobri
Euri
serm
malè
nomi
glori
gniùs
cœpi
stina
laque
bus p
tentio
Clitus
ceper
turus
poner
tur.
V.
aude
barun
animi
« mor
« at
« præ
« dum
« bell
« quid
« inge
« sen
« adhi
« mod
« cisti
« in I
« in fe
jactis
honore
tentus
aliud a

senioribus erant, maximè propter Philippum, sub quo diutius vixerant. Tùm Clitus, ne ipse quidem satis sobrius, ad eos qui infrà ipsum cubabant, conversus, Euripidis retulit carmen, ità ut sonus magis quàm sermo exaudiri posset à rege, quo significabatur, malè instituisse Græcos, quòd tropæis regum duntaxat nomina inscriberentur, alieno enim sanguine partam gloriam intercipi. Itaque rex cùm suspicaretur maligniùs habitum esse sermonem percontari proximos cœpit quid ex Clito audissent; et illis ad silentium obstinatis, Clitus paulatim majore voce Philippi acta bellaque in Græciâ gesta commemorat, omnia præsentibus præferens. Hinc inter juniores scnesque orta contentio est. Et rex, velut patienter audiret quibus Clitus obterebat laudes ejus, ingentem iram conceperat. Cæterùm, cùm animo videretur imperaturus, si finem procaciter orto sermoni Clitus imponeret, nihil eo remittente, magis exasperabatur.

V. Jàmque Clitus etiam Parmenionem defendere audebat, et Philippi de Atheniensibus victoriam Thebarum præferebat excidio, non vino modò, sed etiam animi pravâ contentione proventus. Ad ultimum: « Si moriendum, inquit, est pro te, Clitus est primus; » at cùm victoriæ arbitrium agis, præcipuum ferunt præmium, qui procacissimè patris tui memoriæ illudunt. Sogdianam regionem mihi attribuis, toties re bellem, et non modò indomitam, sed quæ ne subigi quidem possit: mittor ad feras bestias, præcipitia ingenia sortitas. Sed quæ ad me pertinent transeo. » Philippi milites spernis, oblitus, nisi hic Atharias senex juniores pugnam detrectantes revocasset, adhuc nos circâ Halicarnassum hæuros fuisse. Quo modo ergò Asiam etiam cum istis junioribus subjecisti? Verum est, ut opinor, quod avunculum tuum in Italiâ dixisse constat; ipsum in viros incidisse, te in feminas. » Nihil ex omnibus inconsultè ac temerè jactis regem magis moverat, quàm Parmenionis cum honore mentio illata. Dolorem tamen rex pressit, contentus jussisse ut convivio excederet. Nec quidquam aliud adjecit, quàm forsitan eum, si diutius locutus

foret, exprobraturum sibi fuisse vitam à semetipso datam; hoc enim superbè sæpè jactasse. Atque illum cunctantem adhuc surgere qui proximi ei cubuerant, injectis manibus jurgantes inonentesque conabantur abducere. Clitus cum abstraheretur, ad vristinam violentiam irà quoque adjectà, suo pectore tergum illius esse defensum; nunc postquam tanti meriti præterit tempus, etiam memoriam invisam esse proclamat. At tali quoque cædem objiciebat, et ad ultimum Jovis, quem patrem sibi Alexander assereret, oraculum eludens, veriora se regi, quam patrem ejus, respondisse dicebat.

VI. Jàm tantum iræ conceperat rex, quantum vix sobrius ferre potuisset. Enimverò, mero sensibus victis, ex lecto repentè prosiliit. Attoniti amici, ne positis quidem, sed abjectis poculis, consurgunt, in eventum rei quam tanto impetu acturus esset intenti. Alexander, raptà lanceà ex manibus armigeri, Clitum adhuc eadem linguæ intemperantià furentem percutere conatus, à Ptolæmeo et Perdiccà inhibetur. Medium complexi, et obluclari perseverantem morabantur; Lysimachus et Leonatus etiam lanceam abstulerant. Ille militum fidem implorans, comprehendi se à proximis amicorum, quod Dario nuper accidisset, exclamat; signumque tubæ dari, ut ad regiam armati coirent jubet. Tum verò Ptolemæus et Perdiccæ genibus advoluti orant, ne in tam præcipiti irà perseveret, spatiumque potiùs animo det; omnia postero die justius exsecuturum. Sed clausæ erant aures obstrepente irà. Itaque impotens animi percurrit in regiæ vestibulum: et vigili excubanti hastà ablatà, constitit in aditu, quo necesse erat iis, qui simul cænaverant, egredi. Abierant cæteri, Clitus ultimus sine lumine exibat. Quem rex, quisnam esset, interrogat. Eminebat etiam in voce sceleris, quod parabat, atrocitas: et ille jàm non suæ, sed regis iræ memor, Clitum esse, et de convivio exire respondit. Hæc dicentis latus hastà transfixit; morientisque sanguine aspersus, « I nunc, *inquit*, ad Philip-
« pum, et Parinenionem, et Attalum. »

VII. Malè humanis ingeniis natura consulit, quòd plerumquè non futura, sed transacta perpendimus.

Qui
ehri
ma
abu
bes
car
cen
tus.
vigi
libe
has
jam
repu
ber
gem
lani
ne s
has
irà
versa
statu
com
VI
amic
ipso
esse
alias
sicut
antè
« me
« pro
« cur
« qu
« sup
« ter
« in
« mo
lacy
pus a
ut ar
natum

Quippè rex, postquam ira mente decesserat, etiam ebrietate discussâ, magnitudinem facinoris serâ æstimatione perspexit. Videbat tunc immodicâ libertate abusum, sed alioqui egregium bello virum, et, nisi erubesceret fateri, servatorem sui, occisum. Detestabile carnificis ministerium occupaverat rex, verborum licentiam, quæ vino poterat imputari, nefandâ cæde ultus. Manabat toto vestibulo cruor paulò antè convivæ; vigiles, attoniti et stupentibus similes, procul stabant; liberioremque pœnitentiam solitudo exciebat. Ergò hastam ex corpore jaçentis evulsam retorsit in semet; jamque admovent pectori, cum advolant vigiles, et repugnanti è manibus extorquent; allevatumque in tabernaculum deferunt. Ille humi prostraverat corpus: gemitu ejulatuque miserabili totâ personante regiâ; laniare deindè os unguibus, et circumstantes rogare ne se tanto dedecori superstitem esse paterentur. In has preces tota nox exacta est. Scrutantemque, nùm irâ deorum ad tantum nefas actus esset, subit anniversarium sacrificium. Libero patri non esse redditum statuto tempore; itaque inter vinum et epulas cæde commissâ iram dei fuisse manifestam.

VIII. Cæterum magis eò movebatur, quòd omnium amicorum animos videbat attonitos; neminem cum ipso sociare sermonem postea ausurum; vivendum esse in solitudine, velut feræ bestiæ, terrenti alias, alias timenti. Primâ deindè luce, tabernaculo corpus, sicut adhuc cruentum erat, jussit inferri. Quoposito antè ipsum, lacrymis obortis: « Hanc, *inquit*, nutrici
« meæ gratiam retuli, cujus duo filii apud Miletum
« pro meâ gloriâ occubère mortem; hic frater, uni-
« cum orbitatis solatium, à me inter epulas occisus est.
« Quòd nunc se conferet misera? Omnibus ejus unus
« supersum, quem solum æquis oculis videre non po-
« terit. Et ego servatorum meorum latro, revertar
« in patriam ut ne dextram quidem nutrici, sine me-
« moriâ calamitatis ejus offerre possim? » Et cùm finis lacrymis querelisque non fieret, jussu amicorum corpus ablatum est. Rex tridnum jacuit inclusus. Quem ut armigeri corporisque custodes ad moriendum obstinatum esse cognoverunt, universi in tabernaculum ir-

rumpunt, diūque precibus ipsorum reluctatum regrè vicerunt, ut cibum caperet; queque minùs cædis pueret, jure interfectum Clitum Macedones decernunt, sepulturâ quoque prohibitori, ni rex humari jussisset. Igitur decem diebus maximè ad confirmandum pudorem, apud Maracanda consumptis, cum parte exercitûs Hephæstionem in regionem Bactrianam misit, comneatus in hiemem paraturum. Quam Clito autem destinaverat provinciam, Amyntæ dedit.

IX. Ipse Xenippa pervenit. Scythiæ confinis est regio, habitaturque pluribus ac frequentibus vicis, quia ubertas terræ non indigenas modò detinet, sed etiam advenas invitat. Bactrianorum exsulum, qui ab Alexandro defecerant, receptaculum fuerat: sed postquam regem adventare compertum est, pulsî ab incolis, duo millia serè et ducenti congregantur. Omnes equites erant, etiam in pace latrociniiis assueti; tùm ferocia ingenia non bellum modò, sed etiam veniæ desperatio efferaverat. Itaque ex improvise adorti Amyntam, prætorem Alexandri, diu anceps prælium fecerant. Ad ultimum, septingentis suorum amissis, quorum trecentos hostis cepit, dedere terga victoribus, haud sanè inulti, quippè octoginta Macedonum interfecerunt, præterque eos trecenti et quinquaginta saucii facti sunt. Veniam tamen etiam post alteram defectionem impetraverunt. His in fidem acceptis, in regionem quam Naura appellant rex cum toto exercitu venit. Satrapes erat Sysimithres, duobus ex suâ matre filiis genitis: quippè apud eos, parentibus matrimonio coire cum liberis fas est. Duobus millibus armatis popularibus, fauces regionis quâ in arctissimum cogitur, valido munimento sepserant. Præterfluebat torrens amnis, qui terga petræ claudebat: hanc manu perviam incolæ fecerant. Sed aditus specûs accipit lucem; interiora, nisi illato lumine, obscura sunt; perpetuus cuniculus iter præbet in campos, ignotum nisi indigenis. At Alexander, quanquam angustias naturali situ munitas validâ manu barbari tuebantur, tamen, arietibus admotis, munimenta quæ manu adjuncta erant concussit, fundisque et sagittis propugnantium plerosque dejecit: quos ubi dispersos fugavit, ruinas muni-

me
X
ex
deh
arb
pav
mol
met
eju
dere
turr
cab
nato
rebu
vim
tinat
quis
esse
annu
ram
talen
conve
femin
inter
cùm
consil
crede
Oxart
preca
deret
Præmi
totius
dem fi
XI.
opperi
Minerv
tituit,
amiciti
deate,
phalang
process

mentorū supergressus, ad petram admovit exercitum.

X. Cæterum interveniebat fluvius, coeuntibus aquis ex superiore fastigio in vallem; magnique operis videbatur tam vastam voraginem explere. Cædi tamen arbores, et saxa congeri jussit; ingensque barbaros pavor, rudes ad talia opera, concusserat, excitatam molem subito cernentes. Itaque rex, ad deditionem metu posse compelli ratus, Oxartem misit nationis ejusdem, sed ditionis suæ, qui suaderet duci ut traderet petram. Interim ad augendam formidinem, et turres admovebantur, et excussa tormentis tela emicabant. Itaque verticem petræ, omni alio præsidio damnato, petiverunt. At Oxartes trepidum diffidentemque rebus suis Sysimithrem cæpit hortari, ut fidem, quam vim Macedonum, mallet experiri, neu moraretur festinationem victoris exercitus in Indiam tendentis; cui quisque semet offerret, in suum caput alienam cladem esse versurum. Et ipse quidem Sysimithres deditionem annuebat; cæterum mater eademque conjux morituram se antè denuntians, quam in ullius veniret potestatem, barbari animum ad honestiora quam tutiora converterat; pudebatque libertatis majus esse apud feminas, quam apud viros, pretium. Itaque, dimisso internuntio pacis, obsidionem ferre decreverat. Sed cum hostis vires suasque pensaret, rursus muliebris consilii, quod præceptis magis quam necessarium esse credebat, pænitere eum cæpit; revocatoque strenuè Oxarte, futurum se in regis potestate respondit: unum precatus, ne voluntatem et consilium matris suæ proderet, quò facilius venia illi quoque impetraretur. Præmissum igitur Oxartem cum matre liberisque et totius cognationis grege sequebatur, ne exspectato quidem fidei pignore quod Oxartes promiserat.

XI. Rex, equite præmisso qui reverti eos juberet, opperrique præsentiam ipsius, supervenit, et victimis Minervæ ac Victoriæ cæsis, imperium Sysimithri restituit, spe majoris etiam provinciæ factâ, si cum fide amicitiam ipsius coluisset. Duos illi juvenes patre tradente, secum militaturos sequi jussit. Relictâ deindè phalange ad subigendos qui defecerant, cum equitatu processit. Arduum et impeditum saxis iter, primò ut-

cumque tolerabant, mox equorum non unguis modò attritis, sed corporibus etiam fatigatis, sequi plerique non poterant; et rarius subindè agmen fiebat, pudorem, ut ferè fit, immodico labore vincente. Rex tamen subindè equos mutans, sine intermissione fugientes insequabatur. Nobiles juvenes comitari cum soliti defecerant, præter Philippum; Lysimachi erat frater, tum primùm adultus, et (quod facilè appareret) indolis raræ. Is pedes, incredibile dictu, per quingenta stadia vectum regem comitatus est, sæpè equum suum offerente Lysimacho; nec tamen ut digrederetur à rege effici potuit, cùm lorica indutus arma gestaret. Idem, cùm perventum esset in saltum in quo se barbari abdiderant, nobilem edidit pugnam, regemque cominùs cum hoste dimicantem protexit. Sed postquàm barbari in fugam effusi deseruère silvas, animus qui in ardore pugnae corpus sustentaverat, liquit; subitòque ex omnibus membris profuso sudore, arboris proximæ stipiti se applicuit. Deindè ne illo quidem adminiculo sustinente, manibus regis exceptus est, inter quas collapsus exstinguitur. Mæstum regem aliud haud levis dolor excepit: Erigyus inter claros duces fuerat; quem extinctum esse, paulò antè quàm reverteretur in castra, cognovit. Utriusque fumus omni apparatu atque honore celebratum est.

XII. Dahas deindè statuerat petere, ibi namque Spitamenem esse cognoverat. Sed hanc quoque expeditionem, ut pleraque alia, fortuna indulgendo ei nunquàm fatigata, pro absente transegit. Spitamenes uxoris immodico amore flagrabat; quam ægrè fugam et nova subindè exsilia tolerantem, in omne discrimen comitem trahebat. Illa malis fatigata identidem mulieres adhibere blanditias, ut tandem fugam sisteret, victorisque Alexandri clementiam expertus, placaret, quem effugere non posset. Tres adulti erant liberi ex eo geniti, quos cùm pectori patris admovisset, ut saltim eorum misereri vellet, orabat; et quò efficaciores essent preces, haud procul erat Alexander. Ille se prodi, non moneri ratus, et formæ profectò fiducia cupere eam quamprimùm dedi Alexandro, acinacem strinxit, percussurus uxorem, nisi prohibitus esset fra-

trum
addit
pœnit
ei de
ret, p
cisset
purga
briter
catero
XII
conviv
mismo
somno
occult
resper
mitant
tra per
ex ips
jussit
ratus a
vellet
jussera
tamen
quid oc
tas pall
certior
naculo
fitente
animum
gens in
tor, lau
terfectu
cùm op
liberoru
tiam me
exceder
Græcoru
Spitamer
ejus par
Ille, ma
converti

trum ejus occursum. Cæterum abire conspectu jubet, addito metu mortis, si se oculis ejus obtulisset. Sed pœnitens hærens amor accensus est. Itaque rursus uni ei deditus, orare non destitit ut tali consilio abstineret, patereturque sortem, quamcumque eis fortuna fecisset, sibi mortem deditione esse leviolem. At illa purgare se, quod, quæ utilia esse censebat, muliebriter forsitan, sed fidâ tamen mente suasisset: de cætero futuram in viri potestate.

XIII. Spitamenes simulato captus obsequio, de die convivium apparari jubet; vinoque et epulis gravis semisomnus in cubiculum fertur. Quem ut alto et gravi somno sopitum esse sensit uxor, gladium quem veste occultaverat stringit, caputque ejus abscissum, cruore respersa, servo suo conscio facinoris tradit. Eodem comitante, sicut erat cruentâ veste, in Macedonum castra pervenit, nuntiarique Alexandro jubet esse quæ ex ipsâ deberet cognoscere. Ille protinus barbaram jussit admitti: quam ut aspersam cruore conspexit, ratus ad deplorandam contumeliam venisse, dicere quæ vellet jubet. At illa, servum quem stare in vestibulo jusserat, introduci desideravit. Qui, quia caput Spitamenis veste tectum habebat, suspectus scrutantibus, quid occuleret ostendit. Confuderat oris exsanguis notas pallor; nec quis esset nosci satis poterat. Ergo rex, certior factus humanum caput afferre eum, tabernaculo excessit; percontatusque quid rei sit, illo proficente, cognoscit. Variæ hinc cogitationes invicem animum diversa agitantem commoverant. Meritum ingens in semet esse credebat, quod transfuga et proditor, tantis rebus, si vixisset, injecturus moram, interfectus esset: contra facinus ingens adversabatur, cum optimè meritum de ipsâ, communium parentem liberorum, per insidias interemisisset. Vicit tamen gratiam meriti sceleris atrocitas: denuntiarique jussit ut excederet castris, neu licentiæ barbaræ exemplar in Græcorum mores et mitia ingenia transferret. Dahæ, Spitamenis cæde compertâ, Datiphernem defectionis ejus participem, vinctum Alexandro, seque dedunt. Ille, maximâ præsentium curarum parte liberatus, convertit animum ad vindicandas injurias eorum qui-

bus à prætore suis avarè ac superbè imperabatur. Ergo Phratapherni Hyrcaniam et Mardos cum Tapuris tradidit, mandavitque ut Phradates, cui succedebat, ad se in custodiam mitteret, Arsani, Drancorum præfecto, substitutus est Stasanor; Arsaces in Mediam missus, ut Oxydates indè discederet. Babylonia, mortuo Mazæo, Deditameni subjecta est.

XIV. His compositis, tertio mensæ ex hibernis movit exercitum, regionem quæ Gabaza appellatur aditurus. Primus dies quietum iter præbuit; proximus ei, nondùm quidem procellosus, et tristis, obscurior tamen pristino, non sine minis crescentis mali, præterit; tertio, ab omni parte cæli emicare fulgura, et nunc internitente luce, nunc conditâ non oculos modò meantis exercitûs, sed etiam animos terrere cœperunt. Erat propè continuus cæli fragor, et passim cadentium fulminum species visebatur; attonitisque auribus, stupens agmen, nec progredi, nec consistere audebat. Tùm repentè imber grandinem incutiens, torrentis modo effunditur. Ac primò quidem armis suis tecti exceperant; sed jam nec retinere arma lubricæ et rigentes manus poterant, nec ipsi destinare in quam regionem obverterent corpora, cùm undiquè tempestatis violentia major quàm vitabatur occurreret. Ergò, ordinibus solutis, per totum saltum errabundum agmen ferebatur; multique priùs metu, quam labore defatigati, prostraverant humi corpora, quanquàm imbrem vis frigoris concreto gelu astriuxerat. Alii se stipitibus arborum admoverant; id plurimis et adminiculum et suffugium erat. Nec fallebat ipsos morti locum eligere, cùm immobiles vitalis calor linqueret; sed grata erat pigritia corporum fatigatis; nec recusabant extingui quiescendo. Quippè non vehemens modò, sed etiam pertinax vis mali insistebat; lucemque, naturale solatium, præter tempestatem haud disparem nocti, silvarum quoque umbra suppresserat.

XV. Rex, unus tanti mali patiens, circumire milites, contrahere dispersos, allevare prostratos, ostendere procùl evolutum ex tuguriis fumum, hortarique

ut p
mag
ficien
erub
sitas
enim
que
saltu
cum.
tinq
cœpi
saltu
quæ
tiâ,
que
quos
ventil
consp
que c
seque
rat. Q
moto
pente
tis arr
requie
dem r
vidit,
« qui
« quâ
« gis
tero d
nuntia
turum
multa
pecora
et dam
tam à
ferre n
depopu
mithri
XVI.

ut proxima quæque suffugia occuparent. Nec ulla res magis saluti fuit, quàm quòd, multiplicato labore sufficientem malis quibus ipsi cesserant, regem deserere erubescabant. Cæterum efficacior in adversis necessitas, quàm ratio, frigoris remedium invenit; dolabris enim silvas sternere aggressi, passim acervos struesque accenderunt. Continenti incendio ardere crederes saltum, et vix inter flammæ agminibus relictum locum. Hic calor stupentia membra commovit; paulatimque spiritus quem continuerat rigor, meare liberè cœpit. Excepere alios tecta barbarorum, quæ in ultimo saltu abdita necessitas investigaverat; alios castra, quæ in humido quidem, sed jam cœli mitescente sævitia, locaverunt. Mille militum atque lixarum calorumque pestis illa consumpsit. Memoriam proditum est quosdam applicatos arborum truncis, et non solum viventibus, sed et inter se colloquentibus similes, esse conspectos, durante adhuc habitu in quo mors quemque deprehenderat. Fortè Macedo, gregarius miles, seque et arma sustentans, tandem in castra pervenerat. Quo viso, rex, quanquam ipse tunc maximè admoto igne refovebat artus, ex sella suâ exsiluit, torpentemque militem, et vix compotem mentis, demptis armis, in suâ sede jussit considerare. Ille diù nec ubi requiesceret, nec à quo esset exceptus agnovit; tandem recepto calore vitali, ut regiam sedem regemque vidit, territus surgit; quem intuens Alexander: « Ecce quid intelligis, miles, *inquit*, quanto meliore sorte, quàm Persæ, sub rege vivatis? Illis enim in sella regis consedissee capitale foret, tibi saluti fuit. » Postero die, convocatis amicis copiarumque ducibus, pronuntiarum jussit, ipsum omnia quæ amissa essent redditurum; et promisso fides exstitit. Nam Sysimithres multa jumenta et camelorum duo millia adduxit, pecoraque et armenta, quæ distributa, pariter militem et damno et fame liberaverunt. Rex, gratiam sibi relata à Sysimithre præfatus, sex dierum cocta cibaria ferre milites jussit, Sacas petens. Totam hanc regionem depopulatus, triginta millia pecorum ex prædâ Sysimithri dono dat.

XVI. Indè pervenit in regionem cui *Cohortanus*, sa-

trapes nobilis, præerat, qui se regis potestati fideique permisit. Ille, imperio ei reddito, haud amplius quam ut duo ex tribus filiis secum remitterent, exegit: Satrapes etiam eum, qui penes ipsam relinquebatur, tradidit. Oxartes barbarâ opulentâ convivium, quo regem accipiebat, instruxerat. Id cum multâ comitate celebraret, introduci triginta nobiles virgines jussit. Inter quas erat filia ipsius, *Roxane* nomine, eximiâ corporis specie, et decore habitûs in barbaris raro. Quæ quamquam inter electas processerat, omnium tamen oculos convertit in se, maximè regis, minùs jam cupiditatibus suis imperantis inter obsequia fortunæ, contrâ quam non satis cauta mortalitas est. Itaque ille, qui uxorem Darii, qui duas filias virgines, quibus formâ præter Roxanen comparari nulla poterat, haud alio animo quam parentis, aspexerat; tunc in amorem virgunculæ, si regiæ stirpi comparetur ignobilis, itâ effusus est, ut diceret, « Ad stabiliendum regnum pertinere, Persas et Macedones connubio jungi; hoc uno modo et pudorem victis, et superbiam victoribus detrahi posse. Achillem quoque, à quo genus ipse deduceret, cum captivâ coisse; ne inferri nefas arbitrarentur, itâ matrimonii jure velle jungi. » Insuperato gaudio lætus pater sermonem ejus excepit: et rex, medio cupiditatis ardore jussit afferri patrio more panem. Hoc erat apud Macedones sanctissimum coeuntium pignus; quem divisum gladio uterque libabat. Credo eos, qui gentis mores condiderunt, parco et parabili victu ostendere voluisse jungentibus opes, quantulo contenti esse deberent. Hoc modo rex Asiæ et Europæ introductam inter convivales ludos, matrimonio sibi adjunxit, è captivâ geniturus, qui victoribus imperaret. Pudebat amicos super vinum et epulas socerum ex deditiis esse electum; sed post Cliti cædem libertate sublata, vultu, qui maximè servit, assentiebantur.

XVII. Cæterùm, Indiam et indè Oceanum petiturus, ne quid à tergo, quòd destinata impedire posset, moveretur, ex omnibus provinciis triginta millia juniorum legi jussit, et ad se armata perducere, obsides simul habiturus, et milites. Craterum autem ad persequen-

dos Hamisit; et lio occidit. *bacene* bus comitibus Dives quoque significat fulgere teris præ aureos adornavit. quæ regibus præperat, tamenores ut tantum animis insarum, ternentem cupiscerum, quod lit. Necrum qui Græcorum corrupe

XVIII. num potest quidem lator, et pinquis rege præ Herculem torem, nifesto die cui non rum, se quibus civo egrum adnpercensu

dos *Haustanem* et *Catenem*, qui ab ipso defecerant, misit; quorum *Haustanes* captivus est, *Catenes* in prælio occisus. *Polyspherchon* quoque, regionem quæ *Bubacene* appellatur, in diticæm redegit. Itaque omnibus compositis, cogitationes in bellum indicum vertit. *Dives* regio habebatur, non auro modò, sed gemmis quoque margaritisque, ad luxum magis quàm ad magnificentiam exulta. *Clypei* militares auro et ebore fulgere dicebantur. Itaque necubi vinceretur, cum cæteris præstaret, scutis argenteas laminas, equis frenos aureos addidit; *loricas* quoque alias auro, alias argento adornavit. Centum et viginti millia armatorum erant, quæ regem ad id bellum sequebantur. Jamque omnibus præparatis, ratus quod olim pravâ mente conceperat, tunc esse maturum, quonam modò cælestes honores usurparet, cœpit agitare. *Jovis* filium non dici tantum se, sed etiam credi volebat, tanquam perinde animis imperare posset, ac linguis. Itaque more *Persarum*, *Macedones* venerabundos ipsum salutare, prosternentes humi corpora, jussit. Non deerat talia concupiscenti pernicioza adulatio, perpetuum malum regum, quorum opes sæpius assentatio quàm hostis evertit. Nec *Macedonum* hæc erat culpa (nemo enim illorum quidquam ex patrio more labare sustinuit), sed *Græcorum*, qui professionem honestarum artium malis corruperant moribus.

XVIII. Agis quidam, *Argivus*, pessimorum carminum pòst *Chærilum* conditor, et ex *Siciliâ* *Cleo*; hic quidem non ingenii solùm, sed etiam nationis vitio, adulator, et cætera urbium suarum purgamenta, quæ propinquis etiam, maximorumque exercituum ducibus à rege præferebantur; hi tùm cælum illi aperiebant, *Herculem*que et patrem *Liberum*, et cum *Polluce* *Castorem*, novo numini cessuros esse jactabant. Igitur festo die omni opulentia convivium exornari jubet, cui non *Macedones* modò et *Græci* principes amicorum, sed etiam barbari nobiles adhiberentur. Cum quibus cum discubuisset rex, paulisper epulatus, convivio egreditur. *Cleo*, sicut præparaverat, sermonem cum admiratione laudum ejus instituit; merita deinde percensuit, quibus uno modo referri gratia posset; si

quem intelligerent deum esse, confiterentur, exigua
 thuris impensâ tanta beneficia pensaturi: Persas qui-
 dem non piè solum, sed etiam prudenter reges suos
 inter deos colere; majestatem enim imperii salutis esse
 tutelam. Nec Herculem quidem et patrem Liberum
 prius dicatos deos, quam vicissent secum viventium
 invidiam: tantumdem quoque posteros credere, quan-
 tum præsens ætas spondisset. Quòd si cæteri dubi-
 tent, semetipsum, cum rex iniisset convivium, pros-
 traturum humi corpus; debere idem facere cæteros,
 et imprimis sapientiâ præditos: ab illis enim cultus in
 regem esse prodendum exemplum.

XIX. Haud perplexè in Callisthenem dirigebatur
 oratio. Gravitas viri et prompta libertas invisâ erat
 regi, quasi solus Macedonas paratos ad tale obsequium
 moraretur. Is tùm, silentio facto, unum illum intuen-
 tibuscæteris: « Si rex, inquit, sermoni tuo adfuisset,
 « nullius profectò vox responsuri tibi desideraretur;
 « ipse enim peteret ne in peregrinos ritus degenerare
 « se cogeres, neu rebus felicissimè gestis invidiam tali
 « adulatione contraheres. Sed quoniam abest, ego tibi
 « pro illo respondeo, nullum esse eundem et diutur-
 « num et præcocem fructum, cælestesque honores non
 « dare te regi, sed auferre. Intervallo enim opus est,
 « ut credatur deus; semperque hanc gratiam magnis
 « viris posteri reddunt. Ego autem seram immortalita-
 « tem precor regi, ut vita diuturna sit, et æterna ma-
 « jestas. Hominem consequitur aliquandò, nunquam
 « comitatur divinitas. Herculem modò et patrem Li-
 « berum, consecratæ immortalitatis exempla, refere-
 « bas. Credisne illos unius convivii decreto deos factos?
 « Prius ab oculis mortalium amolita natura est, quam
 « in cælum fama perveheret. Scilicet ego et tu, Cleo,
 « deos facimus! à nobis divinitatis suæ auctoritatem
 « accepturus est rex! potentiam tuam experiri libet:
 « fac aliquem regem, si deum potes facere, facilius
 « est imperium dare, quam cælum. Dii propitii sine
 « invidiâ, quæ Cleo dixit, audierint, eodemque cursu,
 « quo fluxère res, ire patiantur! nostris moribus ve-
 « lint nos esse contentos! Non pudet patriæ; nec desi-
 « dero, ad quem modum rex mihi colendus sit, à victis

« dis
 « illi

XX
 blicæ
 nem
 gravis
 quam
 cum p
 ad Ag
 ros ta
 terent
 conviv
 perch
 mento
 hortar
 cuitqu
 potera
 « beri
 « Ille
 « esse
 cipitat
 « desu
 « ante
 vivium
 gato d
 suspes
 tura ob

XXI.

Maced
 nia hau
 cubaba
 ædis, i
 sonibus
 bant, c
 nibus a
 honor h
 rege; c
 ipsum e
 fectorum
 reges qu
 ademeru

« discere , quos equidem victores esse confiteor , si ab
« illis leges queis vivamus accepimus. »

XX. Aëquis auribus Callisthenes , veluti vindex publica libertatis audiebatur : expresserat , non assensionem modò , sed etiam vocem seniorum præcipuè , quibus gravis erat inveterati moris externa mutatio. Nec quidquam eorum quæ invicem jactata erant rex ignorabat , cum post aulaem quæ lectos obduxerat , staret. Igitur ad Agin et Cleonem misit , ut , sermone finito , barbaros tantum , cum intrasset , procumbere suo more paterentur ; et paulò post , quasi potiora quædam egisset , convivium repetit. Quem venerantibus Persis , Polysperchon , qui cubabat super regem , unum ex iis mento contingentem humum , per ludibrium cæpit hortari , ut vehementius id quateret ad terram ; elicitque iram Alexandri , quam olim animo capere non poterat. Itaque rex , « Tu autem , *inquit* , non venera-
« beris me ? An tibi uni digni videmur esse ludibrio ?
« *Ille* , Nec regem ludibrio , nec se contemptu dignum
« esse respondit. » Tum detractum eum lecto rex præcipitat in terram ; et cum is pronus corruisset ; « Vi-
« desne , *inquit* , idem te fecisse quod in alio paulò
« ante ridebas ? » Et , tradi eo in custodiam jussu , convivium solvit. Polysperchonti quidem , postea castigato diù , ignovit ; in Callisthenem olim contumaciæ suspectum pervicacioris iræ fuit ; cujus explendæ maturatione obvenit occasio.

XXI. Mos erat , ut supra dictum est , principibus Macedonum adultos liberos regibus tradere , ad munia haud multum servilibus ministeriis abhorrentia. Excubabant , servatis noctium vicibus , proximi foribus ædis , in quâ rex acquiescebat. Iidem acceptos ab agasonibus equos , cum rex ascensurus esset , admovebant , comitabanturque et venantem et in præliis , omnibus artibus studiorum liberalium exculti. Præcipuus honor habebatur , quòd licebat sedentibus vesci cum rege ; castigandi verberibus eos nullius potestas præter ipsum erat. Hæc cohors velut seminarium ducum præfactorumque apud Macedones fuit ; hinc habuere posteri reges quorum stirpi , post multas ætates , Romani opes ademerunt. Igitur Hermolaus , puer nobilis ex regiâ co-

horte, cùm aprum telo occupasset, quem rex ferire destinaverat, jussu ejus verberibus affectus est: quam ignominiam agrè ferens, deslere apud Sostratum cœpit. Ex eâdem cohorte erat Sostratus, amore ejus ardens. Qui cùm laceratum corpus in quo deperibat intueretur, forsitan olim ob aliam quoque causam regi infestus, juvenem suâ sponte jam motum, datâ fide acceptâque perpulit, ut occidendi regem consilium secum iniret. Nec puerili impetu rem exsecuti sunt; quippè solerter legerunt quos in societatem sceleris asciscerent: Nicostratum, Antipatrum, Asclepiodorumque et Philotam placuit assumi; per hos adjecti sunt Anticles, Elaptonius et Epimenes.

XXII. Cæterum agendæ rei haud sanè facilis patebat via. Opus erat eâdem omnes conjuratos nocte excubare, ne ab expertibus consilii impedirentur; fortè autem alius aliâ nocte excubabat. Itaque in permutandis stationum vicibus, cæteroque apparatu exsequendæ rei, triginta et duo dies absumpti sunt. Aderat nox, quâ conjurati excubare debebant, mutuâ fide læti, cujus documentum tot dies fuerant. Neminem metus spesve mutaverat; tanta omnibus vel in regem ira, vel fides inter ipsos fuit. Stabant igitur ad fores ædis ejus, in quâ rex vescebatur, ut convivio egressum in cubiculum deducerent; sed fortuna ipsius simulque epulantium comitas provexit omnes ad largius vinum; ludi etiam convivales extraxère tempus; nunc lætis conjuratis, quòd sopitum aggressuri essent, nunc sollicitis, ne in lucem convivium extraheretur. Quippè alios in stationem oportebat primâ luce succedere, ipsorum post septem dies rediturâ vice; nec sperare poterant in illud tempus omnibus duraturam fidem. Cæterum, cùm jam lux appeteret, et convivium solvitur, et conjurati exceperunt regem, læti occasionem exsequendi sceleris adnotam: cùm mulier attonitæ, ut creditum est, mentis, conservari in regiâ solita, quia instinctu videbatur futura prædicere, non occurrit modò abeunti, sed etiam semet objecit; vultuque et oculis motum præferens animi, ut rediret in convivium monuit. Et ille per ludum, *benè deos suadere* respondit; revoca-

tisq
tem
X
ran
con
nax
con
allo
totâ
qua
trad
spe
taba
regis
muta
suo
luera
plicia
manu
corpe
mat.
curi
lemæ
excita
sopiti
ment
tus E
« deo
« faci
« ret
« eam
« rata
« nim
consci
XX
nomin
monib
aures p
eum q
Callist
idque,

tisque amicis, in horam diei fermè secundam, convivii tempus extraxit.

XXIII. Jam alii ex cohorte in stationem successerant, antè cubiculi fores excubituri: adhuc tamen conjurati stabant, vice officii sui expletà, adeò pertinax spes est, quam humanæ mentes, quam ingentes concupiscentiæ devoverunt. Rex benignius quàm aliàs allocutus, discedere eos et curanda corpora, quoniam totà nocte perstitissent, jubet. Data sunt singulis quinquaginta sestertia, collaudatisque quòd, etiam aliis traditã vice, tamen excubare perseverassent. Illi tantã spe destituti domos abeunt. Et cæteri quidem expectabant stationis suæ noctem; Epimenes, sive comitate regis, quã ipsum inter conjuratos exceperat, repenti mutatus, sive quia cœptis deos obstare credebatur, fratri suo Eurylocho, quem antea expertem esse consilii voluerat, quid pararetur, aperit. Omnibus Philotæ supplicium in oculis erat. Itaque prolinus injicit fratri manum, et in regiam pervenit; excitatique custodibus corporis, ad salutem regis pertinere quæ, afferret, affirmat. Et tempus quo venerant, et vultus haud sanè securi animi index, et mœstitia è duobus alterius, Ptolemæum ac Leonnatum, excubantes ad cubiculi limen, excitaverunt. Itaque, apertis foribus et lumine illato, sopitum mero ac somno excitant regem. Illis, paulatim mente collectã, quid afferrent interrogat. Nec cunctatus Eurylochus: « Non ex toto domum suam aversari deos dixit, quia frater ipsius, quanquàm impium facinus ausus foret, tamen et pœnitentiam ejus ageret, et per se potissimum profiteretur indicium: in eam ipsam noctem, quæ decederet, insidias comparatas fuisse; auctores scelesti consilii esse quos nimè crederet rex. » Tum Epimenes cuncta ordine consociorumque nomina exponit.

XXIV. Callisthenem, non ut participem facinoris, nominatum esse constabat, sed solitum puerorum sermonibus vituperantium criminantiumque regem faciles aures præbere. Quidam adjiciunt, cum Hermolaus apud eum quoque verberatum se à rege quereretur, dixisse Callisthenem, meminisse debere eos jam viros esse; idque, an ad consolandam patientiam verberum, an ad

incitandum juvenum dolorem dictum esset, in ambiguo fuisse. Rex animi corporisque sopore discusso, cum tanti periculi, quod evaserat, imago oculis oberraret, Eurylochum quinquaginta talentis et cujusdam Tyridatis opulenti bonis donat protinus; fratremque, antequam pro salute ejus precaretur, restituit. Sceleris autem auctores, interque eos Callisthenem, vinctos asservari jubet: quibus in regiam adductis, toto die et nocte proximâ, mero ac vigiliis gravis, acquievit. Postero autem frequens consilium adhibuit, cui patres propinque eorum de quibus agebatur intererant, ne de suâ quidem salute securi; quippè Macedonum more, perire debebant, omnium devotis capitibus qui sanguine contigissent reos. Rex introduci conjuratos præter Callisthenem jussit; atque quæ agitaverant, sine cunctatione confessi sunt. Increpantibus deindè universis eos, ipse rex, quo suo merito tantum in semet cogitassent facinus, interrogat.

XXV. Stupentibus cæteris Hermolaüs: « Nos verò; « inquit (quoniam quasi nescias, quæris), occidendi te « consilium inivimus, quia non ut ingenuis imperare « cœpisti, sed quasi in mancipia dominaris. » Primus ex omnibus pater ipsius Sopolis, parricidam etiam parentis sui clamitans esse, consurgit, et, ad os manu objectâ, scelere et malis insanientem ultrâ negat audiendum. Rex, inhibito patre, dicere Hermolaum jubet quæ ex magistro didicisset Callisthene. Et Hermolaus: « Utor, inquit, beneficio tuo, et dico quæ nostris malis didici. Quota pars Macedonum sævitiae tuæ superest? quotusquisque non è vilissimo sanguine? « Attalus, et Philotas, et Parmenio, et Lyncestes Alexander, et Clitus, quantum ad hostes pertinet, vivunt, stant in acie, te clypeis suis protegunt, et pro gloriâ tuâ, pro victoriâ vulnera accipiunt: quibus tu egregiam gratiam retulisti. Alius mensam tuam sanguine suo aspersit: alius ne simplicium quidem morte defunctus est: dnces exercituum tuorum in equuleum impositi, Persis, quos vicerant fuere spectaculo. Parmenio iudictâ causâ trucidatus est, per quem Attalum occideras. Invicem enim miserorum uteris manibus ad expetenda supplicia; et

« quo
« alii
Hermo
cussur
Hermo
augent

XXV.

« Quâ
« dum
« clusa
« ducit
« liber
« tum
« do: s
« veru
« thene
« tissim
« donu
« abute
« captiv
« præte
« omnia
« deder
« Persa
« luimus
« Maced
« ut deu
« deoru
« vem. M
« non po
« sontib
« est, in
« potes
« quod in
« parce h
« plicii
« morte
Hermolau
XXVII.
« tradita
« Confess

« quos paulò antè ministros cædis habuisti ; subitò ab aliis jubes trucidari. » Obstrepunt subindè cuncti Hermolao : pater super eum strinxerat ferrum , percussurus haud dubiè , ni inhibitus esset à rege ; quippè Hermolaum dicere jussit , petiitque ut causas supplicii augmentem patienter audirent.

XXVI. *Ægrè ergò coercitis , rursus Hermolaus :*
 « Quàm liberaliter , inquit , pueris rudibus ad dicendum agere permittis ! at vox Callisthenis carcere inclusa est , quia solus potest dicere. Cur enim non pro ducitur , cùm etiam confessi audiuntur ? nempè quia liberam vocem innocentis audire metuis , ac ne vultum quidem pateris. Atqui nihil eum fecisse contendo : sunt hic , qui mecum rem pulcherrimam cogitaverunt ; nemo est , qui conscium fuisse nobis Callisthenem dicat , cùm morti olim destinatus sit à justissimo et patientissimo rege. Hæc ergò sunt Macedonum præmia , quorum ut supervacuo et sordido abuteris sanguine ; at tibi triginta millia mulorum , captivum aurum vehunt , cùm milites nihil domum præter gratuitas cicatrices relaturi sint. Quæ tamen omnia tolerare potuimus , antequàm nos barbaris dederes , et , novo more victores sub jugum mitteres. Persarum ergò , non Macedonum regem occidere voluimus ; et te transfugam belli jure persequimur. Tu Macedones voluisti genua tibi ponere , venerarique te ut deum. Tu Philippum patrem aversaris : et si quis deorum antè Jovem haberetur , fastidires etiam Jovem. Miraris si liberi homines superbiam tuam ferre non possumus ? Quid speramus ex te , quibus aut insontibus moriendum est , aut , quod tristius morte est , in servitute vivendum ? Tu quidem si emendari potes , multum mihi debes ; ex me enim scire cæpisti quod ingenui homines ferre non possunt. De cætero parce his : quorum parentum orbam senectutem suppliciiis ne oneraveris. Nos jube duci , ut quod ex tuâ morte petieramus consequamur ex nostrâ. » Hæc Hermolaus.

XXVII. At rex : « Quàm falsa sint , inquit , quæ iste tradita à magistro suo dixit , patientia mea ostendet. Confessum enim ultimum facinus , tamen ut vos quo-

« que, non solum ipse, audiretis, expressi; non im-
 « prudens, cum permisisset huic latroni dicere,
 « usurum eum rabie, quâ compulsus est, ut me, quem
 « parentis loco colere debet, vellet occidere. Nuper
 « cum procacius se in venatione gessisset, more patrio,
 « et ab antiquissimis Macedonia regibus usurpato, eum
 « castigari jussi. Hoc et oportet fieri; et ferunt à tuto-
 « ribus pupilli, à maritis uxores; servis quoque pue-
 « ros hujus ætatis verberare concedimus. Hæc est sæ-
 « vitia in ipsum mea, quam impiâ cæde voluit ulcisci.
 « Nam in cæteros qui mihi permittunt uti ingenio meo
 « mitis sim, non ignoratis et commemorare superva-
 « cuum est. Hermolao parricidarum supplicia non pro-
 « bari, cum eadem ipse meruerit, minimè herculè ad-
 « miror, nam cum Parmenionem et Philotam laulat, suæ
 « servitæ causæ. Lyncesten verò Alexandrum bis insidia-
 « tum capiti meo à duobus judiciis liberavi; rursus con-
 « victum, per biennium tamen distuli, donec vos postu-
 « laretis, ut tandem debito supplicio scelus lneret; At-
 « talum, antequàm rex essem, hostem meo capiti fuisse
 « meministis. Clitus utinàm non coegisset me sibi irasci,
 « cujus temerariam linguam proba dicentem mihi et
 « vobis diutiùs tuli, quam ille eadem me dicentem tu-
 « lisset. Regum ducumque clementia, non in ipsorum
 « modò, sed etiam in illorum, qui parent, ingeniis sita
 « est. Obsequio mitigantur imperia; ubi verò reveren-
 « tia excessit animis, et summa imis confundimus, vi-
 « opus est, ut vim repellamus. Sed quid ego mirer is-
 « tum crudelitatem mihi objecisse, qui avaritiam ex-
 « probrare ausus sit? Nolo singulos vestram excitare,
 « ne invisam liberalitatem meam faciam, si pudori
 « vestro gravem fecero. Totum exercitum aspici-
 « te: qui paulò antè nihil præter arma habebant, nunc
 « argenteis cubant lectis; mensas auro onerant; gre-
 « ges servorum ducunt, spolia de hostibus sustinere
 « non possent. At enim Perse quos vicimus, in magno
 « honore sunt apud me. Equidem moderationis meæ
 « certum indicium est, quòd ne victis quidem superbè
 « impero. Veni enim in Asiam, non ut funditus ever-
 « terem gentes, nec ut in dimidiam partem terrarum
 « solitudinem facerem, sed ut illos quoque quos bello

« sul
 « mil
 « fun
 « dim
 « fici
 « tra
 « tra
 « cie
 « insa
 « quo
 « Ma
 « vid
 « tum
 « tra
 « dig
 « ut a
 « quid
 « nom
 « hau
 « cred
 « quod
 « luxu
 « toqu
 « mate
 « ris,
 « rum
 « et do
 « bem
 « parr
 « aden
 « me u
 « dem
 « perin
 « est;
 « inson
 « in eo
 « Nam
 « es, s
 « modò
 « refer
 « xisser
 « Oiynt

« subegissem , victoriae meae non paeniteret. Itaque
 « militans vobiscum , pro imperio vestro sanguinem
 « fundunt , qui , superbe habiti , rebellassent. Non est
 « diuturna possessio , in quam gladio inducimur : bene-
 « ficiorum gratia sempiterna est. Si habere Asiam , non
 « transire , volumus , cum his communicanda est nos-
 « tra clementia ; horum fides , stabile et aeternum fa-
 « ciet imperium. Et sane plura habemus , quam capimus ;
 « insatiabilis autem avaritia est , adhuc implere velle
 « quod jam circumfluit. Veruntamen eorum mores in
 « Macedones transfundo. In multis enim gentibus esse
 « video , quae non erubescamus imitari : nec aliter tan-
 « tum imperium apte regi potest , quam ut quaedam et
 « tradamus illis , et ab iisdem discamus. Illud penes
 « dignum risu fuit , quod Heracles postulabat a me ,
 « ut aversarer Jovem , cuius oraculo agnoscor. An etiam
 « quid dii respondeant , in mea potestate est ? Obtulit
 « nomen filii mihi ; recipere ipsis rebus , quas agimus ,
 « haud alienum fuit. Utinam Indus quoque deum esse me
 « credant ! fama enim bella committunt , et saepe etiam ,
 « quod falsum creditum est , veri vicem obtinuit. An me
 « luxuriae indulgentem putatis arma vestra auro argen-
 « toque adornasse ? Assuetis mihi vilis hanc videre
 « materia , volui ostendere Macedones , invictos caete-
 « ris , nec auro quidem vinci. Oculos ergo primum eo-
 « rum sordida omnia et humilia expectantium capiam ;
 « et docebo nos non auri aut argenti cupidos , sed or-
 « bem terrarum subacturos venisse. Quam gloriam tu ,
 « parricida , intercipere voluisti , et Macedones , rege
 « adempto , devictis gentibus dedere. At nunc mones
 « me ut vestris parentibus parcam. Non oportebat qui-
 « dem vos scire quid de his statuissem , quod tristiores
 « periretis , si qua vobis parentum memoria et cura
 « est ; sed olim , istum morem occidendi cum scelestis
 « insontes propinquos parentesque solvi , et profiteor
 « in eodem honore futuros omnes eos , in quo fuerunt.
 « Nam tuum Callisthenem , cui uni vir videris , quia latro
 « es , scio cur produci velis ; ut coram his proba quae
 « modo in me fecisti , modo audisti , illius quoque ore
 « referantur. Quem , si Macedo esset , tecum introdu-
 « xissem , dignissimum te discipulo magistrum ; nunc
 « Olynthio non idem juris est. » Post haec , concilium

dimisit, tradique damnatos hominibus, qui ex eadem cohorte erant, jussit. Illi, ut fidem suam sævitiâ regi approbarent, excruciatos necaverunt. Callisthenes quoque tortus interiit, initi consilii in caput regis innoxius, sed haudquaquam aulæ et assentantium accommodatus ingenio. Itaque nullius credes majorem apud Græcos Alexandro excitavit invidiam, quàm quòd præditum optimis moribus artibusque, à quo revocatus ad vitam erat, cùm interfecto Clito mori perseveraret, non tantum occiderit, sed etiam torserit indictâ quidem causâ. Quam crudelitatem sera pœnitentia consecuta est.

XXVIII. Sed ne otium serendis rumoribus natum, aleret, in Indiam movit, semper bello quàm post victoriam clarior. India tota fermè spectat orientem, minus in latitudinem, quàm rectâ regione, spatiosa. Quæ austrum aspiciunt, in altius terræ fastigium excedunt; plana sunt cætera, multisque inclytis annibus, Caucasio monte ortis, placidum per campos iter præbent. Indus gelidior est quàm cæteri; aquas vehit à colore maris haud multum abhorrentes. Ganges amnis ab ortu eximius, ad meridianam regionem decurrit, et magnorum montium juga recto alveo stringit. In eum objectæ rupes inclinant ad orientem; utque Rubro mari accipitur, findens ripas, multas arbores cum magnâ soli parte exsorbet: saxis quoque impeditus crebrò reverberatur. Ubi mollius solum reperit, stagnat, insulasque molitur. Acesines eum auget: Ganges decursurum in mare intercipit, magnoque motu amnis uterque colliditur: quippè Ganges asperum os influenti objicit; nec repercussæ aquæ cedunt. Dyardenes minus celebris auditu est, quia per ultima Indiæ currit; cæterum non crocodilos modò, uti Nilus, sed etiam delphines ignotasque aliis gentibus belluas alit. Erymanthus crebris flexibus subindè curvatus, ab accolis rigantibus carpitur: ea causa est cur tenues reliquias jam sine nomine in mare emittat. Multis præter hos amnis tota regio dividitur, sed ignobilibus, quia non adeò interfluunt.

XXIX. Cæterum quæ propiora sunt mari, aquilones maximè deurrunt: ii cohibiti jugis montium, ad interiora non penetrant, ita alendis frugibus mitia. Sed

adeo
tat,
obst.
rand
gessi
horr
prop
ferar
ri, h
Aves
anim
terra
majo
magn
modic
garita
major
comm
mantr
consti
locoru
carha
lapilli
auro c
opes e
mentu
specie
XXX
tiam ap
se in p
nistri f
odorib
penden
carbasa
corpori
quas ca
auratas
currit;
gentea
tet, cù
legation
soleis,

adeò in illà plagà mundus statas temporum vices mutat, ut, cùm alia fervore solis exæstuant, Indiam nives obstruant: rursusque ubi cætera rigent, illic intolendus æstus existat, nec cur illi se naturæ causa ingessit. Mare certè quo alluitur, ne colore quidem abhorret à cæteris. Ab Erythrà rege inditum est nomen, propter quod ignari rubere aquas credunt. Terra lini ferax, undè plerisque sunt vestes. Libri arborum teneri, haud secus quàm chartæ, litterarum notas capiunt. Aves ad imitandum humanæ vocis sonum dociles sunt: animalia inusitata cæteris gentibus, nisi invecta. Eadem terra et rhinocerotas alit, non generat. Elephantorum major est vis, quàm quos in Africà domitant, et viribus magnitudo respondet. Aurum flumina vehunt, quæ leni modicoque lapsu segnes aquas ducunt. Gemmas margaritasque mare littoribus infundit: neque alia illis major opulentia causa est, utique postquàm vitiorum commercium vulgavère in exteras gentes. Quippè æstimantur purgamenta æstuantis freti pretio, quod libido constituit. Ingenia hominum, sicut ubique, apud illos locorum quoque situs format. Corpora usque pedes carhaso velant, soleis pedes, capita linteis vinciunt; lapilli ex auribus pendent, brachia quoque et lacertos auro colunt, quibus inter populares aut nobilitas aut opes eminent. Capillum pectunt sæpiùs quàm tondent; mentum semper intonsum est; reliquam oris cutem ad speciem lævitatatis exæquant.

XXX. Regum tamen luxuria, quam ipsi magnificentiam appellant, suprà omnium gentium vitia. Cùm rex se in publico conspici patitur, thuribula argentea ministri ferunt, totumque iter, per quod ferri destinavit, odoribus complent. Aurèa lecticà margaritis circumpendentibus recubat: distincta sunt auro et purpurà carhasa quæ indutus est; lecticam sequuntur armati, corporisque custodes, inter quos ramis aves pendent, quas cantu seriis rebus obstrepere docuerunt. Regia auratas columnas habet; totas eas vitis auro cælata percurrit; aviumque, quarum visu maximè gaudent, argenteæ effigies opera distinguunt. Regia adentibus patet, cùm capillum pectit atque ornat; tunc responsa legationibus, tunc jura popularibus reddit. Dempstis soleis, odoribus illinuntur pedes. Venatùs maximus

labor est, inclusa vivario animalia inter, vota cantusque pellicum, figere. Binđm cubitorum sagittæ sunt, quas emittunt majore nixu quàm effectu; quippè telum, cuius in levitate vis omnis est, inhabili pondere oneratur. Breviora itinera equo conficit; longior ubi expeditio est, elephanti vehunt currum, et tantarum belluarum corpora tota contegunt auro. Ac ne quid perditis moribus desit, lecticis aureis pellicum longus ordo sequitur; separatum à reginæ ordine agmen est, æquatque luxuriâ. Feminæ epulas parant; ab iisdem vinum ministratur, cuius omnibus Indis largus est usus. Regem mero somnoque sopitum in cubiculum pellices ferunt, patrio carmine noctium invocantes deos.

XXXI. Quis credat inter hæc vitia curam esse sapientiæ? Unum agreste et horridum genus est, quos *sapientes* vocant: apud hos occupare fati diem, pulchrum; et vivos se cremari jubent, quibus aut segnis ætas, aut incommoda valetudo est: exspectatam mortem pro dedecore vitæ habent, nec ullus corporibus, quæ senectus solvit, honos redditur; inquinari putant ignem, nisi qui spirantes recipit. Illi qui in urbibus, publicis moribus degunt, siderum motus scitè spectare dicuntur, et futura prædicere; nec quemquam admovere lethi diem credunt, cui exspectare interritè liceat. Deos putant quidquid colere cœperunt; arbores maximè, quas violare capitale est. Menses in quinos denos descripserunt dies; anni plena spatia servant. Lunæ cursu notant tempora, non, ut plerique, cùm orhem sidus implevit, sed cùm se curvare cœpit in cornua. Et idcirco breviores habent menses, qui spatium eorum ad hunc lunæ modum dirigunt. Multa et alia traduntur quibus morari ordinem rerum haud sanè operæ pretium videbatur.

XXXII. Igitur Alexandro fines Indiæ ingresso gentium suarum reguli occurrerunt, imperata facturi, illum tertium Jove genitum ad ipsos pervenisse memorantes, patrem Liberum atque Herculem famâ cognitos esse, ipsum coram adesse cernique. Rex benignè exceptos sequi jussit, iisdem itinerum ducibus usurus. Cæterum, cùm amplius nemo occurreret, Hephæstionem et Perdiccam cum copiarum parte præmisit ad subigendos qui aversarentur imperium, jussitque ad

flum
ulter
ra fl
lutæ
se C
lever
præl
nerat
genti
cui p
censi
ictus
truci
ignob
tris a
num
affec
Cæsis
alita
cedro
dono
num
est. T
urber
XX
sideb
obrut
exper
cums
tande
bero
erat.
incola
tiam,
situ
præm
heder
aquæ
sunt,
nutrie
agrest

flumen Indum procedere, et navigia facere, queis in ulteriora transportari posset exercitus. Illi, quia plura flumina superanda erant, sic junxere naves, ut solutæ plaustris vehi possent, rursusque congiungi. Post se Cratero cum phalange jusso sequi, equitatum ac levem armaturam eduxit, eosque qui occurrerant, levi prælio in urbem proximam compulit. Jàm supervenerat Craterus. Itaque ut principio terrorem incuteret genti nondum arma Macedonum expertæ, præcepit ne cui parceretur, munimentis urbis quam obsidebat incensis. Cæterum dum obequitabat mœnibus, sagittâ ictus est. Cepit tamen oppidum; et omnibus incolis ejus trucidatis, etiam in tecta sævitum est. Indè domitâ ignobili gente, ad Nysam urbem pervenit. Fortè castris antè mœnia ipsa in silvestri loco positis, nocturnum frigus vehementiùs quàm alias, horrore corpora affecit, opportunumque remedium ignis oblatum est. Cæsis quippè silvis flammam excitaverunt, quæ lignis alita, oppidanorum sepulcra comprehendit. Velustâ cedro facta erant, conceptumque ignem latè fudère, donec omnia solo æquata sunt. Et ex urbe primùm canum latratus, deindè etiam hominum fremitus auditus est. Tum et oppidani hostem, et Macedones ipsos ad urbem venisse cognoscunt.

XXXIII. Jàmque rex eduxerat copias, et mœnia obsidebat, cum hostium, qui discrimen tentaverunt, obruti telis sunt. Aliis ergò deditionem, aliis pugnam experiri placebat: quorum dubitatione compertâ, circumconsideri tantum eos, et abstineri cædibus jussit; tandemque obsidionis malis fatigati dedidère se. A Libero patre conditos se esse dicebant; et vera hæc origo erat. Sita urbs est sub radicibus montis, quem *Meron* incolæ appellant: indè Græci mentiendi traxère licentiam, Jovis femore Liberum patrem esse celatum. Rex, situ montis cognito ex incolis, cum toto exercitu, præmissis comœatibus, verticem ejus ascendit. Multa hederæ vitisque toto gignitur monte; multæ perennes aquæ manant. Pomorum quoque varii salubresque succi sunt, suâ sponte fortuitorum seminum fruges humo nutriente. Lauri bacæque et multa in illis rupibus agrestis est silva. Credo æquidem non divino instinctu,

sed lasciviâ esse proveclos, ut passim hederæ ac vitium folia decerperent, redimitique fronde, toto nemore similes bacchantibus vagarentur. Vocibus ergò tot millium, præsidem nemoris ejus deum adorantium, jugamontis collesque resonabant: cùm orta licentia à paucis, ut ferè fit, in omnes se repentiè vulgasset. Quippè, velut in mediâ pace, per herbas congestamque frondem prostraverunt corpora. Ex rex, fortuitam licentiam non aversatus, largè ad epulas omnibus præbitis, per decem dies Libero patri operatum habuit exercitum. Quis neget eximiam quoque gloriam sapius fortunæ quàm virtutis esse beneficium? Quippè ne epulantes quidem et sopitos mero aggredi ausus est hostis, haud secùs bacchantium ululantiumque fremitu perterritus, quàm si præliantium clamor esset auditus. Eadem felicitas ab Oceano revertentes, temulentos commessantesque protexit.

XXXIV. Hinc ad regionem, quæ *Dædala* vocatur, perventum est. Deseruerant incolæ sedes, et in avios silvestresque montes confugerant. Ergò *Acadera* transit, æquè usta et destituta incolentium fugâ. Itaque rationem belli necessitas mutavit: divisis enim copiis, pluribus simul locis arma ostendit; oppressique, et qui expectaverant hostem; omni clade perdomiti sunt. *Ptolemæus* plurimas urbes, *Alexander* maximas cepit: rursusque quas distribuerat, copias junxit. Superato deindè *Choaspe* amne, *Cenon* in obsidione urbis opulentæ (*Beziram* incolæ vocant) reliquit: ipse ad *Mazagas* venit. Nuper *Assacano*, cujus regnum fuerat, demortuo, regioni urbique præerat mater ejus *Cleophes*. Triginta millia peditum tuebantur urbem, non situ solum, sed etiam opere munitam. Nam quæ spectat orientem, cingitur amne torrenti, qui præruptis utrimque rupibus aditum ad urbem impedit: ab occidente et à meridie, velut de industriâ, rupes præaltas admolita natura est, infrâ quas cavernæ et voragines longâ vetustate in altum cavatæ jacent; quæque desinunt, fossa ingentis operis objecta est. Quinque et triginta stadia murus urbem complectitur; cujus inferiora saxo, superiora crudo latere sunt structa. Lateri vinculum lapides sunt, quos interpo-

suèr
que
inter
mur
XX
drud
agge
adme
in su
equu
haud
crus
vulnu
Jovis
tamer
et qua
alii e
vim r
rum
caver
fastigi
ra, in
sunt.
catric
macli
pugna
terreb
quæ c
bant:
graves
desper
quia n
ad reg
tratâ,
aureis
regis p
pristin
est reg
miserat
utcumq
XXX

suère, ut duriori materiæ fragilis incumberet, simul-
que terra humore diluta; ne tamen universa consideret,
interpositæ erant trabes validæ, quibus injecta tabulata
muros et tegebant, et pervios fecerant.

XXXV. Hæc munimenta contemplantem Alexan-
dram, consiliique incertum (quia nec cavernas nisi
aggere poterat implere, nec tormenta aliter muris
admovere) quidam è muro sagittâ percussit. Tum fortè
in suram incidit telum; cuius spiculo evulso, admoveri
equum jussit, quo vectus, ne obligato quidem vulnere,
haud segnius destinata exsequebatur. Cæterum, cum
crus saucium penderet, et, cruore siccato frigescens
vulnus aggravaret dolorem, dixisse fertur, se quidem
Jovis filium dici, sed corporis ægri vitia sentire. Non
tamen antè se recepit in castra, quàm cuncta prospexit,
et quæ extrâ urbem tecta demoliebantur, ingentemque
vim materiæ faciendo aggeri detrahebant; illi magna-
rum arborum stipites cumulis, ac moles saxorum in
cavernas dejiciebant. Jàmque agger æquaverat summæ
fastigium terræ: itaque turres erigebantur: quæ ope-
ra, ingenti militum ardore, intrâ nonum diem absoluta
sunt. Ad ea visenda rex, nondùm obductâ vulneri ci-
catrice, processit; laudatisque militibus, admoveri
macliinas jussit, è quibus ingens vis telorum in pro-
pugnatores effusa est. Præcipuè rudes talium operum
terrebant mobiles turres; tantasque moles nullâ ope,
quæ cerneretur adductas, deorum numine agi crede-
bant: pila quoque muralia, et excussas tormentis præ-
graves hastas negabant convenire mortalibus. Itaque,
desperatâ urbis tutelâ, concessere in arcem. Indè,
quia nihil obsessis præter deditioem placebat, legati
ad regem descenderunt, veniam petituri. Quâ impe-
tratâ, regina cum magno nobilium seminarum grege,
aureis pateris vina libantium, processit. Ipsa genibus
regis parvo filio admoto, non veniam modò, sed etiam
pristinæ fortunæ impetravit decus; quippè appellata
est regina, et credidère quidam, plus formæ quàm
miserationi datum. Pueri quoque certè postea ex eâ
utcumque genito, Alexandro fuit nomen.

XXXVI. Hinc Polysperchon, ad urbem Oram cum

exercitu missus, inconditos oppidanos prælio vicit; intrâ munimenta compulsos secutus, urbem in ditio-
nem redegit. Multa ignobilia oppida deserta à suis
venere in regis potestatem, quorum incolæ armati
petram, Aornon nomine, occupaverunt. Hanc ab Hercule
frustrâ obsessam esse, terræque motu coactum absis-
tere, fama vulgaverat. Inopem consilii Alexandrum,
quia undiquè præceps et abrupta rupes erat, senior
quidam, peritus locorum, cum duobus filiis adiit, si
pretium operæ esset, aditum se monstraturum esse
promittens: Octoginta talenta constituit daturum Ale-
xander; et altero ex juvenibus obside retento, ipsum
ad exsequenda quæ obtulerat, dimisit. Leviter arma-
tis dux datus est Mullinus, scriba regis. Hos enim cir-
cuitu, quo fallerent hostem, in summum jugum pla-
cebat evadere. Petra, non ut pleræque, modicis ac
mollibus clivis, in sublime fastigium crescit; sed in
metæ maximè modum erecta est, cujus ima spatiosiora
sunt, altiora in arctius coeunt, summa in acutum ca-
cumen exsurgunt. Radices ejus Indus amnis subit,
præaltus utrinque asperis ripis; ab alterâ parte vor-
gines eluviesque præruptæ sunt. Nec alia expugnandi
patebat via, quam ut replerentur. Ad manum silva
erat, quam rex itâ cædi jussit, ut nudi stipites jace-
rentur; quippè rami fronde vestiti impedissent feren-
tes. Ipse primus truncam arborem jecit; clamorque
exercitûs; index alacritatis, secutus est, nullo detrec-
tante munus quod rex occupasset.

XXXVII. Intrâ septimum diem cavernas expleve-
rant, cum rex sagittarios et Agrianos jubet per ardua
niti, juvenesque promptissimos ex suâ cohorte triginta
delegit. Duces his dati sunt Charus et Alexander,
quem rex nominis quod sibi cum eo commune esset
admonuit. Ac primò, quia tam manifestum periculum
erat, ipsum regem à crimine subire non placuit; sed
ut signum tubæ datum est, vir audaciæ promptæ, con-
versus ad corporis custodes, sequi se jubet, primusque
invadit in rupem. Nec deindè quisquam Macedonum
substitit, relictisque stationibus, suâ sponte regem
sequebantur. Multorum miserabilis fuit casus, quos ex
præruptâ rupe lapsos amnis præterfluens hausit: triste

sp
no
in
m
si
ge
pe
de
cu
co
ing
Er
dù
obr
in
mu
tot
cub
sim
mot
sens
depr
X
tere
reba
vera
mov
cogn
oster
epul
nocte
cater
deran
nocte
cular
esse
rent,
que,
invas
memb
Rex,

spectaculum etiam non periclitantibus ! Cùm verò alieno exitio , quid ipsis timendum foret admonerentur , in metum misericordiâ versâ , non extinctos , sed semetipsos deslebant. Et jam eò perventum erat , undè sine perniciè , nisi victores , redire non possent , ingentia saxa in subeuntes provolventibus barbaris , queis perculti , instabili et lubrico gradu , præcipites recidebant. Evaserant tamen Alexander et Charus , quos cum triginta delectis præmiserat rex , et jam pugnare cominùs cæperant ; sed cùm supernè tela barbari ingererent , sæpius ipsi feriebantur quàm vulnerabant. Ergò Alexander , et nominis sui et promissi memor , dum acriùs quàm cautius dimicat , confossus undique obruitur. Quem ut Charus jacentem conspexit , ruere in hostem , oranium præter ultionem immemor , cæpit , multosque hastâ , quosdam gladio interemit. Sed cùm tot unum incesserent manus , super amici corpus , procubuit exanimis. Haud secùs quàm par erat , promptissimorum juvenum cæterorumque militum interitu commotus rex , signum receptui dedit. Saluti fuit , quòd sensim et intrepidi se receperunt , et barbari , hostem depulisse contenti , non institàre cedentibus.

XXXVIII. Cæterùm Alexander cùm statuisset desistere incæpto (quippè nulla spes potiundæ petræ offerrebat) , tamen speciem ostendit in obsidione perseverantis ; nam et itinera obsideri jussit , et tures admoveri , et fatigatis alios succedere. Cujus pertinaciâ cognitâ , Indi per biduum quidem ac duas noctes , cum ostentatione non fiduciæ modò , sed etiam victoriæ , epulati sunt , tympana suo more pulsantes : tertiâ verò nocte , tympanorum quidem strepitus desierat audiri ; cæterùm ex totâ petrâ faces refulgebant , quas accenderant barbari , ut tutior esset ipsis fuga , obscurâ nocte per invia saxa cursuris. Rex Balacro , qui spectacularetur , præmisso , cognoscit petram fugâ Indorum esse desertam. Tum , dato signo ut universi conclamarent , incompositè fugientibus metum incussit ; multi- que , tanquàm adesset hostis , per lubrica saxa , perque invias coles præcipitati occiderunt ; plures , aliquâ membrorum parte muletati , ab integris deserti sunt. Rex , locorum magis quàm hostium victor , tamen

magnæ victoriæ sacrificiis et cultu diis satisfacit. Aræ in petrâ locatæ sunt Minervæ Victoriæque. Ducibus itineris, quos subire jusserat leviter armatos, etsi promissis minora præstiterant, pretium cum fide redditum est. Petræ regionisque ei adjunctæ Sisocosto tutela permissa.

XXXIX. Indè processit Embolima; et cum angustias itineris obsideri viginti millibus armatorum ab Eryce quodam comperisset, gravius agmen exercitûs Cæno ducendum modicis itineribus tradidit: ipse, prægressus cum funditore ac sagittario, deturbatis qui obsederant saltum, sequentibus se copiis viam fecit. Indi, sive odio ducis, sive gratiam victoris regis inituri, Erycem fugientem adorti, interemerunt, caputque ejus atque arma ad Alexandrum detulerunt. Ille facto impunitatem dedit; honorem denegavit exemplo. Hinc ad flumen Indum sextis decimis castris pervenit, omniaque, ut præceperat, ab Hephæstione reperit. Regnabat in eâ regione Omphis, qui patri quoque fuerat auctor dedendi regnum Alexandro. Et post mortem parentis, legatos miserat, qui consulerent eum regnare se interim vellet, an privatum opperiri ejus adventum; permissoque ut regnaret, non tamen jus datum usurpare sustinuit. Is benignè quidem exceperat Hephæstionem, gratuitum frumentum copiis ejus admensus; non tamen ei occurrerat, ne fidem ullius, nisi regis experiretur. Itaque venienti obviam cum armato exercitu egressus est; elephantum quoque per modica intervalla militum agmini immixti, procùl castellorum fecerant speciem.

XL. Ac primò Alexander non socium, sed hostem adventare credebat. Jàmque et ipse arma milites capere, et equites discedere in cornua jusserat, paratos ad pugnam. At Indus, cognito Macedonum errore, jussis subsistere cæteris, ipse concitat equum quo vehebatur; idem Alexander quoque fecit, sive hostis, sive amicus occurreret, vel suâ virtute, vel illius fide tutus. Coivère, quod ex utriusque vultu posset intelligi, amicis animis. Cæterum sine interprete non poterat conseri sermo. Itaque adhibito eo barbarus, « Occurrisse se, » dixit cum exercitu totas imperii vires protinus tra-

» di
 » fid
 » sc
 » tin
 et de
 Sex
 Alex
 tauro
 tumq
 xand
 » du
 » ag
 Porus
 ultra
 quisq
 XL
 insign
 patris
 nomin
 cum p
 quart
 tion d
 corona
 argent
 ejus A
 et mill
 taque
 persic
 signib
 liberal
 ipsius
 cænam
 » dixi
 lenti
 quòd C
 quidem
 » quàn
 XLII
 nia diti
 firmatâ
 quoque

» diturum, nec expectâsse dùm per nuntios daretur
 » fides. Corpus suum et regnum permittere illi, quem
 » sciret gloriæ militantem, nihil magis quàm famam
 » timere perfidiæ. » Lætus simplicitate barbari rex,
 et dextram fidei suæ pignus dedit, et regnum restituit.
 Sex et quinquaginta elephantis erant, quos tradidit
 Alexandro, multaque pecora eximiæ magnitudinis:
 tauros ad tria millia, pretiosum in eâ regione accep-
 tumque animis regnantium armentum. Quærenti Ale-
 xandro plures agricultores haberet an milites: « Cum
 » duobus regibus bellanti sibi majore militum, quàm
 » agrestium manu, opus esse *respondit*. » Abisares et
 Porus erant; sed in Poro eminebat auctoritas. uterque
 ultra Hydaspem annem regnabat, et belli fortunam,
 quisquis arma inferret, experiri decreverat.

XLI. Omphis, permittente Alexandro, et regium
 insigne sumpsit, et, more gentis suæ, nomen quod
 patris fuerat. *Taxilem* appellavere populares, sequente
 nomine imperium, in quemcumque transiret. Ergo
 cum per triduum hospitaliter Alexandrum accepisset,
 quarto die, et quantum frumenti copiis quas Hephæ-
 stion duxerat, præbitum à se esset ostendit, et aureas
 coronas ipsi amicisque omnibus, præter hæc, signati
 argenti octoginta talenta dono dedit. Quâ benignitate
 ejus Alexander mirè lætus, et quæ is dederat remisit,
 et mille talenta ex prædâ quam vehebat, adjecit; mul-
 taque convivalia ex auro et argento vasa, plurimum
 persicæ vestis, triginta equos ex suis cum iisdem in-
 signibus queis assueverant, cum ipsum velierent. Quæ
 liberalitas, sicut barbarum obstrinxerat, ita amicos
 ipsius vehementer offendit. E quibus Meleager, super
 cœnam largiore vino usus, « Gratulari se Alexandro
 » *dixit*, quòd saltem in Indiâ reperisset dignum ta-
 lentis mille. » Rex haud oblitus quàm ægre tulisset
 quòd Clytium ob linguæ temeritatem occidisset, iram
 quidem tenuit, sed *dixit*: « Invidos homines nihil aliud
 » quàm ipsorum esse tormenta. »

XLII. Postero die legati Abisaræ adiere regem. Om-
 nia ditioni ejus, ita ut mandatum erat, permittebant:
 firmatæque invicem fide, remittuntur ad regem. Porum
 quoque nominis sui famâ ratus ad deditionem posse

compelli, misit ad eum Cleocharen, qui denuntiaret ei, « Ut stipendium penderet, et in primo linium suorum aditu occurreret regi. *Porus* alterum ex his facit, ut intranti regnum suum » turum sese *respondit*, ut intransi regnum suum » præstò esset, sed armatus. » Jàm Hydaspem Alexander superare decreverat, cum Barzaentes, defectionis Arachosii auctor, victus, trigintaque elephantum simul capti perducuntur; opportunum adversus Indos auxilium, quippè plus in bellis quam in exercitu, spei ac virium illis erat. Gamaxusque, rex exiguae partis Indorum, qui Barzaenti se conjunxerat, victus adductus est. Igitur transfuga et regulo in custodiam, elephantis autem Taxili traditis, ad amnem Hydaspem pervenit: in cujus ulteriore ripa Porus consederat, transitu prohibiturus hostem. Quinque et octoginta elephantos objecerat eximio corporum robore; ultraque eos, currus trecentos, et peditum triginta fere millia, in quibus erant sagittarii, sicut antè dictum est, gravioribus telis, quam ut aptè excuti possent. Ipsum vehebat elephantus super cæteras belluas eminentis; armataque auro et argento distincta corpus raræ magnitudinis honestabant: par animus robori corporis; et, quanta inter rudes poterat esse, sapientia.

XLIII. Macedones non conspectus hostium solum, sed etiam fluminis quod transeundum erat magnitudo terrebat. Quatuor in latitudinem stadia diffusum, profundo alveo et nusquam vada aperiente, speciem vasti maris fecerat. Nec pro spatio aquarum latè stagnantium impetum coercebat; sed, quasi in arctum coeuntibus ripis, torrens et elisus ferebatur, occultaque saxa inesse ostendebant pluribus locis undæ repercussæ. Terribilior erat facies ripæ, quam equi virique complerant. Stabant ingentes vastorum corporum moles; et de industria irritatæ, horrendo stridore aures fatigabant. Hinc hostis, hinc amnis, capacia quidem bonæ spei pectora, et sæpè se experta, improvise tamen pavore percusserant: quippè instabiles rates, nec dirigi ad ripam, nec tutò applicari posse credebant. Erant in medio amne insulæ crebræ, in quas et Indi et Macedones nantes, levatis super capita armis, transibant. Ibi levia prælia conserebant: et uterque rex,

parv
Cæte
auda
juven
omn
juven
quan
nulla
Abir
inven
tim e
qui e
effug
vortio
erexi
XL
dum
mine
insidi
quam
equis
hujus
mæun
ab ins
men t
id feci
parti c
extrâ c
versâ p
suetam
culum
hostium
lem sil
(utique
præbit
nec agi
morata
ad bon
cum ca
dictum
lemæo i

parvæ rei discrimine, summæ experiebatur eventum. Cæterùm, in Macedonum exercitu, temeritate atque audaciâ insignes fuere Symmachus et Nicanor, nobiles juvenes, et perpetuâ partium felicitate ad spernendum omne periculum accensi: queis ducibus, promptissimi juvenum lanceis modò armati transavère in insulam quam frequens hostis tenebat; multosque Indorum, nullâ re magis quàm audaciâ armati, interemerunt. Abire cum gloriâ poterant, si unquam temeritas felix inveniret modum: sed dùm supervenientes contemptim et superbè quoque expectant, circumventi ab iis qui occulti enataverant, eminüs obruti telis sunt. Qui effugerant hostem, aut impetu amnis ablatis sunt, aut vorticibus impliciti: eaque pugna multam fiduciam Pori erexit, cuncta cernentis è ripâ.

XLIV. Alexander, inops consilii, tandem ad fallendum hostem talem dolum intendit. Erat insula in flumine amplior cæteris, sylvestris eadem et tegendis insidiis apta: fossa quoque præalta haud procul à ripâ quam tenebat ipse, non pedites modò, sed etiam cum equis viros poterat abscondere. Ut igitur, à custodiâ hujus opportunitatis oculos hostium averteret, Ptolemæum cum omnibus turmis obequitare jussit procul ab insulâ, et subindè Indos clamore terrere, quasi flumen transnaturus foret. Per complures dies Ptolemæus id fecit, eoque consilio Porum quoque agmen suum ei parti quam se petere simulabat, coegit advertere. Jàm extrâ conspectum hostis insula erat: Alexander in diversâ parte ripæ statui suum tabernaculum jussit, assuetamque comitari ipsum cohortem antè id tabernaculum stare, et omnem apparatus regiæ magnificentiæ hostium oculis de industriâ ostendi. Attalum et æqualem sibi, et haud disparem habitu oris et corporis (utique cùm procul viseretur) veste regiâ exornat, præbiturum speciem, ipsum regem illi ripæ præsidere, nec agitare de transitu. Hujus consilii effectum primò morata tempestas est, mox adjuvit, incommoda quoque ad bonos eventus vertente fortunâ. Trajicere amnem cum cæteris copiis in regionem insulæ, de quâ antè dictum est, parabat, averso hoste in eos qui cum Ptolemæo inferiorem obsederant ripam, cùm procella in-

brem vix sub tectis tolerabilem effudit; obrutique milites nimbo in terram refugerunt, navigiis rationisque desertis: sed tumultuantium fremitus, obstrepentibus ripis, ab hoste non poterat audiri. Deindè momento temporis repressus est imber: cæterùm adedò spissæ intendere se nubes ut conderent lucem, vixque colloquentium inter ipsos facies noscigaretur. Terrisset alium obducta nox cælo, cum ignoto amne navigandum esset, forsitan hoste, eam ipsam ripam quam cæci atque improvidi et ex periculo gloriam accersentes petebant, occupante. Obscuritatem, quæ cæteros terrebat, suam occasionem ratus, dato signo ut omnes silentio ascenderent in rates, eam quâ ipse vehebatur, primam jussit expelli. Vacua erat ab hostibus ripa quæ petebatur: quippè adhuc Porus Ptolemæum tantum intuebatur: unâ ergò navi, quam petræ fluctus illiserat, hærente, cæteræ evadunt; armaque capere milites, et ire in ordines jussit.

XLV. Jamque agmen in cornua divisum ipse ducebat, cum Poro nuntiatum armis virisque ripam obtineri, et rerum adesse discrimen. Ac primo humani generis vitio, spei suæ indulgens, Abisarem belli socium (et ita conveniente hostem, centum quadrigas et tria millium equitum venienti agmini Porus objecit. Dux erat copiarum quas præmisit, Ilages, frater ipsius: summa virium in curribus. Senos viros singuli vehebant, duos clypeatos, duos sagittarios ab utroque latere dispositos: cæteri aurigæ erant, haud sanè inermes; quippè jacula complura, ubi cominùs præliandum erat, omissis habenis, in hostem ingerebant. Cæterùm vix nullus usus hujus auxilii eo die fuit. Namque et suprâ dictum est, imber violentiùs quàm aliàs fusus, campos lubricos et inequitabiles fecerat: gravesque et propemodùm immobiles currus illuvie et voraginibus hærebant. Contrâ Alexander expedito ac levi agmine strenuè invectus est. Scythæ et Dahæ primi omnium invasere Indos: Perdiccam deindè cum equitibus in dextrum cornu hostium emisit.

XLVI. Jamque undique pugna se moverat, cum ii qui currus agebant, illud ultimum auxilium suorum rati, effusis habenis in medium discrimen ruere cœpe-

run
dor
lub
qui
gin
tave
netu
diss
pro
suer
id p
mov
Her
id m
ruis
etian
metu
in r
non
parù
speci
mag
gnitu
tantù
præs
XL
agme
» per
» viri
» Pto
» in l
» me
» mov
» Leo
» urg
» non
» earu
» tur,
» in s
» pav
mus.

brutique mi-
s ratiobusque
strepentibus
lè momento
adèdò spissæ
xque collo-
Terruisset
ne navigan-
ipam quam
accersen-
uæ cæteros
o ut omnes
vehebatur,
s ripa quæ
um tantum
ctus illise-
apere mili-

e ducebat,
otineri, et
neris vitio,
et ita con-
luce ape-
copiarum
virium in
clypeatos,
s : cæteri
cula com-
habenis,
us hujus
et, imber
et inequi-
mmobiles
Alexan-
est. Scy-
erdiccam
m emisit.
, cum ii
suorum
re cæpe-

runt. Anceps id malum utriusque erat. Nam et Macedonum pedites primo impetu obterebantur, et per lubrica atque invia immissi currus excutiebant eos à quibus regebantur : aliorum turbati equi non in voragine modò lacunasque, sed etiam in amnem præcipitavère curricula. Pauci tamen hostium telis exacti penetravère ad Porum, acerrimè pugnam cientem. Is, ut dissipatos totà acie currus vagari sine rectoribus vidit, proximis amicorum distribuit elephantos. Post eos posuerat pedites ac sagittarios, tympana pulsare solitos : id pro cantu tubarum Indis erat : nec strepitu eorum movebantur, olim ad notum sonum auribus mitigatis. Herculis simulacrum agmini peditum præferabatur : id maximum erat bellantibus incitamentum, et deseruisse gestantes, militare flagitium habebatur. Capitis etiam sanxerant pœnam iis qui ex acie non retulissent, metu, quem ex illo hoste quondam conceperant, etiam in religionem venerationemque converso. Macedones non belluarum modò, sed etiam ipsius regis aspectus parùmper inhibuit. Belluæ, dispositæ inter armatos, speciem turrium procùl fecerant : ipse Porus humanæ magnitudinis propemodùm excesserat formam. Magnitudini adjicere videbatur bellua, quâ vehebatur tantum inter cæteras eminens, quantum aliis ipse præstabat.

XLVII. Itaque Alexander contemplatus et regem et agmen Indorum ; « Tandem, *inquit*, par animo meo » periculum video : cum bestiis simul et cum egregiis » viris res est. *Intuensque Cœnum* : Cum ego, *inquit*, » Ptolemæo, Perdiccæque, et Hephæstione comitatus, » in lævum hostium cornu impetum fecero, viderisque » me in medio ardore certaminis, ipse in dextrum » move, et turbatis signa infer. Tu, Antigones, et tu, » Leonate et Tauron, invehimini in mediam aciem, et » urgebitis frontem. Hastæ nostræ prælongæ et validæ » non aliàs magis quàm adversus belluas rectoresque » earum usui esse poterunt : deturbate eos qui vean- » tur, et ipsos confodite. Anceps genus auxilii est, et » in suos acriùs furit. In hostem enim imperio, in suos » pavore agitur. » Hæc elocutus, concitat equum pri- » mus. Jamque, ut destinatum erat, invaserat ordines

hostium, cùm Cœnus ingenti vi in lævum cornu invehitur: phalanx quoque in mediam Indorum aciem in uno impetu prorupit. At Porus, quæ equitem invehit senserat, belluas agi jussit; sed tardum et penè immobile animal equorum velocitatem æquare non poterat. Ne sagittarum quidem ullus erat barbaris usus: quippè longæ et prægraves, nisi prius in terrâ statuerint arcum, haud satis aptè et commodè imponuntur. Tùm humo lubricâ, et ob id impediende conatum, molientes ictus celeritate hostium occupabantur. Ergò, spreto regis imperio (quod ferè fit, ubi turbatis acrius metus, quam dux, imperare cœpit), totidem erant imperatores quot agmina errabant. Alius jungere aciem, alius dividere, stare quidam, et nonnulli circumvehi terga hostium jubebant: nihil in medium consulebatur. Porus tamen cum paucis quibus metu potior fuerat pudor, colligere dispersos, obvius hosti ire pergit; elephantosque antè agmen suorum agi jubet. Magnum belluæ injecere terrorem: insolitusque stridor non equos modò, tàm pavidum ad omnia animal, sed viros quoque ordinesque turbaverat.

XLVIII. Jàm fugæ circumspiciebant locum, paulò antè victores, cùm Alexander agrianos et Thracas leviter armatos, meliorem concursatione quam cominùs militem, emisit in belluas. Ingentem ii vim telorum injecere et elephantis et regentibus eos; phalanx quoque instare constanter territis cœpit. Sed quidam avidiùs persecuti belluas, in semet irritavere vulneribus: obriti ergò pedibus earum, cæteris ut parciùs instarent fuere documentum. Præcipuè terribilis illa facies erat, cùm manu arma virosque corripere, et super se regentibus traderent. Anceps ergò pugna, nunc sequentium, nunc fugientium elephantos, in multum diei varium certamen extraxit; donec securibus (id namque genus auxilii præparatum erat) pedes amputare cœperunt. Copidas vocant gladios leviter curvatos, falcibus similes, quibus appetebant helluarum manus; nec quidquam inexpertum non mortis modò, sed etiam in ipsâ morte, novi supplicii timor omittebat. Ergò elephantum vulneribus tandem fatigati, suos impetu sternunt; et qui rexerant eos, præcipitati in terram,

ab ip
pavi
Poru
in ci
que
petel
tore
mani
segn
heba
spex
comp
sequ
conf
quàm
tus e
XL
missu
exper
quanc
tamer
» Tax
et tel
eum,
Hoc u
Sed E
ficien
objeci
Pori c
et in
queis
Eleph
lito el
submi
misere
victori
L. I
dens,
concu
cœpit
suo im

ab ipsis obterebantur. Itaque pecorum modo, magis pavidum quam infestum, ultra aciem exigebantur; cum Porus destitutus à pluribus, tela multò antè præparata in circumfusos ex elephanto suo cœpit ingerere, multisque eminens vulneratis, expositus ipse ad ictus, undique petebatur. Novem jam vulnera hinc tergo, illinc pectore exceperat; multoque sanguine profuso, languidis manibus magis elapsa quam excussa tela mittebat. Nec segnius bellua, instincta rabie, nondum saucia, invehebatur ordinibus, donec rector belluæ regem conspexit, fluentibus membris, omissisque armis, vix compotem mentis. Tum belluam in fugam concitat, sequente Alexandro; sed equus ejus multis vulneribus confossus deficiensque procubuit, posito magis rege, quam effuso. Itaque dum equum mutat, tardius insecutus est.

XLIX. Interim frater Taxilis regis Indorum, præmissus ab Alexandro, monere cœpit Porum, ne ultima experiri perseveraret, dederetque se victori. At ille, quanquam exhaustæ erant vires, deficiebatque sanguis, tamen ad notam vocem excitatus: « Agnosco, *inquit*, » Taxilis fratrem, imperii regnique sui proditoris, » et telum, quod unum fortè non effluserat, contorsit in eum, quod per medium pectus penetravit ad tergum. Hoc ultimo virtutis opere edito, fugere acrius cœpit. Sed Elephans quoque, qui multa exceperat tela, deficiebat. Itaque sistit fugam, peditemque sequenti hosti objecit. Jam Alexander consecutus erat; et pertinaciâ Pori cognitâ, vetabat resistentibus parci. Ergò undique et in pedites et in ipsum Porum tela congesta sunt; queis tandem gravatus labi ex belluâ cœpit. Indus qui Elephantum regebat, descendere eum ratus, more solito elephantum procumbere jussit in genua: qui ut se submisit, cæteri quoque (itâ enim instituti erant) demisère corpora in terram. Ea res et Porum et cæteros victoribus tradidit.

L. Rex spoliari corpus Pori, interemptum esse credens, jussit, et qui detraherent lorica vestemque concurrere; cum bellua dominum tueri, et spoliantes cœpit appetere, levatumque corpus ejus rursus dorso suo imponere. Ergo telis undique obruitur, confosso-

que eo, in vehiculum Porus imponitur. Quem rex ut vidit allevantem oculos, non odio, sed miseratione commotus, « Quæ malum, *inquit*, amentia te coegit, « rerum mearum cognitâ famâ, belli fortunam experiri, « cùm Taxiles esset in deditos clementiæ meæ tam pro- « pinquum tibi exemplum? *At ille*: Quoniam, *inquit*, « percontaris, respondebo eâ libertate, quam interro- « gando fecisti. Neminem me fortiorem esse censebam; « meas enim noveram vires, nondùm expertus tuas: for- « tiorem esse te belli docuit eventus. Sed nec sic quidem « parùm felix sum secundus tibi. » Rursus interrogatus quid in se victorem statuere debere censeret: « Quod « hic, *inquit*, dies tibi suadet, quo expertus es quàm « caduca felicitas esset. » Plùs monendo profecit quàm si precatus esset. Quippè magnitudinem animi ejus in- territam, ac ne fortunâ quidem infractam, non miseri- cordiâ modò, sed etiam honore excipere dignatus est: ægrum curavit, haud secùs quàm si pro ipso pugnâset: confirmatum contrâ spem omnium in amicorum nume- rum recepit; mox donavit ampliore regno quàm tenuit. Nec sanè quidquam ingenium ejus solidius aut con- stantius habuit, quàm admirationem veræ laudis et gloriæ: simplicius tamen famam æstimabat in hoste quàm in cive; quippè à suis credebat magnitudinem suam destrui posse; eamdem clariorem fore, quò ma- jores fuissent quos ipse vicisset.

Por
2.
tu
pa
de
ru
ve
au
7.
me
ru
pi
pa
As

I.
sibi
casi
qua
« Q
« tr
« op
« ja
« m
« G
Avid
affir
miss

LIBER IX.

BREVIARIUM CAPITUM.

Porro victo, varias gentes in potestatem redigit Alexander. — 2. Longâ oratione, pertasos belli milites ad constantiam hortatur. — 3. Cœnus, nomine exercitûs, Alexandro respondet et paulò post morbo exstinguitur. — 4. Subactis Sobiis, Mallos et Oxydracas fugat; barbarorum oppidum obsidet. — 5. In Oxydracurum urbem insilit, et gravi vulnere accepto, in vitæ periculum versatur Alexander. — 6. Æger adhuc ex vulnere, precantibus amicis ut salutis suæ et publicæ parcat, generosè respondet. — 7. — Rebellio Græcorum in Bactrianâ sedatur: singulare certamen inter Horratan et Dioxippum. — 8. Acceptis Indiæ legatorum donis, plures etiam populos devicit. — 9. Visendi Oceani cupidus Alexander, propter nautarum inscitiam, maxima pericula patitur. — 10. Rex ex Oceano deserta Gedrosiæ subit. Satrapes Aspastes interficitur.

I. ALEXANDER tam memorabili victoriâ lætus, quâ sibi Orientis fines apertos esse censebat, soli victimis cæsis, milites quoque, quò promptioribus animis reliqua belli munia obirent, pro concione laudatos dicit: « Quidquid Indis virium fuisset, illâ dimicatione prostratum; cæterum opimam prædam fore; celebratasque opes in eâ regione eminere quam peterent. Proinde jam vilia et obsoleta esse spolia de Persis, gemmis margaritisque, et auro atque ebore Macedoniam Græciamque, non suas tantum domos, repleturos. » Avidi milites et pecuniæ et gloriæ, simul quia nunquam affirmatio ejus fefellerat eos, pollicentur operam: dimissisque cum bonâ spe, navigia ædificari jubet, ut

cùm totam Asiam percurrisset, finem terrarum mare inuiseret. Multa materia navalis in proximis montibus erat; quam cædere aggressi, magnitudinis inusitatæ reperere serpentes. Rhinocerotes quoque, rarum alibi animal, in iisdem montibus erant. Cæterum, hoc nomen belluis eis inditum à Græcis, sermonis ejus ignari, aliud linguâ suâ usurpant. Rex duabus urbibus conditis in utrâque fluminis quod superaverat ripâ, copiarum duces coronis et mille aureis singulos donat: cæteris quoque pro portione aut gradûs quem in militiâ obtinebant, aut navatæ operæ, honos habitus est. Abisares qui, prius quàm cum Poro dimicaretur, legatos ad Alexandrum miserat, rursûs alios misit, pollicentes omnia facturum quæ imperâset, modò ne cogeretur corpus suum dedere; neque enim aut sine regio imperio victurum, aut regnaturum esse captivum. Cui Alexander nuntiari jussit, si gravaretur ad se venire, ipsum ad eum esse venturum.

II. Hinc, Poro comite, movit ad Acesinem, amneque superato, ad interiora Indiæ processit. Silvæ erant propè in immensum spatium diffusæ, procerisque et in eximiam altitudinem editis arboribus umbrosæ: plerique rami, instar ingentium stipitum, flexi in humum, rursûs, quâ se curvaverant, erigebantur, adeò ut species esset non rami resurgentis, sed arboris ex suâ radios umbræ levant, et aquæ largæ manant è fontibus. Cæterum hic quoque serpentium magna vis erat, squamis fulgorem auri reddentibus: virus haud ullum magis noxium est; quippè morsum præsens mors sequebatur, donec ab incolis remedium oblatum est. Hinc per deserta ventum est ad flumen Hyarotim: junctum erat flumini nemus, opacum arboribus alibi inusitatis, agrestiumque pavonum multitudine frequens. Castris indè motis, oppidum haud procul positum coronâ capit; obsidibusque acceptis, stipendium imponit. Ad magnam deindè, ut in eâ regione, urbem pervenit, non muro solùm, sed etiam palude munitam. Cæterum, barbari vehiculis inter se junctis, dimicaturi occurrunt: aliis tela, aliis hastæ, aliis secures erant; transiliebantque in vehicula strenuo saltu, cùm succurrere

lab
pu
dei
veh
Re
cili
suo
sca
nici
tran
ror
niss
I
dic
mer
com
alia
miss
para
dux
null
com
tis
belli
veni
urbe
quos
in ce
simu
comp
in fi
est.
mori
tollu
tium
quâ
bent.
junct
matu
IV
rat c

laborantibus suis vellent. Ac primò insolitum genus pugnae Macedones terruit, cum eminens vulnerarentur: deinde spreto tam incondito auxilio, ab utroque latere veliculis circumfusi, repugnantes fodere cœperunt. Rex vincula quæ conserta erant jussit incidere, quò facilius singula circumvenirentur: itaque octo millibus suorum amissis, in oppidum refugerunt. Postero die, scalis undique admotis, muri occupantur: paucis pernicitas saluti fuit; qui, cognito urbis excidio, paludem transnavere, et in vicina oppida ingentem intulere terrorem, invictum exercitum et deorum protectò, advenisse memorantes.

III. Alexander ad vastandam eam regionem, Perdiccâ cum expeditâ manu misso, partem copiarum Eumeni tradit, ut is quoque barbaros ad deditionem compelleret: ipse cæteros ad urbem validam, in quam aliarum quoque confugerant incolæ, duxit. Oppidani, missis qui regem deprecarentur, nihilominus bellum parabant; quippè orta seditio in diversa consilia diduxerat vulgum: alii omnia deditione potiora, quidam nullam opem in ipsis esse ducebat. Sed dum nihil in commune consulitur, qui deditioni imminabant, aperitis portis, hostem recipiunt. Alexander, quanquam belli auctoribus jure poterat irasci, tamen omnibus veniam datâ, et obsidibus acceptis, ad proximam deinde urbem castra movit. Obsides ducebantur antè agmen; quos cum è muris agnovissent, utpotè gentis ejusdem, in colloquium convocaverunt. Illi clementiam regis, simulque vim commemorando, ad deditionem eos compulere: cæteras quoque urbes simili modo deditas in fidem accepit. Hinc in regnum Sopithis perventum est. Gens, ut barbari, sapientiâ excellit, bonisque moribus regitur. Genitos liberos non parentum arbitrio tollunt aluntque, sed eorum, quibus spectandi infantium habitum cura mandata est. Si quos segnes aut aliquâ membrorum parte inutiles notaverunt, necari jubent. Nuptiis coeunt, non genere ac nobilitate conjunctis, sed electâ corporum specie, quia eadem æstimatur in liberis.

IV. Hujus gentis oppidum, cui Alexander admovebat copias, ab ipso Sopithe obtinebatur: clausæ erant

portæ, sed nulli in muris turribusque se armati ostendebant, dubitabantque Macedones deseruissentne urbem incolæ, an fraude se occulerent: cum subito patefactâ portâ, rex Indus cum duobus adultis filiis occurrit, multum inter omnes barbaros eminens corporis specie. Vestis erat auro purpurâque distincta, quæ etiam crura velabat: aureis soleis inseruerat gemmas: lacerti quoque et brachia margaritis ornata erant. Pendebant ex auribus insignes candore et magnitudine lapilli. Baculum aureum berylli distinguebant: quo tradito, precatus ut sospites acciperet, se liberosque et gentem suam dedit. Nobiles ad venandum canes in eâ regione sunt; latratu abstinere dicuntur, cum videre feram; leonibus maximè infesti. Horum vim ut ostenderet Alexandro, in conspectu leonem eximie magnitudinis iussit emitti, et quatuor omnino admoveri canes, qui celeriter occupaverunt feram. Tum ex iis qui assueverant talibus ministeriis, unus, canis leoni cum aliis inhærentis crus avellere, et quia non sequebatur, ferro amputare cœpit: nec sic quidem pertinaciâ victâ, rursus aliam partem secare institit: et inde non segnius inhærentem ferro subindè cædebat. Ille in vulnere feræ dentes moribundus quoque infixerat; tantam in illis animalibus ad venandum cupiditatem ingenerasse naturam memoriæ proditum est. Equidem plura transcribo, quàm credo; nam nec affirmare sustineo de quibus dubito, nec subducere quæ accepi. Relicto igitur Sopithe in suo regno, ad fluvium Hypasim processit, Hephæstione, qui diversam regionem subegerat, conjuncto. Phegelas erat gentis proximæ rex, qui popularibus suis colere agros, ut assueverant, iussit, Alexandro cum donis occurrit, nihil quod imperararet detrectans.

V. Biduum apud eum substitit rex; tertio die amnem superare decreverat, transitu difficilem, non spatio solum aquarum, sed etiam saxis impeditum. Percontatus igitur Phegelam quæ noscenda erant, undecim dierum ultra flumen per vastas solitudines iter esse cognoscit; excipere deindè Gangem, maximum totius Indiæ fluminum; ulteriorem ripam colere gentes Gangaridas et Pharrasios, eorumque regem esse Aggram-

m
ol
tr
tr
re
pe
qu
te
eti
di
ha
pic
tur
rû
qui
lar
Aff
ran
et v
pen
ard
cup
bat.
spat
obje
secu
part
sibi
men
stare
fruct
VI
voca
« No
« ab
« sec
« Cili
« et
« alte
« ad
« maj

men, viginti millibus equitum, ducentisque peditum obsidentem vias; ad hæc quadrigarum duo millia trahere, et præcipuum terrorem, elephantos, quos trium millium numerum explere dicebat. Incredibilia regi omnia videbantur. Igitur Porum (nam cum eo erat) percontatur an vera essent quæ dicerentur. Ille vires quidem gentis et regni laud falsò jactari affirmat; cæterum qui regnaret, non modò ignobilem esse, sed etiam ultimæ sortis: quippè patrem ejus tonsorem vix diurno quæstu propulsantem famem, propter habitum haud indecorum cordi fuisse reginæ, ac ab eâ in propiorem ejus qui tum regnasset, amicitia locum admotum, interfecto eo per insidias, sub specie tutelæ liberum ejus invasisse regnum; necatisque pueris, hunc qui nunc regnat, generasse, invisum vilemque popularibus, magis paternæ fortunæ quàm suæ memorem. Affirmatio Pori multiplicem animo regis injecerat curam: hostem belluasque spernebat, situm locorum, et vim fluminum extimescebat: relegatos in ultimum penè rerum humanarum terminum persequi et eruere arduum videbatur. Rursus avaritia gloriæ et insatiabilis cupido famæ nihil invium, nihil remotum videre sinebat. Et interdum dubitabat an Macedones, tot emensi spatia terrarum, in acie et in castris senes facti, per objecta flumina, per tot naturæ obstantes difficultates secuturi essent. Abundantes onustosque prædâ, magis partâ frui velle, quàm acquirendâ fatigari. Non idem sibi et militibus animi esse: se, totius orbis imperium mente complexum adhuc in operum suorum primordio stare; militem labore defatigatum, proximum quemque fructum, finito tandem periculo, expetere.

VI. Vicit ergò cupido rationem, et ad concionem vocatis militibus, ad hunc maximè modum disseruit:
 « Non ignoro, milites, multa quæ terrere vos possent,
 « ab incolis Indiæ per hos dies de industriâ esse jactata;
 « sed non est improvisa vobis mentientium vanitas. Sic
 « Ciliciæ fauces, sic Mesopotamiæ campos, sic Tigrim
 « et Euphratem, quorum alterum vado transivimus,
 « alterum ponte, terribilem fecerant Persæ. Nunquàm
 « ad liquidum fama perducitur; omnia illâ tradente,
 « majora sunt vero; nostra quoque gloria, cum sit ex

« solido, plus tamen hâc et nominis quàm operis. Modò
 « quis belluas offerentes mœnium speciem, quis Hy-
 « daspen amnem, quis cœtera auditu majora quàm
 « vero sustinere posse credebat? Olim hercule fugisse-
 « mus ex Asiâ, si nos fabulæ debellare potuissent. Cre-
 « ditisne elephantorum greges majores esse quàm us-
 « quàm armentorum sunt, cum et rarum sit animal,
 « nec facilè capiatur, multòque difficilius mitigetur?
 « Atqui eadem vanitas copias peditum equitumque nu-
 « meravit. Nam flumen quò latius fusum est, hoc pla-
 « cidius stagnat; quippè angustis ripis coercita et in
 « angustiore alveum elisa, torrentes aquas invehunt;
 « contrâ spatio alvei segnior cursus est. Præterea in
 « ripâ omne periculum est, ubi applicantes navigia
 « hostis exspectat. Ità quantumcumque flumen interve-
 « nit, idem futurum discrimen est evadentium in ter-
 « ram. Sed omnia ista vera esse fingamus: utrùmne
 « vos magnitudo belluarum, an multitudo hostium
 « terret? Quod pertinet ad elephantos, præsens habe-
 « mus exemplum; in suos vehementius quàm in nos
 « incurrerunt; tam vasta corpora securibus falcibus-
 « que mutilata sunt. Quid autem interest totidem sint,
 « quot Porus habuit, an tria millia; cum uno aut altero
 « vulneratis, cæteros in fugam declinare videamus?
 « Indè paucos quoque incommodè regunt; congregata
 « verò tot millia ipsa se elident, ubi nec stare, nec fu-
 « gere potuerint inhabiles vastorum corporum moles.
 « Equidem sic animalia ista contempsi, ut, cum habe-
 « rem ipse, non opposuerim, satis gnarus plus suis,
 « quàm hostibus periculi inferre. At enim equitum pe-
 « ditumque multitudo vos commovet! cum paucis enim
 « pugnare soliti estis, et nunc primùm inconditam sus-
 « tinebitis turbam. Testis adversùs multitudinem in-
 « victi Macedonum roboris Granicus amnis, et Cilicia
 « inundata cruore Persarum, et Arbela, cujus campi
 « devictorum à nobis ossibus strati sunt. Serò hostium
 « legiones numerare cœpistis, postquàm solitudinem
 « in Asiâ vincendo fecistis: cum per Hellespontum
 « navigaremus, de paucitate nostrâ cogitandum fuit;
 « nunc nos Scythæ sequuntur; Bactriana auxilia præstò
 « sunt; Dahæ Sogdianique inter nos militant. Nec ta-

« m
 « tr
 « p
 « n
 « m
 « be
 « se
 « O
 « m
 « qu
 « in
 « pr
 « no
 « es
 « fer
 « me
 « ve
 « et
 « cor
 « ter
 « tru
 « per
 « nih
 « obt
 « fre
 « Lib
 « Dat
 « tiur
 « ind
 « nos
 « das
 « tos
 VII.
 persev
 « vos
 « solit
 « salte
 « vestr
 « sunt
 « dent
 « pere

« men illi turbæ confido : vestras manus intueor, ves-
 « tram virtutem rerum quas gesturus sum, vadem
 « prædemque habeo : quândiu vobiscum in acie stabo,
 « nec meos, nec hostium exercitus numeravero; vos
 « modò animos mihi plenos alacritatis ac fiduciæ adhi-
 « bete. Non in limine operum laborumque nostrorum,
 « sed in exitu stamus, pervenimus ad solis ortum et
 « Oceanum; nisi obstat ignavia, indè victores, perdo-
 « mito sine terrarum, revertemur in patriam. Nolite,
 « quod pigri agricolæ faciunt, maturos fructus per
 « inertiam amittere è manibus. Majora sunt periculis
 « præmia : dives eadem et imbellis est regio. Itaque
 « non tam ad gloriam vos duco, quàm ad prædam. Digni
 « estis, qui opes quas illud mare littoribus invehit, re-
 « feratis in patriam; digni, qui nihil inexpertum, nihil
 « metu omissum relinquatis. Per ego vos gloriamque
 « vestram, quâ humanum fastigium exceditis, perque
 « et mea in vos, et in me vestra merita, quibus invicti
 « contendimus, oro quæsoque, ne humanarum rerum
 « terminos adeuntem alumnum commilitonemque ves-
 « trum, ne dicam regem, deseratis. Cætera vobis im-
 « peravi, hoc unum debiturus sum. Et is vos rogo, qui
 « nihil unquam vobis præcepi, quin primus periculis
 « obtulerim; qui sæpè aciem clypeo meo texi. Ne in-
 « fregeritis in manibus meis palmam, quâ Herculem
 « Liberumque patrem, si invidia abfuerit, æquabo.
 « Date hoc precibus meis, et tandem obstinatum silen-
 « tium rumpite. Ubi est ille clamor alacritatis vestræ
 « index? ubi ille meorum Macedonum vultus? Non ag-
 « nosco vos, milites, nec agnosci videor à vobis : sur-
 « das jamdudùm aures pulso : aversos animos et infrac-
 « tos excitare conor. »

VII. Cùmque illi, in terram demissis capitibus, tacere
 perseverarent : « Nescio quid, inquit, imprudens in
 « vos deliqui, quòd me ne intueri quidem vultis; in
 « solitudine mihi videor esse; nemo respondet, nemo
 « saltem negat. Quos alloquor? quid autem postulo?
 « vestram gloriam et magnitudinem vindicamus. Ubi
 « sunt illi, quorum certamen paulò antè vidi conten-
 « dentium qui potissimùm vulnerati regis corpus exci-
 « perent? desertus, destitutus sum, hostibus deditus.

« Sed solus quoque ire perseverabo : obijcite me flu-
 « minibus et helicis , et illis gentibus quarum nomina
 « horretis : inveniam qui desertum à vobis sequantur.
 « Scythæ Bactrianique erunt mecum ; hostes paulò antè,
 « nunc milites nostri. Mori præstat quàm precariò impe-
 « ratorem esse : ite reduces domos ; ite deserto rege
 « ovariantes. Ego hic à vobis desperatæ victoriæ aut ho-
 « nestæ morti locum inveniam. » Ne sic quidem ulli
 « militum vox exprimi potuit. Expectabant ut duces
 « principesque ad regem perferrent, vulneribus et con-
 « tinuo labore militiæ fatigatos, non detrectare munia,
 « sed sustinere non posse. Cæterum illi, metu attoniti,
 « in terram ora defixerant. Ergò primò fremitus suâ
 « sponte, deindè gemitus quoque oritur : paulatimque
 « liberiùs dolor erigi cœpit, manantibus lacrymis ; adeò
 « ut rex, irâ in misericordiam versâ, ne ipse quidem,
 « quanquàm cuperet, temperare oculis potuerit. Tandem
 « universâ concione effusius flente, Cœnus ausus est,
 « cunctantibus cæteris, propiùs tribunal accedere, sig-
 « nificans se loqui velle. Quem ut vidère milites detrahen-
 « tem galeam capiti (itâ enim reges alloqui mos est),
 « hortari cœperunt ut causam exercitûs ageret.

VIII. Tum Cœnus : « Dii prohibeant, inquit, à nobis
 « impias mentes ; et profectò prohibent. Idem animus
 « est tuis, qui fuit semper, ire quò jusseris, pugnare,
 « periclitari, sanguine nostro commendare posteritati
 « tuum nomen. Proindè, si perseveras, incermes quoque
 « et nudi, et exsanguis, utcumque tibi cordi est, se-
 « quimur vel anteceditimus. Sed si audire vis non fictas
 « tuorum militum voces, verùm necessitate ultimâ ex-
 « pressas, præbe, quæso, propitias aures imperium
 « atque auspicium tuum constantissimè secutis, et, quo-
 « cumque pergis secuturis. Vicisti, rex, magnitudine
 « rerum, non hostes modò, sed etiam milites ; quidquid
 « mortalitas capere poterat, implevimus : emensis
 « maria terrasque, meliùs nobis quàm incolis omnia
 « nota sunt : penè in ultimo mundi fine consistimus. In
 « alium orbem paras ire, et Indiam quæris Indis quo-
 « que ignotam : inter feras serpentesque degentes eruere
 « ex latebris et cubilibus suis expelis, ut plura quàm
 « sol videt victoriâ lustres. Digna prorsùs cogitatio

« an
 « in
 « co
 « tr
 « sic
 « su
 « tu
 « ju
 « qu
 « on
 « be
 « ch
 « ru
 « ma
 « tel
 « ce
 « ter
 « gl
 « cu
 « tu
 « loc
 « gra
 « mi
 IX
 què
 confu
 præc
 hones
 tur. I
 iratos
 dique
 prohib
 erigio
 tum
 jussit
 corpo
 ret, p
 peten
 castra
 marte

« animo tuo, sed altior nostro : virtus enim tua semper
 « in incremento erit ; nostra vis in fine jam est. Intuere
 « corpora exsanguia, tot perfossa vulneribus, tot cicatricibus putria. Jam tela hebetia sunt : jam arma deficiunt. Vestem Persicam induimus, quia domestica subveli non potest : in externum degeneravimus cultum. Quotocuique lorica est? quis equum habet? jube quæri quam multos servi ipsorum persecuti sint ; quid cuique supersit ex prædâ. Omnium victores, omnium inopes sumus. Non luxuriâ laboramus, sed bello instrumenta belli consumpsimus. Hunc tu pulcherrimum exercitum nudum objicies belluis, quarum, ut multitudinem augeant de industriâ barbari, magnum tamen esse numerum etiam ex mendacio intelligo. Quod si adhuc penetrare in Indiam certum est, regio à meridie minus vasta est : quâ subactâ, licebit decurrere in illud mare, quod rebus humanis terminum voluit esse natura. Cur in circumitu petis gloriam, quæ ad manum posita est? Ilic quoque occurrat Oceanns : nisi mavis errare, pervenimus quod tua fortuna ducit. Hæc tecum, quam sinè te cum his, loqui malui, non ut inirem circumstantis exercitus gratiam, sed ut vocem loquentium potiùs quam gemitum murmurantium audires. »

IX. Ut finem orationi Cænus imposuit, clamor undique cum ploratu oritur, regem, patrem, dominum, confusis appellantium vocibus. Jamque et alii duces, præcipueque seniores, quæ ob ætatem et excusatio honestior erat, et auctoritas major, eadem precabantur. Ille nec castigare obstinatos, nec mitigare poterat iratos : itaque inops consilii desiluit è tribunali, claudique regiam jussit, omnibus, præter assuetos, adire prohibitis. Biduum iræ datum est ; tertio die processit, erigique duodecim aras ex quadrato saxo, monumentum expeditionis suæ ; munimenta quoque castrorum jussit extendi ; cubiliaque amplioris formæ quam pro corporum habitu, relinqui, ut speciem omnium angeret, posteritati fallax miraculum præparans. Hinc repetens quæ emensus erat, ad flumen Acesinem locat castra. Ibi fortè Cænus morbo exstinctus est : cujus marte ingemuit rex quidem, adjecit tamen, propter

paucos dies longam orationem eum exorsum, tanquam solus Macedoniam visurus esset. Jàm in aquâ classis, quam ædificari jusserat, stabat. Inter hæc Memnon ex Thraciâ in supplementum equitum sex millia, præter eos, ab Harpalo peditum septem millia adduxerat; armaque viginti quinque millia auro et argento cælata pertulerat, queis distributis, vetera creinari jussit. Mille navigiis aditurus Oceanum, discordes et vetera odia retractantes Porum et Taxilem, Indiæ reges, firmatâ per affinitatem gratiâ, reliquit in suis regnis, summo in ædificandâ classe amborum studio usus. Oppida quoque duo condidit, quorum alterum Nicæam appellavit, Alterum *Bucephalon*, equi, quem amiserat, memoriæ ac nomini dedicans urbem. Elephantis deindè et impedimentis terrâ sequi jussis, secundo amne defluxit, quadraginta fermè stadia singulis diebus procedens, ut opportunis locis exponi subindè copiâ possent.

X. Perventum erat in regionem in quâ Hydaspes amnis Acesini committitur: hinc decurrit in fines Sombiorum. Hi de exercitu Herculis majores suos commemorant, ægros relictos esse; cepisse sedem quam ipsi obtinebant. Pelles ferarum pro veste, clavæ pro telis erant; multaque etiam, cum Græci mores exolevisent, stirpis ostendebant vestigia. Hinc exscensione factâ, ducenta et quinquaginta stadia processit; depulatusque regionem, oppidum caput ejus coronâ cepit. Quadraginta peditum millia alia gens in ripâ fluminis opposuerat; quam, amne superato, in fugam compulit, inclusosque mœnibus expugnat; puberes interfecti sunt, cæteri venierunt. Alteram deindè urbem expugnare adortus, magnâque vi defendentium pulsus, multos Macedonum amisit. Sed cum in obsidione perseverasset, oppidani, desperatâ salute, ignem subjecere tectis, se quoque ac liberos conjugesque incendio cremant. Quod cum ipsi auferent, hostes exstinguerent, nova forma pugnæ erat; debebant injura urbem; hostes defendebant; adeo etiam naturæ jura bellum in contrarium mutat. Arx erat oppidi intacta, in quâ præsidium reliquit: ipse navigio circumvectus est arcem: quippè tria flumina totâ Indiâ, præ-

ter G
A sep
confu

XI.
tus m
concu
tenue
inveh
rent,
eorum
occup
mersa
pam t
simos
guber
rat co
excipe
ceps p
rantis
taque
qui s
undas
erepta
vadum
Ergo
facto,

XII.
Mallon
pericu
peditu
millia
omni d
quàm
supere
seditio
amnem
non tar
tibus
num. T
mortal
armis

ter Gangem, maxima munimenta arcis applicant undas. A septentrione Ladus alluit; à meridie Acesines Hydaspi confunditur.

XI. Cæterum, amnium coitus maritimis similes fluctus movent; multoque ac turbido limo, quod aquarum concursu subindè turbatur, iter quâ meant navigia, in tenuem alveum cogitur. Itaque cum crebri fluctus se inveherent, et navium hinc proras, hinc latera pulsarent, subducere nautæ cœperunt: sed ministeria eorum hinc metu, hinc prærapidâ celeritate fluminum occupantur. In oculis omnium duo majora navigia submersa sunt: leviora, cum et ipsa nequirent regi, in ripam tamen innoxia expulsa sunt. Ipse rex in rapidissimos vortices incidit: quibus intorta navis, obliqua et gubernaculi impatiens agebatur. Jàm vestem detraxerat corpori, projecturus semet in flumen: amicique ut exciperent eum haud procul nabant, apparebatque anceps periculum tam nataturi, quàm navigare perseverantis. Ergò ingenti certamine concitant remos; quantaque vis humana esse poterat, admota est, ut fluctus, qui se invehebant, everberarentur. Findi crederes undas, et retrò gurgites cedere: quibus tandem navis erepta, non tamen ripæ applicatur, sed in proximum vadum illiditur. Cum amne bellum fuisse crederes. Ergò aris pro numero fluminum positus, sacrificioque facto, triginta stadia processit.

XII. Indè ventum est in regionem Oxydracarum Mallorumque, quos aliàs bellare inter se solitos, tunc periculi societas junxerat. Nonaginta millia juniorum peditum in armis erant; præter hos, equitum decem millia, nongentæque quadrigæ. At Macedones, qui omni discrimine jàm defunctos esse crediderant, postquam integrum bellum cum ferocissimis Indiæ gentibus superesse cognoverunt, improvise metu territi, rursus seditiosis vocibus regem increpare cœperunt. Gangem amnem, et quæ ultrâ essent, coactos transmittere, non tamen finisse, sed mutasse bellum. Indomitis gentibus se objectos, ut sanguine suo aperirent ei Oceanum. Trahi extrâ sidera et solem; cogique adire, quæ mortalium oculis natura subduxerit. Novis identidem armis novos hostes existere. Quos ut omnes fundant fu-

gentque; quod præmium ipsos manere? caliginem ac tenebras, et perpetuam noctem profundo incubantem; repletum immanium belluarum gregibus fretum; immobiles undas in quibus emoriens natura defecerit. Rex non suâ, sed militum sollicitudine anxius, concione advocatâ, docet imbelles esse, quos metuant: nihil deindè præter has gentes obstare quominus, terrarum spatia emensi, ad finem simul mundi laborumque perveniant. Cessisse illis metuentibus Gangem, et multitudinem nationum quæ ultrâ amnem essent; declinasse iter eò, ubi par gloria minus periculum esset: Jàm prospicere se Oceanum, jàm perilare ad ipsos auram maris; ne inviderent sibi laudem quam peteret, Herculi et Liberi patris terminos transituros illos: regi suo, parvo impendio, immortalitatem famæ daturos; paterentur se ex Indiâ redire, non fugere.

XIII. Omnis multitudo, et maximè militaris, mobili impetu fertur: ita seditionis non remedia, quam principia, majora sunt. Non aliàs tam alacer clamor ab exercitu est redditus, jubentium duceret diis secundis, et æquaret gloriâ, quos æmularetur. Lætus his acclamationibus, ad hostes protinùs castra movit. Validissimæ Indorum gentes erant, et bellum impigrè parabant; ducemque ex natione Oxydracarum spectatâ virtutis elegerant: qui sub radicibus montis castra posuit, latèque ignes, ut speciem multitudinis augetet, ostendit; clamore quoque ac sui moris ululatu, identidem acquiescentes Macedones frustrâ terrere conatus. Jàm lux apparebat, cum rex, fiduciæ ac spei plenus alacres milites arma capere, et exire in aciem jubet. Sed, metune, an seditione obortâ inter ipsos, subito profugerunt barbari: certè avios montes et impeditos occupaverunt: quorum agmen rex frustrâ persecutus, impedimenta cepit.

XIV. Perventum deindè est ad oppidum Oxydracorum, in quod plerique confugerant, haud majore fiducia mœnium, quam armorum. Jàm exercitum admovebat rex, cum vates monere eum cœpit ut omitteret, aut certè differret obsidionem, vitæ ejus periculum ostendi. Rex Demophoonta (is namque vates erat) intuens: « Si quis, *inquit*, te arti tuæ inten-

« tum
« tem
« sit.
« Cens
« antè
« tum
quàm
cuncta
muri c
ejus di
situm s
in mar
sans, r
subire
bantur
quippè
gem. S
pro se
non suf
runt: s
solitudi

XV.

ferabat
desilire
incredil
mam te
urbem l
misit, e
non inu
surgere
libraver
stans in
providen
multâ fr
gentes,
circum
verso in
tot man
cedere:
Pugnaba
deindè c

« tum, et exta spectantem sic interpellat, non dubi-
 « tem quin incommodus ac molestus videri tibi pos-
 « sit. » Et cum ille ita prorsus futurum respondisset:
 « Censesne, *inquit*, tantas res, non pecudum fibras,
 « antè oculos habenti, ullum esse majus impedimen-
 « tum quàm vatem superstitione captum? » Nec diutiùs
 quàm respondit moratus, admoveri jubet scalas,
 cunctantibusque cæteris evadit in murum. Angusta
 muri corona erat; non pinnæ, sicut alibi, fastigium
 ejus distinxerant, sed perpetua lorica obducta, tran-
 situm sepserat. Itaque rex hærebat magis quàm stabat
 in margine, clypeo undiquè incidentia tela propul-
 sans, nam undiquè eminùs ex turribus petebatur. Nec
 subire milites poterant, quia supernè vi telorum obrue-
 bantur. Tandem magnitudinem periculi pudor vicit;
 quippè cernebant cunctatione suâ dedi hostibus re-
 gem. Sed festinando morabantur auxilia; nam dùm
 pro se quisque certat evadere, oneravère scalas, quæ
 non sufficientibus devoluti, unicam spem regis fefelle-
 runt: stabat enim in conspectu tanti exercitûs, velut in
 solitudine destitutus.

XV. Jamque lævam, quâ clypeum ad ictus circum-
 ferebat, lassaverat, clamantibus amicis, ut ad ipsos
 desiliret; stabantque excepturi, cum ille rem ausus
 incredibilem atque inauditam, multòque magis ad fa-
 mam temeritatis quàm gloriæ, insignem. Namque in
 urbem hostium plenam, præcipiti saltu semetipse im-
 misit, cum vix sperare posset dimicantem certè, et
 non inultum esse moriturum; quippè antequàm as-
 surgeret, opprimi poterat, et capi vivus. Sed fortè ita
 librerat corpus, ut se pedibus exciperet: itaque
 stans init pugnam, et ne circumiri posset, fortuna
 providerat. Vetusta arbor, haud procùl muro, ramos
 multâ fronde vestitos, velut de industriâ regem prote-
 gentes, objecerat; hujus spatioso stipiti corpus, ne
 circumiri posset, applicuit, clypeo tela quæ ex ad-
 verso ingerebantur, excipiens. Nam cum unum procùl
 tot manus peterent, nemo tamen audebat propiùs ac-
 cedere: missilia ramis plura quàm clypeo incidebant.
 Pugnabat pro rege primùm celebrati nominis fama;
 deinde desperatio, magnum ad honestè moriendum

incitamentum. Sed cùm subindè hostis afflueret, jàm ingentem vim telorum exceperat clypeo, jàm galeam saxa perfrugerant, jàm continuo labore gravia genua succiderant. Itaque contemptim et incautè qui proximi steterant, incurrerunt: è quibus duos gladio ità excepit, ut antè ipsum exanimis procumberent, nec cuiquam deindè propius incessendi eum animus fuit: procùl jacula sagittasque mittebant.

XVI. Ille ad omnes ictus expositus, ægrè jàm exceptum poplitibus corpus tuebatur, donec Indus duorum cubitorum sagittam (namque Indis, ut antè diximus, hujus magnitudinis sagittæ erant) ità excussit, ut per thoracem, paulùm super latus dextrum, infigeretur. Quo vulnere afflictus, magnâ vi sanguinis emicante, remisit arma moribundo similis, adeoque resolutus, ut ne ad vellendum quidem telum sufficeret dextra. Itaque ad exspoliandum corpus, qui vulneraverat, alacer gaudio accurrit; quem ut injicere corpori suo manus sensit, credo, ultimi dedecoris indignitate commotus, linquentem revocavit animus, et nudum hostis latus subjeo mucrone hausit. Jacebant circà regem tria corpora procùl stupentibus cæteris. Ille, ut antequàm ultimus spiritus deficeret, dimicans jàm exstingueretur, clypeo se allevare conatus est: et postquàm ad connitendum nihil supererat virium, dextrâ impendentes ramos complexus, tentabat assurgere. Sed ne sic quidem potens corporis, rursùs in genua procumbit, manu provocans hostes, si quis congrèdi auderet.

XVII. Tandem Peucestes per aliam oppidi partem, deturbatis propugnatoribus, muri vestigia persequens, regi supervenit. Quo conspecto, Alexander jàm non vitæ suæ, sed mortis solatium supervenisse ratus, clypeo fatigatum corpus excepit. Subit indè Timæus, et paulò post Leonatus: huic Aristonus supervenit. Indi quoque, cùm intrâ mœnia regem esse comperissent, omissis cæteris, illuc concurrerunt, urgebantque protegentes: ex quibus Timæus multis adverso corpore vulneribus acceptis, egregiâque editâ pugná, cecidit. Peucestes quoque tribus jaculis confossus, non se tamen scuto, sed regem tuebatur. Leonatus dùm avidè

ruen
mian
vulne
spes
tam
hæc,
Terru
omni
quâ n
plure
senib
quis c
bant;
renta
pugna
Sed ip
se mi
compe
tas, v

XVI
hastæ
abscin
hamos
extrah
terùm
vereba
penetr
dicos a
nus ad
prospe
eum ac
sangu
« temp
« lore
« reus
Critobu
hortari
« spicu
« noxiu
iis qui
motu p

ruentes barbaros submovet, cervice graviter ictâ, semianimis procubuit antè regis pedes. Jàm et Peucestes, vulneribus fatigatus, submiserat clypeum: in Aristono spes ultima hærebat: hic quoque graviter saucius tantam vim hostium ultrâ sustinere non poterat. Inter hæc, ad Macedones regem cecidisse fama perlata est. Terrisset alios, quod illos incitavit: namque periculi omnis immemores, dolabris perfregère murum; et quâ moliti erant aditum, irrupère in urbem, Indosque plures fugientes quàm congregi ausos ceciderunt. Non senibus, non feminis, non infantibus parcitur: quisquis occurrerat, ab illo vulneratum regem esse credebant; tandemque internecione hostium justæ iræ parentatum est. Ptolemæum, qui postea regnavit, huic pugnae adfuisse auctor est Clitarchus et Timagenes. Sed ipse, scilicet gloriæ suæ non refragatus, abfuisse se missum in expeditionem, memoriæ tradidit. Tanta componentium vetusta rerum monumenta, vel securitas, vel, par huic vitium, credulitas fuit!

XVIII. Rege in tabernaculum relato, medici lignum hastæ corpori infixum, itâ ne spiculum moveretur, abscindunt. Corpore deindè nudato, animadvertunt hamos inesse telo, nec aliter id sine pernicie corporis, extrahi posse, quàm ut secando vulnus augetur. Cæterùm, ne secantes profluvium sanguinis occuparet verebantur; quippè ingens telum adactum erat, et penetrâsse in viscera videbatur. Critobulus, inter medicos artis eximiæ, sed in tanto periculo territus, manus admovere metuebat, ne in ipsius caput parùm prosperæ curationis recideret eventus. Lacrymantem eum ac metuentem, et sollicitudine propemodum exsanguem rex conspexerat. « Quid, *inquit*, quodve tempus exspectas? et non quamprimum hoc dolore me saltem moriturum liberas? An times ne reus sis, cum insanabile vulnus acceperim? » At Critobulus tandem, vel finito, vel dissimulato metu, hortari eum cœpit « ut se continendum præberet, dum spiculum evelleret, etiam levem corporis motum noxium fore. » Rex, cum affirmasset nihil opus esse iis qui semet continerent, sicut præceptum erat, sine motu præbuit corpus. Igitur patefacto latius vulnere

et spiculo evulso, ingens vis sanguinis manare cœpit, linquique animo rex, et caligine oculis effusâ, veluti moribundus extendi. Cùmque profluvium medicamentis frustra inhiberet, clamor simul atque ploratus amicorum oritur regem exspirasse credentium, tandem constitit sanguis, paulatimque animus recepit, et circumstantes cœpit agnoscere. Toto eo die, ac nocte quæ secuta est, armatus exercitus regiam obsedit, confessus omnes unius spiritu vivere, nec prius recesserunt, quàm compertum est somno paulisper acquiescere: hinc certiozem spem salutis ejus in castra retulerunt.

XIX. Rex, septem diebus curato vulnere, necdùm obductâ cicatrice, cùm audisset convaluisse apud barbaros famam mortis suæ, duobus navigiis junctis, statui in medium undiquè conspicuam tabernaculum jus-sit, ex quo se ostenderet periisse credentibus. Con-spectusque ab incolis, spem hostium falso nuntio conceptam inhibuit. Secundo deindè amne defluxit, aliquantùm intervalli à cæterâ classe præcipiens, ne quies corpori invalido adhuc necessaria pulsus remorum impidiretur. Quarto, postquàm navigare cœperat, die, pervenit in regionem, desertam quidem ab incolis, sed frumento et pecoribus abundantem. Placuit iis locus et ad suam et ad militum requiem. Mos erat principibus amicorum et custodibus corporis excubare antè prætorium, quoties regi adversa valetudo incidisset. Hòc tùm more quoque servato, universi cubiculum ejus intrant. Ille sollicitus ne quid novi afferrent, quia simul venerant, percontatur nùm hostium recens nuntia-retur adventus?

XX. At Craterus, cui mandatum erat ut amicorum preces perferret ad eum: « Credisne, inquit, adventu
« magis hostium, ut jam in vallo consisterent, quàm
« curâ salutis tuæ, ut nunc est tibi vilis; nos esse sol-
« licitos? Quantalibet vis omnium gentium conspiraret
« in nos, impleat armis virisque totum orbem, classi-
« bus maria consternat, inusitatas belluas inducat; tu
« nos præstabis invictos. Sed quis deorum hoc Mace-
« doniæ columen ac sidus diuturnum fore polliceri po-
« test, cùm tam avidè manifestis periculis offeras cor-

« pus
« Qui
« Ed
« tu
« iter
« dim
« dem
« aud
« et s
« sola
« cum
« ulli
« tudi
« pau
« spol
« inter
« tider
« non
« mini
« mitt
« mod
« obsc
« teme
« tuan
« tibus
« eam,
et simi
oraban
saluti s
XXI.
gulos f
sermon
« piiss
« beoq
« mean
« nullu
« omis
« tam
« bis d
« eoru
« hanc

« pus, oblitus tot civium animas trahere te in casum ?
 « Quis enim tibi superstes aut optat esse, aut potest ?
 « Eò pervenimus, auspiciam atque imperium secuti
 « tuam, undè, nisi te reduce, nulli ad penates suos
 « iter est. Qui si adhuc de Persidis regno cum Dario
 « dimicares, etsi nemo vellet, tamen ne admirari qui-
 « dem posset, tam promptæ esse te ad omne discrimen
 « audaciæ: nam ubi paria sunt periculum ac præmium,
 « et secundis rebus amplior fructus est, et adversis
 « solatium majus rebus. Tuo verò capite ignobilem vi-
 « cum emi quis ferat, non tuorum modò militum, sed
 « ullius etiam gentis barbaræ civis, qui tuam magni-
 « tudinem novit ? Horret animus cogitatione rei quam
 « paulò ante vidimus. Eloqui timeo, invicti corporis
 « spoliis inertissimos manus fuisse injecturos, nisi te
 « interceptum misericors in nos fortuna servasset. To-
 « tidem proditores, totidem desertores sumus, quot te
 « non potuimus persequi. Universos licet milites igno-
 « miniâ notes, nemo recusabit luere id, quod ne ad-
 « mitteret præstare non potuit. Patere nos, quæso, alio
 « modo esse viles tibi. Quocùmque jusseris, ibimus ;
 « obscura bella et ignobiles pugnas nobis deprecimur :
 « temetipsum ad ea serva pericula, quæ magnitudinem
 « tuam capiunt. Citò gloria obsolescit in sordidis hos-
 « tibus ; nec quidquam indignius est quàm consumi
 « eam, ubi non possit ostendi. » Eadem ferè Ptolemæus,
 et similia iis cæteri. Jàmque confusis vocibus flentes eum
 orabant, ut tandem exsatiatæ laudi modum faceret, ac
 salutem suam, id est, publicam, parceret.

XXI. Grata erat regi pietas amicorum : itaque sin-
 gulos familiaritè amplexus considerare jubet, altiùsque
 sermone repetito : « Vobis quidem, inquit, ò fidissimi
 « piissimique civium atque amicorum, grates ago ha-
 « beoque, non solum eo nomine, quòd hodiè salutem
 « meam vestræ præponitis, sed quòd à primordiis belli
 « nullum ergà me benevolentiam pignus atque indicium
 « omisistis: adeò ut confitendum sit nunquam mihi vi-
 « tam meam fuisse tam caram quàm esse cœpit, ut vo-
 « bis diù frui possim. Cæterum non eadem est cogitatio
 « eorum qui pro me mori optant, et mea, qui quidem
 « hanc benevolentiam vestram virtute meruisse me ju-

« dico. Vos enim diuturnum fructum ex me, forsitan
 « etiam perpetuum percipere cupitis; ego me metior
 « non ætatis spatio, sed gloriæ. Licuit paternis opibus
 « contento intrâ Macedoniæ terminos per otium cor-
 « poris expectare obscuram et ignobilem senectutem.
 « Quanquàm ne pigri quidem sibi fata disponunt, sed
 « unicum bonum diuturnam vitam æstimantes sæpè
 « acerba mors occupat. Verùm ego, qui non annos
 « meos, sed victorias numero, si munera fortunæ benè
 « computo, diù vixi. Orsus à Macedoniâ imperium,
 « Græciam teneo: Thraciam et Illyrios subegi: Tri-
 « ballis Medisque imperito: Asiam quâ Hellesponto,
 « quâ Rubro mari alluitur, possideo. Jàmque haud
 « procùl absum à fine mundi, quem egressus, aliam
 « naturam, alium orbem aperire mihi statui. Ex Asiâ in
 « Europæ terminos momento unius horæ transivi. Vic-
 « tor utriusque regionis post nonum regni mei, post
 « vigesimum atque octavum ætatis annum, videorne
 « vobis in excolendâ gloriâ, cui me uni devovi, posse
 « cessare? Ego verò non deero, et ubicumque pugna-
 « bo, in theatro terrarum orbis esse me credam; dabo
 « nobilitatem ignobilibus locis; aperiam cunctis gen-
 « tibus terras, quas natura longè submoverat. In his
 « operibus exstingui me, si fors ita feret, pulchrum est;
 « eâ stirpe sum genitus, ut multam famam priùs quàm
 « longam vitam debeam optare. Obsecro vos, cogitate
 « nos pervenisse in terras, quibus feminæ ob virtutem
 « celeberrimum nomen est. Quas urbes Semiramis con-
 « didit! quas gentes redegit in potestatem! quanta opera
 « molita est! Nondùm feminam æquavimus gloriâ, et jàm
 « nos laudis satietas cepit? Dii faveant, majora adhuc res-
 « tant. Sed ita nostra erunt, quæ nondùm attingimus, si
 « nihil parvum duxerimus in quo magnæ gloriæ locus est.
 « Vos modò me ab intestinâ fraude et domesticorum insi-
 « diis præstate securum; belli Martisque discrimen im-
 « pavidus subibo. Philippus in acie tutior quàm in theatro
 « fuit; hostium manus sæpè vitavit, suorum effugere non
 « valuit. Aliorum quoque regum exitus si reputaveri-
 « tis, plures à suis, quàm ab hoste, interemptos numera-
 « bitis. Cæterum, quoniam olim rei agitatæ in animo
 « meo nunc promendæ occasio oblata est, mihi maxi-

« mu
 « Ol
 « cun
 « tab
 « tole
 comp

XX.

nuper
 ter ip
 fensi
 popul
 peran
 servat
 defect
 rum
 imper
 qui au
 dam,
 compa
 Boxun
 Poster
 tum si
 suspec
 pit ma
 piunt,
 princip
 ter spe
 post in
 cognit
 rùm B
 per cr
 moveb
 causan
 rum f
 erant,
 ciferat
 perven
 destina
 tique
 cum c

« mus laborum atque operum meorum erit fructus , si
 « Olympias mater immortalitati consecratur , quando-
 « cumque excesserit vitâ. Hoc si licuerit , ipse præ-
 « tabo ; si me præceperit fatum , vos mandâsse memen-
 « tote. » Ac tùm quidem amicos dimisit ; cæterùm per
 complures dies ibi stativa habuit.

XXII. Hæc dùm in Indiâ geruntur , Græci milites
 nuper in colonias à rege deducti circâ Bactra , ortâ in-
 ter ipsos seditione , defecerant , non tam Alexandro in-
 fensi , quàm metu supplicii : quippè occisis quibusdam
 popularium , qui validiores erant , arma spectare cæ-
 perant ; et Bactrianâ arce , quæ casu negligentius as-
 servata erat , occupatâ , barbaros quoque in societatem
 defectionis impulerant. Athenodorus erat princeps eo-
 rum qui regis quoque nomen assumpserat , non tam
 imperii cupidine , quàm in patriam revertendi cum iis
 qui auctoritatem ipsius sequebantur. Huic Bicon qui-
 dam , nationis ejusdem , sed ob æmulationem infestus ,
 comparavit insidias , invitatumque ad epulas , per
 Boxum quemdam Macerianum in convivio occidit.
 Postero die , concione advocatâ , Bicon ultrò insidia-
 tum sibi Athenodorum plerisque persuaserat , sed aliis
 suspecta fraus erat Biconis ; et paulatim in plures cæ-
 pit manare suspicio. Itaque Græci milites arma ca-
 piunt , occisuri Biconem , si daretur occasio : cæterùm
 principes eorum iram multitudinis mitigaverunt. Præ-
 ter spem suam Bicon præsentî periculo ereptus , paulò
 post insidiatus auctoribus salutis suæ est : cujus dolo
 cognito , et ipsum comprehenderunt , et Boxum. Cæte-
 rùm Boxum protinùs placuit interfici , Biconem etiam
 per cruciatum necari. Jàmque corpori tormenta ad-
 movebantur , cum Græci milites , incertum ob quam
 causam , lymphatis similes ad arma discurrunt. Quo-
 rum fremitu exaudito , qui torquere Biconem jussi
 erant , omisère , veriti ne id facere tumultuantium vo-
 ciferatione prohiberentur. Ille , sicut nudatus erat ,
 pervenit ad Græcos ; et miserabilis facies supplicio
 destinati in diversum animos repenti mutavit ; dimit-
 tique eum jusserunt. Hoc modo pœnâ bis liberatus ,
 cum cæteris qui colonias à rege attributas reliquerunt ,

revertit in patriam. Hæc circa Bactra et Scytharum terminos gesta.

XXIII. Interim regem duarum gentium, de quibus antè dictum est, centum legati adeunt. Omnes curru vehebantur, eximiâ magnitudine corporum, decoro habitu: lineæ vestes intextæ auro, purpurâque distinctæ: ei se dedere ipsos, urbes agrosque referebant: per tot ætates inviolatam libertatem illius primum fidei ditionique permissuros. Deos sibi deditiois auctores, non metum: quippè intactis viribus jugum excipere. Rex, concilio habito, deditos in fidem accepit, stipendio quod Arachosii utraque natio pensitabat, imposito, præterea duo millia et quingentos equites imperat; et omnia obedienter à barbaris facta. Invitatis deindè ad epulas legatis gentium regulisque, exornari convivium jussit. Centum aurei lecti modicis intervallis positi erant; lectis circumdederat aulæ, purpurâ auroque fulgentia, quidquid aut apud Persas vetere luxu, aut apud Macedones novâ immutatione corruptum erat, confusis utriusque gentis vitiis, in illo convivio ostendens. Intererat epulis Dioxippus Atheniensis pugil nobilis, et ob eximiam virtutem virium jam regi pernotus et gratus. Invidi malignique increpabant per seria et ludum, saginati corporis sequi inutilem belluam, cum ipsi prælium inirent, oleo mandentem præparare ventrem epulis. Eadem igitur in convivio Ilorras Macedo jam temulentus exprobrare ei cœpit et postulare ut, si vir esset, postero die secum ferro decerneret; regem tandem vel de suâ temeritate, vel de illius ignaviâ judicaturum. Et à Dioxippo contemptim militarem eludente ferociam accepta conditio est.

XXIV. Ac postero die rex, cum etiam acrius certamen exposcerent, quia deterrere non poterat, destinata exsequi passus est. Ingens hic militum, inter quos erant Græci qui Dioxippo studebant, convenerat multitudo. Macedo justa arma sumpserat, æreum clypeum, hastam, quam *sarissam* vocant, lævâ tenens, dextrâ lanceam; gladioque cinctus, velut cum pluribus simul dimicaturus. Dioxippus oleo nitens et coronatus,

lævâ
que
exspe
nudu
Mace
emisi
tione
dextr
so ut
re: q
ductis
dio, p
intend
rege.
sed e
fuerat
ad lu
nem i
cos d
subdu
verant
rohor
ut fur
excess
derent
lit rex
testem
mium
XXV
diebus
quos q
tium,
tum; l
animal
que in
deindè
erat ip
comita
Mallon
adiit,
imperi

Scytharum

de quibus
nes curru
m, decoro
raque dis-
referebant:
primum si-
onis aucto-
rum exci-
a accepit,
ensitabat,
os equites
cta. Invi-
gulisque,
ti modicis
at aulae,
ud Persas
mutatione
tis, in illo
us Athe-
ma virium
que incre-
bris sequi
oleo ma-
igitur in
obrare ei
die se-
suâ teme-
Dioxippo
pta con-
us certa-
t, desti-
ter quos
erat mul-
ypeum,
dextrâ
ibus si-
onatus,

lævâ puniceum aniculum, dextrâ validum nodosum-
que stipitem præferbat. Ea ipsa res omnium animos
expectatione suspenderat: quippè armato congredi
nudum dementia, non temeritas, videbatur. Igitur
Macedo haud dubius eminens interfici posse, lanceam
emisit; quam Dioxippus cum exiguâ corporis declina-
tione vitasset, antequàm ille hastam transferret in
dextram, assiluit, et stipite mediam eam fregit. Amis-
so utroque telo, Macedo gladium cœperat stringe-
re: quem occupatum complexu, pedibus repente sub-
ductis, Dioxippus arietavit in terram; ereptoque gla-
dio, pedem super cervicem jacentis imposuit, stipitem
intentans, elisurnsque eo victum, ni prohibitus esset à
rege. Tristis spectaculi eventus non Macædonibus modò,
sed etiam Alexandro fuit, maximè quia barbari ad-
fuerant: quippè celebratam Macedonum fortitudinem
ad ludibrium incidisse verebatur. Hinc ad criminatio-
nem invidorum adaperthæ sunt aures regis: et pòst pau-
cos dies inter epulas aureum poculum ex composito
subducitur; ministrique, quasi amisissent quod amo-
verant, regem adeunt. Sæpè minùs est constantiæ in
rohere quàm in culpâ: conjectum oculorum quibus
ut fur destinabatur, Dioxippus ferrè non potuit; cum
excessisset convivio, litteris conscriptis, quæ regi red-
derentur, ferro se interemit. Graviter mortem ejus tu-
lit rex, existimans indignationis esse, non pœnitentiæ
testem, utique postquàm falsò insimulatum eum, ni-
mium invidorum gaudium ostendit.

XXV. Indorum legati dimissi domos, paucis pòst
diebus cum donis revertuntur. Trecenti erant currus,
quos quadrijugi equi ducebant; lineæ vestis aliquan-
tum, mille scuta Indica, et ferri candidi talenta cen-
tum; leonesque raræ magnitudinis et tigres, utrumque
animal ad mansuetudinem domitum: lacertarum quo-
que ingentium pelles, et dorsa testudinum. Cratero
deindè imperat rex, haud prociul amne, per quem
erat ipse navigaturus, copias duceret: eos autem qui
comitari eum solebant, imponit in naves, et in fines
Mallorum secundo amne devehitur. Indè Sabracas
adiit, validam Indiæ gentem, quæ populi non regum
imperio regebatur. Saxaginta millia peditum habebant,

equitum sex millia : has copias currus quingenti sequentur : tres duces spectatos virtute bellicâ elegerant. At qui in agris erant, proximi flumini (frequentes autem vicis, maximè in ripâ habebant) ut vidère totum amnem, quâ prospici poterat, navigiis constratum, et tot militum arma fulgentia, territi novâ facie, deorum exercitum, et alium Liberum patrem, celebre in illis gentibus nomen, adventare credebant. Hinc militum clamor, hinc remorum pulsus, variæque nautarum voces hortantium pavidas aures impleverant. Ergo universi ad eos qui in armis erant, currunt, furerè clamitantes, cum diis prælium inituros : navigia non posse numerari, quæ invictos veherent : tantumque in exercitum suorum intulère terroris, ut legatos mitterent gentem dedituros.

XXVI. His in fidem acceptis, ad alias deindè gentes quarto die pervenit. Nihilò plùs animi his fuit quàm cæteris fuerat. Itaque, oppido ibi condito, quod *Alexandriam* appellari jusserat, fines eorum qui *Musicanis* appellantur, intravit. Hic de Teriolte satrape, quem Peropamisadis præfecerat, iisdem arguentibus, cognovit; multaque avarè hac superbè fecisse convictum interfici jussit. Oxathres, prætor Bactrianorum, non absolutus modò, sed etiam jure amplioris imperii donatus est finibus. Musicanis deindè in ditionem redactis, urbi eorum præsidium imposuit. Indè in Præstes, et ipsam Indiæ gentem, perventum est. Oxycanus rex erat, qui se munitæ urbi cum magnâ manu popularium incluserat. Hanc Alexander tertio die quàm cœperat obsidere, expugnavit. Et Oxycanus cum in arcem confugisset, legatos de conditione deditiois misit ad regem; sed antequàm adirent eum, duæ turres cum ingenti fragore prociderant, per quarum ruinas Macedones evasère in arcem; quâ captâ, Oxycanus cum paucis repugnans occiditur. Dirutâ igitur arce, et omnibus captivis venundatis, Sabi regis fines ingressus est; multisque oppidis in fidem acceptis, validissimam gentis urbem cuniculo cepit. Barbaris simile monstri visum est, rudibus militarum operum: quippè in mediâ fermè urbe è terrâ existebant, nullo suffossi specûs antè vestigio facto. Octoginta millia Indorum

in e
capt
X
prim
gent
rege
nem
Quan
quâ
sed
tas.
nos
extr
cred
host
quem
Rend
sex
inclu
event
gladi
tâm
etiam
spera
se:
evase
XX
quid
fectu
conj
deba
poris
tibus
cultu
fastu
cario
peltu
poste
esse
cura
tus,

in eâ regione cæsa Clitarchus est auctor , multosque captivos sub coronâ venisse.

XXVII. Rursus Musicani defecerant ; ad quos opprimendos missus est Pytho , qui captum principem gentis , eundemque defectionis auctorem , adduxit ad regem : quo Alexander in crucem sublato , rursus amnem , in quo classem expectare se jusserat , repetit. Quarto deindè die , secundo amne pervenit ad oppidum , quâ iter in regnum erat Sabi. Nuper se ille dediderat ; sed oppidani detrectabant imperium , et clauserant portas. Quorum paucitate contemptâ , rex quingentos Agrianos mœnia subire jusserat , et sensim recedentes elicere extrâ muros hostem , secuturum profectò , si fugere eos crederet. Agriani , sicut imperatum erat , laccessito hoste , subito terga vertunt , quos barbari effusè sequentes , in alios , inter quos ipse rex erat , incidunt. Renovato ergò prælio , ex tribus millibus barbarorum sexcenti cæsi sunt , mille capti , cæteri mœnibus urbis inclusi. Sed non , ut primâ specie læta victoria , itâ eventum quoque fuit : quippè barbari veneno tinxerant gladios. Itaque saucii subindè exspirabant : nec causa tam strenuæ mortis excogitari poterat à medicis , cum etiam leves plagæ insanabiles essent. Barbari autem speraverant incautum et temerarium regem excipi posse : et fortè , inter promptissimos dimicans , intactus evaserat.

XXVIII. Præcipuè Ptolemæus , lævo humero leviter quidem saucius , sed majore periculo quàm vulnere affectus , regis sollicitudinem in se converterat. Sanguine conjunctus erat ; et quidam Philippo genitum esse credebant ; certè pellice ejus hortum constabat. Idem corporis custos promptissimusque bellator : et pacis artibus quàm militiæ major et clarior , modico civilique cultu , liberalis imprimis , adituque facilis , nihil ex fastu regio assumpserat. Ob hæc regi an popularibus carior esset , dubitari poterat ; tùm certè primùm expertus suorum animos , adè ut fortunam , in quam postea ascendit , in illo periculo Macedones ominati esse videantur. Quippè non levior illis Ptolemæi fuit cura quàm regi , qui , et prælio sollicitudine fatigatus , cum Ptolemæo assideret , lectum in quo ipse ac-

quiesceret jussit inferri. In quem ut se recepit, pro-
tinis altior insecutus est somnus. Ex quo excitatus,
per quietem vidisse se exponit speciem draconis obla-
tam herbam ferentis ore, quam veneni remedium esse
monstrasset. Colorem quoque herbæ referebat, agnitu-
rum, si quis reperisset, affirmans: inventamque deinde
(quippè à nullis erat requisita) vulnere imposuit: pro-
tinusque dolore finito, intrà breve spatium cicatrix quo-
que obducta est. Barbaros ut prima spes sefellerat, se
ipsos urbemque dederunt. Hinc in proximam gentem
Pathalium perventum est. Rex erat Mæris, qui, urbe
desertâ, in montes profugerat. Itaque Alexander oppido
potitur, agrosque populatur. Magnæ indè prædæ actæ
sunt pecorum armentorumque; magna vie reperita fru-
menti. Ducibus deinde sumptis annis peritis, deflavit
ad insulam medio fermè alveo enatam.

XXIX. Ibi diutius subsistere coactus, quia duces
soccordius asservati profugerant, misit qui conquire-
rent alios; nec repertis, pervicax cupido incessit vi-
sendi Oceanum, adeundique terminos mundi, ut, sine
regionis peritis, flumini ignoto caput suum, totque
fortissimorum virorum salutem permetteret. Naviga-
bant ergò, omnium per quæ ferebantur ignari: quan-
tium indè abesset mare, quæ gentes colerent, quàm
placidum amnis os, quàm patiens longarum navium
esset, anceps et cæca æstimatio augurabatur. Unum
erat temeritatis solatium, perpetua felicitas. Jàm qua-
dringenta stadia processerant, cùm gubernatores ag-
noscere ipsos auram maris, et haud procùl videri sibi
Oceanum abesse indicant regi. Lætos ille hortari nau-
ticos cœpit, incumbere remis: Adesse finem laboris
omnibus votis expeditum. Jàm nihil gloriæ deesse, nihil
obstare virtuti; sine ullo martis discrimine, sine san-
guine, orbem terræ ab illis capi. Ne naturam quidem
longiùs posse procedere; brevi incognita, nisi immor-
talibus, esse visuros. Paucos tamen navigio emisit in
ripam, qui agrestes vagos exciperent, è quibus certiora
nosci posse sperabat. Illi scrutati omnia tuguria, tan-
dem latentes reperere. Qui interrogati quàm procùl
abesset mare, responderunt: « Nullum ipsos mare,
« ne famâ quidem, accepisse; cæterùm tertio die per-

« ve
« du
natur
et pr
cresc
flum
dispa
evect
appl
runt
XX
nus e
quod
majo
præc
erat:
tur. I
antè
vigiis
dique
curru
contis
mos a
tes,
cland
naviu
et mu
hiuc
nusqu
modò
berna
exand
à ter
naves
navig
tùs cl
incuti
tibus
perve
XX
inund

« veniri posse ad aquam amaram, quæ corrumperet
 « dulcem. » Intellectum est mare destinari ab ignaris
 naturæ ejus. Itaque ingenti alacritate nautici remigant;
 et proximo quoque die, quo propius spes admovebatur
 crescebat ardor animorum. Tertio jam die, mixtum
 flumini subibat mare, leni adhuc æstu confundente
 dispares undas. Tum aliam insulam medio amni sitam
 evecti paulò lentius, quia cursus æstu reverberabatur,
 applicant classem, et ad commeatus petendos discu-
 runt, securi casûs ejus qui supervenit ignaris.

XXX. Tertia fermè hora erat, cum statâ vice Ocea-
 nus exæstuans inveli cœpit, et retrò flumen urgere:
 quod primò coercitum, deindè vehementius pulsum,
 majore impetu adversum agebatur, quàm torrentia
 præcipiti alveo incurrunt. Ignota vulgo freti natura
 erat: monstraque et iræ deûm indicia cernere videban-
 tur. Identidem intumescere mare, et in campos paulò
 antè siccos descendere superfusum. Jamque levatis na-
 vigiis, et totâ classe dispersâ, qui expositi erant, un-
 dique ad naves trepidi et improvise malo attoniti re-
 currunt. Sed in tumultu festinatio quoque tarda est. Hi
 contis navigia appellabant; hi, diùm considerent, re-
 mos aptari prohibebant; quidam enavigare properan-
 tes, sed non exspectatis qui simul esse debebant,
 clauda et inhabilia navigia languidè moliebantur; aliæ
 navium inconsultè ruentes omnes receperant; pariterque
 et multitudo et paucitas festinantes morabatur. Clamor
 hinc exspectare, hinc ire jubentium; dissonæque voces
 nusquam idem ac unum tendentium, non oculorum
 modò usum, sed etiam aurium abstulerant. Ne in gu-
 bernatoribus quidem quidquam opis erat, quorum nec
 exaudiri vox à tumultuantibus poterat, nec imperium
 à territis incompositisque servari. Ergò collidi inter se
 naves, abstergerique invicem remi, et alii aliorum
 navigia urgere cœperunt. Crederes non unius exerci-
 tûs classem vehi, sed duorum navale inisse certamen;
 incutiebantur puppibus proræ; premebantur à sequen-
 tibus, qui antecedentes turbaverant: jurgantium ira
 perveniebat etiam ad manus.

XXXI. Jamque æstus totos circâ flumen campos
 inundaverat, tumulis duntaxat eminentibus, velut

insulis parvis, in quos plerique trepidi, omissis navigiis, enare cœperunt. Dispersa classis partim in præaltâ aquâ stabat, quâ subsederant valles; partim in vado hærebat; utcumque inæquale terræ fastigium occupaverant undæ; cùm subitò novus, et pristino major, terror incutitur. Reciprocari cœpit mare, magno tractu aquis in suum fretum recurrentibus; reddebantque terras paulò antè profundo salo mersas. Igitur destituta navigia, alia præcipitantur in proras, alia in latera procumbunt. Strati erant campi sarcinis, armis, avulsarum tabularum remorumque fragmentis. Miles nec egredi in terram, nec in naves subsistere audebat, identidem præsentibus graviora quæ sequerentur expectans. Vix quæ perpetiebantur videre ipsos credebant; in sicco naufragia, in amui mare. Nec finis malorum; quippè æstum paulò post mare relaturum, quo navigia allevarentur, ignari, famem et ultima sibimet ominabantur: belluæ quoque, fluctibus destitutæ, terribiles vagabantur. Jàmque nox appetebat; et regem quoque desperatio salutis ægritudine affecerat. Nos tamen invictum animum curæ obruunt, quin totâ nocte præsideret in speculis, equitesque præmitteret ad eos amnis, ut cùm mare rursùs exæstuarè sensissent, procederent. Navigia quoque lacerata refici, et eversa fluctibus erigi jubet, paratosque esse et intentos, cùm rursùs mare terras inundasset.

XXXII. Totâ eâ nocte inter vigiliâs adhortationesque consumptâ, celeriter et equites ingenti cursu refugère, et secutus est æstus, qui primò, aquis leni tractu subeuntibus, cœpit levare navigia; mox totis campis inundans etiam impulit classem; plaususque militum nauticorumque, insperatam salutem immodico celebrantium gaudio, littoribus ripisque resonabat. Undè tantùm redisset subitò mare, quò pridie refugisset, quænam esset ejusdem elementi natura, modò discors, modò imperio temporum obnoxia, mirabundi requirebant. Rex cùm ex eo quod acciderat conjectaret, post solis ortum statum tempus esse, mediâ nocte, ut æstum occuparet, cum paucis navigiis secundo amne defluxit: evectorumque os ejus, quadringenta stadia processit in mare; tandem voti sui compos, præsidibusque maris

et lo
adve
est h
que
corp
gatu
miss
exer
cum
rim
crito
navi
luto
amne
se ve

XX

inutil
Nonis
diebu
hic p
dediti
die v
deser
Orit
tioni
natoq
Indos
mæus
bant.
que s
Indos
ne cur
Ipsa s
promi
intons
maris
durati
ejicit,
Maced
sentire
arbor

et locorum diis sacrificio facto, ad classem rediit. Hinc adversum flumen subiit classis, et altero die appulsa est haud procùl lacu salso, cujus ignota natura plerosque decepit temerè ingressos aquam; quippè scabies corpora invasit, et contagium morbi etiam in alios vulgatum est; oleum remedium fuit. Leonato deindè præmisso, ut puteos foderet quà terrestri itinere ducturus exercitum videbatur (quippè sicca erat regio), ipse cum copiis substitit, vernum tempus expectans. Interim urbes portusque condidit. Nearcho atque Onesicrito, nauticæ rei peritis, imperavit ut validissimas navium deducerent in Oceanum; progressisque quoad tutò possent, naturam maris noscerent; vel eodem amne, vel Euphrate subire eos posse, cum reverti ad se vellent.

YXXIII. Jàmque mitigatâ hieme, et navibus quæ inutiles videbantur crematis, terrâ ducebat exercitum. Nonis castris in regionem Arabitarum; indè totidem diebus in Gedrosiorum regionem perventum est. Liber hic populus, consilio habito, deditit se; nec quidquam deditis, præter commeatus, imperatum est. Quinto hiinc die venit ad flumen; *Arabum* incolæ appellant: regio deserta et aquarum inops excipit, quam emensus, in Oritas transit. Ibi majorem exercitûs partem Hephæstioni tradidit, levem armaturam cum Ptolemæo Leonatoque partitus est. Tria simul agmina populabantur Indos; magnæque prædæ actæ sunt; maritimos Ptolemæus, cæteros ipse rex, et ab aliâ parte Leonatus urebant. In hac quoque regione urbem condidit, deductique sunt in eam Arachosii. Hinc pervenit ad maritimos Indos. Desertam vastamque regionem latè tenent, ac ne cum finitimis quidem ullo commercii jure miscentur. Ipsa solitudo naturâ quoque immitia efferavit ingenia; prominent ungues nunquam recisi, comæ hirsutæ et intonsæ sunt. Tuguria conchis et cæteris purgamentis maris instruunt; ferarum pellibus tecti; piscibus sole duratis, et majorum quoque belluarum, quas fluctus ejicit, carne vescuntur. Consumptis igitur alimentis, Macedones primò inopiam, deindè ad ultimum famem sentire cœperunt, radices palmarum (namque sola ea arbor gignitur) ubique rimantes. Sed cum hæc quoque

alimenta defecerant, jumenta cædere aggressi, ne equis quidem abstinebant; et cum decissent quæ sarcinas veherent, spolia de hostibus, propter quæ ultima Orientalis peragraverant, cremabant incendio.

XXXIV. Famem deinde pestilentia secuta est: quippè insalubrium ciborum novi succi, ad hoc itineris labor et ægritudo animi vulgaverant morbos, et nec manere sine clade, nec progredi poterant; manentes fames, progressos acrior pestilentia urgebat. Ergò strati erant campi penè pluribus semivivis quàm cadaveribus. Ac ne levius quidem ægri sequi poterant: quippè agmen raptim agebatur, tantum singulis ad spem salutis ipsos proficere credentibus, quantum itineris festinando præriperent. Igitur qui defecerant, notos ignotosque, ut allevarentur orabant. Sed nec jumenta erant quibus excipi possent, et miles vix arma portabat; imminensque etiam ipsis facies mali ante oculos erat. Ergò sæpius revocati, ne respicere quidem suos sustinebant, misericordiã in formidinem versã. Illi, relictis, deos testes, sacra communia, regisque implorabant opem: cumque frustra surdas aures fatigaret, in rabiem desperatione versi, parem suo exitum similesque ipsis amicos et contubernales precabantur. Rex, dolore simul ac pudore anxius, quia causa tantæ cladis ipse esset, ad Phrataphernem, Parthorum satrapem, misit, qui juberet camelis cocta cibaria afferre; alios quoque finitimarum regionum præfectos certiores necessitatis suæ fecit. Nec cessatum est ab his. Itaque fame duntaxat vindicatus exercitus, tandem in Gedrosiæ fines perducitur. Omnium rerum sola fertilis regio est, in quâ stativa habuit, ut vexatos milites quiete firmaret. Illic Leonati litteras accipit, conflixisse ipsum cum octo millibus peditum et quingentis equitibus Oritarum, prospero eventu. A Cratero quoque nuntius venit, Orzinem et Zariaspem nobiles Persas, defectionem molientes, oppressos à se, in vinculis esse.

XXXV. Præposito igitur regioni Siburtio (namque Memnon præfectus ejus nuper interierat morbo) in Carmaniam ipse processit. Aspastes erat satrapes gentis; suspectus res novare voluisse, dum in Indiã rex esset. Quem occurrentem, dissimulatã irã, comiter allocu-

tus, dum exploraret quæ delata erant, in eodem honore habuit. Cum Indiæ præfecti, sicut imperatum erat, equorum jumentorumque jugalium vim ingentem ex omni, quæ sub imperio erat, regione misissent, quibus deerant impedimenta restituit. Arma quoque ad pristinum refecta sunt cultum; quippè haud procul à Perside aberant, non pacatâ modò, sed etiam opulentâ. Igitur, ut dictum est, æmulatus patris Liberi non gloriam solum quàm ex illis gentibus deportaverat, sed etiam famam (sive illud triumphus fuit ab eo prium institutus, sive hacchantium lusus) statuit imitari, animo super humanum fastigium elato. Vicos per quos iter erat, floribus coronisque sterni jubet: liminibus ædium crateres vino repletos, et alia eximiæ magnitudinis vasa disponi: vehicula deindè constrata, ut plures capere milites possent, in tabernaculorum modum ornari, alia candidis velis, alia veste pretiosâ. Primi ibant amici et cohors regia, variis redimita floribus coronisque, alibi tibicinum cantus, alibi lyræ sonus audiebatur; item in vehiculis pro copiâ cujusque adornatis, commessabundus exercitus, armis, quæ maximè decora erant, circumpendentibus. Ipsum convivasque currus vehebat, crateris aureis, ejusdemque materiæ ingentibus poculis prægravis. Hoc modo per dies septem hacchabundum agmen incessit; parta præda, si quid victis, saltem adversus comessantes, animi fuisset: mille meherculè viri, modò et sobrii, septem dierum crapulâ graves in suo triumpho capere potuerunt. Sed fortuna, quæ rebus famam pretiumque constituit, hic quoque militiæ probrum vertit in gloriam (et præsens ætas et posteritas deindè mirata est, per gentes nondum satis domitas incessisse temulentos), barbaris, quod temeritas erat, in gratiam esse credentibus. Hunc apparatus carnifex sequebatur: quippè satrapes Aspastes, de quo antè dictum est, interfici jussus est; adeò nec luxuriæ quidquam crudelitas, nec crudelitati luxuria obstat.

LIBER X.

BREVIARIUM CAPITUM.

Pœna præfectorum improborum. Nova Alexandri consilia. Supplicium Orsinis. — 2. Seditio in castris oritur, verbis milites Rex continet. — 3. Seditiosos castigat, et corporis custodiam Persis credit. — 4. Oratio militis cujusdam in vinculis. In regem conjuratio. — 5. Moribundi Regis dicta. Mors Sisygambis. Alexandri elogium. — 6. Concilium et disceptationes præfectorum de Alexandri successore. — 7. Suadente Meleagro, ab aliquot rex salutatur Aridæus: inde fons belli civilis. — 8. Primores ab insidiis Meleagri præcavent: Aridæus, pacis cupidus, tumultum sedare conatur: — 9. Perdicas Meleagram et trecentos circiter motus auctores dolo opprimit. — 10. Divisio imperii inter præfectos, summa tamen Aridæo attribuitur. Magnifica Alexandri funera.

I. **I**isdem ferè diebus Cleander et Sitalces, et cum Agathone Heracon superveniunt, qui Parmenionem jussu regis occiderant: quinque millia peditum cum equitibus mille. Sed et accusatores eos è provinciâ cui præfuerant sequebantur: nec tot facinora, quot admirerant, compensare poterant cædis perquam gratæ regi ministerio. Quippè cum omnia profana spoliassent, ne sacris quidem abstinuerant. Invisum Macedonum nomen avaritia eorum ac lidido barbaris fecerat. Inter omnes tamen eminebat Cleandri furor, qui nobilem virginem constupratam, servo suo pellicem dederat. Plerique amicorum Alexandri non tam criminum quæ palàm objiciebantur atrocitatem, quam memoriam occisi per eos Parmenionis (quod tacitum prodesse reis apud regem poterat) intuebantur, læti recidisse iram

in iræ ministros, nec ullam potentiam scelere quæsitam cuiquam esse diuturnam. Rex cognitâ causâ pronuntiavit, ab accusatoribus unum, et id maximum, crimen esse præteritum, desperationem salutis suæ; nunquam enim talia ausuros, qui ipsum ex Indiâ sospitem aut optâsset reverti, aut credidissent reversurum. Igitur hos quidem vinxit: sexcentos autem militum, qui sævitæ eorum ministri fuerant, interfici jussit. Eodem die sumptum est supplicium de iis quoque, quos auctores defectionis Persarum Craterus adduxerat.

II. Haud multò post Nearchus et Onesicritus, quos longiùs in Oceanum procedere jusserat, superveniunt. Nuntiabant autem quædam audita, alia comperta; insulam ostio amnis subjectam auro abundare, inopem equorum esse: singulos equos ab iis qui ex continenti trajicere auderent, singulis talentis emi. Plenum esse belluarum mare: æstu secundo eas ferri magnarum navium corpora æquantes: Truci cantu deterritas sequi classem, cum magno æquoris strepitu, velut demersa navigia, subiisse aquas. Cætera incolis crediderant: inter quæ, rubrum mare non à colore undarum, ut plerique crederent, sed ab Erythrâ rege appellari: esse haud procul à continenti insulam palmis frequentibus consitam, et in medio ferè nemore columnam eminere, Erythræ regis monumentum, litteris gentis ejus scriptam. Adjiciebant navigia quæ lixas mercatoresque vexissent, famam auri secantis gubernatoribus, in insulam esse transmissa, nec deinde ab his postea visa. Rex cognoscendi plura cupidine accensus, rursus eos terram legere jubet, donec ad Euphratem appellerent classem: inde adverso amne Babylonem subituros. Ipse animo infinita complexus, statuerat, omni ad Orientem maritimâ regione perdomitâ, et Syriâ petere Africam, Carthagini infensus. Inde Numidiæ solitudinibus peragratis, cursum Gades dirigere (ibi namque columnas Herculis esse fama vulgaverat.) Hispanias deinde, quas Iberiam Græci à flumine Ibero vocabant, adire, et prætervehi Alpes Italique oram, undè in Epirum brevis cursus est. Igitur Mesopotamiæ prætoribus imperavit, materiâ in Libano monte emâ devec-taque ad urbem Syriæ Thapsacum, ingentium carinas

consilia. Supplis
verbis milites Rex
custodiam Persis
In regem conjun-
cambis. Alexandri
rum de Alexandri
rex salutatur Ari-
insidiis Meleagri
sedare conatur:
motus auctores dolo
s, summa tamen

alces, et cum
Parmenionem
peditum cum
provincia cui
a, quot admi-
am gratæ regi
poliâsset, ne
cedonum no-
fecerat. Inter
qui nobilem
icem dederat.
criminum quæ
memoriam oc-
prodesse reis
ecidisse iram

navium ponere; septiremes omnes esse, deducique Babylonem. Cypriorum regibus imperatum ut æs stupamque et vela præberent. Hæc agenti Pori et Taxillis regum litteræ traduntur: Abisarem morbo, Philippum, præfectum ipsius, ex vulnere interiisse, oppressosque qui vulnerassent eum. Igitur Philippo substituit Eudæmonem: dux erat Thracum. Abisaris regnum filio ejus attribuit.

III. Ventum est deinde Pasagardas. Persica est gens, cujus Satrapes Orsines erat, nobilitate ac divitiis inter omnes barbaros eminens. Genus ducebat à Cyro, quondam rege Persarum: opes et à majoribus traditas habebat, et ipse longâ imperii possessione cumulaverat. Is regi cum omnis generis donis, non ipsi modò ea, sed etiam amicis ejus daturus, occurrit. Equorum domiti greges sequebantur, currusque argento et auro adornati, pretiosa suppellex et nobiles gemmæ, aurea magni ponderis vasa vestesque purpureæ, et signati agenti talentum quatuor millia. Cæterum tanta benignitas barbaro causa mortis fuit. Nam cum omnes amicos regis donis super ipsorum vota coluisset, Bagoæ spadoni, nullum honorem habuit, admonitusque à quibusdam quàm Alexandro cordi esset, respondit, amicos regis, non se mancipia colere. His auditis, spado potentiam flagitio et dedecore quæsitam in caput nobilissimi et insontis exercuit: namque gentis ejusdem levissimos falsis criminibus adstruxit, monitus tùm demùm ea deferre cum ipse jussisset. Interim quoties sine arbitris erat, credulas regis aures implebat, dissimulans causam iræ, quò gravior criminantis auctoritas esset. Nondum suspectus erat Orsines, jam tamen vilior: reus enim in secreto agebatur, latentis periculi ignarus.

IV. Jam matura erant in perniciem innocentis mendacia; et fatum, cujus inevitabilis sors est, appetebat. Fortè enim sepulcrum Cyri Alexander jussit aperiri, in quo erat conditum ejus corpus, cui dare volebat inferias. Auro argentoque repletum esse crediderat; quippè ità famâ Persæ vulgaverant, sed præter clypeum ejus putrem et arcus duos scythicos, et acinacem, nihil reperit. Cæterum coronâ aureâ impositâ, amiculo

cui assueverat ipse solium in quo corpus jacebat vela-
vit, miratus tanti nominis regem, tantis præditi-
um opibus, haud pretiosius sepultum esse quàm si fuisset
è plebe. Proximus erat lateri spado, qui regem intuens :
« Quid mirum, *inquit*, est inania sepulcra esse regum,
« cum satraparum domus aurum indè egestum capere
« non possint? Quod ad me attinet, ipse hoc bustum
« antea non videram; sed ex Dario ita accepi, tria
« millia talentum condita esse cum Cyro. Hinc illa be-
« nignitas in te, ut, quod impunè habere non poterat
« Orsines, donando etiam gratiam iniret. » Concitave-
rat jam animam in iram; cum ii quibus negotium idem
dederat, superveniunt; hinc Bagoas, hinc ab eo su-
bordinati, falsis criminibus occupant aures. Antequàm
accusari se suspicaretur Orsines, in vincula traditus
est. Non contentus supplicio insontis spado, ipse mori-
turo manum injecit. Quem Orsines, intuens : « Audie-
« ram, *inquit*, in Asià olim regnasse feminas; hoc verò
« novum est, regnare mancipium! » Hic fuit exitus no-
bilissimi Persarum, nec insontis modò, sed eximie quo-
que benignitatis in regem.

V. Eodem tempore Phradates regnum affectasse
suspectus, occiditur. Cæperat esse præceps ad repræ-
sentanda supplicia, idem ad deteriora credenda. Sci-
licet res secundæ valent commutare naturam : et rarò
quisquam ergà bona sua satis cautus est. Idem enim,
paulo antè, Lyncestem Alexandrum delatum à duobus
indicibus, damnare non sustinuerat; humiliores quo-
que reos, contrà suam voluntatem, quia cæteris vide-
bantur insontes, passus absolvi : hostibus victis regna
reddiderat : ad ultimum à semetipsò degeneravit, us-
que adeò, ut adversus libidinem animi, arbitrio scorti,
aliis regna daret, aliis adimeret vitam. Iisdem ferè
diebus, litteras à Cæno accepit de rebus in Europà et
Asià gestis, dum ipse Indiam subigit. Zopyrio, Thra-
ciæ præpositus, dum expeditionem in Getas faceret,
tempestatibus procellisque subito cohortis, cum toto
exercitu oppressus erat. Quà cognitâ clade, Seuthes
Odrysas populares suos ad deditionem compulerat.
Amisâ propemodum Thraciâ, ne Græcia quidem tu-
multibus inconquassa mansit. Nam Alexander, punitâ

satraparum quorundam insolentiâ, quam, dum in extremo orbe Indorum armis attinetur, per summa scelera atque flagitia in provinciales exercuerant, cæterorum metum intenderat: qui, in paribus delictis; idem admissorum præmium exspectantes, in mercenariorum militum fidem confugiebant, illorum manibus, si ad supplicium poscerentur, salutem suam tutaturi; aut pecuniâ, quanta poterat, coactâ, fugam inibant. Eâ re cognitâ, litteræ ad omnes Asiæ prætores missæ sunt, quibus inspectis, è vestigio omnes peregrinos milites, qui stipendia sub ipsis facerent, dimittere jubebantur. Erat inter eos Harpalus, quem Alexander, quòd ob ipsius amicitiam olim à Philippo ejectus solum vertisset, inter fidissimos habebat; et post Mazæi mortem satrapiâ Babylonie donaverat, thesaurorumque custodiæ præfecerat. Is igitur, cum fiduciam, quam in propensissimâ regis gratiâ habere poterat, magnitudine flagitiorum consumpsisset, quinque talentorum millia ex gazâ regiâ rapit; conductaque sex millium mercenariorum manu, in Europam evadit. Jàm pridem enim luxu et libidinibus in præceps tractus, desperatæque apud regem veniâ, adversus iram ipsius in alienis opibus subsidium circumspicere cœperat; et Athenienses, quorum non contemnendam potentiam et apud cæteros Græcos auctoritatem, tum occultum in macedones odium nôrat, sedulò coluerat. Itaque spem suis faciebat Athenienses, adventu suo cognito, copiisque et pecuniis quas adduceret coràm inspectis, protinùs arma consiliaque sociaturos esse. Nam apud populum imperitum et mobilem, per homines improbos et avaritiâ venales, omnia se muneribus consecuturum existimabat.

VI. Igitur triginta navibus Sunium transmittunt. Promontorium est Atticæ terræ; undè portum urbis petere decreverant. His cognitis, rex Harpalo Atheniensibusque juxtâ infestus, classem parari jubet, Athenas protinùs petiturus. Quod consilium dum agitat, clàm litteræ ei redduntur, Harpalum intrasse quidem Athenas; pecuniâ conciliâsse sibi principum animos: mox, concilio plebis habito, jussum urbe excedere ad Græcos milites pervenisse; à quibus non

receptum, et trucidatum à quodam viatore per insidias. His lætus, in Europam trajiciendi consilium omisit: sed exsules, præter eos qui civili sanguine aspersi erant, recipi ab omnibus Græcorum civitatibus queis pulsati erant, jussit. Et Græci, haud ausi imperium aspernari, quanquam solvendarum legum id principium esse censebant, bona quoque quæ exstarent restituere damnatis. Soli Athenienses non suæ modò, sed etiam publicæ vindices libertatis, colluvionem hominum, quia ordinem ægrè ferebant, non regio imperio, sed legibus moribusque patriis regi assueti, prohibuere finibus, omnia potius toleraturi, quàm purgamenta quondam urbis suæ, tunc etiam exsili, admitterent. Alexander, senioribus militum in patriam remissis, tredecim millia peditum, et duo millia equitum, quæ in Asiâ retineret, eligi jussit, existimans modico exercitu continere posse Asiam, quia pluribus locis præsidia disposuisset: nuperque conditas urbes, quas colonis replèsset, res renovare cupientibus obstare.

VII. Cæterùm, priusquàm secerneret quos erat retenturus, edixit ut omnes milites æs alienum profiterentur. Grave plerisque esse compererat; et quanquam ipsorum luxu contractum erat, dissolvere tamen ipse decreverat. Illi tentari ipsos rati, quò faciliùs ab integris sumptuosos discerneret, prolatando aliquantùm extraxerant temporis: et rex satis gnarus professioni æris pudorem, non contumaciam, obstare, mensas totis castris poni jussit, et decem millia talentorum proferri. Tùm demùm, fide facta, professi sunt; nec amplius ex tanta pecuniâ, quàm centum et triginta talenta superfuere: aded ille exercitus, tot ditissimarum gentium victor, plùs tamen victoriæ, quàm prædæ, deportavit ex Asiâ. Cæterùm, ut cognitum est, alios remitti donum, alios retineri; perpetuam eum regni sedem in Asiâ habiturum rati, vecordes et disciplinæ militaris immemores, seditiosis vocibus castra complent; regemque ferociùs quàm allàs adorti, omnes simul missionem postulare cæperunt; deformia ora cicatricibus, canitiemque capitum ostentantes; nec aut præsectorum castigatione, aut verecundiâ regis deterriti, tumultuoso clamore et militari violentiâ volentem loqui inhi-

behant, palàm professi nusquam indè, nisi in patriam,
 vestigium esse moturos. Tandem silentio facto, magis
 quia motum esse credebant, quam quia ipsi moveri
 poterant, quidnam facturus esset exspectabant. Ille,
 « Quid hæc, inquit, repens consternatio, et tam pro-
 « cax atque effusa licentia denuntiat? Eloqui timeo;
 « palàm certè rupistis imperium, et precario rex sum,
 « cui non alloquendi, non noscendi monendique, aut
 « intuendi vos jus requisitis. Equidem cum alios di-
 « mittere in patriam, alios mecum paulò post depor-
 « tare statuerim; tam illos acclamantes video qui abi-
 « turi sunt, quam hos, cum quibus præmissos subsequi
 « statui. Quid hoc est rei? dispari in causâ idem om-
 « nium clamor est! pervelim scire, utrùm qui disce-
 « dunt, an qui retinentur, de me querantur. »

VIII. Crederes uno ore omnes sustulisse clamorem;
 ita pariter ex totâ concione responsum est. « Omnes
 « queri. » Tum ille: « Non herculè, inquit, potest fieri
 « ut adducar quærendi simul omnibus hanc causam esse
 « quam ostenditis, in quâ major pars exercitus non
 « est, utpotè cum plures dimiserim quam retenturus
 « sum: subest nimirum altius malum, quod omnes
 « avertit à me. Quando enim regem universus exerci-
 « tus deseruit? Ne servi quæsem uno grege profugiunt
 « dominos; sed est quidem in illis pudor à cæteris
 « destitutis relinquendi. Verùm ego tam furiosæ con-
 « sternationis oblitus, remedia insanabilibus conor
 « adhibere. Omnem herculè spem, quam ex vobis con-
 « ceperam, damno nec ut cum militibus meis; (jà
 « etiam esse destitistis), sed ut cum ingratissimis opor-
 « tet, agere decrevi. Secundis rebus quæ circumfluunt
 « vos, insanire cœpistis, obliti statûs ejus, quem be-
 « neficio exuistis meo: digni, herculè, qui in eodem
 « consenescat, quoniam facilius est vobis adversam
 « quam secundam regere fortunam. En tandem Illy-
 « riorum paulò antè et Persarum tributariis Asia et
 « tot gentium spolia fastidio sunt. Modò sub Philippo
 « seminudis, amicula ex purpurâ sordent; aurum et
 « argentum oculi ferre non possunt; lignea enim vasa
 « desiderant, et ex cratibus scuta, rubiginemque gla-
 « diorum. Hoc cultu pœnentes vos accepi, et quingenta

« talenta æris alieni, cum omnis regia supellex haud
 « amplius quam sexaginta talentorum esset, meorum
 « operum fundamenta: quibus tamen (absit invidia)
 « imperium maximæ terrarum partis imposui. Asiæne
 « pertæsum est, quæ vos gloriâ rerum gestarum diis pa-
 « res fecit? in Europam ire properatis, rege deserto,
 « cum pluribus vestram defuturum viaticum fuerit, ni-
 « æs alienum luissem, nempe in asiaticâ prædâ. Nec pu-
 « det, profundo ventre devictarum gentium spolia cir-
 « cumferentes, reverti velle ad liberos conjugisque,
 « quibus pauci præmia victoriæ potestis ostendere:
 « nam cæterorum, dum etiam spei vestræ obviam itis,
 « arma quoque pignori sunt. Bonis verò railitibus ca-
 « riturus sum, pellicum convivis, quibus hoc solum ex
 « tantis opibus superest, in quod impenditur. Proinde
 « fugientibus me pateant limites; facessite hinc ocius:
 « ego cum Persis abeuntium terga tutabor; Neminem
 « teneo: liberate oculos meos, ingrattissimi cives. Læti
 « vos excipient parentes liberique sine vestro rege re-
 « deunt! obviam ibunt desertoribus transfugisque!
 « Triumphabo meherculè de fugâ vestrâ, et ubicun-
 « què ero, expetam pœnas, hos cum quibus me relin-
 « quitis, colendo præferendoque vobis. Jâm autem
 « scietis, et quantum sine rege valeat exercitus, et
 « quid opis in me uno sit. »

IX. Desiluit deindè frendens de tribunali, et in me-
 dium armatorum agmen se immisit; notatosque qui
 ferocissimè oblocuti erant, singulos manu corripuit:
 nec ausos repugnare, tredecim asservandos custodibus
 corporis tradidit. Quis crederet sævam paulò antè con-
 cionem obtorpuisse subito metu, et cum ad supplicium
 videret trahi nihil ausos graviora quam cæteros, tam
 effusam antè licentiam, atque seditiosam militum vio-
 lentiam ità compressam, ut non modò nullus ex omni-
 bus irruenti regi restiterit, verùm etiam cuncti, pavore
 exanimati, attonitis similes, quid de ipsis quoque rex
 statuendum censeret, suspensâ mente expectarent?
 Itaque sive nominis, quod gentes quæ sub regibus
 sunt, inter deos colunt, sive propria ipsius veneratio,
 sive fiducia tantâ vi exercentis imperium conterruit
 eos, singulare certè ediderunt patientiæ exemplum;

adeoque non sunt accensi supplicio commilitonum cum sub noctem interfectos esse nossent, ut nihil omiserint quod singuli magis obedienter ac pie facerent. Nam cum postero die venissent, prohibiti aditu, Asiaticis modo militibus admissis, lugubrem totis castris edidere clamorem, denuntiantes se protinus esse morituros, si rex perseveraret irasci. At ille, pervicacis ad omnia quae agitasset animi, peregrinorum militum concionem advocari jubet, Macedonibus extra castra cohibitis; et cum frequentes coissent, adhibito interprete, talem orationem habuit.

« X. Cum ex Europâ trajicerem in Asiam, multas
 « nobiles gentes, magnam vim hominum, imperio meo
 « me additurum esse sperabam: nec deceptus sum,
 « quod de his credidi famæ. Sed ad illa hoc quoque
 « accessit, quod video fortes viros erga reges suos pietatis invictæ. Luxu omnia fluere credideram, et nimiam felicitate mergi in voluptates: at hercule muniam militiæ hoc animarum corporumque robore æquè impigrè toleratis; et cum fortes viri sitis, non fortitudinem magis quàm fidem colitis. Hoc ego nunc primum profiteor, sed olim scio. Itaque et delectum è vobis juniorum habui, et vos meorum militum corpori immiscui. Idem habitus, eadem arma sunt vobis; obsequium verò et patientia imperii longè præstantior est quàm cæteris. Ergò ipse Oxathris Persæ filiam mecum in matrimonio junxi, non de dignatus ex captivâ liberos tollere. Mox deindè, cum stirpem generis mei latius propagare cuperem, uxorem Darii filiam duxi, proximisque amicorum auctor fui ex captivis generandi liberos, ut hoc sacro fœdere omne discrimen victi et victoris excluderem. Proindè genitos vos esse mihi, non adscitos milites credite: Asiæ et Europæ unum atque unum idem regnum est. Macedonum vobis arma do. Invenite teravi peregrinam novitatem, et cives mei estis et milites; omnia eundem ducunt colorem. Nec Persis Macedonum mores adumbrare, nec Macedonibus Persas imitari indecorum est. Ejusdem juris esse debent qui sub eodem rege victuri sunt. »

Hæc oratione habitâ, Persis corporis sui custodiam

commilitonum
ut nihil omni-
e piè facerent.
ti aditu, Asia-
m totis castris
tinùs esse mo-
lle, pervicacis
orum militum
s extrà castra
dhibito inter-

siam, multas
imperio meo
ceptus sum,
hoc quoque
ges suos pie-
eram, et ni-
erculè munia
robore æquè
s, non forti-
c ego nunc
c delectum
um militum
arma sunt
perii longè
e Oxathris
i, non de-
x deindè,
e cuperem,
amicorum
ut hoc sa-
oris exclu-
n adscitos
que unum
a do. Inve-
ei estis et
Nec Persis
cedonibus
juris esse

custodiam

credidit; Persas satellites, Persas apparitores fecit. Per quos cum Macedones qui huic seditioni occasionem dedissent, victi ad supplicia traherentur, unum ex iis auctoritate et ætate gravem, ad regem ita locutum ferunt:

XI. « Quousque, *inquit*, animo tuo etiam per supplicia, et quidem externi moris, obsequeris? Milites tui, cives tui, incognita causa, captivis suis ducentibus, trahuntur ad pœnam? Si mortem meruisse judicas, saltem ministros supplicii muta. » Amico animo, si veri patiens fuisset, admonebatur; sed in rabiem ira pervenerat. Itaque rursus (nam parumper, quibus imperatum erat, dubitaverant) mergi in amnem, sicut victi erant, jussit. Nec hoc quidem supplicium seditionem militum movit: namque copiarum duces atque amicos ejus manipuli adveniunt, petentes ut, si quos adhuc pristina noxa judicaret esse contactos, juberet interfici; offerre se corpora iræ, trucidaret. Tandem præ dolore vix mentis compotes universi concurrunt ad regiam, armisque antè fores projectis, tunicati astantes, nuda et obnoxia pœnis corpora admittentes orabant; non se deprecari quin supplicii sonitum expiarentur quæ per contumaciam deliquissent: regis iracundiam sibi morte tristiorum esse. Cumque dies noctesque antè regiam persistentes miserabili clamore habituque pœnitentiam suam approbarent, bidduum tamen adversus humillimas suorum preces iracundia regis duravit. Tertio die, victus constantia supplicum, processit; incusataque leniter exercitus immodestia, non sine multis utrimque lacrymis, in gratiam se cum ipsis redire professus est. Digna tamen res visa est quæ majoribus hostiis expiaretur. Itaque sacrificio magnificè præparato, Macedonum simul Persarumque primores invitavit ad epulas. Novem millia eo convivio exceperisse proditum est memoriæ; eosque omnes invitante rege ex eodem cratere libavisse: Græcis barbarisque vatibus, tum alia fausta vœta præeuntibus, tum imprimis ut ea utriusque imperii in idem corpus coalita societas perpetua foret. Maturata deindè est missio, et infirmissimus quisque exauctorari: amicorum quoque seniorum quibusdam comæatum dedit;

ex quibus Clytus, cognomento albus, Gorgiasque et Polydamas et Antigenes fuere. Abeuntibus non modò præteriti temporis stipendia cum fide persolvit, verùm etiam talentum iniecit in singulos milites, viatici nomine. Filios ex Asiaticis uxoribus susceptos (ad decem millia fuisse traditur) apud se relinqui iussit, ne in Macedoniam cum parentibus transgressi et conjugibus liberisque prioribus permixti, familias singulorum contentionibus et discordiis implerent, sibi curæ fore pollicitus, ut patrio more instituti militiæ artes edocerentur. Ità suprà decem veteranorum millia dimissa sunt, additusque est Craterus, qui eos deduceret, ex præcipuis regis amicis: isti, si quid humanitatis contigisset, Polysperchonti parere iussi sunt. Litteris etiam ad Antipatrum scriptis, honorem emeritis haberi præcepit, ut quoties ludi atque certamina ederentur, in primis ordinibus coronati spectarent; utque fato functorum liberi, etiam impuberes, in paterna stipendia succederent. Craterum Macedoniae continentibusque regionibus cum imperio præesse placuit. Antipatrum cum supplemento juniorum Macedonum ad regem pergere. Verebatur enim ne per discordiam præfecti cum Olympiade, gravis aliqua clades acciperetur. Nam multas ad Alexandrum epistolas mater, multas Antipater miserat; vicissimque alter alterum arroganter et acerbè pleraque facere criminabantur, quæ ad dedecus aut detrimentum regiæ majestatis pertinerent. Postquam enim rumor occisi regis temerè vulgatus in Macedoniam penetravisset, mater ejus sororque Cleopatra tumultuatæ fuerant; et hæc quidem paternum regnum, Olympias Epirum invaserat. Fortè dum ejus modi litteræ redduntur, Hephæstion assuetus omnium arcanorum particeps haberi, resignatas ab Alexandro simul inspiciebat. Neque vetuit eum rex, sed detractum digito anulum ori legentis admovit, nihil eorum quæ prescripta essent in alios efferendum significans. Incusasse autem ambos fertur, et matris insolentiâ permotum exclamasse, eam pro habitatione decem mensium, quam in utero sibi præbuisset, gravem mercedem exigere: Antipatrum verò suspectum habuisse, quasi partâ ex Spartanis victoriâ tollentem animos, et

imperio tot jam in annos prorogato, supra præfecti modum elatum. Itaque, cum ejus gravitas atque integritas à quibusdam prædicaretur, subjecit, exterius quidem album videri, sed, si penitus introspiciatur, totum esse purpureum. Pressit tamen suspicionem suam; neque ullum manifestius abalienati animi indicium prætulit. Credidère tamen plerique Antipatrum evocari se supplicii causâ ratum, impiis machinationibus, regiæ mortis, quæ paulò post secuta est, auctorem exstitisse. Interea rex, ut imminuti exercitûs detrimenta sarciret, optimum quemque Persarum in Macedonicos ordines allegit: mille etiam præstantissimos segregavit ad propiorem sui corporis custodiam: aliam hastatorum manum, haud pauciores decem millibus, circa regium tabernaculum excubias agere jussit. Hæc agenti Peucestes supervenit cum viginti sagittariorum funditorumque millibus, quos ex suâ provinciâ coegerat. His per exercitum distributis, profectus est Susis, Tigrique amne transmissis, apud Carrhas castra metatus est: indè quatrinduo per Sitacenam ductis copiis, Sambana processit, ubi per septem dies quietum agmen tenuit. Tridui deindè itinere emenso, Celonas perventum est. Oppidum hoc tenent Bæotiæ profecti, quos Xerxes sedibus suis excitos in Orientem transtulit: servabantque argumentum originis peculiari sermone, ex Græcis plerumquè vocibus constante; cæterum ob commerciorum necessitatem, finitimorum barbarorum linguâ utebantur. Indè Bagistanem ingressus est, regionem opulentam et abundantem arborum amœno et fecundo fetu, cæterisque ad vitæ non usum modò, verum etiam delectationem pertinentibus. Gravis inter hæc Eumeni cum Hephæstione simulas inciderat: nam servos Eumenis diversorio, quod pro hero suo anteceperant, Hephæstio proturbavit, ut Livius tibicen eo reciperetur: neque diù post, cum jam sopita odia viderentur, novâ exortâ contentione, adeò recruderunt, ut etiam in atrox jurgium, et acerba utrimque convicia prorumperent. Sed Alexandri inventu imperioque inimicitia, saltem in speciem, abolita sunt: cum ille quidem Hephæstioni etiam minatus esset, qui in flagrantissimâ regis gratiâ positus,

quanquam cupidum reconciliationis, Eumenem perti-
 naciùs aversabatur. Perventum deindè est in Mediæ
 campos, ubi maxima equorum armenta pascebantur.
Nisæos appellant magnitudine et specie insignes. Su-
 præ quinquaginta millia ibi reperta, cùm Alexander eà
 transiret, à comitibus illius annotatum est olim triplo
 plures fuisse, sed inter bellorum turbas maximam eo-
 rum partem prædones abegisse. Ad triginta dies ibi
 substitit rex. Eo Atropates, Mediæ satrapa, centum
 barbaras mulieres adduxit, equitandi peritas, peltis-
 que et securibus armatas; undè quidam crediderunt
 Amazonum ex gente reliquias fuisse. Septimis deindè
 castris Ecbatana attigit, Mediæ caput. Ibi solemnia diis
 sacrificia fecit, ludosque edidit, et in convivia festos-
 que dies laxavit animum, ut mox in novorum operum
 curam atque ministeria validior intenderetur. Sed ista
 volventem, velut injectâ manu fatum aliò traxit, vi-
 tamque carissimo amicorum ejus, neque multò post
 ipsi quoque regi extorsit. Pueros in stadio certantes
 spectabat, cùm nuntiatur deficere Hephæstionem, qui
 morbo ex crapulâ contracto septimum jam diem de-
 cumbebat. Exterritus amici periculo, statim consurgit,
 et ad hospitium illius celeriter pergit: neque tamen
 priùs eò pervenit quàm illum mors occupasset. Id regi
 omnium quæ in vitâ pertulerat adversorum luctuosis-
 simum accidisse certum habetur, eumque, magnitu-
 dine doloris in lacrymas et lamenta victum, multa
 animi de gradu dejecti argumenta edidisse. Sed ea
 quidem variè traduntur; illud inter omnes constat, ut
 quàm decentissimas exsequias ei duceret, non voluisse
 Ecbatanis sepeliri; sed Babylonem, quò ipse concess-
 surus erat, à Perdiccâ deferri curasse: ibique funus,
 inaudito antehac exemplo, duodecim talentum millibus
 locavisse. Per univèrsam certè imperium lugeri eum
 jussit; et ne memoria ejus in exercitu exolesceret,
 equitibus quæ præfuerat nullum præfecit ducem,
 sed Hephæstionis alam appellari voluit, et quæ ille
 signa instituisset, ea non immutari. Funebria certâ-
 mina ludosque, quales nunquam editi fuissent, medi-
 tatus, tria artificum millia coegit, qui non multò post
 in ipsius exsequiis certasse feruntur. Nec amici tam

effuso affectu ad conciliandam ejus gratiam segniter
 usi, certatim reperere per quæ memoria defuncti cla-
 rior honoratiorque fieret. Igitur Eumenes, cum se, ob
 simultatem cum Hephæstione, regis indignationem in-
 currisse sensisset, multis auctor fuit seque et arma sua
 Hephæstioni consecrandi, pecuniasque ad cohonestan-
 dum funus largè contulit. Hoc exemplum imitati sunt
 cæteri; eoque mox processit assentationum impudentia,
 ut regi mœrore et desiderio defuncti insanientem per-
 suasum tandem fuerit deum esse Hephæstionem: quo
 quidem tempore ex copiarum ducibus Agathocles Sa-
 mius ad extremum periculi venit, quod illius tumulum
 præteriens illacrymâsse visus esset: ac nisi Perdicas,
 venanti sibi Hephæstionem apparuisse ementitus, per
 deos omnes ipsumque Hephæstionem dejerasset, ex
 ipso se cognovisse Agathoclem non ut mortuum et vanæ
 divinitatis titulis frustrâ ornatum flevisse, verum ob
 memoriam pristinae sodalitatis lacrymas non tenuisse;
 vir fortis et de rege benè meritus pietatis in amicum
 graves pœnas innoxio capite pependisset. Cæterum, ut
 paulisper à luctu avocaret animum, in Cossæorum gen-
 tem expeditionem suscepit. Juga Mediæ vicina Cossæi ten-
 ent, asperum et acre genus, et prædando vitam tolerare
 solitum. Ab his Persarum reges annuo tributo pacem
 redimere consueverant, ne in subjecta decurrentes,
 infestam latrocinii regionem facerent. Nam vim ten-
 tantes Persas facilè repulerant, asperitate locorum de-
 fensi, in quæ se recipiebant, quoties armis supera-
 bantur, iidem muneribus quotannis placabantur; ut re-
 gi, Ecbatanis, ubi æstiva solebat agere, Babylonem
 remigranti, tutus per ea loca transitus esset. Hos igitur
 Alexander bipartito agmine aggressus, intrâ quadra-
 ginta dies prodomuit. Nam et ipso rege et Ptolemæo,
 qui partem exercitûs ducebat, sæpè cæsi, ut captivos
 suos reciperent, permisere se victori. Ille validas ur-
 bes opportunis locis extrui jussit, ne, abducto exercitu
 fera gens obedientiam exueret. motis indè castris, ut
 militem expeditione recenti fessum reficeret, lento
 agmine Babylonem procedebat. Jamque vix triginta ab
 urbe stadiis aberat, cum Nearchus occurrit, quem per
 Oceanum et Euphratis ostia Babylonem præmiserat;

orabatque ne fatalem sibi urbem vellet ingredi; com-
 pertum ibi sibi ex Chaldæis, qui multis jam prædictio-
 num eventibus, artis suæ certitudinem abundè proba-
 vissent. Rex famâ eorum hominum constantique asseve-
 ratione motus, dimissis in urbem amicorum plerisque
 aliâ viâ præter Babylonem ducit, ac ducentis indè
 stadiis stativa locat. Sed ab Anaxarcho persuasus,
 contemptis Chaldæorum monitis, quorum disciplinam
 inanem aut supervacua arbitrabatur, urbem intrat.
 Legationes eò ex universo sermè orbe confluerant;
 quibus per complures dies studiosè auditis, deinceps
 ad Iephæstionis exsequias adjecit animum, quæ sum-
 mo omnium studio ita celebratæ sunt, ut nullius ad id
 tempus regis feralia magnitudine sumptuum appa-
 ratusque celebritate non vicerint. Pòst hæc, cupido in-
 cessit regi per Pallacopam anem ad Arabum confinia
 navigandi: quò delatus, urbi condendæ commodâ
 sede reperta, Græcorum ætate aut vulneribus invali-
 dos, et si qui sponte remanserant, ibi collocat. Quibus
 ex sententiâ perfectis, jam futuri securus, Chaldæos
 irridebat, quòd Babylonem non ingressus tantum esset
 incolumis, verum etiam excessisset. Enim verò rever-
 tenti per paludes, quas Euphrates in Pallacopam ef-
 fusus efficit, fœdum omen oblatum est. Quippè rami
 desuper impendentes detractum capiti regio diadema
 projecerunt in fluctus. Cùm deindè alia super alia
 prodigiosa et minacia nuntiarentur, procurandis iis,
 Græco simul barbaroque ritu continua sacra facta sunt.
 Neque tamen expiari præterquam morte regis potuère.
 Qui cùm Nearchum excepisset convivio, jamque cubi-
 tum iturus esset, Medii Larissæi obnixis precibus de-
 dit, ut ad eum commessatum veniret. Ubi postquam
 totâ nocte perpotasset, malè habere cœpit. Ingraves-
 cens deindè morbus adeò omnes vires intrâ sextum
 diem exhaustit, ut ne vocis quidem potestas esset. In-
 terea milites sollicitudine desiderioque ejus anxii,
 quanquam obtestantibus ducibus, ne valetudinem regis
 onerarent, expresserunt ut in conspectum ejus admit-
 terentur.

XII. Intuentibus lacrymæ obortæ præbuère speciem
 jam non regem, sed funus ejus visentis exercitûs. Mœ,

ror taman circumstantium lectum eminebat : quos ut rex aspexit : « Invenietis , *inquit* , cùm excessero , « dignum talibus viris regem ? » Incredibile dictu audituque in eodem habitu corporis , in quem se composuerat , cùm admissurus milites esset , durasse , donec à toto exercitu illo ad ultimum persalutatus est : dimissoque vulgo , velut omni vitæ debito liberatus , fatigata membra rejecit ; propiusque adire jussis amicis (nam et vox deficere jam cœperat) , detractum anulum digito Perdiccæ tradidit , adjectis mandatis , ut corpus suum ad Hammonem ferri juberet. Quærentibus his cui relinqueret regnum respondit , ei qui esset optimus : cæterum prævidere jam , ob id certamen , magnos funebres ludos parari sibi. Rursus Perdiccâ interrogante quando cælestes honores haberi sibi vellet , dixit , tum velle , cùm ipsi felices essent. Suprema ex vox fuit regis , et paulò post extinguitur. Ac primò ploratu lamentisque et planctibus tota regia personabat : mox , velut in vastâ solitudine , omnia tristi silentio muta torpebant , ad cogitationes quid deindè futurum esset dolore conversò. Nobiles pueri custodia corporis ejus assueti , nec doloris magnitudinem capere , nec se ipsos intrâ vestibulum regiæ retinere potuerunt ; vagique et furentibus similes , totam urbem luctu ac mœrore compleverant , nullis questibus omissis quos in tali casu dolor suggerit.

XIII. Ergò , qui extrâ regiam astiterant , Macedones pariter barbarique concurrunt ; nec poterant victi à victoribus in communi dolore discerni. Persæ justissimum ac mitissimum dominum , Macedones optimum ac fortissimum regem invocantes , certamen quoddam mœroris edebant. Nec mœstorum solùm , sed etiam indignantium voces exaudiebantur , tam viridem , et in flore ætatis fortunæque , invidiâ Deum ereptum esse rebus humanis. Vigor ejus et vultus educens in prælium milites , obsidentis urbes , evadentis in muros , fortes viros pro concione domantis occurrebant oculis. Tum Macedones divinos honores negasse ei pœnitebat ; impiosque et ingratos fuisse se confitebantur , quòd aures ejus debitâ appellatione fraudassent. Et cùm diù nunc in veneratione , nunc in desiderio regis hæsisent ,

in ipsos versa miseratio est. Macedonia profecti, ultra Euphratem, mediis hostibus novum imperium aspernantibus, destitutos se esse cernebant; sine certo regis hærede, publicas vires ad se quemque tracturum. Bella deindè civilia, quæ secuta sunt, mentibus augurabantur: iterùm, non de regno Asiæ, sed de rege, ipsis sanguinem esse fundendum: novis vûlneribus veteres rumpendas cicatrices: senes, debiles, modò petitâ missione à justo rege, nunc morituros pro potentiâ forsitan satellitis alicujus ignobilis.

XIV. Has cogitationes volventibus nox supervenit, terroremque auxit. Milites in armis vigilabant: Babylonii, aliis è muris, aliis è culmine sui quisque tecti, prospectabant, quasi certiora visuri: nec quisquam lumina audebat accendere: et quia oculorum cessabat usus, fremitus vocesque auribus captabant, ac plerumque vano metu territi, per obscuras semitas alius alii occurrentes, invicem suspecti et solliciti ferebantur. Persæ, comis suo more detonsis, in lugubri veste, cum conjugibus ac liberis, non ut victorem et modò hostem, sed ut gentis suæ justissimum regem, vero desiderio lugebant. Assueti sub rege vivere, non alium qui imperaret ipsis digniorem fuisse confitebantur. Nec muris urbis luctus continebatur, sed proximam regionem ab eâ, deindè magnam partem Asiæ eis Euphratem tanti mali fama pervaserat; ad Darii quoque matrem celeriter perlata est. Abscissâ ergò veste quâ induta erat, lugubrem sumpsit; laceratisque crinibus, humi corpus abjecit. Assidebat ei altera ex neptibus, nuper amissum Hephæstionem, cui nupserat, lugens; propriasque causas doloris communi mœstitiâ retratabat. Sed omnium suorum mala Sisygambis una capiebat: illa suam, illa nuriûm vicem flebat: recens dolor etiam præterita revocaverat. Crederes modò amissum Dariûm, et pariter miseræ duorum filiorum exsequias esse ducendas. Flebat mortuos simul vivosque. Quem enim puellarum acturum esse curam? quem alium futurum esse Alexandrum? iterùm se captas, iterùm excidisse regno. Qui, mortuo Dario, ipsas tueretur reperisse; qui post Alexandrum respiceret atque non reperturas. Subibat inter hæc animum,

fecti, ultra
imperium asper-
; sine certo regis
tracturum. Bella
ibus auguraban-
d de rege, ipsis
lneribus veteris
s, modò petità
os pro potentiá

ox supervenit,
gilabant: Baby-
i quisque tecti,
nec quisquam
lorum cessabat
bant, ac ple-
s semitas alius
citi ferebantur.
ibri veste, cum
et modò hos-
gem, vero de-
re, non alium
constabantur.
sed proximam
n Asiæ eis Eu-
Darii quoque
d veste quâ in-
que crinibus,
ex neptibus,
erat, lugens;
stitiá retrac-
mbis una ca-
ebat: recens
ederes modò
rum filiorum
simul vivos-
sse curam?
erum se cap-
Dario, ipsas
a respiceret
c animum,

octoginta fratres suos eodem die ab Ocho sævissimo regum trucidatos, adjectumque stragi tot filiorum partem; è septem liberis quos genuisset ipsa, unum superesse; ipsum Darium floruisse paulisper, ut crudelius posset extingui. Ad ultimum dolori succumbit: obvolutoque capite, accidentes genibus suis neptem nepotemque aversata, cibo pariter abstinuit et luce: quinto, postquam mori statuerat, die extincta est. Magnum profectò Alexandri indulgentiæ in eam, justitiæque in omnes captivos documentum est mors hujus, quæ cum sustinisset post Darium vivere, Alexandro esse superstes erubuit.

XV. Et herculè, justè æstimantibus regem, liquet bona naturæ ejus fuisse: vitia vel fortunæ, vel ætatis. Vis incredibilis animi; laboris patientia propemodum nimia; fortitudo non inter reges modò excellens, sed inter illos quoque, quorum hæc sola virtus fuit: liberalitas sæpè majora tribuentis quàm à diis petuntur: clementia in devictos: tot regna aut reddita quibus ea dempserat bello, aut dona data; mortis, cujus metus cæteros exanimat, perpetua contemptio; gloriæ laudisque ut justè major cupido, ità ut juveni et in tantis admittenda rebus; jam pietas ergà parentes, quorum Olympiada immortalitati consecrare decreverat, Philippum ultus erat. Jam in omnes ferè amicos benignitas; ergà milites benevolentia; consilium par magnitudini animi, et quantam vix poterat ætas ejus capere solertia: modus immodicarum cupiditatum, nec ulla nisi ex permissio voluptas, ingentes profectò dotes erant. Illa fortunæ: diis aquare se, et cælestes honores accersere, et talia suadentibus oraculis credere, et dedignantibus venerari ipsum vehementius quàm par esset irasci: in externum habitum mutare corporis cultum: imitari devictarum gentium mores quas antè victoriam spreverat. Nam iracundiam et cupidinem vini, sicut juvenia irritaverat, ità senectus mitigare potuisset. Fatendum est tamen, cum plurimum virtuti debuerit, plus debuisse fortunæ, quam solus omnium mortalium in potestate habuit. Quoties illum à morte revocavit! quoties temerè in pericula vectum perpetuâ felicitate protexit! vitæ quoque finem eundem illi

quem gloriæ statuit. Expectavere eum factum, Oriente perdomito aditoque Oceano, quidquid mortalitas capiebat impletet. Huic regi ducique successor quærebatur: sed major moles erat, quam ut unus subire eam posset. Itaque nomen quoque ejus et fama rerum in totum propemodum orbem reges ac regna diffudit; clarissimique sunt habiti, qui etiam minimæ parti tantæ fortunæ adhæserunt.

XVI. Cæterum Babylone (indè enim divertit oratio) corporis ejus custodes in regiam principes amicorum ducesque copiarum advocavere: secuta est militum turba, cupientium scire in quem Alexandri fortuna esset transitura. Multi duces, frequentiam militum exclusi, regiam intrare non poterant: cum præco exceptis qui nominatim citarentur adire prohibuit; sed precarium spernebatur imperium. Ac primum ejulatus ingens, ploratusque renovatus est; deindè futuri expectatio, inhibitis lacrymis, silentium fecit. Tunc Perdiccas, regiam sellam in conspectum vulgi datam, in qua diadema vestisque Alexandri cum armis erant, anulum sibi pridem traditum à rege in eadem sede posuit: quorum aspectu rursus obortæ omnibus lacrymæ integravere luctum. Et Perdiccas: « Ego quidem, inquit, anulum, quo ille regni atque imperii res obsignare erat solitus, traditum ab ipso mihi, « reddo vobis. Cæterum, quanquam nulla clades huic « quæ affecti sumus par ab iratis diis excogitari potest, tamen magnitudinem rerum quas egit, intuentibus credere licet, tantum virum Deos accommodasse rebus humanis, quarum sorte completam, citò « repeterent eum suæ stirpi. Proindè quoniam nihil « aliud ex eo superest, quam quod semper ab immortalitate subducitur, corpori nominique quam primum « justa solvamus, haud oblitum in qua urbe, inter quos « sumus, quali rege ac præside spoliati. Tractandum « est, commilitones, cogitandumque ut victoriam partam inter hos de quibus parta est, obtinere possimus. « Capite opus est: hocne uno an pluribus, in vestra « potestate est. Illud scire debetis, militarem sine « duce turbam corpus esse sine spiritu. Sextus mensis « est, ex quo Roxane prægnans est: optamus ut ma-

« rem enitatur : ejus regnum , diis approbantibus , futurum , quando adoleverit ; interim à quibus regi velitis destinare. » Hæc Perdiccas.

XVII. Tùm Nearchus , « Alexandri modò sanguinem ac stirpem regiæ majestati convenire neminem , ait , posse mirari. Cæterum , expectari nondum ortum regem , et qui jam sit præteriri , nec animis Macedonum convenire , nec tempori rerum. Esse è Barsine filium regis ; huic diadema dandum. » Nulli placebat oratio : itaque suo more hastis scuta quatientes obstrepere perseverabant. Jamque propè seditionem pervenerant , Nearchus perniciòsius tuente sententiam. Tùm Ptolemæus : « Digna prorsus est soboles , inquit , quæ Macedonum imperet genti , Roxanes vel Barsines filius , cujus nomen quoque Europam dicere pigebit , majore ex parte captivi. Cur Persas vicerimus , ut stirpi eorum serviamus ? quod justè illi reges Darius et Xerxes tot millium agminibus , tantisque classibus nequicquam petiverunt ? Mea sententiâ hæc est , ut sede Alexandri in regiâ positâ , qui consiliis ejus adhibebantur , coeant quoties in commune consulto opus fuerit , eoque , quod major pars eorum decreverit , stetur , duces præfectique copiarum his pareant. » Ptolemæo quidam , potiores Perdiccæ assentiebantur. Tùm Aristonus orsus est dicere : « Alexandrum consultum cui relinqueret regnum , voluisse optimum deligi : judicatum autem ab ipso optimum Perdiccam , cui annulum tradidisset. Neque enim unum eum assedissem morienti , sed circumferentem oculos ex turbâ amicorum delegisse cui traderet. Placere igitur summam imperii ad Perdiccam deferri. » Nec dubitavere quin vera censeret : itaque universi procedere in medium Perdiccam , et regis annulum tollere jubebant. Hærebat inter cupiditatem pudoremque ; et quò modestius quod expectabat appeteret , perniciòsius oblaturus esse credebatur. Itaque cunctatus , diùque quid ageret incertus , ad ultimum tamen recessit , et post eos qui sederant proximi constitit. At Meleager , unus è ducibus , confirmato animo , quem Perdiccæ cunctatio erexerat : « Nec dii siverint , inquit , ut Alexandri fortuna tan-

« tique regni fastigium in istos humeros ruat ; homi-
 « nes certè non ferent. Nihil dico de nobilioribus
 « quàm hic est, sed de viris tantùm ; quibus invictis ;
 « nihil perpeti necesse est. Nec verò interest, Roxanes
 « filium, quandocùmque genitus erit, an Perdiccam
 « regem habeatis ; cùm iste sub tutelæ specie regnum
 « occupaturus sit. Itaque nemo ei rex placet, nisi qui
 « nondùm natus est ; et in tantâ omnium festinatione,
 « non justâ modò, sed etiam necessariâ, exactos
 « menses solus exspectat, et jam divinât marem esse
 « conceptum ; quem vos dubitatis paratum esse vel
 « subdere ? Si, medius Fidius ! Alexander hunc nobis
 « regem pro se reliquisset, id solum ex iis quæ impe-
 « rasset non faciendum esse censerem. Quin igitur ad
 « diripiendos thesauros discurritis ? harum enim opum
 « regiarum utique populus est hæres. » Hæc elocutus,
 per medios armatos erupit ; et qui abeunti viam dede-
 rant, ipsum ad pronuntiatam prædam sequebatur.

XVIII. Jàmque armatorum circâ Meleagrum fre-
 quens globus erat, in seditionem ac discordiam versâ
 concione, cùm quidam plerisque Macedonum ignotus
 ex infimâ plebe : « Quin opus est, inquit, armis civi-
 « lique bello, habentibus regem quem quæritis ? Ari-
 « dæus Philippo genitus, Alexandri paulò antè regis
 « frater, sacrorum cæremoniarumque consors modò,
 « nunc solus hæres, præteritur à vobis. Quo merito
 « suo ? quidve fecit, cur etiam gentium communi jure
 « fraudetur ? Si Alexandro similem quæritis, nun-
 « quàm reperietis ; si proximum, hic solus est. » His
 auditis, concio primò silentium velut jussa habuit ;
 conclamant deindè pariter, Aridæum vocandum esse ;
 mortemque meritos, qui concionem sine eo habuissent.
 Tum Pitæon, plenus lacrymarum, orditur dicere :
 Nunc vel maximè miserabilem esse Alexandrum, qui
 tam honorum civium militumque fructu et præsentia
 fraudatus esset ; nomen enim memoriamque regis sui
 tantùm intuentes, ad cætera caligare eos. Haud ambigendè
 in juvenem, cui regnum destinabatur probra impensa,
 quæ magis ipsi odium quàm Aridæo contemptum attu-
 lerunt : quippè dùm miserentur, etiam favere cœpe-
 runt. Igitur non alium se, quàm eum qui ad hanc spem

meros ruat; homi-
co de nobilioribus
n, quibus invictis;
d interest, Roxanes
rit, an Perdiccam
telæ specie regnum
ex placet, nisi qui
nium festinatione,
cessariâ, exactos
divinat mare esse
paratum esse vel
xander hunc nobis
a ex iis quæ impe-
m. Quin igitur ad
harum enim opum
s. » Hæc elocutus,
beunti viam dede-
m sequebatur.

Meleagram fre-
discordiam versâ
cedonum ignotus
nquit, armis civi-
em quæritis? Ari-
paulò antè regis
ne consors modò,
obis. Quo merito
um communi jure
quæritis, nun-
e solus est. » His
at jussa habuit;
vocandum esse;
ne eò habuissent.
orditur dicere:
alexandrum, qui
ctu et præsentia
iamque regis sui
s. Haud ambigè
probra impensa,
ntemptum attu-
m favere cœpe-
ni ad hanc spem

genitus esset, regnare passuros pertinaci acclamatione
declarant; vocarique Aridæum jubent, quem Meleager,
infestus invisusque Perdiccæ strenuè perducit in regiam,
et milites Philippum consalutatum regem appellant.

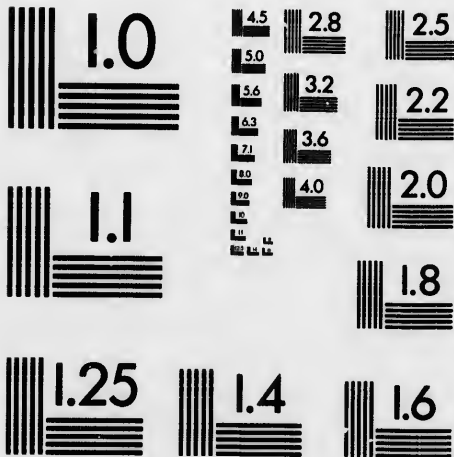
XIX. Cæterum hæc vulgi erat vox, principum alia
sententia. E quibus Pithon consilium Perdiccæ exsequi
cœpit; tutoresque destinat filio ex Roxane futuro, Per-
diccam et Leonatum, stirpe regiæ genitos. Adjecit, ut
in Europâ Craterus et Antipater res administrarent.
Primum jusjurandum à singulis exactum, futuros in po-
testate regis geniti Alexandro. Meleager haud injuriâ
metu supplicii territus, cum suis secesserat. Rursus
Philippum trahens secum, irrupit in regiam, clamitans:
Suffragari spei publicæ, de novo rege paulò antè con-
ceptæ, robur ætatis; experirentur modò stirpem Phi-
lippi, et filium ac fratrem regum duorum; sibimetipsis
potissimum crederent. Nullum profundum mare, nul-
lum vastum fretum et procellosum tantos ciet fluctus
quantos multitudo motus habet, utique, si novâ et
brevis duraturâ libertate luxuriat. Pauci Perdiccæ modò
electo, plures Philippo, quàm speraverat, imperium
dabant. Nec velle, nec nolle quidquàm diù poterant;
pœnitebatque modò consilii, modò pœnitentiæ ipsius.
Ad ultimum tamen in stirpem regiam inclinavère stu-
diis. Cesserat ex concione Aridæus, principum aucto-
ritate conterritus; et, abeunte illo, conticuerat magis
quàm languerat militaris favor. Itaque revocatus, ves-
tem fratris, eam ipsam quæ in sellâ posita fuerat, in-
duitur. Et Meleager, thorace sumpto, capit arma, no-
vique regis satellites sequitur: phalanx hastis clypeos
quatiens, expleturam se sanguine illorum qui affecta-
verant nihil ad ipsos pertinens regnum, minabatur: in
eâdem domo familiæque imperii vires remansuras esse:
hæreditariam imperium stirpem regiam vindicaturum:
assuetos se nomen ipsum colere venerarique; nec quem-
quam id capere nisi genitum ut regnaret.

XX. Igitur Perdiccas territus, conclave in quo Ale-
xandri corpus jacebat, obserari jubet. Sexcenti cum
ipso erant, spectatâ virtutis; Ptolemæus quoque se
adjunxerat ei, puerorumque regia cohors. Cæterum
haud difficulter à tot millibus armatorum claustra per-

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART

(ANSI and ISO TEST CHART No. 2)

APPLIED IMAGE Inc

1653 East Main Street
Rochester, New York 14609 USA
(716) 482 - 0300 - Phone
(716) 288 - 3989 - Fax

fracta sunt. Et rex quoque irruperat stipatus satellitum turbâ, quorum princeps erat Meleager. Iratusque Perdiccas, hos qui Alexandri corpus tueri vellent sevocat; sed qui eruperant, eminùs tela in ipsum jaciebant: multisque vulneratis, tandem seniores, demptis galeis quò faciliùs nosci possent, precari qui cum Perdiccâ erant, cœpère, ut abstinerent bello, regique et pluribus cederent. Primus Perdiccas arma deposuit, cæterique idem fecère. Meleagro deindè suadente ne à corpore Alexandri discederent, insidiis locum quæri rati, diversâ regiæ parte ad Euphratem fugam intendunt. Equitatus, qui ex nobilissimis juvenum constabat, Perdiccam et Leonatum frequens sequiebatur: placebatque excedere urbe, et tendere in campos. Sed Perdiccas ne pedites quidem secuturos ipsum desperabat: itaque, ne abducendo equites, abrupisse se à cætero exercitu videretur, in urbe substitit. At Meleager regem monere non destitit, jus imperii Perdiccæ morte sancendum esse, ni occupetur impotens animus, res novaturum; meminisse eum quid de rege meruisset; neminem autem ei satis fidum esse quem metuat. Rex patiebatur magis quàm assentiebatur. Itaque Meleager silentium pro imperio habuit, misitque regis nomine, qui Perdiccam arcesserent; iisdem mandatum ut occiderent, si venire dubitaret. Perdiccas, nuntiato satellitum adventu, sexdecim omninò pueris regiæ cohortis comitatus, in limine domûs suæ constitit; castigatosque, et Meleagri mancipia identidem appellans, sic animi vultusque constantiâ terruit, ut vix mentis compotes fugerent. Perdiccas pueros jussit equos conscendere, et cum paucis amicorum ad Leonatum pervenit, jam firmiore præsidio vim propulsaturus, si quis inferret.

XXI. Postero die, indigna res Macedonibus videbatur, Perdiccam ad mortis periculum adductum, et Meleagri temeritatem armis ultum ire decreverant. Atque ille seditione provisâ, cum regem adissent, interrogare eum cœpit, an Perdiccam comprehendi ipse jussisset. Ille, Meleagri instinctu se jussisse respondit: cæterum non debere tumultuari eos; Perdiccam enim vivere. Igitur, concione dimissâ, Meleager,

rat stipatus satellitum
leager. Iratusque Per-
tueri vellent sevocat ;
in ipsum jaciebant :
seniores , demptis ga-
precari qui cum Per-
erent bello , regique
diccas arma deposuit ,
deindè suadente ne à
insidiis locum quæri
hratem fugam inten-
mis juvenum consta-
equens sequebatur :
ndere in campos. Sed
uturos ipsum despe-
uites , abrupisse se à
e substitit. At Melea-
jus imperii Perdiccæ
petur impotens ani-
e eum quid de rege
tis fidum esse quem
m assentiebatur. Ita-
rio habuit , misitque
sserent ; iisdem man-
ubitare. Perdiccas ,
ecim omninò pueris
ine domûs suæ con-
mancia identidem
onstantiâ terruit , ut
rdiccas pueros jussit
is amicorum ad Leo-
ræsidio vim propul-

Macedonibus vide-
ulum adductum , et
m ire decreverant.
m regem adissent ,
licam comprehendi
nctu se jussisse res-
ultuari eos ; Perdic-
dimissâ , Meleager ,

equitum maximè defectione perterritus, inopsque con-
siliî (quippè in ipsum periculum reciderat quod inimico
paulò antè intenderat), triduum ferè consumpsit incerta
consilia volvendo. Et pristina quidem regiæ species ma-
nebat; nam et legati gentium regem adibant, et copia-
rum duces aderant, et vestibulum satellites armatique
compleverant. Sed ingens suâ sponte mœstitia ultimæ
desperationis index erat: suspectique invicem, non ad-
re propius, non colloqui audebant, secretas cogitationes
intrâ se quisque volventes: et ex comparatione regis
novi, desiderium excitabatur amissi. Ubi ille esset, cujus
imperium, cujus auspiciûm secuti erant, requirebant:
destitutos se inter infestas indomitasque gentes, expeti-
turas tot cladium suarum pœnas, quancumque oblata
esset occasio. His cogitationibus animos exedebant, cum
annuntiatur equites qui sub Perdiccâ essent, occupatis
circâ Babylonem campis, frumentum quod in urbem in-
vehebatur retinuisse. Itaque inopia primùm, deindè fa-
mes esse cœpit; et qui in urbe erant, aut reconciliandam
gratiam cum Perdiccâ, aut armis certandum esse cen-
sebant.

XXII. Fortè acciderat, ut qui in agris erant, popula-
tionem villarum vicorumque veriti, confugerent in ur-
bem; oppidani cum ipsos alimenta deficerent, urbe
excederent, et utrique generi tutior aïena sedes quàm
sua videretur. Quorum consternationem Macedones
veriti, in regiam coeunt; quæque ipsorum sententia
esset, exponunt. Placebat autem legatos ad equites
mitti de finiendâ discordiâ armisque ponendis. Igitur
à rege legatur Padas Thessalus, et Amisas Megalopo-
litanus, et Perilaus, qui cum mandata regis edidissent,
non aliter posituros arma equites, quàm si rex discor-
diæ auctores dedidisset, tulère responsum. His renun-
tatis, suâ sponte milites arma capiunt: quorum tu-
multu è regiâ Philippus excitus: « Nihil, *inquit*, se-
« ditione est opus; nam inter se certantium præmia,
« qui quieverint occupabunt. Simul mementote rem
« esse cum civibus, quibus spem gratiæ citò abrum-
« pere, ad bellum civile properantium est. Alterâ le-
« gatione an mitigari possint, experiamur; et credo
« nondum regis corpore sepulto, ad præstanda ei justâ

« omnes esse cœturos. Quod ad me attinet, reddere
 « hoc imperium malo quàm exercere civium sanguine,
 « et, si nulla alia concordiae spes est, oro quæsoque,
 « eligite potiore. » Obortis deinde lacrymis, diadema
 detrahit capiti, dextram quâ id tenebat protendens, ut,
 si quis se digniorem profiteretur, acciperet. Ingentem
 spem indolis, autè eum diem fratris claritate suppres-
 sam, ea moderata excitavit oratio. Itaque cuncti in-
 stare cœperunt, ut quæ agitasset, exsequi vellet. Eos-
 dem rursus legat petituos, ut Meleagrum tertium du-
 cem acciperent. Haud ægrè id impetratum est: nam
 et abducere Meleagrum Perdiccas à rege cupiebat; et
 unum duobus imparè futurum esse censebat. Igitur
 Meleagro cum phalange obviàm egresso, Perdiccas
 equitum turmas antecedens occurrit. Utrumque agmen,
 mutuâ salutatione factâ, coit in perpetuum, ut ar-
 trabantur, concordia et pace firmata.

XXIII. Sed jam fatis admovebantur Macedonum genti
 bella civilia. Nam et insociabile est regnum, et à pluri-
 bus expetebatur. Primum ergò collegere vires, deinde
 disperserunt; et cum pluribus corpus, quàm capiebat,
 onerassent, cætera membra deficere cœperunt; quod-
 que imperium sub uno stare potuisset, dum à pluribus
 sustinetur, ruit. Proinde jure meritòque populus Roma-
 nus salutem se principi suo debere profitetur, cui, noc-
 tis quàm penè supremam habuimus, novum sidus illuxit.
 Hujus, herculè, non solis ortus, lucem caliganti reddi-
 dit mundo, cum sinè suo capite discordia membra tre-
 pidarent. Quot ille tum exstinxit faces! quot condidit
 gladios! quantam tempestatem subitâ serenitate discus-
 sit! Non ergò revirescit solum, sed etiam floret impe-
 rium. Absit modò invidia, excipiet hujus seculi tempora,
 ejusdem domus utinàm perpetua, certè diuturna posterita-
 tas. Cæterum, ut ad ordinem, à quo me contemplatio
 publicæ felicitatis averterat, redeam, Perdiccas unicam
 spem salutis suæ in Meleagri morte ponebat; vanum
 eundem et infidum, celeriterque res novaturum, et sibi
 maximè infestum, occupandum esse. Sed ait dissimu-
 latione consilium premebat, ut opprimeret incautum.
 Ergò clam quosdam ex copiis quibus præerat suborna-
 navit, ut, quasi ignoraret ipse, conquererentur palàm,

d me attinet, reddere
 cere civium sanguine,
 s est, oro quæsoque,
 ad lacrymis, diadema
 nebat protendens; ut,
 , acciperet. Ingentem
 tris claritate suppres-
 io. Itaque cuncti in-
 , exsequi vellet. Eos-
 Meleagrum tertium du-
 nperatrum est: nam
 a rege cupiebat; et
 esse censebat. Igitur
 egresso, Perdiccas
 it. Utrumque agmen,
 rpetuum, ut arbi-
 ita.

ur Macedonum genti
 regnum, et à pluri-
 egere vires, deinde
 us, quam capiebat,
 re cæperunt; quod-
 set, dum à pluribus
 que populus Roma-
 profitetur, cui, noc-
 novum sidus illuxit.
 cem caliganti reddi-
 cordia membra tre-
 acies! quot condidit
 à serenitate discus-
 etiam floret impe-
 jus seculi tempora,
 te diuturna posteri-
 no me contemplatio
 , Perdiccas unicam
 e ponebat; vanum
 novaturum, et sibi
 . Sed altà dissimu-
 rimeret incautum.
 præerat suborna-
 uerentur palam,

Meleagrum æquatum esse Perdiccæ. Quorum sermo-
 Meleager ad se relato; furens irâ, Perdiccæ, quæ com-
 perisset, exponit. Ille, velut novâ re exterritus, admira-
 rari, queri, dolentisque speciem ostentare ei cœpit: a
 ultimum convenit, ut comprehenderentur tam seditiosæ
 vocis auctores. Agit Meleager gratias, amplexusque
 Perdiccam, fidem ejus in se ac benevolentiam collaudat.
 Tum communi consilio rationem opprimendi noxios
 ineunt: placet exercitum patrio more lustrari, et pro-
 babilis causa videbatur præterita discordia.

XXIV. Macedonum reges itâ lustrare soliti erant
 milites, ut discissæ canis viscera; ultimo in campo in
 quem deduceretur exercitus, ab utrâque abjicerentur
 parte; intrâ id spatium armati ozanes starent, hinc
 equites, illinc phalanx. Itaque eo die quem huic sacro
 destinaverant, rex cum equitibus elephantisque con-
 stiterat: contra pedites queis Meleager præerat. Jam
 equestre agmen movebatur, et pedites subitâ formi-
 dine, ob recentem discordiam, haud sanè pacati quid-
 quam exspectantes; parumper addubitavere an in ur-
 hem subducerent copias: quippè pro equitibus plani-
 ties erat. Cæterum veriti ne temerè commilitonum fidem
 damnarent, substitere; præparatis ad dimicandum ani-
 mis, si quis vim inferret. Jam agmina coibant, parvum-
 que intervallum erat, quod aciem utramque divideret.
 Itaque rex cum unâ alâ obequitare peditibus cœpit, dis-
 cordiæ auctores, quos tueri ipse debebat, instinctu
 Perdiccæ ad supplicia deprecens; minabaturque omnes
 turmas cum elephantis inducturum se in recusantes:
 Stupebant improvise malo pedites; nec plus in ipso
 Meleagra erat aut consilii aut animi. Tutissimum ex
 præsentibus videbatur expectare potiùs quàm movere
 fortunam. Tum Perdiccas, ut torpentes et obnoxios vi-
 dit, trecentos ferè, qui Meleagrum erumpentem ex con-
 cione quæ prima habita est post mortem Alexandri se-
 cuti erant, à cæteris discretos, elephantis in conspectu
 totius exercitus objicit; omnesque belluarum pedibus
 obtriti sunt, nec prohibente Philippo, nec auctore: ap-
 parebatque id modo pro suo vindicaturum, quod ap-
 probasset eventus. Hoc bellorum civilium Macedonibus
 et omen et principium fuit. Meleager, serò intellectâ

fraude Perdicæ, tàm quidem, quia ipsius corpori vis non afferebatur, in agmine quietus stetit: at mox, damnatâ spe salutis, cum ejus nomine quem ipse fecerat regem, in perniciem suam abutentes videret inimicos, confugit in templum; ac, ne loci quidem religione defensus, occiditur.

XXV. Perdiccas, perducto in urbem exercitu, consilium principum virorum habuit, in quo imperium itâ dividi placuit, ut rex quidem summam ejus obtineret; satrapes Ptolemæus fuit Ægypti et Africæ gentium quæ in ditione erant. Laomedonti Syria cum Phœnice data est; Philotæ Sicilia destinata. Lyciam cum Pamphylia et majore Phrygia obtinere jussus Antigonus: in Cariam Cassander, Menander in Iydiam missi. Phrygiam minorem, Hellesponto adjunctam, Leonati provinciam esse jusserunt. Cappadocia Eumeni cum Paphlagonia cessit: præceptum est, ut regionem eam usque ad Trapezunta defenderet, bellum cum Arbate gereret (solus hic detractabat imperium) Pithon Mediam, Lysimachus Thraciam, appositasque Thraciæ Ponticas gentes obtinere jussi. Qui Indiæ, quique Bactris et Sogdianis, cæterisque aut Oceani aut Rubri maris accolis præerant, quibus quisque sinibus habuisset, imperii etiam jus obtineret; decretum est ut Perdiccas cum rege esset, copiisque præesset quæ regem sequerentur. Credidère quidam testamento Alexandri distributas esse provincias: sed famam ejus rei, quamquam ab auctoribus tradita est, vanam fuisse comperimus. Et quidem suas quisque opes, divisis imperii partibus, tuebantur, quas ipsi fundaverant, si unquam adversus immodicas cupiditates terminus staret. Quippè paulò antè regis ministri, specie imperii alieni procurandi, singuli ingentia invaserant regna, sublatis certaminum causis, cum et omnes ejusdem gentis essent, et à cæteris suis quisque imperii regione discreti. Sed difficile erat eo contentos esse quod obtulerat occasio: quippè sordent prima quæque, cum majora sperantur. Itaque omnibus expeditius videbatur augere regna quam fuisset accipere.

XXVI. Septimus dies erat, ex quo corpus regis jacebat in solio, curis omnium ad formandum publicum

statum à tam solemnî munere aversis. Et non aliis quàm Mesopotamiæ regione, fervidior æstus existit; adeò ut pleraque animalia, in nudo solo deprehendit, exstinguat: tantus est vapor solis et cœli, quo cuncta velut igne trahuntur. Fontes aquarum et rari sunt, et incolentium fraude celantur: ipsis usus patet, ignotus est advenis. Ut tandem curare corpus exanimum amicis vacavit, nullâ tabe, ne minimo quidem livore corruptum videre qui intraverant: vigor quoque, qui constat ex spiritu non destituerat vultum. Itaque Ægyptii Chaldæique jussi corpus suo more curare, primò non sunt ausi admovère, velut spiranti, manus; deindè precati ut jus fasque esset mortalibus atrectare eum, purgavère corpus: repletumque est odoribus aureum solium, et capiti adjecta fortunæ ejus insignia. Veneno necatum esse credidère plerique filium Antipatri inter ministros, *Iollam* nomine, patris jussu dedisse. Sæpè certè audita erat vox Alexandri, Antipatrum regium affectare fastigium, majoremque esse præfecti opibus; ac titulo Spætanæ victoriæ inflatum, omnia à se data asserentem sibi. Credebant etiam Craterum cum veterum militum manu ad interficiendum eum missum. Vim autem veneni, quod in Macedonia gignitur, talem esse constat, ut ferrum quoque exurat, ungu læ jumentis duntaxat patiens. *Slygem* appellant fontem, ex quo pestiferum virus emanat. Hoc per Cassandrum allatum traditumque manu fratri Iollæ, et ab eo supremæ regis potioni inditum. Hæc utcumquè sunt tradita, eorum quos rumor aspererat mox potentia exstinxit: regnum enim Macedonia Antipater et Græciam quoque invasit; soboles deindè excepit interfectis omnibus quicumque Alexandrum, etiam longinquâ cognatione, contigerant. Cæterum corpus ejus, à Ptolemæo, cui Ægyptus cesserat, Memphis, et indè paucis post annis, Alexandriam translatum est; omnisque memoriæ ac nomini honos habetur.

FINIS.

